NİSAN 1991 SAYI 11 FİYATI 7000 TL. (KDV DAHİL)
AYLIK SİYASİ DERGİ

Demokrat!

MUHALEFET

Kurt Masalı mı, Kürt Masalı mı?

Büyükanne dişlerin niye sivri?

Ateşin İsyanı: NEWROZ
Türkiye'nin Değişen Dış Politikaları
Peru' da Halkın "Özsavunma" Mücadelesi
Muhalefet Meclisi Tartışmaları

Dünyada "Yeni Düzen" ve Ortadoğu

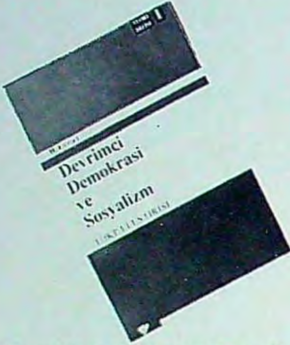
7.000 TL.

ABD, kendi askeri varlığının yanısıra, başta İsrail, Mısır ve Türkiye, olmak üzere bölgedeki tüm gerici rejimler arasında kurup kurumlaştırmayı hedeflediği işbirliği ile, Ortadoğu'da emperyalist egemenliği zayıflatabilecek her devrimci gelişmeyi boğmayı amaçlıyor.

Uluslararası sermaye cephesini Türkiye'den yarmak amacında ve çabasında olan bizler de bu gerçeği hesaba katmalı, emperyalizmin Türkiye'deki gelişmelere Ortadoğu çerçevesinden baktığını ve bakacağını, tepki ve tedbirlerini buna göre düşüneceğini gözönünde tutmalıyız. Bunun kendisi ise, doğal olarak, devrimimizin yalnızca güçlükleri bakımından değil aynı zamanda olanakları bakımından da bölge düzeyinde ele alınmasını gerektiriyor. Şunu da ekleyelim ki, Türkiye devriminde Kürt sorununun tuttuğu özel ve önemli yer, Türkiye devrimi ile Kürdistan devrimi arasındaki güçlü ve koparılmaz bağlar, devrimimizin sınırlarını ve sorunlarını bir bakıma kendiliğinden Misak-ı Milli sınırları dışına taşırıyor, İran, Irak ve Suriye'deki devrimci süreçlere bağlıyor.

Dünyada "Yeni Düzen" ve Ortadoğu

ÇIKTI!

Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm

TDKP ELEŞTİRİSİ

6.500TL.

...Gelinen aşamada geçmişi değerlendirmek, herşeyden önce temel teorik-siyasal görüşleri, 1960'lardan bugüne olan evrimi ve değişimi içinde değerlendirmek demektir. Bu aslında bir dünya görüşü ve bir program tartışmasıdır. Tartışma burada odaklaşmalıdır. Zira geçmiş hareketin küçük-burjuva bir siyasal ve örgütsel pratiğe oturduğu açık ya da örtülü, az çok kabul görüyor.

Modern Revizyonizmin Çöküşü-Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa Üzerine

10.500 TL.

Revizyonist kamptaki son gelişmeler gösteriyor ki, dünya komünizmi bu kamburun yarattığı haksız ama çok ağır yüklerden çok geçmeden kurtulacaktır. Bu ülkeleri hala sosyalist sanan kesimlerde bir dönem için bir kargaşa umutsuzluk ve bunalıma yol açsa bile, orta ve uzun vadede, bu gelişmeler tarihsel sahnenin netleşmesini, çok şeyin yerli yerine oturmasını ve bu ortamdan yeni ve güçlü bir komünist dirilişin yaşanmasını kolaylaştıracaktır.

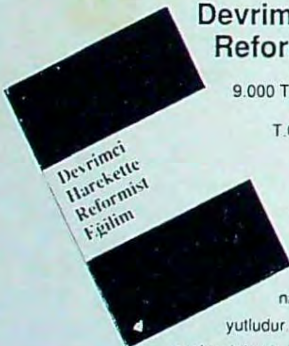
Yakın Geçmişe Genel Bir Bakış ve Platform Taslağı

4.500 TL.

T.CK. 142/3'ten TOPLATILDI

Tüm komünistlerin acil ve canalıcı görevi, devrimci popülist ufku her açıdan aşmak, teoride, taktikte, örgütte ve pratik mücadelede Türkiye işçi sınıfının proleter sosyalist siyasal hareketini yaratmaktır.

Bunun birikimi ve olanakları fazlasıyla vardır, ve bu, hareketin 12 Eylül sonrası evriminin öteki yüzü, öteki yönüdür.

Devrimci Harekette Reformist Eğilim

9.000 TL.

T.C.K. 142/1, 2, 3, ve 312/2'den

TOPLATILDI

Yığın hareketindeki devrimci gelişme ihtimaline karşı reformizmin burjuvaziye sunacağı hizmet kabaca üç boyutludur. Yığınları tutabilmek ve oyalayabilmek ilk boyuttur. İşçi sınıfının yaşamakta olduğu eylemlilikte özel bir rol oynayan ve sosyalizme açık bir eğilim duyan ileri işçi kuşağını tutabilmek ikinci boyuttur. Kitle hareketlerini sürüklemeye aday devrimci hareketi içten içe bir ideolojik politik kargaşaya itmek, zayıflığa ve güvensizliğe sürüklemek ise bir üçüncü boyut. Birinci alanda fazla bir şey yapma gücü ve yeteneği olmayan sosyal reformist akımın burjuvaziye asıl hizmeti son iki alanda olacaktır.

Teori ve Program Sorunları

15.000 TL.

Bugün artık daha iyi anlaşılıyor. Çok parçalı sol harekette, ara ve marjinal eğilimler bir yana bırakılırsa, başlıca üç temel akım vardır. Reformist-liberal akım, devrimci-demokrat akım ve proleter sosyalist akım. Birincisi artık bütünüyle düzene yamanmıştır ve laftan ibaret iddia dışında solla aslında bir ilgisi kalmamıştır. İkincisi, devrimci-demokrat akım, düzene karşı mücadelesini sürdürmekle birlikte bir ideolojik bunalım içindedir. Bu bunalımın temelinde sosyalizm iddiası ile bağdaşmaz ideolojik-politik konumu yatmaktadır. Bu bağdaşmazlık bilince çıktığı ölçüde, bir yandan bunalım etkenine dönüşürken, öte yandan bu akımın bünyesinden ileriye, proleter sosyalizmine akan ve akacak olan öğelerin itici gücü oluyor. '80'li yılların ikinci yarısında ve geçmiş sol hareketten ayrışma ve kopma ile ortaya çıkan proleter sosyalist akım ise, henüz gelişmesinin ilk evrelerinde bulunmakla birlikte, geleceğe damgasını vuracak bir kimliğe ve dinamizme daha şimdiden ulaşmış bulunmaktadır.

EKSEN YAYINCILIK

Babıali Cad. Sıhhiye Apt. 19/11 Cağaloğlu İSTANBUL

Tel: 512 51 46 Posta pulu karşılığı kitap gönderilir

DAĞITIM: CEM-MAY, TÜM-DA, ARKADAŞ

Demokrat!

NİSAN 1991
Yıl:2 Sayı:11 Fiyatı:7000 TL.
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM

BASSAN A.Ş. Adına Sahibi:
Hikmet KOÇAK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Engin GÜNAY

Bu Sayıda Katkısı Olanlar:
Fevzi ARGUN, Yılmaz AYSAN, Cemal BALCI, Mario BENEDETTİ, Adnan BOSTANCIOĞLU, İbrahim ÇEŞMECİOĞLU, Çiğdem ÇIDAMLI, Tansel CANŞIN, Rasim ÇELİK, Akif ÇOLAK, Faysal DAĞLI, Selçuk DEMİREL, Mustafa DEMİRKANLI, Kriton DİNÇMEN, Hamdullah ERBİL, Bülent FORTA, Erdem GÜL, Murat KENAN, Birol KESKİN, Ertuğrul KÜRKÇÜ, Nadire MATER, Yannis MAVRİS, Mahmut Tali ÖNGÖREN, Ömer ÖZGÜNER, Mustafa ÖZTÜRK, Melih PEKDEMİR, Emre SENAN, E. Levent SERGİN, Hayati SOYDAN, Nihat ŞEKER, Erdoğan TATLAV, Ülfet TAYLI, L.Doğan TILIÇ, Hasan UYSAL, Mecit ÜNAL, Şükrü YAVUZ, Murat YETKİN, Can YÜCEL,

Ofset Hazırlık:
BASSAN A.Ş.
Basıldığı Yer:
Serler Matbaası
Dağıtım:
Hür Basın DağıtımA.Ş.

Adres:
Çatalçeşme Sokak 50/5 Cağaloğlu
İSTANBUL
Tel: 512 08 77 Tel-Fax: 528 62 32
Ankara Büro
Sağlık 2 Sok. No:63/1 Yenişehir
ANKARA
Tel-Fax: 133 61 54

Yurtiçi Abone:
Yıllık: 70.000 TL.
Altı Aylık: 35.000 Tl.
Yurtdışı Abone:
Avrupa Yıllık: 50 DM
Avrupa Altı Aylık: 25 DM
Amerika Yıllık: 30 $
Amerika Altı Aylık: 15 $
Adnan Bostancıoğlu adına
Akbank Türbe Şb. 0007381-7/A00/10
Döviz Hs.No: Akbank Türbe Şb.
0007333-8/BU6/01
Posta Çeki Hs.No: 650004

İÇİNDEKİLER

Ecevit Tek Başına DSP

"Ecevit seninle ölüme de gideriz". Ecevit, özellikle Özal'a ve ANAP'a etkileyici konuşmasıyla bindirdiğinde, bütün salon bu sözlerle inliyor. "Bu hükümeti, başbakanı kim kovacak? Siz kovacaksınız" dediğinde, "Halkçı Ecevit" sloganından başka ses duyulmaz oluyor. Ecevit konuşuyor, tıklım tıklım dolu Atatürk Spor Salonu, nefes almadan dinliyor. DSP 2. Olağan Büyük Kongresi, bir kez daha Ecevit'in tek kişilik gösterisine dönüşüyor.

DSP kongresi, Genel Başkanın seçimi ve SHP'ye katılmama karar tasarısı gibi iki gündemle toplandı. Bülent Ecevit, hemen tüm delege oylarını alarak yeniden Genel Başkanlığa seçildi. SHP'ye katılmama kararı da oybirliğiyle kabul edildi. Bu ikisinin dışında da kongre boyunca fazla birşey olmadı. İlginç bir tek olay, eski genel başkan Necdet Karababa'nın kongreye gelişinde partililerce tartaklanması ve divanca konuşma hakkının engellenmesiydi. Necdet Karababa'nın muhalefeti, kongreden çok önce başlayan Rahşan Ecevit'in parti yönetiminden uzaklaştırılması doğrultusundaydı. Karababa, kongrede liste çıkarmayı da başarmasına rağmen, Rahşan Ecevit'i yönetimden uzaklaştıramadı.

İki saat süren konuşması boyunca Ecevit, hemen tüm parti ve liderlere veryansın etti. Özellikle savaş sonrası Kürtlerle ilgili politikası nedeniyle Özal'a yoğun eleştiriler getirdi. Özal'ı "Irak'ı böleyim derken Türkiye'yi bölmeye çalışmakla" suçlayan Ecevit, "Türkiye'de artık bir devlet yok, devletli var" dedi. Son günlerdeki Nevroz eylemliliklerine de şiddetle karşı çıkan Ecevit, "Türkiye'de halklar yoktur. Farklı ırkların kaynaşmasından oluşmuş bir tek halk vardır" tezini sık sık vurguladı.

İktidara ve diğer muhalefete olan eleştirilerin de gene en büyük pay SHP'ye düştü. Ecevit de SHP kızgınlığı öyle bir noktada ki, seçimler için iktidardan da önce "SHP'ye hodri meydan" dedi. Arkasından hatırlamış gibi, "hodri meydan ANAP" diyerek devam etti. SHP yöneticilerinin sürekli birleşme çağrısı karşısında "Kongre öncesi örgüt yöneticilerince hazırlandı, tek virgülüne dahi dokunmadım" dediği SHP ile birleşmeme tasarısını da üstüne basa basa anlattı. "Yılların emeği ile oluşturulan DSP'yi, SHP'nin kaynayan kazanına atamam" diyerek karara ambargo koymayı da ihmal etmedi. Aslında DSP tabanında da birleşmeye karşı öyle yoğun bir eğilim gözlemek mümkün değil. Fakat Ecevit, "Biz fakir, parasız partiyiz" deyince, salonda farklı yerlerden "SHP'de para çok. Para ile oy alıyorlar" sözlerinin ne anlama geldiği anlaşılıyor.

Ecevit "150-200 kadar aydın" ve basının büyük bölümünden yakınarak, "DSP Ecevit'le eşinin partisi. Bu partinin tabanı yok diyorlar. O zaman bu kadar insan niye geldi buraya? Size soruyorum. Silah zoruyla mı geldiniz?" dediğinde bir kez daha Ecevit'le ölüme gidecek olanların sesleri yükseliyordu. Fakat, gerçekten de DSP'ye yöneltilen bu eleştirilerde haklılık payı var gibi. Ecevit'i değil bir parti, herhangi bir kuruluş da konferans için çağırsa ve bu kadar büyük bir salon tutsa, herhalde delegeler dışında az eksikle bu insanlar Ecevit'i dinlemeye giderlerdi.

DSP kongresinde ülkenin ve sosyal demokratların, solun geleceğine ilişkin

fazla birşey göremedik. Öyle coşkulu, hedefleri olan bir tabana da rastlayamadık. Salonun tepesinde kocaman asılmış bir pankart dikkat çekiyordu: "SHP demek ANAP demek, başka söze ne gerek". Evet, DSP'nin SHP'ye söylediği sözler dışında fazla bir şey söyleyeceği yok. ■.

Yugoslavya'da Kaos

Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk'tan sonra Yugoslavya'da neler olduğu Mart ayında herkesin ortak sorusuydu.

Etnik sorunları hep bağrında taşıyan Yugoslavya'da, Sırbistan Cumhuriyeti ile Slovenya ve Hırvatistan gibi cumhuriyetler ve Kosova Özerk bölgesi arasında çıkan " küçük çaplı" sürtüşmeler süregelmekteydi. Ülkenin en büyük cumhuriyeti Sırbistan Devlet Başkanı Miloseviç ve partisinin radyo-televizyon ve basını denetim altında tutmasını protesto eden göstericilerle polis arasında çıkan çatışmada 2 kişinin ölmesi ve onlarca kişinin yaralanmasıyla başlayan olaylar, büyük bir bunalıma dönüşüyor, ülkedeki bölünmeye bir de Sırbistan'ın bölünmesini ekleyerek ülkeyi bir iç savaşın eşiğine sürüklüyordu. Olayların yayılmasıyla birlikte, altı cumhuriyetle iki özerk bölge temsilcisinden oluşan ve ülkenin en yüksek anayasal kurumu olan Devlet Başkanlığı Konseyi'nden Sırbistan, Karadağ ve Voyvodina temsilcileri çekildi. Böylece bir yandan Konseyin karar alamaz hale gelmesinin ardından ülke fiilen yönetimsiz kalırken, diğer yandan istifalar, görevden almalar devam ediyordu. Kısacası bugün Yugoslavya'da tam bir kaos yaşanıyor.

Milliyetçi politikalar izleyen altı Cumhuriyet, iki özerk bölge, farklı dini kesimler, Arnavutlar, Macarlar, milliyetçiliğin ateşli savunucusu Sırp lideri Miloseviç'i destekleyen ordu, karmaşık bir siyasal sistem... ülkede yaşanan kaosun dinamikleri. Yugoslavya'da herşey o kadar karışık ki, bugün yaşananlar bir iç sorun gibi görünse de, bütün Balkanlar'ı karıştıracak dinamiklere sahip görünüyor. ■

Dergimizin Mart sayısı DGM kararıyla toplatıldı.
Kapak konusunu oluşturan "Kemalizm'in Sonu mu?- TC 'Kürtlerini Keşfediyor" başlıklı yazı ile "ERNK:Gerici Statüko Parçalanıyor" başlıklı röportaj toplatma gerekçesi olarak gösterildi.
"Milli duyguları zayıflatmak veya yoketmek amacıyla propaganda yapıldığı " iddia edildi.
Kapak sayfalarımızda Körfez Savaşı ertesinde Ortadoğu'da oluşacak yeni dengeler çerçevesinde Kürt sorunu ve bunun TC politikaları üzerindeki yansımaları tartışılmaktaydı.
Kürt sorununun Körfez savaşıyla birlikte yeni bir aşamaya girdiği, devletin bu konudaki geleneksel politikalarını da değişime zorladığı bir dönemde Demokrat! da tarihsel ve güncel boyutlarıyla, çeşitli Kürt çevreleri ile yapılan röportajlarla konuyu gündeme getirdi.
Demokrat'ın toplatılmasının ardından Cumhurbaşkanı Özal'ın Moskova'ya giderken, Talabani ve Barzani'nin bir temsilcisi ile Ankara'da görüşüldüğünü açıklaması kamuoyunda bir şok etkisi yaptı. Dergimize toplatma gerekçesi yapılan konular günlük basının manşetlerine çıktı.
Kürt sorunu karşısında tabuların yıkıldığı, yaşanan gerçekliğin artık kendi çözümünü dayattığı, devletin geleneksel politikalarını gözden geçirmeye başladığı, 141-142. maddelerin kaldırılacağının açıklandığı günlerde, aynı maddelere dayanarak dergilerin toplatılması, davalar açılması her konuda olduğu gibi devletin tutarsız, çifte standartlı uygulamalarının bir kanıtı olarak ortaya çıkıyor.
Özal'ın "demokratikleşme" programı adı altında gündeme getirdiği girişimleri ile pratikte yaşanan uygulamalar taban tabana zıt bir görünüm sergiliyor.
Özal Irak'taki Kürtlerin hamiliğine soyunurken Türkiye'de Kürt köylüleri kurşunlanıyor. Cezaların tecili uygulamasıyla cezaevlerinin boşalması gündeme gelirken gözaltında, işkencede ölüm olayları artıyor. Anayasa değişiklikleri ile memurlara sendika hakkı tanınacağı söylenirken mücadeleler sonucu kurulmuş olan memur sendikaları kapatılıyor.
141-142 ve 163'ün kaldırılacağı söyleniyor, ama aynı maddelerin anti-terör yasalarına bağlanması tasarlanıyor.
Bu yasaların da toplumsal muhalefeti terörize etmek için kullanılacağı apaçık. Bütün bunlar Özal'ın "demokratikleşme"sinin ne menem bir şey olacağını anlamak için yeterli.
Ama bu makyaj yaşanan çirkinliği örtmek için yeterli olacak mı?
Devletin sosyalist basına nasıl davrandığı biliniyor.
Dergi toplatmaların, kapatmaların yanısıra, dergi çalışanlarının gözaltına alınması, işkenceli sorgulardan geçirilmesi sık sık yaşanan olaylar. Son dönemde bu uygulamalar da yoğunlaştı: Deng, Hedef, Mücadele dergileri bu tür saldırılara maruz kaldılar. Bunun en son örneği, Yüzyıl dergisinin Ankara bürosuna yapılan baskın, çalışanlarının günlerce işkenceden geçirilerek haber kaynaklarını açıklamaya zorlanmaları oldu. Gerekçesi her ne olursaolsun, bu tür olayları basına ve insanlığa karşı işlenmiş ağır bir suç olarak görüyor ve nefretle kınıyoruz.

Engin Günay

Özal'ın Taktikleri

Melih PEKDEMİR

Dostu da düşmanı da Özal'ın iyi bir taktisyen olduğunu kabul ediyor.Özal,gündemi belirlemesiyle,inisiyatifiyle,reel politikadaki girişimciliğiyle iyi bir taktisyen olabilir.Ama iyi taktisyen olmak yeterli mi ? Taktikler strateji için vardır!

Özal'ın stratejisi nedir? Taktiklerini kimin adına kullanmaktadır? Başarırsa kim kazançlı çıkacaktır?

***

Stratejik hedefi,'yeni dünya düzeni'nde yer almak,ki buna 'çağ atlamak' diyor. Bu yer ise Ortadoğu'da kendisine düşen görevlerin üslenilmesi ile elde edilebilir.

Görevleri yerine getirebilmesi için elindeki araçları revizyona sokmuş durumda. Eski devlet politikaları ve kurumları birer birer masaya yatırılıyor. Bunları bir dizi politik reform olarak değerlendirmek yanlış,bunlar devletin revizyonudur. Özal kelimenin gerçek anlamıyla bir oportünist ve revizyonisttir. Gündeme getirdiği herşeyi demokrasi adına satmayı iyi beceriyor. Ama devleti demokratikleştirmiyor, hantallaşmış olan yapıyı yeni dünya düzenine entegre edebilmek için dinamikleştiriyor. Dinamizm, demokrasi değildir.

Mevcut 'parlamenter rejim' Özal'ın (yani ABD'nin) arzuladığı dinamizmin önünde engeldir. ABD bu engeli zamanı-zemini uygun bulduğunda askeri cuntalarla aşardı. Ama açık diktatörlükleri sürgit devrede tutmak rasyonal değil. Üstelik Özal gibi bir 'imkan' bunu bile gereksiz kılıyor.

Uzun süredir söylediğimiz gibi,markosvari diktatörlük, hanedanlık vb. Özal'ın kişisel ihtirasının ötesinde,Türkiye'nin sisteme entegrasyonu için gerekli bir politik yöntemdir. Özal fiilen yerleştirdiği başkanlık sistemine resmiyet kazandırmak istiyor. Anayasa reformu,öncelikle bu ihtiyacın ürünüdür.

ABD'nin istediği,Sovyetlere karşı üs olma görevi sona eren Türkiye'yi Ortadoğu'da kullanacağı bir askeri depo ve saldırı üssü haline getirmektir. Bu görev, asıl olarak iç savaşa göre teçhizatlanmış orduda da bir reform yapılması anlamına geliyor. Ordu, artık ABD adına iç siyasette yönetime el koyan bir siyasi güç olmaktan çok bölgede oynayacağı role uygun askeri görevlere yöneltiliyor. Ordunun görevini başkanlık sistemi yerine getirirdiği ölçüde, generalleri siyasetçilikten ziyade askerlik mesleği ilgilendirmeli diye düşünülüyor. Bu sivilleşme, sanıldığı-sunulduğu gibi demokratikleşme değildir. Bu devletin İsrail devleti gibi militarize edilmesidir. Reformların ardında militarizm de var. Militarizm ve reformizm yanyana durduğunda, devletin rengi şimdiden belli oluyor.

Türkiye'nin üsleneceği yeni rol kurumlarla birlikte politikalarda da revizyon istiyor. Demode olan komünizm yasağı ile birlikte devletin Kürt politikasında da değişim gündeme geliyor. Yeni Ortadoğu düzenine eski Kürt politikasını aynen sürdürerek katılmak mümkün değil.

Geçen sayımızda da belirtmiştik. Özal, 'nedenlere' el atmadan 'sonuçları' değiştirmeye soyunuyor aslında. Emperyalizme bağımlılığı pekiştiren bir politik çizgide demokratikleşme beklemek, kuzuyu kurda teslim etmek demektir. Emperyalizmin gözdesinden demokrat olmaz.

Özal ABD'nin has adamı. ABD bugüne dek faşizm ve siyasi gericilik ihraç ederdi. Şimdi demokrasi ve reform mu ihraç ediyor?

Sorunun ayrıntılı yanıtı bu sayımızdaki 'Yapısal Değişim Yok ' yazısında ele alınıyor. Burada kısaca değinmekle yetinelim. Demokrat'ın ilk sayısında da altını çizerek belirtmiştik. Günümüzde komünistler demokratlıktan bile vazgeçmeyi kabul ettikleri ölçüde tehlikeli bulunmaktan çıktı, şimdi gerçek demokratlar terörist olarak anılıyor. Düzen kendisini hür dünya-komünizm ekseninde değil hür dünya-terörizm ekseninde tanımlıyor.

Demokrasi sözcüğü ise Bushların, Özalların dilindeki serbest rekabete denk düşüyor. Yeni dünya düzeninin kurulduğu bu çağda, serbest rekabet uygulaması ise tekellerin rekabeti ile sınırlı. Bundan dolayı tekellerin siyasi temsilcileri, siyaseti de tekelde toplamayı demokrasi diye yutturuyorlar. Baskı ve terör yöntemleri, demagoji ve reformlarla birlikte devrede tutuluyor. Özal'ın yaptığı gibi, reformlardan sözedebilmek için demokrat ya da reformist olunması gerekmiyor. Ya da reformdan söz edince demokrat olunmuyor. Pastanın yenmesi, onun varlığının ispatı ise, Özal'ın icraati de onun politik kimliğinin kanıtıdır.

12 Eylülcüler nasıl güclerini ABD'den alarak sömürge tipi faşizmi açıkça icra edebildilerse, Özal da gücünü ABD'den aldığı sürece sömürge tipi bir demokrasiyi icra edebileceğini, başkanlık sistemi altındaki sivil diktasını reformlarla makyajlayarak ayakta tutabileceğini biliyor.

Bugüne dek, gerektiğinde bir kere ihlal etmekle bir şey olmaz muamelesi yaptığı ve fiilen değiştirebildiği Anayasayı şimdi resmen değiştirmek isterken, beş maddeyle sınırlı basit bir anayasayı terennüm etmesi boşuna değil. Mevcut Anayasanın haklar bölümü zaten kullanılmıyor. Anayasal haklar yasalardaki yasaklarla çoğu kez askıda! Kararnameler yürürlükte. Özal üç beş maddelik bir anayasa ile bu memleketi idare edebileceğini, diğer maddelerin fuzuli olduğunu savunur durumda. Fiilen yapmakta olduğu bu işi resmiyete dökerken anayasal değişikliği özgürlükleri çoğaltmak için değil, kendi önündeki anayasal sınırları kaldırmak için gündeme getiriyor. Görünen o ki, zaten, önerilen değişiklikte anayasada yasaklar kalkıyor ama özgürlük getirilmiyor. Yasaklama işi eskiden olduğu gibi yasalarda sürdürülüyor. Üstelik yeni yasaklar-sınırlamalar için yeni yasalara da gerek yok, bir kararname bu işi hallediveriyor.

Deniyor ki, sendikalara daha fazla özgürlük vermeyi, partilere gençlik ve kadın kolları açtırmayı düşünen Özal, böylece muhalefetin bütün silahlarını elinden alacaktır. Ama bütün bunların gerçekleşmesi ile, demokrasi adına övünmekten utanç duymak gerekmez mi? Bu sıradan demokratik hakların gerçekleşmesi, Özal'ın muhalefeti geçmiş olması, onun ilericiliğini değil muhalefetin geriliğini gösteriyor. 12 Eylül tarafından gaspedilmiş bu hakların iade edilmesi, yeni bir kazanç değil. Üstelik 12 Eylül öncesindeki fiili demokratik kazanımların hala gerisinde. Özal, Evren'in gaspettiklerinin yalnızca bir kısmını, o da lütfen, o da demokratik devrim yapıyormuş edasıyla, sahiplerine geri veriyor, hepsi bu...

Üstelik vermiyor, veriyormuş gibi yapıyor. Üstelik veriyormuş gibi yaparken fazlasıyla alıyor. Yıllardır uğruna mücadele edilen gaspedilmiş haklar, olmazsa olmaz bir talep halini aldığı ölçüde verilmek zorunda. Komünist parti kurmak serbest oluyor, ama emekçilerin grevleri yasaklanıyor. Sendikalara daha fazla özgürlük verileceğinden söz edilirken, memur sendikalarının kapısına kilit vuruluyor. Düşünce özgürlüğü palavraları yanı sıra dergiler toplatılıyor, bürolarına 'gizli örgüt hücresi' baskınları düzenleniyor. Kürt reformu, Beşikçi'nin bir kez daha tutuklanması ile kutlanıyor. Türk bayramı diye ilan ettikleri Nevrozu kutlayan Kürtlere kurşun sıkılıyor. Kürtçe tasarısı rafta tutuluyor.Ve 'tecil sosu' ile yaman mı yaman bir anti-terör yasası hızla devreye giriyor. Demokrasi dedikleri işte böyle bir tuhaf kuş. Ve bu kuşun her ötüşünde, toplumda demokrasi yönündeki gerçek değişim isteklerini bastırmayı da hedefleyen, siyasi yapıyı değil siyasi konuşma gündemini değiştiren çığırtkanlıktan başka ses çıkmıyor.

***

Özal Amerikan dünya düzenine entegre bir başkanlık sistemi için taktik araçları eline almaya başladı bile. Olgunun kendisinden çok imajın önemli olduğunu biliyor. İmaj imal ediyor. Ve öncelikle emperyalist ülkeler basını bu imajı şişiriyor. Özal'ın son gezileri , ABD ile açılan yeni sayfa kadar önemli olmasa da imaj imalatı bakımından da kayda değer. Amerika'da artık bir akraba gibi ağırlanıyor. Böyle bir Özal'ın önünde Türkiye'de ne iş çevreleri durabilir ne de Pentagon'dan sicil alan generaller. Diğerlerine de zaten Özal pek önem vermiyor.

Ne var ki Özal'ın manevra alanı da gittikçe daralıyor. Oldu bittilere çok ihtiyacı var.

Normal koşullardaki bir seçimle alaşağı edilebileceğini görüyor. Ekonomide ölüm sinyalleri çalmak üzere. Siyasette partisinde bile köşeye sıkışmış vaziyette. Tek adamlığa oynarken neredeyse tek başına kalacak. 1992 seçimlerinde şimdiki konjonktürel avantajlarından bile yoksun olacağını, Körfez savaşının yıkımının bütün çıplaklığıyla ortaya çıkacağını değerlendirdiği için, seçim borusunu eline almaktan başka çaresi yok. Bir de, yapılması gerekenler, öyle uzun boylu müzakere edilerek kabul ettirilebilecek işler değil. Her tartışmanın yeni bir engel çıkartacağının farkında. Bu nedenle de emri vaki lazım. Ben yaptım oldu, demesi lazım.

Evet, Özal'ın bu taktik silahları gerçekten etkili ama bu silahların elinde patlaması,yanyana durduğu güçlerin marifetiyle sözkonusu olabilir, parti içinden, parlamento içinden, devlet içinden.....Aynı silahların kendisine (mevcut düzene) yöneltilmesi ise toplumsal muhalefet tarafından gerçekleştirilebilir.

Görünürde, toplumsal muhalefet bakımından da, bütün ölçütleri alt üst eden bir karmaşa yaşanıyor. Türk devleti Kürt hareketini destekliyor. Özal, Sovyetlerin dağılmasını engellemek için müslüman-türk Sovyet cumhuriyetlerinde Gorbaçov için propaganda gezileri yapıyor. Çünkü ABD'nin şimdi Kürtlere ihtiyacı var, çünkü ABD Sovyetlerin hemen dağılmasını istemiyor. Özal'ın taktiklerinin ardına bakıldığında sanıldığı Amerikan ipini, Amerikan stratejisini görmek zor değil.

Ama Özal'ın taktiklerini belirleyecek dinamikler, ülkenin ve bölgenin karmaşasında yatıyor. Ve bu öyle bir durum ki, nasıl Özal'ın elindeki silahların kendisine yönelmesi mümkünse, Özal'ın karşıtındaki dinamiklerin de Özal'ın denetimine girmesi (onun demokrasi getirmekte olduğuna ve Kürtlere özgürlük vereceğine dair boş inançlar sayesinde) mümkün hale gelebilir.

Kürt sorunu bu noktada başyeri tutuyor.

***

Kürt hareketi, bugün her zamankinden fazla, farklı parçalarındaki gelişmelerin birbirini yakından etkilediği bir özellik kazandı. Bir parçada, Saddam'a karşı direnişe geçen peşmergeler var. Diğer parçada, raperin ya da serhıldan denilen Kürt intifadalarında Nevroz ateşi yakan Kürt yoksulları. Benzer sloganlar haykırıyorlar. Kürtlerin özgürlüğünü istiyorlar.

Bütün bu gelişmelerde Kürt sorununa getirilmek istenen Amerikancı çözüm ile Kürtlerin kaderlerini özgürce tayin etmeleriyle elde edilecek çözüm, kimi zaman içiçe geçmiş görünse de, bunları ayrıştırmak, öncelikle Kürt devrimcilerine düşüyor elbette. Her gücün kendi çözümü var ve her güç çözümü kendi politik tercihi ile etkiliyor. Ama nesnel düzlemde de, farklı politik tercihlerin çatıştığı ve çakıştığı bir konjonktürde, Kürt sorununda henüz bir çözüm bulunmasa da bir çözülme var, bir ilerleme var. Körfez savaşı ertesinde etkinlik kazanan Amerikancı çözümün de yol açtığı çözülmenin yeni kördüğümleri gizlediği görülebilirken, bu çözülmede on yıllardır süren mücadelede biriktirilen devrimci seçeneklerin de kendini dayatması pekala mümkün.

Kuzey Irak'taki Kürtlerin Bush'un emriyle harekete geçtiklerini sanmak, onların yıllardır sürdürdükleri ulusal mücadeleyi gözardı etmektir. Özal'ın Kürt reformunu da yalnızca Ortadoğu'daki gelişmelere bağlamak aynı şekilde yanlıştır. Özal kendi Amerikancı çözümünü dayatırken, aynı zamanda, devletin yetmiş yıllık politikasının iflas ettiğini de itiraf ediyor ve Kürt direnişi karşısında yenilgiyi de bir ölçüde kabul ediyor.

Kürt sorununda tabuları yıkan Özal mıdır ve bu anlamda "gerçekçi bir politikacı" mıdır,peki ama, yıllardır süren gerilla mücadelesi bu tabuları teker teker yıkmamış mıdır? Hangisi daha demokratiktir; Özal'ın attığı adımlar mı, yoksa yıllardır devlet politikası olarak süren katliamcı yolda onu bu adımları atmaya zorlayan, mecbur bırakan gerilla yöntemleri mi? Kürt sorununda bir Amerikancı çözümün parçası olsa da, Özal'ı Kürt reformu yapmaya zorlayan nedir? Bu serhıldanlar neyin sonucu ortaya çıktı?

Özal'ın Amerikancı Kürt reformunda kuşkusuz farklı saikler bir arada yer alıyor. Bir yanda ABD'nin Ortadoğu'da verdiği göreve uygun davranmak için Kürt sorunu engelinin kenarından dolanmak, Irak'taki gelişmelerde devre dışı kalmamak, AGİK sözleşmesindeki imzası karşılığında birşeyler yapmak zorunda kalmak ve saire...Öte yanda kuzey ve güney Kürtlerini bölme taktiği, Türkiye parçasındaki gerillayı etkisizleştirme ve artık önlemez hale gelen devrimci Kürt direnişini, özellikle kitleselleştiği noktada, reformist kanallarda boğma gibi nedenler de önemli. Bu arada, Irak Kürtlerini desteklerken Türk ordusuna Kürtler mi-Şiiler mi ikilemini dayattığı ve bölücülük tehlikesini karşı İran kaynaklı şeiratçılık tehlikesini sürerek generalleri iknaya çalıştığı söyleniyor.

Kürtlerin, ABD'nin ve Özal'ın oyununa gelmemelerini istemek yetmiyor. Elbette Kürtler de bu oyunu görüyorlar ve telaffuz ediyorlar. Kürtlerin kendi geleceklerini özgürce belirlemek üzere attıkları her adımın yanında cesaretle yer almak da gerekiyor.

Bugün bütün Türk şövenleri anti-Amerikan ve anti-emperyalist kesildiler! Kürtlerin yazgılarının sözkonusu olduğu bir anda, Kürt politikalarındaki çözülmeleri, Amerikan oyunu damgasını vurararak önlemeye çalışıyorlar. Kürtlerin kazandıkları hakların, Özal'ın bahşettiği ihsanlar olmadığını, söke söke alınmakta olduklarını gizliyorlar. Böylece Özal'ın yapmak zorunda kaldıklarını bile yapmaması için Özal'a malzeme ve mazeret imal ediyor, yardımcı oluyorlar.

Evet, Kürt sorununda çözüm henüz netlik kazanmamış olsa bile, devletin Kürt politikalarında bir çözülme yaşandığı aşikar. Kürtçeden sonra Kürt halkının varlığı da kabul edildi! DGM Savcıları görevlerini yapmaya devam ediyorlar. Bir yanda "Biji Kürdistan" diye bağıran Kürt yoksullarını hayret içinde ve müdahale edemeden seyreden kolluk kuvvetleri, başka bir yerde, Nevrozu kutlayanlara ateş açan kolluk kuvvetleri var. Dağ Türkü komedisinde perde indi artık. Sahnede Kürt gerçeği var. Amerikancı çözüme, Özal'ın reform aldatmacasına rağmen bu gerçek dün de vardı, bugün de var. Kürtler, elbette Kürtçe serbestisiyle yetinmeyecekler, şimdi tüm haklarını söke söke alacaklar bir kapıyı araladılar. Özal'ın bundan sonra yapabileceği tek şey bu kapıdan geçişte ücret ödemelerini sağlamak! Ya pahalıya ödetecek, ya da kendisini karlı kılan yeterli bir ücret koparacak. Hesap bu.

Şurası bir gerçek ki, Kürdistan'ın farklı parçalarında sürdürülen ulusal özgürlük mücadelesi kritik bir aşamaya evriliyor. Saddam'ın yeni kitlesel katliamlarıyla ezilme tehditi altındaki mücadele sürüyor. Irak'ta ve Türkiye'de, koparıp alınacak özgürlükler, şimdi şantaj ve pazarlık konusu yapılarak Kürtlere karşı "alamazsınız -veririz" politikası uygulanıyor. Şüphesiz bu politikalar Kürt örgütlerinde yeni ayrışmalara yol açabilir. Özellikle Irak Kürdistan'ında özerklik satın alarak özgürlüğü satma çözümünde mücadelenin boğulması mümkündür. Kürt sorununa Amerikancı çözüme hayır denilebildiği ölçüde, Kürtler kaderlerini tayin etme imkanını koruyabilecekler.

***

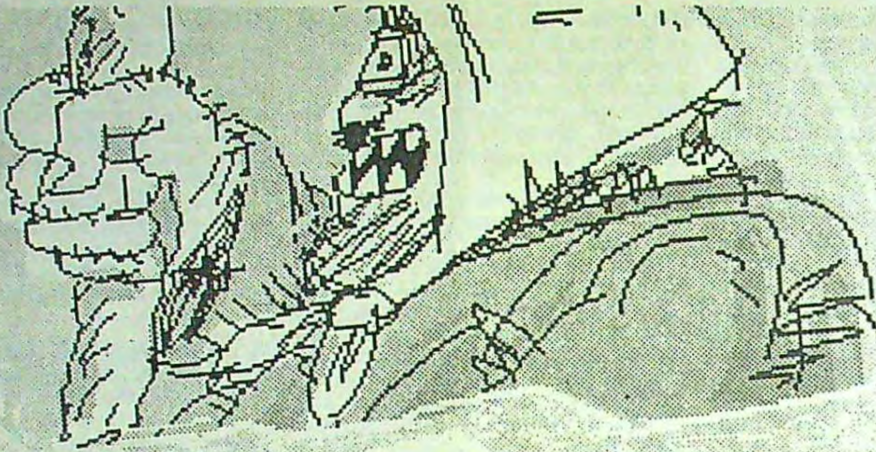
Kürt reformunun yolaçtığı karmaşa, Anayasa reformu ile yoğunlaşmaktadır. Özal, düşünce özgürlüğü yutturmacasıyla kendisini takdir eden ve ANAP'ı kardeş parti gören bir komünist parti yaratmıştır. Şimdi Kürtçeyi serbest bırakacağız vaadinden sonra sözde Kürt reformuyla kimi Kürt aydınlarının da takdirini toplayabiliyor.

Unutulmasın; Anayasa reformunun yanıbaşında anti-terör yasası var. Uysal komünizm yasaklanmıyor, ama sömürü düzenine muhalefet yasaklanıyor. Kürt reformunun yanıbaşında buna ilave olarak, yetmiş yıllık bir devlet politikasının ağırlığı var, her şey bir yana bunu ne yapacaklar? Kürtlere taviz gibi bazı haklar verilirken, Kürtlerin kaderini sisteme daha sıkı bağlamak ve kendi kaderlerini özgürce tayin etme haklarını yok saymak politikasından vazgeçilmiyor. Emperyalizmle uzlaştığı ölçüde ister komünist bir ülke olsun ister isyankar ülke, Bush için tehlikeli görülmüyor; devletle uzlaştığı ölçüde ister komünist olsun ister Kürt, Özal için de tehlikeli görünmüyor.

Demek ki, bugün ABD emperyalizmi karşısında bağımsızlık ve özgürlük talebiyle yer alabilmek için terörist ülke damgasını yemeyi göze almak gerekiyor. Ve bugün Özal Türkiye'sinde bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm talebiyle var olabilmek için yine terörist damgasını yemeyi göze almak gerekiyor.

Özal'ın Anayasa reformu ve Kürt reformu, yeni dünya düzeninde kendine yer arayan Türkiye'nin yeni iç düzenindeki Amerikan oyununun kurallarıdır.

Bu oyunu Özal'ın kurallarına uyarak oynamak ya da bu oyunu bozmak gibi bir seçenekle karşı karşıyayız. Bu seçenek toplumsal muhalefetin önüne konulan erken seçim düzleminde kendini kaçınılmaz biçimde dayatacaktır. Toplumsal muhalefet Özal'ın meclisi karşısında kendi meclisini kurma imkanını zorlamada gecikmemelidir. Kendi sandalyemizi yaratma görevini ihmal etmeden devrimci demokratik muhalefet güçleri olarak aynı masa etrafında yer alma çabamızı hızlandırmalıyız. Gerçek ya da sahte reformları, devrimci mücadelemizin her alanında aşabilecek siyasi pratiğimize dört elle sarılmalıyız. Özal sadece laf değil iş de üretiyor. Devrimci söylevler devrimci eylemlere dönüşebildiği ölçüde, Özal ile yarışabiliriz. Gündemimizi Özalların belirlediği bu döneme son verebiliriz. Özal'ın taktikleri ABD için. Bizim taktiklerimiz emekçiler için olmalı, demek yetmiyor. Özal'ın taktiklerini boşa çıkarmanın yolu, sahneye koyduğu bu yeni oyunu, başlatır gibi yaptığı bu yeni dönemi, bildiğimiz eski kuralların ötesindeki yeni kurallarla yeni kavramlarla bir kez daha tanımak, tanımlamak ve tartışmak gibi bir görevimiz de var. ■

Büyükanne dişlerin niye sivri?

Özal'ın bölgede üstlenmek istediği yeni rol ve kürt hareketini yönlendirme isteği rejimde bir değişikliği kaçınılmaz kılıyor

Turgut Özal'ın ABD Başkanı George Bush ile Camp David'deki özel konutta başbaşa geçirdiği saatlerdensonra, Özal işbaşında kaldığı sürece Türkiye'nin uluslararası sistem içinde kendisine artık eskisinden kategorik olarak farklılaşan bir yer seçme hazırlığında olduğundan kimsenin kuşkusunun kalmadığı söylenebilir.

Özal'ın Körfez Savaşı sırasında izlediği genel çizgi,kafasındaki gelecek tasarımının ana hatlarını **de facto** ortaya koymuştu: Bölgede Arap milliyetçiliğine karşı Batı'nın dayanağı olmak. Camp David ziyareti bu fiili konumlanışa **de jure** bir biçim verme konusunda ileriye doğru atılan en somut adım oldu. Solda genel olarak egemen olan Türkiye'nin 1950'den bu yana hep ABD'nin dümen suyunda gittiği yargısı kuşkusuz bir gerçeğe dayanıyordu. Ama Türkiye hükümetleri ABD ile kurdukları egemenlik-bağımlılık ilişkilerini her zaman ABD'nin egemen olduğu BM, NATO, CENTO, OECD, IMF türünden uluslararası örgütler dolayımıyla görünüşte meşru temellere dayandırmaya, tek bir devlete dayalı dış politika uygulamasından kaçınmaya özen göstermişlerdi.

Öte yandan 1960'ların başlarından bu yana AT ülkeleriyle artan ekonomik ve siyasal ilişkiler Batı kavramının içeriğini de çok unsurlu bir hale sokmuş, Türkiye, ABD'ye askeri ve ekonomik bağımlılığını AT ile ilişkileri vasıtasıyla olabildiğince dengelemeye çaba göstermiş, AT'ye katılma çabaları dolayısıyla iç ve dış politika normlarında askeri diktatörlük dönemlerinde bile AT'nin duyarlılıklarını hesaba katmaya kendisini zorunlu hissetmiş, dünya kapitalizmi çerçevesinde yakın geleceğini AT ile birlikte tasarlamıştı.

Oysa Camp David'de Türk tarafının yani Özal'ın ortaya attığı "stratejik işbirliği" kavramı Özal'ın Körfez bunalımı başgösterdiği günlerden bu yana kendisini giderek daha çok duyuran ABD ile ilişkilerdeki yeni yönelimini artık çırılçıplak ifade etmekten kaçınmayacağını gösteriyor.

ABD'nin dünya siyasal forumlarında ve ekonomik işbirliği örgütlerinde askeri, siyasi ve ekonomik gücüne dayanarak sağladığı göreli üstünlükten yararlanarak birçok ülkenin kararlarını etkileyebildiği ve bunları kendi çıkarları doğrultusunda biçimlendirebildiği herkesçe biliniyor. Ancak ABD'nin kimi ülkelerle uluslararası sistemdeki konumları, küre üzerinde tuttukları stratejik yer vb dolayısıyla kurduğu çok özel ilişkiler de vardır. Örneğin Latin Amerika'da Meksika, Avrupa'da İngiltere, Ortadoğu'da İsrail, Doğu Asya'da Güney Kore, Güney Doğu Asya ve Pasifik'te Filipinler ABD ile Özal'ın önerdiği "stratejik işbirliği" içindedir.

Bu ülkelerin tümü de kendi kaderlerini ABD'ninkiyle ortak sayar. ABD politikası bu ülkelerin iç ve dış politikalarına dolaysız olarak yansır. Denebilirse eğer, bu ülkelerin hükümetlerinde ve devlet kurumlarında ABD dolaysız olarak görünür, kültür ve teknolojileri üzerinde ve gündelik dilde bile izlerini bıra-

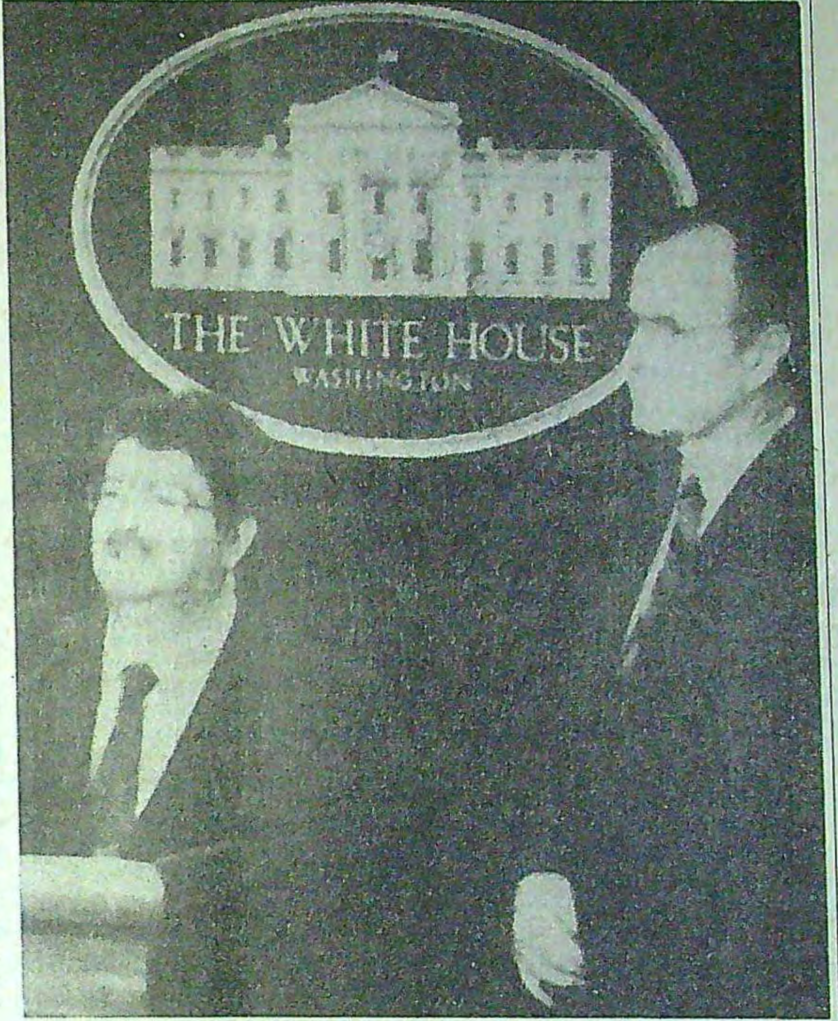
kır. Bu ülkelerdeki hükümet değişikliklerinden, uluslararası işbölümü içindeki konumlanışlarına dek bütün toplumsal ve ekonomik süreçler ABD'nin damgasını taşır. Türkiye Özal'ın ağzından bu kategoriye dahil edilme isteğini dile getirirken kendi yakın geleceğinde de AT üyeliği "vizyon"unun geri plana itildiğini itiraf etmiş oluyor.

Eğer Özal iktidarda kalmayı başarır ve uluslararası sistemde bu perspektifini gerçekleştirmeyi başarabilirse İttihat ve Terakki'nin Almancılığından bu yana Türkiye 20. yüzyılda ilk kez tek unsurlu bir dış politikayla kaderini açıkça ve resmen başka bir devlete bağlamış, Amerikancılığı devlet politikası olarak benimsemiş olacak.

Amerikancılığın İç Politikası

Özal'ın körfez savaşı henüz sürerken ortaya attığı "demokratikleşme" tasarısının laftan ibaret olmadığı geçen ay peşpeşe yapılan hamlelerle ortaya çıktı. HEP dışındaki bütün geleneksel partileri alelade gericiler konumuna itekleyen Talabani ziyaretinin ardından, başkanlık sistemiyle birlikte yeni anayasa tasarısı, ardından PKK'lılar da içinde bütün siyasal tutukluların serbest bırakılmasını öngören infaz yasasındaki yeni düzenleme önerisi Özal'ın ABD ziyareti sürdüğü sırada ortaya atıldı. Türkiye dış politikada tarihinin en Amerikancı yönelişini gerçekleştirirken içeride 1982 Anayasasıyla kurulan diktatoryal rejimini "demokratik" bir operasyona almaya yöneldi.

Oysa, Türkiye'de 1960'dan bu yana otuz yıldır Amerikancılık kendisini hep hükümetler üzerindeki dışsal antidemokratik müdahaleler ya da askeri darbeler aracılığıyla gösteregelmişti. Serbest seçimlerle gerçekleşen değişimler dışında her hükümet değişimi ya da darbede göstermelik ya da gerçek gerekçelerden biri hükümetin istikrarı sağlayamaması sonucunda NATO'nun Güneydoğu kanadının zaafa düşürülmüş olması, SSCB karşısında "vatanın çıkarlarının tehlikeye girmesi"ydi. 27 Mayıs'ta, 12 Mart'ta, 12 Eylül'de, "ara" denilen rejimlerin kendilerini anlamlandırmaları hep bu gerekçeye dayandırılmıştı. Türkiye'nin bu "makus talih" i artık değişmiş görünüyor. Artık Amerikancılık askeri darbe ile değil "demokrasi" ile kaim. Çünkü "yeni düşünce" sürecindeki SSCB artık ABD'nin hasmı değil partneri. SSCB'nin dünya kapitalizmi karşısında tehdit edici bir güç oluşturduğu varsayımına dayanan bütün politikalar "perestroyka" ile anlamsızlaştı. O yüzden Türkiye Arap alemi ve SSCB'nin Doğu Cumhuriyetleri karşısında ancak demokratik bir makyajla Batı ve ABD çıkarlarını temsil edebilir. Kapitalizmi devrime karşı savunma gereklerinin dayattığı hükümet etme biçimlerinin artık yerlerini kapitalizme yönelen eski sosyalist ülkelerle Batıya bağlanmaya yönelen Orta Doğu ülkelerine emsal oluşturacak biçimlerle değiştirilmesi bir zorunluluk. Bugün Amerikancılığın parolası "demokrasi" !

Turgut Özal'ın ABD Başkanı Geoge Bush ile Camp David'deki görüşmesinin ardından, ABD'nin bölgeye ilişkin planlarının, Türkiye'nin iç ve dış politikalarında dolaysız yansımasını bulacağından kimsenin kuşkusu kalmadı. Hatta, Türkiye'nin yakın gelecekteki AT üyeliği "vizyon"unun geri plana itildiği anlaşılıyor.

Özal ve Kürtler

Özal'ın gerek içeride, gerekse uluslararası plandaki en etkileyici "demokratik" manevrası kangren olmaya yüztutan Kürt sorununda yaptığı açılım oldu. Talabani ve Dizari ile Ankara'da yapılan pazarlık bir yandan Özal'a bölge Kürtleri üzerinde büyük bir prestij sağlarken öte yandan "bağımsız ve birleşik Kürdistan" tasarımını PKK dahil bütün Kürt örgütlerinin yakın gündeminden kaldırdı. PKK önderi Öcalan'ın deyişiyle bir "ideal" olarak bıraktı. Geleneksel Kürt önderlikleri zaten hiçbir zaman kuvvetle telaffuz etmedikleri "bağımsızlığı", "gerçekçilik" gereğince bir yana bırakır ve mücadelelerini yerel otonomilerle sınırladıklarını bir kez daha teyid ederlerken, PKK da kısa vadeli hedeflerini önderi Abdullah Öcalan'ın

Abdullah Öcalan: Demokratik Bir Ortam ve Düşünce Özgürlüğü İstiyoruz"

(....)
Özal, 10 yıldır bize karşı savaşın ekonomik ve siyasi cephesini yürüten insandır. Bizi seven veya acıyan bir insan değildir. Ancak sopa ile bir sonuca gidilemeyeceğini gördü. Bundan böyle yeni bir yaklaşım gerektiğini hissetti. En azından buna açık olduğunu gösteriyor... Bir de Özal'a tepkilere bakın. Sosyal demokratların, Demirel'in tepkilerine bakın...
Özal'ın Kürt'lere ne kadar açılış yapacağı belli değil. Tek söylediği, 'Artık siyasi yaklaşım kapısını biraz aralayalım.' O kadar. Yani, adam Türkiye'nin iç dinamiklerini ve dünyadaki gelişmeleri diğerlerinden, ordu ve muhalefetten çok daha çabuk kavradığı ortada. Yoksa, bizim için birşey yapmıyor. Orduyu yine tutacak, sopayı sürdürecek. Onun yanına bir ek deneme getiriyor.

(....)
"Doğrusu ondan bu kadar cesaret beklemiyordum. Eğer kimse kulağına fısıldamamış ise, cesur bir adım attı. Bu bağlamda bizi utandırdı... Tabii tam anlayamadığım noktalar var. Örneğin, acaba bu yeni yaklaşım kendi liderliğinden mi kaynaklanıyor, yoksa birilerinin etkisi mi oldu? Kime güveniyor? Acaba sonuna kadar götürebilecek mi? Yoksa bütün bunları Kürtleri kandırmak için mi yapıyor? Bunları bilmiyoruz.
Körfez krizi nedeniyle güç durumlar yaşanıyor. Acaba Özal, şimdi Kürtlere şeker verip, sonra işler yine düzeldiğinde kamçı sallayabilir mi? Yani zor dönemi böyle geçirir ve sonra vurabilir. Ben bundan kuşkulanıyorum. Zira geçmişe, özellikle Cumhuriyetten bugüne kadarki gelişmelere bakılacak olursa, bu tip durumlarla karşılaşıldığı görülür.

(....)
Bence, bu bir aldatmacadır veya stratejik olmaktan çok, taktik bir yaklaşımdır. Biz, Türk-Kürt ilişkilerini bağımsız ve özgür bir temelde, taktik değil, stratejik bir

ilişki düzeyinde değerlendirmek istiyoruz. Ortadoğu'ya da bu şekilde demokrasiyi yerleştirmek, bu ilişkilerin bir kaldıraç rolü oynamasını istiyoruz.
(...)
Özal'ın politikasını aldatmaca olarak gömeme ve bu yaklaşımı desteklememe rağmen, eğer Türkiye bu politikayı sürdürürse, yani bölgedeki Kürtleri koruma politikasını sürdürürse, önemli sonuçlar çıkabilir. Bir defa, Türkiye'nin İran, Irak ve Suriye üzerindeki etkisi artar. Kürt kozu Türkiye'nin eline geçmiş olur. Bu şekilde Türkiye'nin hem sular, hem de petrol üzerindeki iddiası artar... Sanırım Özal, bunları görüyor... Doğrusu, bu pek yabana atılır bir politika değil. Bu yaklaşımın Türkiye'yi böleceğini iddia etmek de bence körlüktür. Tekrar ediyorum, bütün bu söylediklerim, bu politikayı tasvip ettiğim veya desteklediğim anlamına gelmez. Bunun aldatmacaya dayandığı konusundaki görüşümü sürdürüyorum ancak, yine de derinliği olan bir politikadır...
(....)
Biz demokratik bir yapı içinde, insan ve ulusal haklara sahip yeni bir düzenleme peşindeyiz. Yani ne pahasına olursa olsun, biz, ayrılmak ve ayrı bir devlet kurmak peşinde değiliz. Ancak uzun vadede bir Kürt devleti oluşmasına da karşı değiliz... Biz Türkiye'de doğal haklarımızın peşindeyiz.
(....)
Tabuları yıkmaya hazırız. Size, bana şöyle, şöyle bağımsızlık ver demiyorum. Yalvarmıyoruz da. Artık Kürt'ün inkarı aşıldı. O zaman bu insanların kendi tarihlerini incelemelerini, kültürlerini neden yasaklıyorsunuz? Demokratik haklarını verin. Böyle bir tartışma ortamı sağlansın Demokratik bir ortam kurulsun. Düşünce özgürlüğü istiyorum. İşte, bu ilk adımların atılmasını bekliyoruz.
(....)
Ne zaman ki halkların özgürlüğü ve eşitliği sağlanır, parti kurma hakkı verilir, o zaman silahı bırakırız. Oysa bugün silahı bırakmak, bizden teslimiyet istemektir. Biz de buna hazır değiliz. ■

Mehmet Ali Birand'ın Milliyet'teki röportajından...

ağzından Türk gazetecilerine açıkladı. Öcalan'ın Şam'da Türk gazetecilerle yaptığı söyleşi bu bakımdan son derece ilginç bir dizi unsur içeriyor: Öncelikle Öcalan, "bağımsızlık bir milletin içinde kalbinde olur", "bağımsızlık mutlaka ayrı devlet kurmayı gerektirmez" diyerek, ikinci olarak da PKK'nın kısa vadeli amaçlarını "Kürt kimliğinin tanınması, özgürlük ve eşit haklar"la belirleyerek, yani Türkiye için "özerklik" kavramını da telaffuz etmemeye dikkat ederek verdiği mesajlarla hemen hemen Özal'ın yaptığı açılıma denk düşen bir yaklaşım gösteriyor. Tıpkı oyuna kimin başlayacağını belirlemek için yapılan "adım alma"daki gibi. Özal'ın her adımına, Öcalan'dan bir adım.

Böylece Öcalan Kuzey Irak'ta otonomiye doğru adım adım ilerleyen geleneksel hareketlerin genel çizgisinden çok fazla kopmama çabası içinde PKK'ya TC'nin varolan sınırları içinde meşru bir konum sağlayabilmek gibi "pragmatik" bir yönelimi dile getirirken kendi deyişiyle "Kürt kozu"nun Özal'ın elinde bulunduğunu yalnızca tesbit etmekle kalmıyor bunu kabul de ediyordu.

Geleneksel Partilerin Çöküşü

Özal "Kürt kozu" ile genel olarak Türkiye ve Irak'taki Kürtler arasında kendisine kısa vadede hayli geniş bir manevra olanağı getirecek bir sempati dalgası yaratmayı başarmakla kalmadı, öte yandan seçimler yaklaşırken SHP, DYP ve DSP'yi Kürtlerin kendi kimliklerini kazanmaya başladıkları kentler ve bölgelerde siyasal bir güç olmaktan çıkartan tutumlar takınmak zorunda da bıraktı.

Ecevit, Demirel ve İnönü bölgenin en önemli dinamiği haline gelen nesnel

bir gücü görmezlikten gelecek biçimde Kürtlerin varlıklarını ve kimliklerini inkara dayalı modası geçmiş görüşleriyle ortalığa çıktıkları anda aslında Özal'ın "demokratik" süslerini daha da görünür kılmaktan başka bir iş yapmadılar. Türkiye'de ve uluslararası alemdeki hiçbir gelişmeyi kavrayamadıklarını ortaya koyan bu partilerin bu vaziyet alışlarıyla Özal'ın başkanlık sistemine giden yolunu daha da kısalttıkları söylenebilir.

Yeni Anayasa Tasarısı

Özal'ın yeni anayasa tasarısı 12 Eylül rejiminin bir askeri talimname halinde düzenlediği 1982 Anayasası'nda kaydedilmiş yasakları temizleyip görünüşte uluslararası normlara uygun hale getirirken, bu yasakları özel "antiterör yasaları"na aktararak devrimci olan herşeyi yasadışı kılma yönünde bir "demokratik" manevra alanı yaratıyor. Burjuva partilerinin kamu oyu önünde baskıcılıkla suçlanmayı göze almaksızın bu yeni Anayasa taslağında başkanlık sistemi dışındaki hiçbir şeye karşı çıkmaları olanağı yok. Olsa olsa Anayasa hukukçularının, Anayasa tekniği açısından yapacakları halkın yakından ilgilenmeyeceği itirazlarla yetinebilirler.

Talabani ve Dizari'nin Ankara'daki pazarlıklarının ardından, Özal'ın bölgedeki prestiji yükselirken PKK Kuzey Irak'taki ittifakın dışında kaldı. Öcalan, Talabani hakkındaki kuşkularını gizlemiyor. Ama yine de Barzani'den farklı olarak O'nun "bile bile ihanete sapmayacağını" söylüyor.

"Antiterör" yasası ise "dünyayı yorumlamakla" yetinmeyen onu "değiştirmek gerektiğini" de savunan herkesin 12 Eylül Anayasası olmaya devam edecek.

Özal'ın Kürtleri, Komünistleri ve Şeriatçıları

Özal'ın Anayasa değişikliği önerisi bürokrasinin ve ordunun geleneksel temsilcilerince, geleneksel partilerce "devlet elden gidiyor" çığlıklarıyla karşılansa da gerçekte Devletin üzerine bina

Kürt halkının ulusal kimlik mücadelesi artık ayaklanma boyutlarında. "Ne zamanki halkların özgürlüğü ve eşitliği sağlanır, parti kurma hakkı verilir, o zaman silah bırakırız" diyor Abdullah Öcalan.

edildiği temel güç ilişkilerinde hiçbir değişikliği ön görmüyor. Tersine yürütmenin gücünü daha çok pekiştirerek, devletin toplumun devindirici güçleri üzerindeki baskıcı karakterini sürdürüyor. Ama bu baskı muhalefetin bir bölümünü devlet çerçevesi içinde massederek burjuvazinin egemenliğini yayma ve genişletme yönünde bir teşebbüsle elele gidiyor.

Bunun doğal sonucu "majestelerinin" Kürtleri, komünistleri ve şeriatçılarının rejimin kozmetik kutusuna katılmaları. Bu kozmetik kutusu, sanki adı bugünler için düşünülmüş olan **Magic Box**. Özal'ın oğlununTürkçe "Sihirli Kutu" anlamına gelen özel televizyonu.

TBKP Türkiye'ye gelişinden siyaset sahnesine açıkça çıkışına değin izlediği Özalist siyasal çizgisini bu "Sihirli Kutu"dan geçerek tescil etti ve "ANAP'ın komünist partisi" olarak sistemdeki yerini aldı.

Aynı şey şimdi Kürtler ve Şeriatçılar için de geçerli olacak. Özal, "Sihirli Kutu"sundan demokratik süslerini tamamlayacak Kürtleri ve Şeriatçıları da bulup çıkardığında rejim baskıcı tabiatını örten bütün süslerini artık tamamlamış olabilir.

Bunun gözle görülür işaretleri "Stockholm Konferansı"nın toplandığı günlerde Talabani ile yapılan görüşmeler sırasında karşılıklı verildi. Özal "kendi" Kürtler'ini aradığının işaretlerini verirken kimi "Kürt aydınları" da bu açılıma Özal övgüleriyle karşılık verdiler.

Böylece Türkiye'de muhalefet cephesinde derin bir yarılmanın da temelleri atılıyor. Bütün muhalefet eğilimleri Özal hanedanı ve ABD karşısında konumlanışlarıyla rejim içindeki yerlerini tayin ediyorlar.

Bunun muhalefet cephesindeki an-

Carl Hendik Hermansson "Kürt Sorunu İçin Uluslararası Konferans Gerekiyor"

Kürt Halkının Hakları İçin İsveç Komitesi Başkanı Carl Hendik Henmansson ile görüştük.

Sayın Hermansson, böyle bir konferansı düzenleme fikri nereden kaynaklandı?

Ortadoğu'da özgürlüğüne kavuşamamış ve onlarsız bir barışın düşünülemeyeceği iki halk vardır. Biri Filistin, öteki ise Kürt Halkı'dır. Bu halklar, bulundukları ülkelerdeki rejimler tarafından yıllardır baskı ve teröre maruz kalmaktadırlar. Filistin meselesiyle dayanışma anlamında dünyada çeşitli şekillerde bir çalışma var. Kürt meselesinin bu konuda uluslararası bir ayağı eksik. Son senelerde bu tür konferanslar Paris, Moskova, Washington vb yerlerde gerçekleştirildi. Bu konuyu bir şekilde Avrupa Komisyonu ve BM'nin gündemine alması, çözümü konusunda adımlar atabilmesi için bu tür konferanslar bir "ön adım" olmaktadır.

Komite hakkında biraz bilgi verir misiniz?

Komitemizin iki senelik bir ömrü var. İçinde, İsveç parlamentosunda yer alan bütün partilerden temsilci bulunmaktadır. Ayrıca İsveç Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılhaç, Pen Klübü, İsveç Kilisesi ve benzeri örgüt ve kurumlar da temsil edilmektedir. Paris Konferansında Komitemizden de temsilciler yer almış ve görüşlerimizi dile getirmiştir.

Stockholm Kürt Konferansına nasıl hazırlandınız? Kimler bu konferansa resmi olarak çağrılıydı?

Bu konferansa hazırlık konusunda biz, İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu başta olmak üzere, diğer örgütlerinde yardım ve desteğiyle hazırlandı konferans. Hemen hemen bütün Kürt örgütleri ve Kürt aydınları da davet edilmeye çalışıldı.

PKK resmi olarak çağrılı davetliler arasında değildi galiba?

PKK, Komitemiz tarafından "resmi" anlamda çağrılmadı. Çünkü İsveç Devleti PKK'yı terörist bir örgüt kabul ediyor. İsveç'te meydana gelen öldürme hadiselerinden sonra böyle bir durum sözkonusu. Fakat konferansta birçok PKK taraftarı vardı. Kaldı ki PKK'nın görüşlerini belirten konuşma da bizzat PKK'lılar tarafından yapılmıştır.

Bu konferansın amacı ve hedefleri konusunda biraz bilgi verir misiniz?

-Kürt halkının bulunduğu bütün ülkelerde Kürtlere uygulanan baskılara bir son verilmesi ve en temel insan hakları da dahil olmak üzere tüm haklarının verilmesi,
-Kürt meselesinin çözümü için ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması,
-Bütün ülkelerde göçmen yaşamak zorunda kalan Kürtlere, bulundukları devletlerin hükümetlerinin yardım ve destek vermesinin sağlanması,
-Ortadoğu'da Kürtlerin de kendi temsil haklarının olduğu bir Uluslararası Konferans vb. kararlar alındı.

Stockholm Konferansının aldığı kararların bir devamı olarak bahsettiğiniz türden bir uluslararası konferansın hazırlığı var mı? Böyle bir konferansın Ortadoğu'da şartları hazırlanabilir mi?

Körfez savaşından sonra Irak'ta meydana gelen olaylar Kürt halkının lehine dönüşmektedir. Buna rağmen saddam'ın güçlenmesine hizmet edecek her türlü gelişmenin önüne geçmeli. Irak'taki Kürtlerin otonomi ve idari hak seslerine kulağımızı vermeliyiz. Bu başarıya ulaşırsa, İran ve diğer ülkeleri de etkiler. Türkiye'de Özal'ın son günlerde gündeme soktuğu "kısmi" değişiklikler her ne kadar şirin gözükse de bununla yetinilmemelidir. Kürtlerin bütün alanlarda serbestçe söz söyleme hakkı vb elde edilmeli.

Ayrıca Kürt halkının bir devlet kurma talebi karşısında ne komitemiz ne de başka hiç kimsenin bir şey söyleme ve tavır koyma durum sözkonusu olamaz. Bu meseleye ancak Kürt halkının kendisi karar verir. Bu nedenle biz, Kürtlere kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını doğru buluyoruz.

Yalnız tarihte Kürtler birçok defa otonomi vs. yönetimleri oluşturmuşlardır. Fakat maalesef bunlar uzun ömürlü olmamıştır. İşte bu noktada dünyanın desteğini alması ve kamuoyunun oluşturulması çok önemlidir. İkinci dünya savaşının sonunda 200'e yakın küçücük devletler oluşmuştur. Bunların nüfusları Kürtlerin nüfusu kadar bile değildir.

BM, Uluslararası Konferansı düzenlemek için harekete geçirilmelidir. Biz bu konuda BM'e baskı unsuru oluşturması için İsveç hükümetini harekete geçiriyoruz. Bu konuda bir mektup yazıp, hükümete ilettik.

Ayrıca böyle bir konferansa altyapı hazırlıyoruz ve bunun çalışmalarına başlıyoruz. Esas çalışma bundan sonradır. Ortadoğu'da Filistin ve Kürt sorunu çözülmeden barış mümkün değildir. Bu konferansta daha önce de belirttiğim gibi Kürt halkının da temsili şarttır. Bunun yanısıra Kürtler de kendi aralarında FKÖ gibi bir biçimde "birlik" ya da "cephe" oluşturmalıdırlar. Bu, mücadelenin başarıya ulaşmasının da önemli bir koşuludur. ■

Feyyaz Boyacıoğlu

Kürtlerin de Güzelliklerini Yazabilecekleri Bir Haneleri var

Özal açık açık M. Kemal'in Lozan'da üstlendiği görevi yeni şartlara uygun biçimler altında sürdürmek istediğini itiraf ediyor. 70 yıl önce Kürt halkının savaş meydanlarında kazandığı zaferler nasıl Kemalistlerce manipüle edilmiş ve pazarlık kozu olarak kullanılmışsa bu günde Özal aynı role soyunuyor ve M. Kemalcilik oynuyor. Esas amaç değişmiyor. M. Kemal Kürt hamiliğine soyunurken "genç" Türk burjuvazisinin çıkarlarını koruyordu. Özal'da aynı burjuvazinin günümüze uygun çıkarlarını koruyor. Dünyanın ve bölgemizin değişen şartlarını gözönüne aldığında daha uzak görüşlü bir politika sergileyen Özal'a karşı; Demirel ve Ecevit'in başını çektikleri "Kürtleri birgün Türkleştirecekleri ve ortadan kaldıracaklarına" hala inanan nostaljik bir politikacı, asker ve Kemalist "aydın" grubu cihad açmış durumdalar. Kendi dargörüşlülüklerinin kefaretini Türk burjuvazisinin çıkarlarını daha uzun vadeli savunmaya yönelik politikalar sunan Özal'a ödetmek istiyorlar. Kürtleri savunduğu ve Türkiye'yi böleceği ile ilgili olarak Turgut Özal'a "iftira" atıyorlar. Burjuva politikası bazında siyasi temsilcilerin kendi aralarında yukarıdaki bir biçime dönüşse bile takışmaları anlaşılabilir. Anlaşılmayan bu son gelişmeler karşısında bazı Kürt ve Türk aydınlarının takındıkları ve değişik uçlarda görünen ama içerikte birleşen tavırları. Tanzimat'tan bu yana bölgedeki her gelişmeyi olumlu ya da olumsuz mutlaka Batı'ya tabii olarak değerlendiren bu aydınlar da kendi yerlerinden Özal'a ve emperyalistlere iftiralar yağdırmaktan geri kalmıyorlar. TC'nin Kürtlere yönelik politikasında esasta bir değişiklik yapacağına ve ha keza emperyalist metropollerin ve özellikle ABD'nin bölgede bir Kürt devleti kuracağına "kesin" gözüyle bakıyor ve bu yönde yorumlamaya özen gösteriyorlar. Kürt politikasında 4 sömürgeci devletten hangisinden gelirse gelsin köklü bir değişiklik bu ülkede esasta bir demokratlaşma sürecinin başlaması anlamına gelir. Kürt halkı üzerindeki baskıların devam ettirildiği, sivil halk mitinglerinde kadın ve çocukların öldürüldüğü, zindanlarında siyasi tutukluluların insanlıkdışı muamelelere maruz bırakıldıkları, Özal'ın Kürt gerçeğini kabul etmek zorunda kaldığı aynı günlerde hala işkencehanelerde insanların katledildiği, işçi ve diğer emekçilerin en demokratik silahları grevlerden mahrum bırakıldıkları bir ülkede devletin başının dayatan bir gerçeği itiraf etmesi onun hibe hanesine yazılamaz ve hele O'nu demokrat ilan etmeye hiç de yetmez. Bu anlayış ne denli gerçeğe aykırı ise aynı Özal'ın efendileri emrettiği için bu gerçeği itiraf ettiği anlayışı da o denli anlamsızdır ve her iki görüş de halkların ve özel olarak Kürt halkının mücadelesine ve olgunluk derecesine duyulan güvensizliğin açıkça itiraf edilmesidir. Değişiklikler ve dönüşümlerin merkezinde ilgili halkların bizzat kendilerinin durduğu gerçeğinin kabul edilmesinin günü geldi. Kürt gerçeğinin kaderlerini birbirine bağladığı bölge aydınlarının, Kürtlerin de artık bölgedeki diğer uluslarla eşit haklara sahip olduklarını ve bizzat kendi kendilerini her yerde Washington'da bile teslim olmadan temsil edebileceklerini, hiç olmazsa kendi Mustafa Kemallerini çıkarmaya haklarının olduğunu kabule yanaşmalıdırlar. Kürtlerin de en az diğer halklar kadar bir takım güzelliklerin yazılabileceği bir hanelerinin bulunduğu bilinmelidir. Toplu katliamlara göz kırpmadan göğüs geren bu halkın diplomatik masalarda da aynı onurlu mücadelesine devam edeceğine artık güvenmek gerek...■

Hatice Yaşar

Üç yıl önce Saddam'ın kimyasal silahlarından kaçıp Türkiye'ye sığınan Irak'lı Kürt'ler artık ülkelerine daha özgür koşullarda dönme şansını yakalayacak gibi görünüyorlar.Ama emperyalist devletlerin bölge üzerindeki hesapları çekilen acıların kısa sürede bitmeyeceğinin işaretlerini veriyor.

Yıllardır Saddam'ın soykırım noktasına varan terörü altında yaşayan Irak Kürt'leri, şimdilerde zafer havası yaşıyorlar. Bölgenin her an yön değiştirebilecek siyasal rüzgarları şimdilik onlardan yana esiyor.

lamı rejim için solun meşruiyet çizgisinin "yeni düşünce"nin sınırlarında, Kürt muhalefetinin meşruiyet çizgisinin kültürel haklar sınırında, şeriatçılık için ise diyanet işlerinin sınırlarında sona erdiğidir. Geride kalanlar antiterör yasasının şefkatli kollarına, hiçbir zaman yargılanmayacak işkencecilerinin himayesine terkedilecek.

Hakiki Burjuva Demokrasisi mi?

Solun bir bölümü için bütün bunlar demokratik gelişmenin gerekleri olarak rejimin kendisine çeki düzen vermesinden ibarettir. "Demokrasi çağı olan çağımızda" Türkiye bu gelişmelerin gerisinde kalamayacağı için, Özal çağın gereklerine yerine getirmede atak davranmış ve demokrasinin normlarına uygun bir adım atmıştır. Onaylanmalıdır. Solun ikinci bir bölümü için ise, bütün bunlar hiçbir zaman gerçek bir "burjuva demokrasisi" değil, Özal'ın oyunudur. "Özal samimi değildir". Bütün bunları oy kaygısıyla yapmaktadır. Reddedilmelidir. Gerçekte ise ne birincisi, ne ikincisi doğru.

Herhangi bir çağın ötekinden ayırdedilmesinin maddeci ölçütü siyasal üstyapılar değil, egemen üretim tarzlarıdır. O yüzden çağımız denilen "perestroyka sonrası" çağ, eskiden olduğu gibi kapitalizmin dünya egemenliğini tamamladığı ve sürdürdüğü emperyalizm çağı olmayı sürdürmektedir. Nasıl dünyada diktatörlükler, faşizmler çağı diye bilimsel olarak anlamsız adlandırmalarla tanımlanan çağlar olmamışsa bugün de demokrasi çağı diye birşeyden söz etmek anlamlı değildir.

Geçmişte burjuva dünyasını toptan çöküşle tehdit eden sosyalist devrimler dalgasının geri çekilmesi ve kapitalizmin stabilizasyonu emperyalizmin çevre ülkelerinde terörist rejimleri giderek daha çok gereksizleştirmekte, emperyalist dünyanın üstünlüğünün açık zorbalıktansa onaya dayalı hükümetler aracılığıyla temsili istikrarın teminatı haline gelmektedir. Son 10 yılın dünya tablosuna dikkatle bakıldığında bu yöndeki değişikliklerin önce ABD'nin "arka bahçesi" sayılan Latin Amerika ülkelerinde gerçekleştirildiği kolayca gözlenebilir. Brezilya, Arjantin, Şili, Uruguay, Kolombiya, Peru son on yıl içinde ABD'nin onayladığı askeri ya da faşist diktatörlüklerden ABD'nin onayladığı parlamenter rejimlere geçtiler. ABD'nin stratejik işbirliği kurduğu ülkelerden Filipinler ve Kore ABD demokrasisi yö-

Ortak Deklarasyon

Konferans Sonuç Bildirgesinde şu hususların yer almasını öneririz:

1- Kürdistan, dünyadaki parçalı sömürge durumunda olan ender ülkelerden biridir. Kürdistan'ın bu konumu, bölgedeki istikrarsızlığın temel unsurlarından biri olarak çözüm bekliyor. Sorunun çözümünde; Kürtlerin azınlık olarak değil, ulus olduğu gerçeği dikkate alınarak verilen ulusal kurtuluş mücadelesi ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı doğrultusunda desteklenmelidir.

2- Bölgedeki savaşı, ülkesinde yaşayan ve savaşın ağır yükünü çeken Kürt halkı bölgesel sorunların çözümü için yapılacak tüm görüşmelerde temsil edilmelidir.

3- Birleşmiş Milletler kararı ile üretim ve kullanımı yasaklanmış olan ancak Irak yönetimince Kürt halkına karşı kullanılan ve bu yüzden binlerce kişinin ölümü, yüzbinlercesinin yurdunu terketmesi sonucunu doğuran kimyasal silahları üreten, satan, kullanımında suçlu olanların oluşturulacak bir uluslararası komisyon aracılığı ile saptanması ve mağdurlarına tazminat ödenmesi sağlanmalıdır.

4- Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK)'nda alınan, üye ülkelerin silah indirimi kararı Kuzey Kürdistan'ı da kapsamı içine almalıdır.

5- Kürt halkının Birleşmiş Milletlerde gözlemci olarak ve diğer uluslararası kuruluşlarda daimi düzeyde temsil edilmesi sağlanmalıdır.

6- Türk ordusunun Kuzey Kürdistan'daki işgaline ve bölgede yıllardır sürdürülen Olağanüstü Hal uygulamasına son verilmelidir.

7- Körfez Savaşı sırasında NATO çerçevesinde Türkiye'ye verilen ve Kuzey Kürdistan'da konuşlandırılan silahlar geri alınmalıdır.

8- Konferans kararlarının yürürlüğe konması ve izlenmesi için bir Gözetim Komitesi kurulmalı ve bu komite de Kürtler de temsil edilmelidir.

Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari), Kürdistan Sosyalist

Hareketi (TSK), KAWA, Tekoşina Sosyalist, Kürdistan İşçi Partisi (KİP), Türkiye Kürdistanı Demokrat Partisi (T-KDP), Ala Rızgari Birlik Platformu, Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (K.U.K), Yurtsever Devrimci Platform, Kürdistan Kurtuluş Hareketi (Tevger) ■

Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları: Hedef, Bağımsız ve Birleşik Kürdistandır

Kürt örgütleri kendi aralarında şu noktalar üzerinde görüşbirliğine vardılar: 1) Stockholm Konferansı olumlu ve Kürt sorunu açısından önemli bir gelişmedir. 2) Genel olarak Kürdistan'ın her dört parçasında Kürt halkının mücadelesi desteklenecek ve özel olarak Güney Kürdistan'da verilen bugünkü mücadele aktif bir biçimde desteklenecektir. 3) Tüm örgütler olanaklı en kısa bir süre içinde "Kürdistan Uusal Kongresi"nin oluşturulması için çaba sarfedecek ve bu yolda koşulları olgunlaştırmaya çalışacaklardır. Kuşkusuz Konferansın sağladığı olumlu ve yararlı sonuçlardan biri de budur.

Biz Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) örgütü olarak halkımızın nihai kurtuluşunun ancak kendi öz mücadelesiyle olacağına inanıyoruz. Kürt sorunu sıradan bir ulusal sorun değildir. Bölünmüş ve parçalanmış bir ülkenin ve ulusun birliği sorunudur. Sorunu bölünmüş bir ülkenin ve parçalanmış bir ulusun kurtuluşu ve birleştirilmesi sorunu olarak görüyoruz. Bunun anlamı Bağımsız ve Birleşik Bir Kürdistan'dır. Biz KUK olarak UKKTH ilkesini de bu anlamda ele alıyoruz. Bu, elbette bu tür uluslararası konferans ve toplantılarla gerçekleşecek birşey değildir. Ancak uluslararası destek ve dayanışmanın da son derece önemli olduğunu unutmamak lazımdır. Stockholm Konferansı ve benzeri girişimleri bu anlamda önemli buluyoruz.

Kürt halkı ve onun Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketinin birinci dereceden müttefikleri Türkiye, İran, Irak ve Suriye emekçi halkları ve onların devrimci-demokratik güçleridir. Bunu böyle görmek gerekiyor. Ancak bu ülkelerde şövenizmin mutlaka kırılması ve Kürt sorununun gerçek boyutları içinde görülmesi gerekiyor. Özellikle Türkiye'de Kemalist şöven ortamın mutlaka kırılması lazımdır. Bu görev de Türkiye devrimci-demokratik güçlerine düşüyor. Biz, Kürt halkı özgür olmadan Türk halkı da özgür olamaz, diyoruz.

Dünya'nın bugünkü koşullarında halkımızın uluslararası düzeyde destek ve dayanışmaya ihtiyacı vardır. Stockholm Konferansı ve benzeri gelişmelere bu anlamda önem veriyoruz. ■

Rızgari: Kürdistan Sorunu " Demokrasi ve İnsan Hakları" Bağlamına Sığmaz

Günümüzde Ortadoğu'da etkin olan devletler, bağımsız bir Kürt devleti kurulmasına karşılar. Sorunun, Kürdistan'ı sömürgeleştiren devletlerin (Türkiye, İran, Irak ve Suriye) siyasi sınırları içinde "demokrasi ve insan hakları" bağlamında belli haklar verilmesi ile çözümünü empoze ediyorlar. Oysa ki, bir ulusun kendi kaderini özgürce tayin hakkı, onun vazgeçilmez ve kısıtlama kabul etmez bir hakkıdır. Bu hak doğal olarak bağımsızlığı da içerir.

Kürt ulusunun günümüzde kendi kaderini nasıl tayin etmek istediği tartışmalarını bir tarafa bırakacak olursak, Kürtler için bağımsızlık kapısının -açık ya da kapalı bir şekilde- kapatılmaya çalışıldığını gözlemlemek mümkündür. Öyle ki, TC Cumhurbaşkanı Özal'ın "Güneyimizde bağımsız bir Kürt devletine asla müsade etmeyiz" tehditine karşı, en ufak bir protesto dahi yapılmadı.

Biz sömürgeci devletlerin siyasi sınırları içindeki "kimlik, kültürel haklar ve federatif" temeldeki çözümleri Kürt ulusunun kurtuluşu için yeterli ve teminatlı görmediğimizi vurgulamak isteriz. Öte yandan bağımsız Kürdistan, Ortadoğu'da kalıcı bir barış ve Kürdistan'ı sömürgeleştiren devletlerin demokratikleşmelerinin, militarizmden arınmalarının da temel şartıdır.

Kürt ulusu kendi kaderini şu ya da bu şekilde çözmek isteyebilir. Biz bu çözümleri reddetmiyor, bağımsızlık mücadelemizde kazanılmış mevziler sayıyoruz. Ama, Kürt halkının dostlarından kendi kaderimizi tayin hakkını her koşulda savunmalarını ve bu yolda mücadeleye destek vermelerini bekliyoruz. ■

Kemal Burkay
(PSKT Gen.Sek.)

Kürt Hareketi BM'de Temsil Edilmelidir

Stockholm Konferansı'nın olumlu bir yanı, toplantıya ilişkin olarak çok önceden Kürt politik çevrelerinin görüşlerinin alınması ve önerilerin hesaba katılmasıydı.

Konferans'ta Kürt sorununa uluslararası desteğin nasıl yükseltilebileceği, sorunun BM örgütüne götürülmesi, Ortadoğu için toplanacak barış konferansında Kürt sorunun da ele alınması gibi konular tartışıldı.

Konferansın aldığı kararlar içinde Kürt halkına karşı sürmekte olan baskı ve terörün sona erdirilmesine yönelik acil istemlerin yanısıra, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterilmesi gibi, uzun erimli, stratejik hedefler de var. Kürt hareketinin BM örgütünde temsili için çaba gösterilmesi benimsendi.

Konferansın bitiminden sonra, ona katılmış olan Kürt örgütlerinin temsilcileri diğer Kürt delegelerle birlikte geniş bir toplantı düzenlediler. Bu toplantıda söz alan hemen hemen tüm örgüt temsilcileri ve konuşmacılar, Irak'ta bir Kürt-Arap federasyonu için koşulların olgunlaştığını ve bunu desteklediklerini söylediler. Ayrıca Kürt ulusal kongresinin de biran önce toplanması için çaba gösterilmesi ilke olarak benimsendi.

Kanımca Konferans genel hatlarıyla olumludur ve Kürt ulusal hareketine yararlı olmuştur. ■

Özal'ın muhalefete sunduğu iki seçenekten biri demokrasi makyajının malzemesi olmak. Diğeri ise antiterör yasası. Ya da başka bir deyişle "büyükannenin sivri dişleri"...

nünde evrildiler. Türkiye'nin de ABD ile giderek derinleşen ilişkileri çerçevesinde rejiminde benzer bir değişikliğe yönelmesi bu yüzden kaçınılmaz görünüyor. Özellikle SSCB, Balkanlar ve Orta Doğu'da üstlenmeye çalıştığı özel rol ve Kürt ulusal hareketini çekip çevirme isteği rejimde bir değişikliği kaçınılmaz kılıyor. O yüzden olup bitenleri açıklamak ba kımından demokrasi gibi soyut ve nötr bir kavram yerine ABD egemenliği gibi gerçek bir ilişkiden hareket etmek muhalefetin konumlanışı için çok daha aydınlatıcı olabilir.

Öte yandan bunun "hakiki bir burjuva demokrasisi" olmadığından hareketle Özal'a yöneltilen itiraz ister istemez hakiki bir burjuva demokrasisinin nerede olduğu sorusunu sormayı gerekli kılıyor. Eğer hakiki burjuva demokrasisi örneğin İngiltere'de varsa İngiltere'nin demokrasinin olduğu kadar **antiterörün** de beşiği olduğunu hatırlamak gerekli. Örneğin İtalya'da ise, **Gladio**'nun çıktığı kının İtalya'nın ebedi hükümeti Hıristiyan Demokratların belinde durduğunu biliyoruz. Örneğin Almanya'da ise, Türkiye'nin yasadışı kontrgerillasına karşılık Almanya'nın GSG 9'unun antiterörün yasallaşmasında model teşkil ettiğini bilmeyenimiz yok.

1792-94 arasının Fransa'da belirip kayboluveren "burjuva" demokrasisi yalnızca bir andı. Burjuvaziyi "demokratik" kılabilen ise her zaman kendi egemenlikleri için toplumda fiili alanlar yaratabilen emekçi kitlelerin öz eylemleri oldu. Bunun dışında dünyanın hiçbir yerinde herhangi bir zamanda varolmuş bir "hakiki" burjuva demokrasisinden sözetmenin tarihsel bir anlamı olamaz. Türkiye'de de rejimi bir "apertura"ya doğru itekleyen işçi hareketi ile Kürt hareketinin yatıştırılamayan istekleri. Ama bu istekler hiçbir burjuva hükümeti tarafından "hakiki bir burjuva demokrasisi" ile taçlandırılmayacak.

Çünkü bugün artık demokrasi, ancak kapitalizmin egemenliğine karşı mücadelenin içinde ve ancak bir işçi demokrasisi olarak varolabilir. Bu yüzden hakiki bir burjuva demokrasisi isteyenlerin hakiki bir işçi iktidarı için mücadele etmekten başka çareleri yok.

Özal açılımlarının asıl anlamı solun, insan hakları ve demokrasi ile sınırlandırılmış siyasal muhalefet olanaklarının sonuna gelindiğine işaret etmesidir. Özal ve rejimi karşısında kapitalizm zemininde bir "demokratik" seçenek oluşturulması mümkün olsa bile bunun Türk ve Kürt emekçiler üzerinde sermayenin hakimiyetini ve dolayısıyla ABD egemenliğini icra etmemesi olanaksızdır.

O yüzden artık kapitalizmi sorgulamadan antiemperyalist, demokrasiyi sorgulamadan devrimci olmanın sınırlarına varılmıştır. Aynı şey tersinden de söylenebilir, ABD egemenliğine karşı çıkmaksızın sosyalizm yapmak da, devletin sınıf temelini devrimci bir tarzda sorgulamadan demokrasi istemek de tarihsel olarak anlamsızlaşmıştır.

Özal hepimizi bu ikilemin bir tarafına doğru büyük bir hızla yerleştirirken kapitalizme karşı bir devrimin güncel kılınmasını başarabilecek miyiz?

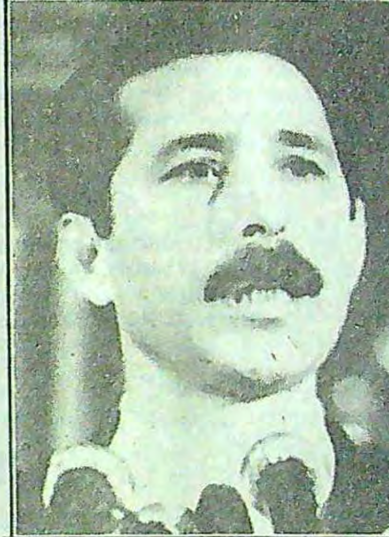
Kurt masalından da Kürt masalından da hakikatin dünyasına geçebilmenin ve toplumsal gündemin merkezine yerleşmenin olanağı bu soruya bulunabilecek uygun yanıtlarda yatıyor. ■

Ertuğrul Kürkçü

İsveç'te Kürt Konferansını Demokrat adına Feyyaz Boyacıoğlu izledi.

Fuat Atalay : "Özal Samimi mi Değil mi Tartışmaları Anlamsız"

Türkiye'de yıllardır resmi ideoloji olarak sürdürülen politikaların bütününe baktığımızda, ana hatlarıyla tabularla, yasaklarla kuşatıldığını görüyoruz. Ülkenin gerçeklerinden esinlenmeyen bu politikaların şimdiye kadar götürüldüğü ortadadır. Bunların içinde en önemlilerinden bir tanesi de kendisini Kürt sorununda göstermektedir. Oysa Kürt sorununa yönelik politikalar, sadece asimilasyondan ibarettir. Bu, Türkiye'ye çok şey kaybettirmiştir. Türkiye'deki insan enerjisini, siyasal Cumhuriyet'in içerinsinde bulunan bütün etnik yapıların, bütün yurttaşların birarada barış içinde birbirlerine güvenerek, bu güvenlerini artırarak, özgürce düşüncelerini ortaya koymaları, özgürce ülkeyi geliştirme konusunda katkılar koymalarını şu veya bu şekilde engellemiştir. Dolayısıyla geleneksel devlet politikalarının en kısa süre içerisinde terkedilmesi önemlidir ve bunu yapmak gereklidir. Elbette bu kolay olmuyor. Dünyada hızlı gelişmeler var. Türkiye de kendisini bu gelişmelerden alıkoyamaz, dışında kalamaz, kalmamalı. Bu çerçevede kim ne derse desin, arkasında ne yatarsa yatsın, Cumhurbaşkanı Özal'a ilişkin "samimi mi değil mi" tartışmalarını da anlamsız buluyorum. Ortada çok somut bir gelişme vardır. Irak'ta özgürlük ve demokrasi kavgası veren kesimlere, Kürtlere dönük görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin çerçevesi ne olursa olsun, ben bunu önemsiyorum. Cumhurbaşkanı Özal'ın geleneksel devlet politikalarını terketme emareleri -sadece emareleri- gösteren yaklaşımlarını önemli bir gelişme olarak değerlendiriyorum. Cumhurbaşkanlığı makamında olan birisinin Irak konusunda da olsa Kürt sorununu telaffuz etmesini ben önemsiyorum. Özal'ın Kürt sorunundaki adımları, Türkiye'de de Kürt sorununun çözümüne yönelik bir işaret sayılabilir. Ancak yetersizdir, eksiktir. Çünkü Özal'ın da bu konuda sıkıntıları mevcutur. Sıkıntı öncelikle ANAP'tan kaynaklanmaktadır. Örneğin Kürtçe yasağının kaldırılması ile ilgili kanun teklifi hala komisyonlardadır, hala şantaj konusudur. ANAP dışında da Türkiye'de politikacılar, hala bir çifte standartla davranmaktadırlar. Filistin halkının devlet kurma hakkını hemen herkes teslim ediyor. Elbette insan hakları sorunu olduğu için bizi

ilgilendirmektedir. Peki niçin hala bir takım politikacılar, Başbakan dahil , ambargo koyup "Biz Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına karşıyız" diyorlar. Orada Kürt-Türk devletinin kurulmasının Türkiye'ye büyük yararları vardır, ekonomik olarak, başka alanlarda da. Ayrıca Türkiye'deki etnik yapıdaki halklarla kan bağı, akrabalık bağı taşıyorlar. Kısaca Kürt sorununun çözümünde en önemli engeller, ANAP içindeki bazı statükocu odaklar ve Kürt sorunu için "ülke bölünüyor, parçalanıyor" diyerek demokrasiyi daraltmak isteyen diğer kesimlerdir.
Etnik bir sorun olarak ortaya çıkan Kürt sorununun siyasal anlamda çözüme kavuşturulması gerekir. Çözümün yolu da, dünya örnekleri ortadadır, çok değişik olabilir. Bizim tercihimiz şudur: TC'nin siyasal birliği içinde insanların özgür olduğu, her türlü etnik yapıya sahip yurttaşlarımızın kendilerini özgürce ifade edebilmelerini, kendi kültürlerini özgürce geliştirebilme olanaklarının tanındığı bir yönetim ve yaşam. Asimilasyona yönelik politikaların derhal terkedilmesi. Türkiye'deki bütün anadillerin günlük yaşamda serbestçe kullanılması, konuşulması, yazılması ve öğretilebilmesi. Üniversitelerde bütün kültürlerin araştırılması amacıyla enstitüler kurulması, Kürt enstitüsü de dahil....Bu, bir siyasal tercihtir. Biz, bu tercihten yola çıkıyoruz. Bunun gerçekleşme şansı, iktidar eden programın, siyasal yönetimin başarısına bağlıdır. Sonuç olarak bütün saydığımız adımların çerçevesini Kürt sorununda da gönül rızasına dayalı birarada yaşama ilkesi oluşturmaladır. Çünkü birarada yaşamanın Türk ve Kürt halklarına önemli avantajlar sağlayacağına inanıyorum. Üniter devlet tartışmasını, salt Kürt sorunuyla bağlantılı olarak da düşünmemek lazımdır. Artık siyasi ve idari yapıda 1920-30'ların modeliyle devleti yönetmemiz mümkün değildir. Bunun reddetmek gerekir. Fakat dünyada artık büyük entegrasyonların olduğunu görüyoruz. İnsanların parçalanıp dağılması, bilimsel, teknolojik ve sanayi gelişmesinde sınırlar ortaya koyuyorsa, büyük entegrasyonları tercih etmek gerekir. Herkes etnik kimliğini ifade ederek bu çoğulcu kültürel siyasa içinde birarada yaşayabilecektir. Böyle bir adımdan sonra, 40 yıl sonra haritalar nasıl değişecek kimse bilemez. Yeni devletler, yeni entegrasyonlar nasıl oluşacak kimse bilemez. Bunlara şimdiden bir kıstas koymak yanlış olur. Şu anda esas olan 70 yılık hantal siyasi ve idari yapının değiştirilmesidir. Buna katkı, Özal'dan da gelse destek veririz. Üniter devlet modelinin değiştirilmesinden de bu genişliği anlıyoruz. ■

Erdem Gül

MİLLİ PİYANGO

Can YÜCEL

Kadir bilmez milletiz biz! Neymiş, efendim, önce Kadınları Korunma Vakfı, sonra İl Başkanı, sonra da Başbakan olacakmış!... Tamamen yanlış teşhis! Bu, sadece **Saraydan Semra'yı Kaçırma Operası**, dostlar... Biz nasıl hatunun suretinden sıkıldıksa, Turguş da sıkılmış ondan. Kaçırmak istiyor Semra'yı Saray'dan. Hali Keyfiyetten...

Turguş'a gelince adamcağız gine Buştistan'a gitti diye bir yaygaradır gidiyor! **Bypass**'a gidiyor ikinci kez! Türkiye'yi kenarından geçip... **Bypass** dedikse, kalp ameliyatı değil, ruhi ve hafızavi bir operasyon bu... Aralıklarla her Buştistan'a gittikçe, narkozla değil ama, ipnotizmayla uyutuyorlar hazreti. Amerikan Politikasının yeni çizgilerini kafasına nakşediyorlar... Mesele bundan ibaret.... Yoksa, kaabil mi, habili hallettikten sonraki Kabil gibi, dört dönsün memleket sathında?..

Bir yandan Efe'ye, Ahmet'e, bir yandan Korkut'a bir yandan da Zehra'ya, Yusuf'a yetişsin, Ramazan davulunca şabahın yollara düşsün? Harmandalı gibi gencecik Efe, taş atmış kolu yorulmuş, Metaş, Sataş filan derken Türk BOLSASI'na hakim oluverdi çocuk!... 27 milyona aylığı bir kaşaneyi çekip çevirme külfetini sırtına alıverdi. Ahmet'se babasının rotasıyla zeplin balonları uçuruyor, Korkut tankerleri, Yusuf bütçeyi nazenin bir uçurtma gibi göklerde dolandırıyor.

Başbakan gidiyor, Gnl. Kurmay Başkanı yenilenip geliyor... Bir temizlik ki Şengül hamamı halt etmiş!... Yetimler gidiyor, kimsesizler teşrif ediyor... Şaşar insan nasıl yetişiyor bütün bunlara diye! Arada lazer telefonlarıyla saydamı saydamlaştırdı. Durmak bilmiyor adam! Gelsin Talabani, ardından Apo. Adam Kürt Nevrozuna sahip çıktı, Freud mübarek! O Nevroz'u da iyileştirecek! Yok, yok ona Cumhur-Başbakanlığını bile esirgiyoruz! Olmaz böyle şey. Onu başımızın başına geçirmemiz gerek. Ki siyasal hava muhalefetimiz de havalansın! "Devenin başı" diyeceksiniz ama, Erdal başka ne yapsın! beklemek gerek eşref saati! Onun için de Demirel bekliyor bir ücra demiryolu ayağında, makasında... Bekliyor ki Turgut Reis başımızın başına geçsin! Ondan sonra değiştirecek külahları, kendi Kavuklu olsun diye! ■

"Yeni Düzen"e entegrasyon

YAPISAL DEĞİŞİM YOK

Bülent Forta

Türkiye tarihinin hiçbir döneminde iç politikayla dış politika böylesine çakışmamıştı. Son yıllarda uluslararası politika konseptindeki köklü değişimler ve ardından bir "dünya krizi" haline dönüşen Körfez savaşı, Türkiye açısından, böyle bir çakışmayı gündeme getirdi. Zonguldak grevi Kuveyt'in işgaline, Özal'ın akıbetine Bush'un başarısına bağlı olarak tartışılmaya başlandı. Hep inkar edilen Kürt sorununun varlığı, ancak Orta Doğu'daki gelişmelere bağlı olarak kabul edildi. Sonuçta Türkiye dünya politikasındaki değişimleri iç politikasına yansıtan bir ülke durumuna geldi.

Gerçekten de 90'lı yılların başlarında ABD politikalarının adı haline gelen "yeni dünya düzeni" kavramı, ABD müttefikleri açısından "yeni iç düzen"leri dayatıyor. Bu yüzden de Özal'ın bir çok insanı şaşkınlığa sürükleyen "radikal" değişiklikleri kamuoyunda telaffuz etmeye başlamasının altında yatan nedenleri anlamak için ABD politikalarını anlamak gerekiyor.

Bush Körfez savaşının başlangıcında "Eğer dünyanın ekonomik geleceği acımasız bir diktatör tarafından tehdit edilebilirse yeni dünya düzeni görüşümüzün başarıya ulaşacağını umamayız" derken ABD politakalarını özlü bir biçimde ortaya koyuyordu. Malta da Bush-Gorbaçov zirvesiyle başlayan "soğuk savaşın tasfiyesi" süreci, iki Almanya'nın birleşmesi ve AGİK toplantısıyla resmen sona erdi. Soğuk savaşın bitişi "soğuk savaş disiplini" (cold war discipline) olarak adlandırılan ve ikinci dünya savaşından beri uluslararası ilişkiler konseptini belirleyen dünya düzeninin de sonu oldu. Eski dünyadaki SSCB-ABD degesine bağlı olarak yaşama şansı elde eden birçok ülke yeni dönemle birlikte farklı politikalara yönelmek zorunda kaldı. İlişkilerin üzerinde yükseleceği yeni bir zemin arayışı kendini dayatmışken Irak'ın Kuveyt'i işgalinin ardından gündeme gelen Körfez savaşı yeni güç dengelerinin nasıl şekillenece ği sorununu politika analistlerinin spekülatif projelerinden pratik alana taşıdı. Sonuç olarak Bush'un "yeni dünya düzeni" olarak kavramsallaştırdığı ABD politikaları açısından Körfez savaşı tam bir "laboratuar" işlevi gördü.

Körfez savaşının sonu "yeni dünya düzeni"nin köşe taşları konusunda gerekli ipuçlarını ortaya koyuyor. Savaş boyunca Avrupa'nın sergilediği düşük performans her ne kadar "koalisyon güçlerinin" ortak savaşı olarak sunuluyorsa da ABD'nin "dünya polisliği" açısından tartışmasız liderliğini kanıtladı. Ekonomik planda Almanya ve Japonya karşısında rekabet gücü önemli oranda aşınan ABD Körfez savaşıyla birlikte askeri gücü sayesinde "prima inter pares" (eşitler arasında birinci) olma konumunu pekiştirdi. Japonya ve Almanya savaşın finansörü olurlarken ABD petrol zengini Arap ülkelerinin de maddi desteğiyle paralı asker rolünü üslendi. Türkiye gibi ülkeler ise Körfez savaşı boyunca üs kolaylıkları sağlayarak "koalisyon güçlerinin" savaşına katkıda bulundular. SSCB'nin ve diğer doğu bloku ülkelerinin krize dahil oluş biçimleri de dünyada oluşan yeni güçler dengesinin şimdilik "sancısız" tamamlandığının göstergesi oldu. Kuşkusuz Saddam karşısında kazanılan kolay zafer dünya ölçeğinde uzun dönemli bir pax-americana anlamına gelmiyor. Bugün için ABD'nin belirleyiciliğinden söz edilebilse de gerek anti-Amerikan tepki gerekse de batının iç çelişkileri daha köprünün altından çok sular akacağını gösteriyor.

Yeni dönem daha sofistike ve daha yoğun bir terör dönemi, yani "kadife eldiven içinde demir yumruk" dönemi olacak

Bütün bu gelişmelere bağlı olarak ABD'de kendi çıkarlarını korumak için politikasında bir takım değişimler gündeme getirmek durumunda.Artık eskinin "hür dünya/demir perde" bölünmesi nesnel olarak dağıldığına göre Amerika açısından yeni düşmanlara gereksinim var. "Kızıl tehlike"nin yerine ikame edilecek olan bu yeni düşman ise "terörist devlet" kavramıyla tanımlanıyor. Bu anlamda J. Baker'ın Körfez de savaşı "Irak'ın yeniden terörizmi destekleyen ülkeler listesine alındığını da belirtmek isterim" diyerek başlatması rastlantı sayılmamalıdır. Körfez savaşının da ortaya koyduğu gibi "Batı'nın çıkarlarını tehdit eden bütün 3. dünya ülkeleri" artık potansiyel olarak "terörist devlet" sınıflamasına dahil edilecektir. Doğal olarak "yeni düşman" tanımlaması Batı dostluğunun da yeniden tanımlanmasını getiriyor. Bir nükleer savaş olasılığının büyük oranda ortadan kalkması ve temel savaş alanının Avrupa'dan güney ülkelerine kaymasıyla birlikte ABD açısından "müttefiklik" için artık NATO sınırları yeterli değildir. NATO sorumluluk alanının dışında da görev ve risk alınması gerekmektedir.

Benzer bir değişim müttefek ülkelerin iç rejimi noktasında da ortaya çıkıyor. Soğuk savaş koşullarında özellikle 3. dünyalı müttefikler açısından demokrasinin gelişmemişliği hep "sovyet yayılması"yla gerekçelendirildi. Bugün sözkonusu mazeretin "kadük" hale gelmesi ve ek olarak Doğu blokunun kapitalizme entegre edilebilmesi için özellikle "demokrasi ve insan hakları" konularına vurgu yapılması artık müttefiklik statüsünü kazanma noktasında belirli bir "apertura"yı (demokrasi görüntüsünü) zorunlu kılıyor.

Yıllardır soğuk savaş şemsiyesi altında yaşamaya alışmış olan Türkiye bu "yeni düzen"e nasıl entegre olacak? Dış politikasını ve iç siyasal dengelerini nasıl bir temelde tanımlayacak? Özal'ın körfez krizi süresince atmış olduğu adımlar ABD politikalarını son derece iyi kavradığını ortaya koyuyor. Özal kriz

ve savaş boyunca kelimenin tam anlamıyla Amerikan savaşının en militan savunucusu olarak davrandı. ABD'nin "yeni müttefik" tanımlamasındaki bütün maddelere kusursuz bir biçimde riayet etti. Doğu blokunda yaşanan gelişmelerin ardından esas savaş alanının "güney yarım küre" olacığını ileri süren ABD müttefiklerinin bu bölgede düzenin tesisi için gerekli "risk paylaşımını" kabullenmeleri gerektiğini belirtiyordu. NATO içinde Londra Doruğu ile iyice belirgin hale gelen "işlev değişimi" tartışmalarında "alan dışı" (out of area) sorumluluk alma noktasında düğümlenen bu durum NATO Genel Sekreteri Wörner'in International Herald Tribune'de yayınlanan "Akdeniz ya da Körfezde doğabilecek krizlerle ilgili olarak müttefik ülkelerin politikalarının koordinasyonunda NATO'nun daha çok yardımcı olması gerek" şeklindeki sözlerinde de ifade ediliyordu. Türkiye soğuk savaşın sonuyla sarsılan konumunu yeniden elde edebilme şansını Körfez savaşı ile yakalayınca bu fırsata dört elle sarıldı. "İncirliğin kullandırılmasından, Irak sınırına asker yığmaya değin savaşın Türkiye'nin kıyısına kadar gelip dayanmasına yol açabilecek risklerin altına girdi. Yıllardır çok önemli durumlar dışında NATO içinde alan dışı sorumluluk alma noktasında "çekinceli" bir tutum takınan Türkiye'nin bu tutumu sürekli olarak atıf yapılan "geleneksel dış politika" tanımlamasından da bir sapma anlamına geliyordu. En son gelinen noktada Türkiye'nin NATO dışında Orta Doğu'ya yönelik olarak ABD'ye çeşitli kolaylıklar sağlayacak ikili antlaşmalardan yana olduğunu açıklaması bu değişimi doğruluyor.

Körfez savaşı öncesi The Daily Telegraph'da yayınlanan bir yorumda Türkiye'nin Körfez savaşı konusunda yürüttüğü politikalar değerlendirilirken şu görüşlere yer veriliyordu: "Türkiye Osmanlı imparatorluğunun yıkılmasından bu yana en müdahaleci adımını attı. Atatürk'ün ülkeyi komşularıyla çatışmadan uzak tutan siyasetini sona erdiren bu adım Türkiye'nin bölgesel güce dayalı siyasetinin doğuşuna da işaret ediyor. Özal'ın "Saddam şahinse bize de şahiniz" şeklindeki sözleriyle de tamamlanan bu yorum Türkiye için dış politika açısından gerçek bir değişime denk düşüyor. Avrupa ile Orta Doğu arasında sıkışan Türkiye her iki coğrafyada da son yıllarda yaşanan gelişmelerin yarattığı karmaşa içinde kendine yeni bir kanal açmaya çalışırken "bölgesel güce dayalı siyaset" politikalarına angaje olmuş durumdadır.

Türkiye hep sadık bir müttefik oldu. NATO'ya girebilmek için bir dolu taviz verdi. ABD'nin bir ileri karakolu gibi davrandı. Ama bu kez bu işlevi yerine getirebilmek için iç politika da bir takım değişimlerin gündeme getirilmesi gerekli. Eskinin SSCB-ABD dengesi içinde tali bir konuma sahip olan iç rejimin görüntüsü bu kez önem taşıyor. Batı'lı olmak en azından Batı'lı bir vitrine sahip olmayı gerekli kılıyor. Orta Doğu'da "barış ve demokrasi" adına Saddam diktatörlüğünü yıkmaya çalışan Batı'lı ülkelerin pratikteki saldırgan tutumu düzenin payısal bir dönüşümle değil sadece bir çerçeve değişimiyle yüzyüze olduğunu ortaya koyuyor. Kuraldır; her demokratik açılımın varacağı sınır bu değişime önderlik eden sınıfın özellikleriyle doğru orantılıdır. Özal Türkiye'ye bir ABD demokrasisi getirmeye çalışıyor. Bunun burjuva demokratik devriminin tamamlanmasıyla bir ilgisinin olmadığı açık. Daha sofistike ve daha yoğun bir terör dönemi diğer bir deyişle "kadife eldiven içinde demir yumruk" Türkiye'ye getirilmek istenen yeni rejimin adıdır.

Dünya çapında terörist/demokratik ülke ayrımı Türkiye'ye terörist/düzen yanlısı olarak yansıtılacaktır. Bunun ilk adımı TBKP örneğinde atıldı. Bugün komünist parti yasal olarak varlığını sürdürüyor ama "savaşa hayır" diyen bir liseli genç için yine işkenceler ve yargılamalar... TC Talabani'yle görüşüyor, herkes Kürtlerden sözediyor, bütün bunlar serbest; ama kendi kaderlerini tayin etmek isteyen Kürtler Kürdistan'ın dağlarında, kasabalarında kurşunlanıyor, kısacası düzen yapısal olarak ayakta kalmaya devam ederken düzenin sınırları ona doğrudan karşı çıkmayanlara, komünizmin kılıç artıklarına Batı ve TC yanlısı Kürtlere kadar uzatılıyor.

Özal'ın planlarını bozabilecek ANAP içi bir direnişin sadece bir "show" olmanın ötesine geçemeyeceği görülmeli

Resmi ideolojideki bu değişimler çeşitli tartışmaları ve çekişmeleri beraberinde getiriyor. Kürt sorununda gerçekleştirileceği ileri sürülen kültürel değişimler, cezaevlerinin boşaltılması, artık yılan hikayesine dönüşen 141-142-163 tartışmaları bir yandan eski resmi ideolojiye göre koşullanmış güç odaklarının tepkilerine yol açıyor, diğer yandan da bazı kesimler tarafından gerçek bir "sivilleşme ve demokrasi" olarak algılanıyor. İdeolojik, örgütsel vb bütün düzlemlerde tam bir politikasızlık krizi yaşayan SHP, DSP gibi "sosyal demokrat" yaftalı partilerin Özal'ın bile sağına düşen "karşı çıkışları" bir yana hemen hemen hiç kimse bu politikalar karşısında tutarlı bir düşünce ortaya koyamıyor.

Özellikle, Kürtler, komünizm ve irtica konusunda duyarlı olduğu ileri sürülen Ordu'dan gelebilecek bir direniş beklentisi içinde olanların tam bir yanılgı içinde olduğu söylenmelidir. Mevcut politikalar karşısındaki konumu ne olursa olsun Ordu'nun ardında ABD desteği olmaksızın iç politikaya müdahale edebilecek bir güce sahip olmadığı ortaya çıkmış durumda. Arkasına ABD'yi almış bir Özal hem de ABD politikalarının katıksız bir uygulayacılığını sürdürürken Ordu'dan ciddi bir direnişle karşılaşmayacağını çok iyi bilmektedir. ANAP'ın idelolojik olmaktan çok klientist (çıkarlarla bağlı) ilişkilere dayanan yapısı düşünüldüğünde bu konuda Özal planlarını bozabilecek ANAP içi bir direnişin sadece bir "show" olmanın ötesinde anlam taşımayacağını da görmek gerekiyor.

Özal eliyle gerçekleştirilmeye çalışılan açılımların bir lütuf olarak görülmesi son derece yanlış bir tutumdur. Tam tersine Özal Türkiye'de gerçek bir demokratikleşme sürecinin önünü tıkamanın manevraları içindedir. 12 Eylülcülerin, DGM'lerin, işkencecilerin ellerini kollarını sallayarak dolaştıkları, devlet içinde kümelenmiş faşist odakların varlığın koruduğu bir Türkiye'de burjuva demokratik devrim anlamında bir yapı değişimi olanaksızdır. Ancak rejimin çatırdayan çerçevesinin onarılması için gündeme getirilen değişimlerin yapısal bir değişimi zorlayacak güçleri siyaset sahnesine çıkartması hiç de sürpriz bir gelişme sayılmamalıdır. Zonguldak işçilerinin, Kürt ulusal hareketinin ve devrimci-demokrat güçlerin eylemleri böyle bir gücün ilk ipuçlarını ortaya koymaktadır.■

Ortadoğu'da Yeni Askeri Yükümlülükler

KÜÇÜK ORDU, BÜYÜK İSRAİL

L.Doğan Tılıç

"Türkiye'nin amacı daha küçük ama daha iyi organize olmuş, modernize edilmiş bir ordu oluşturmak. Bunun için de ABD'den yardım istiyoruz." Özal Camp David'de Başkan Bush'la görüştükten sonra bu sözleri yüksek sesle basına söyledi. Peki başbaşa görüşürken Bush'a da söyledi mi acaba? Söylediyse bile herhalde bambaşka bir tonda söyledi. Özal'ın tarif ettiği ordu Türkiye'nin Ortadoğu'da oynaması istenilen rolle, bu rol de Amerikan çıkarlarıyla o kadar uyumlu ki belki de konuyu ilk açan Bush olmuştur.

Özal, ABD'de tanımladığı orduyu Körfez savaşı boyunca da anlattı durdu. Şöyle hareket kabiliyeti ve ateş gücü yüksek, dur deyince duracak, vur deyince vuracak bir ordu.

Anti-militarist mi, Ultra-militarist mi?

"Darbe düzenlemek ve lojman inşa etmek için fevkaladesiniz, hepsi o kadar." Bu sözler Le Figaro'da yer aldı. "Ordu hantal". "MGK'da ilk kez askerleri aştık". "Ordumuz geride kalmış, neşter atmak gerekir. Mazallah Irak, Kuveyt yerine Türkiye'ye saldırsaydı darmadağın olurduk. Şükürler olsun ki Saddam bize saldırmadı." Bunlar da Özal'ın özel sohbetlerde ANAP milletvekillerine söylediği, ordan da basına sızan sözler.

Özal'ın, hem de hemen yanıbaşımızda bir savaş sürmekteyken söylediği bu sözler birçok kesimin tepkisine neden oldu. Marmaris'te oturan ve emekli olduktan sonra generallerin gayri resmi sözcüsü gibi davranan Evren'in tepkisinin pek yadırganacak bir yanı olamazdı kuşkusuz. Ancak bu kez muhalefet ondan daha hızlı bir ordu savunucusu olarak ortaya çıktı. İnönü bu sözleri "sorumsuz ve talihsiz" olarak nitelerken Demirel, özellikle ve nerdeyse sırf bu sözlerden dolayı vatan haini ilan etti Özal'ı.

Özal'ın çıkışları öyle cüretkardı ki, muhalefetin ordu savunusunda biraz da "aman yeni bir darbe daha gelir mi?" korkusunun izleri de seziliyordu.

Peki, Özal'ı bu kadar cüretkar yapan neydi? Arkasındaki halk desteği en az olan lider, ülkenin "zinde güçler"ine karşı nasıl böyle çıkışlar yapabildi? Özal'ın arkasında kim vardı? Özal'ın arkasında ya da yanında "en zinde gücün" bulunduğundan kuşku yok. Belki de dünyanın tek süper gücünün desteğine sahip olmanın verdiği cesaretle pek kimseye aldırmaksızın adımlar atabiliyor Özal. Ülkenin zinde gücünün, arkasına aldığı ABD'nin "bizim çocukları" olduğunu bildiği için de endişeye gerek görmüyor.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki yeni rolü ABD'nin silah deposu olarak belirleniyor. Yeni rolün bir gereği de ordu da transformasyon

ABD'ye Koşulsuz Bağlılık

ABD "yeni dünya düzeni"ni kuruyor. Türkiye'nin şimdi Ortadoğu jandarmalığı olarak netleşen rolü de çok önceden önüne konmuştu. Özal Türk siyasetinin taşlarını ABD'nin yeni dünya düzenine uygun olarak bir bir oynatıyor. Bundan bir yıl önce Amerikan Savunma Bakan Yardımcısı Eagleburger'in televizyondan Türkiye'ye teklif ettiği rolün Camp David'de Özal tarafından kabul edildiği ilan ediyor Bush: "Körfez ve Ortadoğu'da barış açısından Türkiye'nin çok yararlı bir rolü olduğuna inanıyorum. Cumhurbaşkanı Özal da bunu belirtti ve bu rolü oynayabileceklerini söyledi. Körfezin güvenliği ve barış için bu planlar gelişirken, Lübnan'da barış ve Filistin sorununun çözümü konusunda Türkiye giderek daha önemli rol oynayacak."

Bu rolün askeri bir rol olacağını artık kimse yadsımıyor. Özal bütün kalbi ve beyniyle ABD'ye öyle inanmış ki, askeri roller oynamakta bir risk görmüyor. Körfez savaşı sırasında bölgeye asker gönderemediği için açıktan yakınıyor. Öyle ya, işte müttefikler ezici bir zafer kazandı, o zaferde bizim de askeri, aktif bir payımız olsa şimdi daha avantajlı olmaz mıydık? Özal'ın ABD'ye inancı birçok Amerikalınınkinden de fazla. Savaş boyunca özellikle yabancı gazetecilerle yaptığı görüşmelerde bu açığa çıkıyor. CNN muhabirine savaştan sonra Vietnam sendromu'nun aşılacağını, ABD'nin tek süper güç olarak kalacağını öyle bir coşkuyla anlatıyor ki, Amerikalı muhabir "Peki bu iyi bir şey mi?" diye sormaktan kendini alamıyor.

Savunma Konseptinden Saldırı Konseptine

İşte bugün Türkiye'nin bütün geleceğine damga vuracak olan olgu bu angajmandır. Türkiye, Ortadoğu'da yeni dünya düzeninin kurulması için ABD'nin ajanı olmaya karar vermiştir. Ajanla patron arasındaki bağ güçlendikçe ve angajman derinleştikçe patronun isteği dışında adımlar atmak ola-

Öztorun ve Özal...İkisi de Atatürkçü...
Öztorun'un Atatürkçülüğü onu sınır ötesine gitmekten men ediyor.
Özal'ın Atatürkçülüğü ise atak ve risk alabilen bir çizgi.

naksızlaşacaktır. İlk adım Türkiye'nin ABD için bir askeri depo olarak kullanılmasını kabul etmek olmuştur. Depo rolü Mart ortasında Baker'ın kısa Ankara ziyaretinde kesinleşmiştir.

Baker'ın ve bilcümle Amerikalıların Ankara ziyaretlerinin kısalığı da dikkat çekicidir. Baker ilk ziyaretinde de Dışişleri Bakanıyla havaalanında gelirken arabada görüşmüştü. Ziyaretlerdeki bu kısalığın anlamı iki ülke arasındaki uyumun zirvede olduğu şeklinde yorumlanabilir. Uyumun zirvesi aynıyettir. Türkiye ABD'ye yapışmış, Washington'da alınan kararları tartışmadan kabullenir olmuştur.

Amerika Türkiye'yi askeri bir depoya dönüştürüyor, Türkiye Ortadoğu'da yeni dünya düzenini kurmaya soyunuyor. Bu, mevcut birçok kurumda ve anlayışta transformasyonu gerektiriyor. Bunun gerekçekleştirilmesi gereken kurumların başında ordu geliyor.

Türkiye 650 bin mevcutlu ağırlıkla kara gücünden oluşan hantal bir orduya sahip. Ancak bu tür yapılanmanın da bir mantığı var. Eski bir Genelkurmay Başkanı 16 Şubat tarihli Milliyet'e profesyonel orduyu şöyle değerlendiriyor: "Türkiye coğrafi ve stratejik konumu yüzünden daha uzun bir süre yüksek sayılı bir orduya ihtiyaç duyuyor. 200 bin kişilik bir Türk ordusu, ne kadar çevik, ne kadar hızlı hareket eden ve ateş gücü yüksek bir güç olursa olsun, yine de Türkiye'yi savunamaz."

Askeri uzmanlar kalabalık orduları savunma kavramı temelinde örgütlenmiş ordular olarak tanımlarken, ateş gücü yüksek küçük orduları da saldırı konsepti temelinde örgütlenmiş ordular olarak niteliyor. Eski Kara Kuvvetleri Komutanı Necdet Öztorun'a göre de profesyonel ordu ile Türkiye'nin bugün sahip olduğu caydırıcı askeri güç arasında politik tercih farklılığı var. "Bizim politikamız caydırmaya yöneliktir" diyor Öztorun. "ABD'ninki ise zorlamaya yöneliktir. ABD Irak'ta yaptığı gibi zorlayıcı güce sahiptir. Sınır ötesi savaşır. Ortadoğu'nun yönlendirilmesi gibi görevlerin Türkiye'nin menfaatine olup olmayacağını bilemem ama, Türkiye kızdı diye ordusu Suriye, Irak ya da İran'a gitmez. Atatürk o olayı kesti attı."

Eski Kara Kuvvetleri komutanının bütün bu modernleşme, küçülme ve profesyonelleşme tartışmasının ardında sınır ötesi müdahale hazırlıkları sezdiği görülüyor. Nitekim Özal'ın tarihi yorumlayışı da politik tercihinin o yöne kaydığını gösteriyor: "Bugün Türkiye'de birincisi Atatürk'ün ikincisi İsmet Paşa'nın olmak üzere iki türlü çizgi var. Bunlar birbirinden çok farklı çizgilerdir. Atatürk'ün çizgisi reformcu, atak, risk alabilen bir çizgidir. Bunun misali var; Hatay'ın alınması. Diğeri İsmet Paşa'nın çizgisi. Statükocu çizgi. Bize dokunmasınlar biz de dokunmayalım. Biz Atatürk'ün çizgisini tercih ettik."

Sağolsun Atatürk, yukarda Öztorun Paşa'yı sınır ötesine gitmekten men ederken, burda da Özal'ı atak ve risk alabilen bir çizgiye götürüyor.

Arı Kovanına Küçük Ordu

Aslında risk çizgisine giden yalnızca Özal değil bütün bir ülkedir. Özal'ın kafasındaki senaryolara önce ANAP içinden bazı itirazlar yükseldiyse de şimdi bunlar aşılmış ve ANAP'lılar Ortadoğu'da askeri roller de oynanabileceğine ikna olmuştur. Şubat ortasında asker sayısında indirim için erken diyen Genel Kurmay Başkanı yaklaşık bir ay sonra TSK'nın kademeli olarak 400 bine indirileceğini açıklamıştır. Gerçi hala askerlerle Özal arasında "genel kurmay başkanlığı, savunma bakanlığına bağlansın (yani daha kolay kontrol edilebilsin)/bağlanmasın" tartışması vardır, ama bu oynanmaya hazırlanılan rol açısından pek önemli değildir.

Bu çerçevede, Özal Körfez ülkeleriyle ikili güvenlik anlaşmalarına taraftardır. Herhalde hiçbir Körfez ülkesiyle bana saldırırlarsa sen, sana saldırırlarsa da ben yardıma koşayım" diye anlaşma imzalanmayacaktır. Hangi körfez ülkesinin yardıma koşacak hali var ki? Şu halde ikili anlaşmalarda bu ülkelerin güvenliği için Türk ordusunun kiralanması sözkonusu olacaktır. Körfez rejimleri için şimdi en güvenilir güç ABD, Türkiye ve İsrail'dir. Üçüncüsünün kullanılma olanağı ise yoktur.

Kuveyt'te şimdiden başgösteren rejim ve şeyhlik karşıtı harekete bakılırsa bölgede daha epey iç karışıklıkların yaşanacağı söylenebilir.

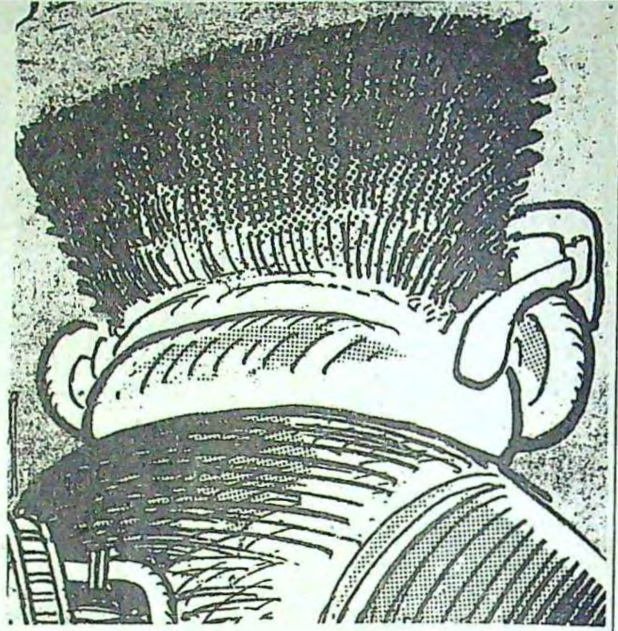
Yorgan gitti, kavga bitti, Saddam gitti iş bitti denilemez. Arı kovanına çomak sokulmuştur. Irak ne olacak? Kuzey'de ve Güney'de ne tür yönetimler iş başına gelecek? Bunlar yanıtlanması güç ve bu güçlük yüzünden Batı'yı yine Saddam'ı desteklemeye itebilecek sorular. Hasta ve gidici olan Hafız Esad'dan sonra Suriye'de neler olur?

Saddam gitmiş iş bitmiş olsaydı ABD Türkiye'de bölgeye daha süratli müdahale etmeye yönelik silah depolama gereksinimini duymazdı.

Körfez kirizi boyunca barışçı bir çözüm için çabalamış olan Fransa eski Dışişleri Bakanı Cheysson bugün bazı konularda yanılmış olduğunu kabul ediyor ama şunları da ekliyor: "Arap kitleleri Irak'ın utanç verici yenilgisinin ürkütücü şokundalar. Araplar bunun kendilerine zorla kabul ettirildiğini düşünüyorlar. Uzun dönemde tepki korkunç olacaktır ve bu müttefik ülkeler için de geçerlidir."

Türk temsilcilikleri daha şimdiden Amerikan ve İsrail hedeflerinin arasına girerek Arap terörünü üzerine çekmeye başladı. Bir de Türkiye küçük ve hareketli ordusuyla bölgeye müdahalelerde bulunursa bir "muhteşem yalnızlığa" mahkum olacaktır. İkinci bir İsrail olmanın uzun vadede Türkiye'ye çok büyük zararı olacaktır. Kalıcı ve anlamlı olan halkların kalbini kazanabilmektir.■

Apo'ya Zippo Çakmak Hediyesi

Ceviz Ali Hududi

Dış itibarımız hakikaten çok fevkalade bir şekilde artıyordur bak. Buna dikkat etmek lazım. Görüyorsun işte, görmemezlikten gelme! Bilhassa Amerika nezdinde, yani Prezidınt Buş da arkadaşımızdır, o şekilde bir itibar da son derece vardır, biliyorum. Kamp Deyvit ziyareti esnasında bu bir defa daha cümle alem gördü.

Ziyaret bir nevi en üst seviyede karşılama şeklinde olmuştur hadise. Yani gerekse helikoptere binilmesi, televizyonda görüyorsun, uzun kuyruklu arabalar var, onlara binilmesi hakikattir. Yalan yanlış yazıyorlar. Bak açıkça ifade ediyorum, doğru yaz, yamuk yapıyorsun. Onu da söyleyeyim, aksi takdirde kestaneni de çizerler!

Amerika'yla aramız fevkalade en iyidir. Öyle zannediyorum ki, vandırful şeklinde devam da edecektir. Fikrimize de bilhassa ehemmiyet veriyorlar. Harita başında anlatmışızdır. Ortaşark'ı yani biz iyi biliriz, onlar da bize sorar. Gayet mükemmel harita hakimiyetimiz mevcuttur. Bu gösterilmiştir. Haritada, bir çizgi bir nokta, bir çizgi bir nokta hudut demektir, İngilizce olarak telaffuz ederiz tabii, bordır deriz. Haritada sarı renkle işaret edilen kısımlar da çöl oluyor. Onu da anlatmışızdır. Dinlemişlerdir. Başkan Buş bir nevi enteresan şekilde hakikaten hayret etmiştir. Hepsini biliriz. Sormuşlardır, Kerkük nerede diye, gözü kapalı olarak parmağımızla harita üzerinde işaret tam isabet. Bundan evvelkiler onu beceremezdi. İsmet Paşa da, Demirel de zayıftır yani bu hususta.

Gayet dostane ve karşılıklı anlayış olarak geçmiştir ziyaret. Her konuda hemfikiriz. Kürtlerin Irak'ta devlet kurmasına sen ne diyorsun diye, yani bize de ismen hitapları mevcuttur, Ceviz Ali şeklindedir, biz de Corç şeklindedir, o bakımdan iznimiz olup olmayacağı ask edilmiştir, sorulmuştur. Yani buna müsade mevzubahis değildir. Daha ziyade bir nevi hakları large etme, genişletme olursa, o daha iyi olur Kürtler için. Münasibi budur. Bırak konuşsun adam dilini, sen ne karışıyorsun yani! Nevruz ateşi için ben bunlara çakmak dağıtılmasından da korkmamak lazım. Apo'da gelip el öperse ona da Zippo çakmak şeklinde hediyemiz de fevkalade olabilir de. Yalnız Saddam'ın da gitmesi lazım. Talabani'nin çok çalışması icap eder. Saddam kalırsa olmaz. Tabii gidecek yani. Her halukarda git artık işte! Sen beni sıkıyorsun! O şekilde dayak mı istiyorsun? İlla ki azletmek mi lazım? Yallah tazyik!

Kıbrıs hususunda da, Prezıdınt Buş gayet bize yakındır. Biz bunu da hallederiz. Daha öncekiler cesaret edemiyorsun, korkaksın! Pısırık değil cengaver olmak lazım. Aramızda hallederiz. Artık neyse çaresi, Denktaş'ı onlara verebiliriz de yani; iki cemaatli eşit haklar elde edilmesi lazım. Evvela eşit haklar verilmesi icap eder. Bilahare bu hakları satarız da Rumlara. Kaçaysa, parayı veren düdüğü çalar prensibi esastır. Pazarlık ta yaparız, onu da ifade edeyim.

Bazı basında çıktı, Amerika vermedi diye, o da yanlıştır. Hani 1 koyup 3 alacaktık? 1 koyup babayı aldık şeklinde, kim diyorsun? Ağzını da yırtarız! Pis musibet! Sen ne biliyorsun!

Yani yardım konusunda problemleri, elleri darda onların da. Anlayışlı müttefik olmak lazım. Başkan Buş oğlunu yeni evlendirdiğini söylemiştir, yeni ev açmaları itibariyle taksit te ödüyor yani, acele niye ediyorsun? Verecek işte! Körfez Savaşı sebebiyle uğradığımız zararı alırız. Dolar 4 bin lira oldu. Biraz daha beklemekte fayda vardır. 5 bin lira olunca, Amerika o zaman 1 milyar dolar verse, Kapalıçarşı'da bozdurmak suretiyle daha da fazla lira alırsın. Senin kafan basmıyor! Yobazlık ediyorlar! Ne istiyorsunuz, Allah müstahakınızı versin! Başlarına Ceviz Ali kadar taş düşsün, kıskanıyorsun sen! İtibarın yok diye kıskanıyorsun. Bizim var senin yok. O şekilde Anayasayı da change ederiz. Ne veriyorsunuz karşılığında? 141-142'ye ne veriyorsun? 5 yıl verir misin? Yani bi 5 yıl daha millete hizmet ederiz fevkalade. Ne diyorsun? Nazlanma. Gel değiştirelim Anayasayı. Hakikaten siz de malı götürürsünüz. Elini korkak alıştırma! Hodri meydan, var mısın cumhurbaşkanını da Buş seçsin? Netice itibarıyla, hakikaten bir nevi fevkalade şeklinde oyulursunuz. ■

Borsa için üç kural
İdara, dübara, müdara

Bir Efe'dir gidiyor muhterem okuyucularım. Çocuk bir takım bozguncuların hedefi kılınmak isteniyor besbelli. ...Yani ne yapmış Efecik topu topu bir bankerlik şirketine ortak olmuş. Olmuş da kıyamet mi kopmuş? Heyhat, elin ağzı torba değil ki şeedesin!...Çocukcağızın müteşebbis zekasını kıskanıyorlar. Şimdi bu kıskanç münafıklar tutturmuşlar bir gavurca laf gidiyor, insider trading diye....İçerdekilerin ticareti demek, Türkçesi bilgi hırsızlığı canım. Bu da şöyle oluyor; mesela bir şirketin yönetim kurulunun aldığı bir sermaye arttırımını herkesten önce duyar ve bu bilgiyi kullanarak borsada oynarsanız kazanmanız garanti oluyor. Bu nedenle iş bu "insider trading"i yapmak elin memleketinde ziyadesiyle memnun...Oralarda bunla suçlanacakları korkusuyla devlet görevlileri, şirket yönetim kurulu üyeleri borsa salonlarının yakınından bile geçmeye çekinirler. Bırakınız devlet/şirket yöneticilerini geçen senelerde ciddi bir finans gazetesinin borsa yazarının borsada oynadığı duyulmuştu da adamcağızın meslek hayatı sönüvermişti.

Şimdi Efe'ye garez olan münafıklar demekteler ki yurtdışında iş bu kadar ciddi tutulurken Türkiye gibi sermaye piyasasının gayet yeni ve geleneklerden mahrum olduğu bir yerde Efe'nin bankerliği çok daha vahim bir yanlıştır. Zira bu eşhasa göre Efe illa bu içerden ticareti yapacak çünkü yapma imkanı ve araçları aile ilişkisinden dolayı mevcut. E canım, imkanına, aracına kimse birşey demiyor zaten...Ona bakarsan bektaşinin dediği gibi bizde de zina aracı var; var ama var diye illa zina mı yapıyoruz yani ha? Bu seferde yapmasa da farketmez diyorlar. Çünkü herkes onun yaptığını zannettiğinden onun oynadığı kağıtlara oynayacak ve Efe üçkağıt yapmasa bile haksız kazanç sağlayacakmış. Yani ille çocukcağıza bir kulp bulacaklar.

Yine bu münafıklar bir de şöyle soruyor: Amerika'da olsaymış Başkan Bush'un oğlu borsa bankeri olabilir miymiş... cevap veresiymişiz. İşte cevap: bre cahiliye devrinin cehaletiyle malül cahiller hem bilmezsiniz hem konuşursunuz. Elbette Bush'un mahdumu da heves etse onu meneyleyecek bir kanun orada dahi mevcut değil. Amma maksat çamur atmak değil mi? Ne diyeceklerini biz şimdiden biliyoruz. Diyecekler ki, elbette böyle bir yasak konmamıştır çünkü adamların böyle bir tıynetsizliği havsalaları almamış, böyle bir olasılık akıllarına gelmemiştir de ondan. Nitekim koskoca dünyada 200 senedir bunun Türkiye dışında bir başka örneği var mıdır diyecekler.

Efeciğin bu hevesine skandal diye feryad edenlere sorarım memlekette tek skandal bu mu bakalım, peki bankacılıkta, borsacılıkta tek skandal bu mu? Daha geçenlerde Cumhurbaşkanı danışmanı Emlak Bankası eski Genel Müdürü, Horzum'a karşı bir namusu mücessem gibi davranan Şemiler'i hiç mi görmezsiniz? Adam hem devlet görevlisi hem de Asil Nadir'in bankasının kendi kayınpederine oradan da başkasına ehven fiyatla satılmasına aracılık etmiş. Eskiden de böyle şeyler olurdu elbet ama hiç bir bürokrat kalkıp bunu gazetelere kendi ağzıyla itiraf etmezdi. Şemiler kardeşimiz bir de gazeteleri ziyaret edip; söylüyor, davulcuyla tellalı eksik. İşte Amerikadan gelen tecrübesizler de böyle oluyor. Biraz eskilerin sözünü dinleseler de karda yürüyüp izini belli etmeseler olmaz mı?

Skandal deyince Efe'yi hatırlayanların hafızalarını biraz gıdıklayalımda şu günlerde neler olmuş hatırlasınlar. Babıalinin Pravdasının bir yazarı, daha yeni, mümtaz gazetecilerden Mehmet Barlas kardeşimizin arşı alayı tutmuş dedikodulara kanarak menkul değer spekülasyonlarına hatta kuşkulu operasyonlara dahil olduğunu ima etmedi mi? Yine basınımızdaki bir ekonomi dergisi diğer bir ekonomi dergisinin bir aracı kurumla işbirliği içinde okuyucularını yanılttığını ima etmedi mi? Daha henüz, üç tane önemli aracı kurum Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kapatılmadı mı? Bu üç kurumdan biri, bir iki sene evvel devlet bankalarıyla birlikte girişilmiş kuşkulu bir operasyonun açığa çıkmasıyla zor günler geçirmemiş miydi?

Bunlar yakın dönemde olanlar, biraz daha geriye gidin de hatırlayın. Sahte Çukurovaları piyasaya kimler sürdü onu demiyorum daha da geriye; biraz daha hani borsa yeni kurulduydu da en büyük hisse senedi alımı yapan iki aracı kuruluştan birinin sahtekarlık nedeniyle borsada işlem yapma yetkisi alınmıştı da, o sahtekarlığın sorumlusu olmakla suçlanan kişi borsanın danışmanı olarak görev yapmaya devam etmişti. Esasen borsanın başkanı da borsayı maaile, amca yeğen birlikte yönetmiyor muydu? Hem Efe'nin içerden ticaretini sorgulayanlar o yıllarda bizzat borsa Başkanının portföy sahibi olduğunu ne çabuk unuttular? İşin iyice evveliyatında taa Osmanlı borsasında, paşalar, maliye nazırları yahudi bankerleriyle ortak iş çevirmezler miydi? Memleket namına aldıkları yüksek faizli istikrazlar için beynelmilel tefecilerden komisyon almazlar mıydı? Sizler Efe ile ortağının Salahsun'un Metaş'tan kazandığı iddia olunan şüpheli yüz, ikiyüz milyonu bırakın da, son on yılda alınan dış borçların niye bu kadar elverişsiz şartlarla alındığına, velhasıl karşılığında bir takım bürokratın yüzde kaç komisyon aldığına bakın.

Demek istiyoruz ki, bu işler kalübeladan beri böyledir. Osmanlının dediği gibi zaten "dünya üç şey üzerinde durur: idara (idare etmek, görmezden gelmek), dübara (üçkağıtçılık, sahtekarlık), müdara (yüze gülme, yaltaklanma). Herşey bir düzen üzre durur ve düzenin değişmesi hem tehlikeli hem de lüzumsuzdur. Üstelik, ikiyüz yıllık idara, dübara, müdara düzeninin sorumlusu 20 yaşındaki Efe değil ya bu ne gürültü efendiler! ■

Muteber Menkul

Türk Dış Politikalarına Genel Bir Bakış

YURTTA DEĞİŞİM DÜNYADA DEĞİŞİM

Murat Yetkin

Berlin Duvarı'na inmeye başlayan kazma darbelerinin yarattığı sarsıntının yalnızca Avrupa'yı etkilemeyeceği aslında açıktı. İkinci Dünya Savaşı sonrası çizilen iki kutuplu dünya siyasi haritasında yalnızca Avrupa yer almıyordu. Latin Amerika'dan Güneydoğu Asya'ya, Ortadoğu'dan Güney Afrika'ya dek tüm dengeler soğuk savaş belirleyenleri temel alınarak kurulabildi.

Kapitalist ve sosyalist kutuplardan biri içinde yer alan ülkeler, bu iki bloğun, kaynağını birbirlerinin oluşturduğu muhtemel tehdit değerlendirmesinden alan ideolojik, ekonomik ve askeri rekabet koşulları içinde konumlarını korumayı temel alıyorlardı. Diğer yandan bu kutuplaşmanın dışında kalan ülkeler, asıl olarak bağlantısızlar hareketi üyeleri, kutuplararası rekabetin yarattığı üst dengenin kendilerine sağladığı hareket olanaklarını kullanmaya çalışarak uluslararası politikada kendilerine daha güçlü konumlar aradılar. Genelllikle iki kutup arasında gidip gelerek, bir ona bir diğerine göz kırparak siyasi şantajı ilke edinen çizgiler geliştirdiler. Bu dönem azgelişmiş ülkelerdeki sosyalist hareketler, ulusal kurtuluş hareketleri ve karşı devrimci hareketler açısından da verimli bir iklim oluşturdu. Aksi halde kutuplardan biri tarafından kolaylıkla ezilmesi mümkün olan hareketler ve yönetimler bile üst dengenin şemsiyesi altında varlıklarını sürdürebildiler.

Ancak sosyalist bloğun Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov ekibince temsil edilen yönetimin girişimiyle kendini feshetmesi ile başlayan süreç, kapitalizmin 1980'lerin başından beri sürmekte olan piyasa hareketiyle birleşince bu üst denge hızla çözülmeye başladı.

Doğu Avrupa'daki sosyalist yönetimlerin izlediği politikalarla hantallaşmış ekonomileri canlandırmak için bile yeterli sermaye birikimine ve yönetim geleneğine sahip Batı Avrupa için birleşme ve birlikte yeniden yapılanma, en azından ilkeler açısından fazla sorun yaratmadı.

Ama bu ikisine de sahip olmayan Ortadoğu rejimleri için durum oldukça farklıydı. Ortadoğu'da bir yandan hiçbir geliri olmayan ülkeler ve halklar yoksulluk içinde yaşamaya çalışıyor, diğer yandan petrol dışında hiçbir üretimi olmayan hanedan yönetimleri bu

Özal, kendi imzaladığı iç politika uygulamalarıyla uluslararası planda "iş" yapabilmenin mümkün olmadığını anlıyor.

zenginliği uluslararası tekellerin ortak kasasına aktarıyordu. İran, Türkiye ve İsrail bir kenara ayrılırsa, tümü de Arap ve Müslüman olan bu ülkeler arasındaki bitmek bilmeyen iktidar mücadelesi, her biri daha kurulurken yıkılmaya mahkum dengelerin, biri bitmeden diğeri başlayan iç savaşlar ve çatışmaların bölgenin günlük pratiği haline gelmesine yol açıyordu.

Doğal olarak, birleşme sonrası ortaya çıkan yeni Avrupa'nın özellikle de Almanya'nın ve askeri üretime dayanmayan güçlü sanayi ve sermaye birikimiyle Japonya'nın en büyük zaafı olan petrol, siyasi değişimin Avrupa'dan sonraki ikinci ekseninin Ortadoğu olmasına yol açtı. Irak'ın Kuveyt'i işgaliyle başlayan Körfez krizi ve savaşı bir anlamda kapitalist sistemin zirvesinde yaşanan Anglosakson-AT/Japon mücadelesinin de bir yansıması oldu.

Bu mücadeleyi kimin kazandığını söylemek için henüz erken. Ancak Ortadoğu'da kimlerin kaybettiği, hangi dengelerin belki de bir daha kurulmamak üzere yıkıldığı söylenebilir: Varlığını ve gücünü bloklararası rekabetin yarattığı üst dengeden alan, gerçek sınırları belki de hiçbir zaman çizilmemiş bir yanılsama olan Arap Dünyası. Bu "dünya" bundan sonra belki yalnızca köktenci İslami akımların tabandaki birleştiriciliğinde var olabilir.

Türk Dış Politikası'nın yaşamakta olduğu değişim işte böyle bir zemin içinde şekilleniyor.

"Yurtta Sulh Cihanda Sulh" Bir Temenniydi

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti dış politikasına temel oluşturan "Yurttta Sulh Cihanda Sulh" sloganı ne yazık ki hiçbir zaman bir gerçeklik olamadı.

Cumhuriyet tarihi boyunca ne yurtta yaşananın, ne de dünyada var olanın bir barış ortamı olduğundan söz etmeye olanak var. Eğer barıştan kastedilen "sessizlik" olsaydı o zaman söz edilebilirdi. Hür düşünce ve ifade olanaklarının yasalarla kısıtlandığı, inanç ve demokratik örgütlenme özgürlüğünün, serbest sendikacılığın, temel insan ve vatandaşlık haklarının yasalarla ya da yasalar fiilen işlemez kılınarak kısıtlandığı, bu mevcut sınırların kenarında ya da dışında kalan her türlü hak arayışının kimi zaman kanla bastırıldığı, üstelik mevcut sınırların bile son

otuz yılda yaşanan üç askeri müdahale ile budandığı bir ülkede tabii'ki sessizlik olacaktır. Bunun adı barış değildir.

Dış politikada ise Kemalizmin ana unsurlarından birini oluşturan bu sloganın bir dönem boyunca oldukça gerekli ve başarılı olduğunu kabul etmek gerekir. Özellikle o zaman zaten son derece zayıf kaynaklara sahip durumdaki Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'nın yangınından sakınmış olmak belki de Türk dış politikasının en büyük başarısıdır.

Ancak savaş sonrasında Türkiye'nin kapitalist bloğ etki alanına girişi ve özellikle Demokrat Parti'nin hükümet oluşu ile başlayan süreçle birlikte bu politika da fiilen geçersizleşmeye başlamıştır. İsrail devletinin tanınması, Kore'ye asker gönderilmesi, NATO'ya üyelik, Mısır devrimi ve bağlantısızlar hareketinin doğuşu, Süveyş Krizi gibi örneklerde alınan tavır, Türkiye'nin uluslararası plandaki tarafsız konumunu tümüyle tersine çevirmiştir.

27 Mayıs hareketi sonrasındaysa hükümetler kapitalist blok kararlarıyla uyumlu bir çizgi izlemekle birlikte, ordu ve kamuoyu baskısının da etkisiyle "yurtta ve cihanda sulh" sloganını tekrar öne çıkarmışlardır. Ama bu sloganın artık içinin boşalmaya başladığı hissedilmektedir. Türk kamuoyunun bu dönem boyunca uluslararası gelişmelere alabildiğine ilgili olmasına karşın hükümetler "bir tatsızlık çıkmasın" ürkekliğini ve hatta ilgisizliğini yaşamaktadır. Bir tek konu dışında: Kıbrıs ve Yunanistan.

Bir sonraki dönemde 1971 sonrası Türk dış politikasının neredeyse tek gündemi haline gelen Kıbrıs ve Yunanistan sorunları 1974'de Kıbrıs'ta EOKA'cı darbe ve ardından Türk ordusunun müdahalesiyle patlamış ve günümüze dek dış platformlarda Türkiye'nin önündeki en önemli engel durumuna gelmiştir. Bu engel, resmen tek tanıyanı Türkiye olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla daha da zorlaşmıştır.

Tabii bu dönem boyunca ülkenin ekonomik durumunun, üretim ve sermaye birikim düzeylerinin, döviz rezervlerinin perişan durumda olması, halkın düzene olan hoşnutsuzluğunun giderek bir sürekli bunalım ve iç savaş durumuna evrilmesi ve bunun yarattığı dış kredi sorunları, yani özetle Türkiye'nin herhangi bir dış pazar sorununun bulunmayışı aktif bir dış politika izlenmesi gereğini de yaratmamıştır.

"Yurtta Barış" sloganı "barış"tan çok zora dayalı bir "sessizliğe" tekabül ettiyse de "Dünyada Barış" ilkesi özellikle 2. Dünya Savaşının dışında kalma politikalarıyla hayata geçirildi. Devrin Cumhurbaşkanı İnönü sonraki dönemlerde de "Savaşın dışında kalma" başarısıyla anıldı.

Ucuz İşgücü + Üretim Fazlası = Aktif Dış Politika

Bu durumda dönüm noktası 24 Ocak 1980 kararları ve ardından gelen 12 Eylül 1980 darbesi olmuştur.

İşleyişi giderek zorlaşan ve tıkanan yönetime karşı muhalefetin yanında, yönetim içi muhalefetin bile susturulduğu, dernekler, sendikalar gibi toplumsal dayanışma mekanizmalarının kapatılarak devre dışı bırakıldığı bu terör dönemine özgü en temel politikalardan biri de ücretlerin gerçek değerinin geriletilmesi oldu. Sendikal hakların yasaklanmış olması yüzünden üretimden gelen güçlerini kullanamayan işçiler sanayi üretimini arttırdılar. Bir yandan hızla değeri düşürülen Türk parası böylelikle Türk tarım ve sanayi ürünlerinin dış pazarlara çok ucuza sunulabilmesini sağladı. Tam bu sırada alevlenmiş olan İran-Irak savaşı ise tarım ve sanayi ürünleri ihracatının artmasının yanısıra, taşımacılık sektöründe de bir patlamaya yol açtı. Nakit paradan gayrımenkule kaçışla birlikte yurt içinde, özellikle baraj ve tesis inşa teknolojisinin Ortadoğu ülkelerine taşınmasıyla yurt dışında gelişen bir diğer sektör de müteahitlik hizmetleri oldu. Böylelikle hem ülkeye -işçi dövizi dışında- döviz akışı başlamış, hem de piyasa hareketlenmiş oldu. Bundan da önemlisi, belki de işin psikolojik boyutunda, Türk şirketleri, işadamları büyük paranın kokusunu alarak, gözlerini dışarıya çevirmeye, dışarıda iş yapmaya cesaret etmeye, bunun tadını almaya başladılar. Uluslararası rekabet koşullarında iş yapmayı, dış kaynaklı sermayeyle Türkiye'de ve üçüncü ülkelerde ortak yatırımlar yapmayı ve dolayısıyla kendi ayakları üzerinde durarak dışarıda pazar aramayı öğrendiler.

Dış pazarda ise, karşılarında pekçok sorun vardı. Yeterince paraları yoktu. Yunan ve Ermeni lobilerinin faaliyetlerinin yanısıra Türk lobisi diye bir şeyin pratikte olmayışı, kredi bulmalarına ve mallarını tanıtıp pazarlamalarına engel oluyordu. Bu durum özellikle ABD için geçerliydi. Batı Avrupa ve Türkiye'nin de üye olmak istediği AT ise, 12 Eylül sonrası ağır insan hakları ve sendikal hak ihlallerinden dolayı Türkiye ile olan hemen tüm ilişkilerini dondurmuştu.

Pazar sıkıntısına düşen işadamları Türk dış politikasının içinde olduğu açmazları iliklerine dek hissetmeye başladılar. Bu durum Türkiye'de demokratikleşmeye doğru atılan adımlarla daha açık görüldü. Türk yönetimi 1982 Anayasası'nın kabulü, 1983 seçimleri gibi gelişmeleri Batı'ya lanse ettikçe kademeli olarak yalıtılmışlıktan kurtuluyor, ancak yalıtılmışlığın getirdiği, örneğin uygulamalarının sorgulanmaması gibi lüksleri de yitiriyordu. Türkiye'nin uluslararası planda ne kadar yalnız olduğu onca yakıcılığı ile ortaya çıkıyor-

du.

Sorunlardan Kaçma Politikasının İflası

Türkiye'nin dünyadaki gelişmelerden özgürmüşcesine davranmaya çalıştığı 1970'ler boyunca herşey ne kolaydı: Bir yanda Türkiye üzerindeki hain emellerini gerçekleştirmek, bölüp parçalayarak milletlerarası komünizmin peyki yapmak isteyen düşmanlar (!), örneğin Rum, Ermeni, Kürt ve kansız(!) Türk uşakları ve bunların propagandalarına kanan "çirkin Amerikalılar", "küstah İngilizler" vardı. Diğer yanda ise "yurtta ve cihanda sulh" ilkesiyle belirlenen politikalar izleyen, doğru ve gerçekçi ama ne yazık ki sözünü dinletemeyen Türk milleti ve onun temsilcileri... Türk iç ve dış politikasını ilgilendiren hemen tüm gelişmeler böylelikle açıklanabiliyordu. Bu yaklaşım 12 Eylül cunta dönemi ve hatta son birkaç yıla dek resmi tutumu belirledi. İşlemiyordu. Belki yalnızca bir iç politika malzemesi olarak halkın gözünün gerçeklere kapalı tutulmasına yarıyordu.

Çarpıcı örnekler var.

Türkiye'nin uluslararası alanda en büyük yükü ve yalnızlığı olan Kıbrıs, gerçekten de artık ciddi tavizler verilmeksizin çözülemez bir noktaya gelmiştir. Büyük umutlar beslenen İslam Konferansı örgütü bu konuda ciddi anlamda kılını kıpırdatmamış, dost ve kardeş İslam ülkelerinden hiçbiri KKTC'ni tanımamıştır. Üstelik 12 Eylül döneminin yol açtığı olumsuzluklar bu sorunu uluslararası planda neredeyse tümüyle en az Türk şovenizmi kadar berbat olan Yunan şovenizmi tarafından belirlenir hale getirmiştir. Kıbrıs sorunu çözülmeden Türkiye'nin AT'na giremeyeceği, yalnızca Batı değil Doğu Avrupa ile olan ilişkilerinde de pürüz yaratacağı artık açıkça ifade edilmiştir. Türk hükümetlerince şimdiye dek izlenen "Kıbrıs'ın bu konuyla hiçbir ilgisi görülmemektedir" türünden, sorunu yadsıyarak ondan kurtulacağını sanma tutumunun bir yanılgı ve bir yenilgi olduğu görülmüştür.

Silahlı Ermeni örgütleri 1973-1986 arası gerçekleştirdikleri eylemlerle aralarında diplomatların da bulunduğu 40 kadar Türk vatandaşını öldürmüşlerdir. Türk hükümetleri kendilerinin işbaşında olmadığı Osmanlı'nın yıkılma dönemine ait karşılıklı kıyımları kabul etme politikası nedeniyle, sürekli saldırı altında bulunmaktan doğan bir haklılığı bile kullanamamış, Ermeni lobisinin özellikle etkin olduğu ABD, Fransa gibi ülkelerde kimi zaman son derece haksız eleştirilere maruz kalmıştır. Bu aleyhte kampanya karşısında birkaç yıl öncesine dek Türk diplomat ve temsilcilere verilmiş olan talimat ise akıllara durgunluk verecek bir basiretsizlik örneğidir. Ermeni tezlerinin gündeme geldiği her meclisi terketmeleri, tartışmamaları istenmiştir. Sorunun kısmen de olsa açıkça tartışılmaya başlamasından bu yana ise saldırıların durduğu ve yeni çözüm olanaklarının doğduğu ortaya çıkmıştır.

Benzeri bir örnek Bulgaristan'daki Türk azınlığa ilişkin sorunlar için verilebilir.

En son ve öğretici örnek ise Kürt sorunudur. Kürtlerin yıllarca "dağ Türkü" denilerek tıpkı "müslümanlaştırılmış Bulgarlar" gibi varlıkları yadsınmış, dilleri yasaklanmış, isimleri yasaklanmış, bayramları yasaklanmıştır. Kürt halkı tepki, şikayet ve taleplerini her dile getirişinde silah zoruyla bastırılmıştır. Ne zaman ki Kürtler de dertlerini anlatmak için benzeri yollara başvurmuşlar ve bu vesile ile uluslararası konumda bir kürsü yaratmışlar, o zaman sorunun ciddiyeti anlaşılmaya başlanmıştır. Ancak 1988'de Saddam rejiminin kırım politikasından kaçarak Türkiye'ye sığınan Kürtler için zamanın Başbakanı Özal'ın Kürt diyebilmesine karşın Dışişlerinin hala "Kuzey Iraklılar" gibi uydurma bir tanıma sarılması ise devletin üst kademelerinde bu konuda yaşanan çelişki ve karmaşanın boyutu hakkında fikir verebilir. Bugün aynı Dışişleri'nin müsteşarı o Kuzey Iraklı gerilla liderlerini Devlet Konukevi'nde ağırlayarak Körfez savaşı sonrası bölge politikalarının oluşumunda muha-

1971 sonrasının Türk Dış Politikasının neredeyse tek gündemi haline gelen Kıbrıs ve Yunanistan sorunları 1974'de Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesiyle patlamış vegünümüze dek dış platformlarda Türkiye'nin önündeki en önemli engel durumuna gelmiştir.

tap almaktadır. Güneydoğu'da yüzbinleri etkisine almış görünen PKK ile de yakında temas kurulması şaşırtıcı olmamalıdır.

Yirmibirinci yüzyılın eşiğinde ve dünya siyaset ve ekonomisinin yeni dengeleri içinde, bu tür zaman aşımına uğramış saplantılarla devlet idare etmenin anlamı ve imkanı kalmadığı yavaş yavaş da olsa iktidardakiler tarafından da anlaşılmaktadır.

Özal Malumu İlan Ediyor

Avrupa'da ve Ortadoğu'da kurulmakta olan yeni siyaset ve ekonomi dengelerinin ağırlık merkezinin Washington, Londra, Berlin (kısa süre içinde Bonn'un yerini alacaktır), Tokyo ve Moskova olacağı görülmektedir. Moskova bu çerçevede karşı bir kutup olmaktan çok yardımcı bir denge unsuru olarak yer almaktadır.

Özal resmen 24 Ocak 1980'den itibaren Washington'un açık müttefiki ve sözcüsü konumundadır. Bu rolünü Körfez Krizi boyunca uluslararası planda da belirginleştirmiştir.

Gerek Avrupa'da gerek Ortadoğu'da yaşanan değişimlerin en önemli hedeflerinden biri ulusal ve uluslararası düzeylerde pazar istikrarının yaratılmasıdır. Bu nedenle her türlü iç ve dış çatışma ortamının ortadan kaldırılması birinci dereceden önem taşımaktadır.

Özellikle iç çatışma ortamlarının silah zoruyla ortadan kaldırılmasının daha büyük istikrarsızlıklara yol açtığı saptaması yapılmaktadır. Bu nedenle Washington, artık açıktan açığa bazı koşulları yerine getirmeyen müttefiklerinin eskisi gibi bir destek beklememeleri gerektiğini bildirmektedir.

Bu koşullar Türkiye için en çok düzen karşıtı tepkiye yol açan "pazar istikrarsızlığı" unsurlarıdır: İnsan hakları ihlalleri, burjuva demokrasileri düzeyinde düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlükleri, azınlıklar sorunu (ki Kürt sorunu bu çerçeve içinde giderek daha çok öne çıkmaktadır) ve Kıbrıs.

(Bu tavır yalnızca Türkiye'ye yönelik de değildir. Örneğin yalnızca Washington değil, Londra ve Bonn da şimdiye dek izledikleri çizgiyi terkederek "özgürlüklerini kazanmış Cumhuriyetleri" değil, istikrar içinde kendini piyasa kurallarına adapte eden bir Sovyetler Birliği'ni tercih etmektedirler).

Özal'ın herkesi şaşırtan biçimde birden özgürlük meleği kesilmesinin arkasında böyle bir gerçek de yatmak-

Kıbrıs'ta Kaygı

Kıbrıs sorunu zaman zaman dünya gündemini işgal etti. Ancak her zaman umutlar boşa çıktı ve çözümden uzaklaşıldı, taraflar arasındaki güvensizlik büyümeye devam etti. Bu 1983'de de, 1986 ve 1989'da da böyle oldu. Sorun bir kez daha ciddi biçimde ele alınıyor. Bu durum daha çok Türkiye'den kaynaklanıyor. Türkiye, batının Ortadoğu'da güvenilir bir müttefiki olma arzusunda; Kıbrıs'tan da bakıldığında görünen bu. İlginç olan, Kıbrıs'lılar Türkiye'nin bu durumundan memnunlar, özellikle de Türk kesimi açısından durum bu. Savaş sonrasında şekillenen yeni dengelerle birlikte Kıbrıs sorunu konusunda bir anlaşmaya varılabilmesi her zamankinden daha olası görünüyor.

İlginç olan bir başka durum da, ABD'nin Ortadoğu'daki hakimiyet çabaları kaygı uyandırırken, bunun Kıbrıs sorununa etkisinden dolayı belirli bir çıkış yaratabileceği inancı yaygın.

Kuzey Kıbrıs hükümeti açısından ise durum şöyle: Bugüne kadar Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs iktidarının politikası adadaki statükoyu pekiştirmek oldu. 1974-91 arasındaki politikalar da böyleydi. Biz bunu "vilayet olma süreci" olarak adlandırdık. Bu süreç adaya yatırımların yapılması, göç politikaları vs. ile gerçekleştirildi. Kuzey Kıbrıs Türkiye'ye daha bağımlı hale geldi. Bu fiilen bir taksimdi ve büyük ölçüde de gerçekleşti.

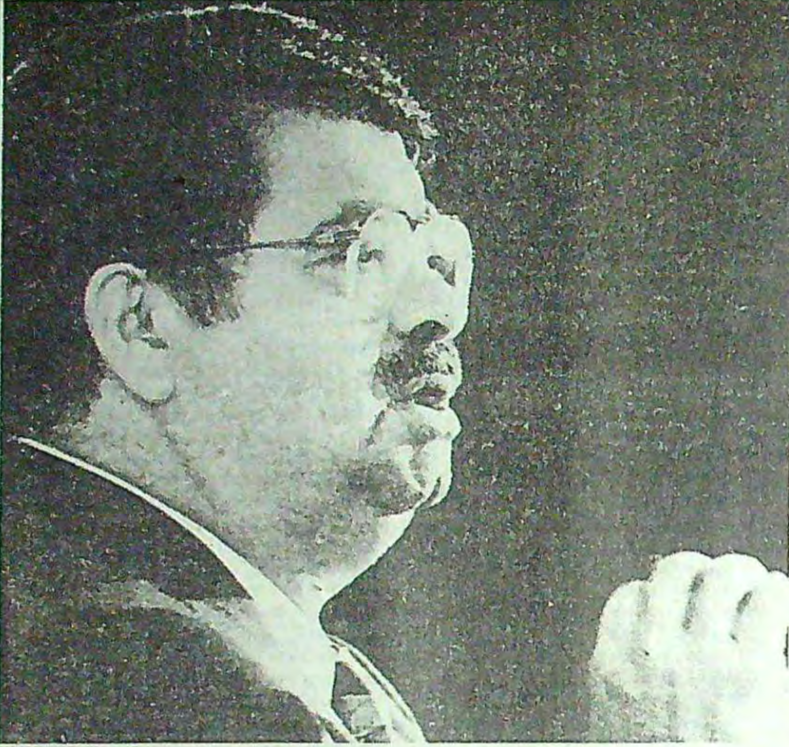
Güney'de ise daha bağımsız bir hava var Yunanistan ile ilişkilerinde. Güney daha çok AT ile entagrasyon süreci yaşıyor, her türlü ticari ilişkinin, sanayileşme çabalarının AT ile yürütülmesi, gümrüklerin neredeyse sıfıra indirilmesi bunun göstergeleri. AT ile de hazırlık sürecini tamamlamış durumdalar ve resmi başvurularını da yaptılar. AT'nin tavrı ise Kıbrıs'ın, Kıbrıs sorununun çözümüyle birlikte AT'ye girmesi doğrultusunda. Yunanistan'ın varlığı ise daha çok Türk ordusunun adadaki varlığından kaynaklanıyor.

Batının Kıbrıs politikaları ise tarihsel olarak incelendiğinde tek yönlü değildir. Özellikle 1963'e, hatta 1974'e kadar Batı, taksimci politikaları savundu. Şu anda da Batının kesinkes federasyondan yana olduğu söylenemez. Veya bunu tek seçenek olarak gördüğünden sözedilemez. Batı daha çok Türkiye-Yunanistan ve Kıbrıs arasında varolan gerginliğin giderilmesine yönelik politikalar güdüyor. Şu anda da bunun yolu federasyon gibi görünüyor. Türkiye'deki iktidarın ise federasyona karşı olmadığı gözleniyor. Kuzey Kıbrıs Türkiye'ye ekonomik ve siyasal açıdan büyük bir külfet olmuştur. Kuzey Kıbrıs'taki yerel iktidar ise varlığı Türkiye'ye bağlı, muhtaç bir durumdadır ama bir yandan da tarihsel olarak ayrı bir güç gibi görünerek bir direnç unsunu yaratıyor. Kuzey Kıbrıs'taki iktidar, federasyondan her zaman öcü gibi korkmuştur çünkü güçsüz ve cılızdır ve bir federasyon ortamında tamamen yıkılacaktır. Güneyin burjuvazisi güçlüdür, rekabet şansı bırakmamaktadır bu yüzden de federasyonu destekliyor. Dolayısıyla Kuzey iktidarının direnci ancak Türkiye'den gelecek baskıyla yıkılacaktır.

Ancak şu anda sorun Türkiye-Kıbrıs ve Yunanistan arasında bir sorun olarak tanımlanıyor ve bu bağlamda bir çözüm aranıyor. Sonuçta anlaşmayla bir federasyon sağlansa bile bu kağıt üzerinde kalacaktır çünkü gerçekten güçler arasında büyük bir dengesizlik vardır. Yani sonuçta yeni bir çatışma doğacak ya da çatışma Güney burjuvazisinin hakimiyetiyle sonuçlanacaktır.

Kıbrıs halkları, şu anda yaşanan çıkmazdan dolayı sürece olumlu bakmakla birlikte kaygılılar. Devrimci güçler ise bu yöntemle gerçekleştirilmeye çalışılan federasyonu savunmak durumunda değiller, ancak bu, karşı çıkılacağı anlamına da gelmiyor. Bizim politikamız federatif çözüm koşularında da, ki bu da aslında bir çözümsüzlüktür, halklar arası güveni oluşturma, birlikte örgütlenme ve mücadele sürecinde birlikte yeralmadır. Çözüme de ancak böyle ulaşılır. Çünkü bu çözüm arayışlarında halkların rolü ele alınmış değildir. Biz sorunu bir bağımsızlık ve egemenlik sorunu olarak tanımlıyoruz. Şimdiye kadar sol, bu konuda varlık gösterebilmiş değil. Solun tarihsel hataları bunda önemli bir rol oynamıştır., Örneğin AKEL, Yunanistan'a bağlanmayı dahi savunmuş bu da halklar arasındaki tarihsel güvensizliği derinleştirmiştir. Emperyalizm de bunu iyi kullanmıştır.■

Hürrem Tulga

Özal, en karmaşık olaylara bile bir tüccar mantığı ile bakarak izlediği oportünist politikalarla Avrupa ve Ortadoğu'daki yeni oluşumlara ayak uydurabilme çabasında..

tadır. Kendi vatandaşlarını üstelik AGİK gibi kendi imzaladığı belgelere de aykırı bir şekilde baskı altında tutan bir görüntüyle artık uluslararası planda ciddi yer alabilmenin ve "iş" yapabilmenin çok fazla mümkün olmadığına ikna olmuştur. Özal'ın sık sık "ülkelerin siyasi anlaşmalardan çok ekonomik işbirliği ile aralarındaki sorunları giderebileceğini" vurgulaması da bu nedenledir.

Yılların "kuzeyden gelen tehditi" Sovyetler Birliği ile patlayan ticari ilişkileri ve bunun Özal'ın Moskova gezisi'nde imzaladığı "Dostluk ve İşbirliği Antlaşması" ile siyasi ilişkilere yansıması Özal'ın bu yaklaşımını doğrular niteliktedir. Bu tür bir antlaşma Sovyetler ile kapitalist dünya arasında daha önce yalnızca Almanya, Fransa ve İtalya ile imzalanmıştır.

Bir yandan yine Özal tarafından ortaya atılan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesine diğer üç ülke tarafından olumlu yaklaşılmış olması, bir yandan üçüncü ülkelerle serbest ticaret yapmak isteyen Sovyet Cumhuriyetleri'nin, özellikle Türk nüfusa sahip olanların, Türkiye'yi Batı'ya açılan bir kapı olarak kabullenmeleri, diğer yandan Pakistan ve İran'ın Ekonomik İşbirliği Örgütü'nü (ECO) canlandırmak istemeleri, bu çerçeveyi somut projeler üzerine oturtmaya başlamıştır. Özal bu çerçeveyi "Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu" merkezindeki ticari ve siyasi bir güç olarak Türkiye şeklinde ifade etmektedir.

Dolayısıyla "daha aktif bir dış politika" iddiasını ortaya atarken Özal'ın ayaklarını somut bir zemine bastığını ve bunu Avrupa ve Ortadoğu'daki yeni oluşumlarla uyumlu hale getirmeye çalıştığını söyleyebiliriz.

Özal'ın bunu gerçekleştirme çabası içinde oportünistçe davrandığı da söylenebilir. En karmaşık olaylara bile bir tüccar mantığı ile en yalın halinde bir alış-veriş gözüyle bakabilen Özal dün kendisi tarafından atılan adımları reddetse bile bugün kendince karlı gördüğü adımları atmaktan çekinmemektedir. Örneğin Kürt gruplarının temsilcileriyle görüşen İngiltere, ABD, Fransa hükümetlerini suçlarken bir yandan kendisi temas olanakları araştırmakta, birkaç gün sonra ise temsilcileriyle değil bizzat liderleriyle görüşme sağlamaktadır.

Bu tutumuyla Cumhuriyet tarihi boyunca izlenegelen iç ve dış politikalarla çelişmektedir. Ama çeliştiği politikalar zaten çürüyüp dökülmekte olduğu için attığı adımlar büyük sarsıntılara yol açmaktadır. Oysa aslında yaptığı, örneğin tıpkı Gorbaçov'un yaptığı gibi, dağılmakta olanın muhalifleri tarafından değil kendisi tarafından yıkılmasını sağlayarak, yıkılmasını hızlandırarak, yeni dengelerin de yine kendi kontrolünde kurulmasını garantiye almaktır. Bu amaçla gerekirse bazı tavizler verilebilir. Vermektedir. Bazı tabular yıkılabilir. Yıkmaktadır. Malüm ilan edilmektedir. Sonuçta düzen içi hareket alanları kontrol altında genişletilmekte, düzene yönelik çıkışların hareket alanları daraltılmakta ve bu çıkışlar bir tür düzenin kenar süslerine dönüştürülmek istenmektedir. Hem dış hem de iç politikada yaratılan yeni hareket alanlarının, üzerlerinde baskının azaltılmasının getirdiği rahatlık ve hızla bir süre düzene yönelik faaliyetin artmasına yol açsa da bu hızın tükenmesiyle yeni bir dengeyi istikrara kavuşturması öngörülmektedir. Yurtta ve cihanda sulhun bu yolla sağlanması ve bunun Türkiye'nin bölgesel bir güç haline gelişinin yolunu açması düşünülmektedir.

(Bu yeni durumun örneğin vurucu gücü yükseltilmiş ve artık bir saldırı konsepti de olan bir silahlı kuvvetlerin yaratılması gibi yan düzenlemeleri de olacaktır. Ancak bu durumu, ulaşılmak istenen asıl hedef olarak almak yanlış olacaktır. Böyle bir olası gelişme Özal'ın önümüzdeki dönem Türkiye'ye biçtiği ekonomik hedeflere yönelik yeni tehdit değerlendirmelerine karşı yüksek caydırıcılık sağlama amacına yöneliktir, yoksa örneğin Nahcivan'ın, Selanik'in ya da Kerkük'ün "kurtarılması" harekatı yapılması için bu tür düzenlemeler yapılacağını öne sürmek mevcut gelişmeler içinde en azından saflık olacaktır.)

Böyle bir çerçeve içinde örneğin 141, 142, 163'ün kaldırılmasıyla "Barış Suyu Projesi"nin, Kürt politikasının değişmekte oluşuyla Balkanlar-Kafkaslar-Ortadoğu niyetinin ya da Kıbrıs sorunuyla AT'na girişin tümüyle birbirine bağlı ve birbirini etkileyen gelişmeler olduğu görülebilmektedir. İstense de istenmese de dünyada, bölgede ve Türkiye'de değişmeler olmaktadır. Türkiye üzerine düşünenler için bunları görmeye, anlamaya ve bunlara göre politikalar üretmeye/güncelleştirmeye çalışmak en doğrusu olacaktır.■

Direnişin Binlerce Yıllık Destanı

ATEŞİN İSYANI NEWROZ

Faysal Dağlı

Dünyanın en köklü ve binlerce yıllık geleneğinden çok şey yitirmeden kutlanan bayramı Newroz, günümüzde de halkların zulme başkaldırısının simgesi.

"Doğu Şehsuvarı olan güneş/ Mart ayında döndüğü zaman" diye söylüyor ozan Ehmede Xane. Evet, güneşin mart ayında döndüğü zamanların birinde, bugün bile insanların iliklerinde heyecanını hissettiren Newroz Ateşi yakıldı. Ve ateşin yakıldığı gecenin ertesinde, zulmün boyunduruğundaki halklar, artık özgürdüler.

2700 yıl önce, "gönülleri aydınlatan o an" Mezopotamya'nın yüreğinden yükselen alevlerle yeni bir dönemin habercisi oluyordu. Artık insanlar özgürdü. Zalim Dehhak, Kawa'nın balyozuyla erimiş, tarihte yeni bir dönem başlamıştı.

Newroz Kürtçe, yeni gün anlamında. İlk şekliyle, Nuroj. Zamanla geçirilen ses değişiklikleri sonucunda günümüze Newroz olarak gelmiş. "Yeni gün, yeni dönem", binlerce yıllık geleneğin adı olmuş. Kürtlerin isyan ettiği, isyah etmesini öğrendiği gün. Ve o günün anısına zulüm kalesinden yükselen alevler.

Newroz efsanesi, günümüze gelinceye kadar geçirdiği binlerce yıllık aradan sonra bile önemli değişikliklere uğramamış. Kuşaktan kuşağa aktarıldığı binlerce yıldan sonra temel öğeleri olduğu gibi günümüze gelebilmiş. Ve hala Kürtler, Newroz'u binlerce yıllık geleneğiyle, binlerce yıllık mirasıyla olduğu gibi kutluyorlar. Ehmede Xane, 17. yüzyılda yazdığı Mem u Zin'de Newroz coşkusunu şöyle anlatıyor: "Eski zamanların geleneği/şuydu her yerde ve her zaman/ doğu şehsuvarı olan güneş/ Mart ayında döndüğü zaman/ hiç kimse kalmazdı evlerde meskenlerde/ hepsi çıkardı evlerden dışarı/ yaşlı erkek ve karılara varıncaya dek/ bayram ve newroz günü gelince/ gönülleri aydınlatan o anın saygısı için/ halk kırları ve çimenleri mesken edinir/ ovaları ve tarlaları gülşene çevirirdi/ feleğin dönüşü mavi bahttan/ gösterince yeniden newrozu/ o kutlu geleneğe uygun olarak/ şehirlilerin ve askerlerin hepsi/ terketti şehri, kaleleri ve evleri/ avcılar ve talancılar gibi/ saf saf tepelere ve ovalara yürüdüler/ kafile kafile gezmeye ve seyretmeye döküldüler/ her çeşit insan, küçükler ve büyükler/ hep gitti şehirde kalmadı kimsecikler/

Dehhak'ın sarayını yakan ateş o günün sembolü oldu. 2603 yıldır yanan ateş, biten zulmün, yeni günün işareti

Newroz'u geleneksel yol ve yöntemlerle/ kutladılar, göklere kadar yükselterek seslerini."

Evet, Newroz hala Ehmede Xane'nin anlattığı gibi kutlanıyor. Newroz sabahı insanlar, evlerinden, şehirlerinden, köylerinden çıkıyor ve kırlara gidiyorlar. Hastalar ne kadar ağır olurlarsa olsunlar, sedyelerle taşınıyor ve coşkuya ortak oluyorlar. Kırlar, mesire yerleri halkın sevinç çığlıklarının göklere yükseldiği yer oluyor. Ve gece başlayınca, şenlikler alevlerin etrafında devam ediyor. Göklere yükselen alevler etrafında toplanan halk, halay çekiyor ve sabahlara dek eğleniyor.

Newroz'u kutlayan sadece Kürtler değil. Özellikle Farslar ve Beluciler Newroz'u tüm coşkusuyla sahipleniyorlar. Araplar da Newroz'u "bahar bayramı" olarak kutluyorlar. Afganlar ve Kürdistan'da yaşayan diğer azınlıklar da Newroz'u kutluyorlar. İran, Afganistan, Irak, Pakistan gibi ülkeler Newroz'u resmi bayram olarak kutluyor. İran'da Newroz bayramı 13 günlük resmi tatille kutlanıyor. Ermenistan ve Suriye'de, resmi olmamakla birlikte Newroz kutlanıyor. Avrupa'ya göçeden Kürtler Newroz ateşini Avrupa sokaklarına da taşırmış durumdalar. Her 21 Mart'da Avrupa'nın çeşitli büyük kentlerinde şenlikler düzenleniyor.

Roja şehid u şayiya

Irak ve İran Kürdistanında Newroz, "şehitler ve şenlikler günü" olarak adlandırılıyor. Irak'ın "özerk" bölgesinde, halk sabahtan itibaren şehirleri, köyleri terkederek kırlara çıkar. Mesire yerleri daha önceden hazırlanmış, şenlikler için bütün hazırlıklar yapılmıştır. Ozanlar, tiyatrocular, ortaoyunları akşama kadar sürer. Gece ise, ateş yakma zamanıdır. Evlere dönen halk, evlerinin damlarında, sokaklarda ve dağlarda büyük ateşler yakıp sabaha kadar halaylar çekip coşkuyu tamamlar.

Peşmergelerin denetimindeki kurtarılmış bölgelerde Newroz kutlamalarına "düşman mevzilerine" yapılan büyük saldırılar katılır. Her Newroz günü, ne pahasına olursa olsun, peşmergeler Irak mevzilerine büyük saldırılar düzenler. Iraklıların da bu geleneği bilmeleri, peşmergelerin daha fazla kayıp vermesine yolaçar. Bu yüzden Newroz bir anlamda, "şehitler günü" olarak da adlandırılıyor.

Halkın yaşadığı kurtarılmış bölgelerde kuşkusuz coşku daha büyüktür. Analar, eşler düşmana saldırmaya giden yakınlarının dönüp dönmeyeceği merakıyla günü geçirirler. Birkaç köy halkı ortak bir yerde kutlamaları birlikte yaparlar. Ve istisnasız bütün dağ başlarında ateşler yakılır. Akşamdan başlayan ateş, Kürt milli marşı, "Ey Rakip"in eşliğinde sabaha dek sürer.

İran'da ise, "hastaların şenliklere götürülmesi halinde acılarının geçeceği ve iyileşecekleri" yolunda inanışlar var. Yani istisnasız herkes Newroz'a katılır. İnsanlar en güzel giysilerini giyer, en hoş kokuları sürünür ve öyle gider şenliklere. Tanıdık tanımadık herkes, birbirlerinin evlerine girer, bayramlaşılır. 13 gün resmi tatil sürer. Vazolara 21 Mart günü konulan çimenler 13 gün sora yeşerir ve baharın müjdecisi olur. Newroz türküleri İranlı kadın sanatçı Hayde'nin sesiyle daha da güzelleşir İran'da. 2603 yıl önce Dehhak'ın zulmünden kurtulan "Ari halklar", kurtuluşlarını büyük şenliklerle kutlarken, bu coşku Türkiye'de yaşanan Kürtlere fazla görünür. Ve Newroz'un, bir bayramın yasak olduğu tek ülke Türkiye'dir.

Newroz'un bir başka özelliği, bir çok halkın bu efsaneyi sahiplenmesi. Bu kervana bu yıl TC de katıldı. İranlılar da Newroz efsanesinin kendilerine ait olduğunu iddia ediyor. Onlara göre Kawa Acem kökenli. Kürt kökenden gelen Beluciler de aynı iddiada. İlk kez bu yıl Türkiye Cumhuriyeti de Newrozu sahiplendi. Ve Newroz'un aslında ne İranlıların ne Belucilerin ne de Kürtlerin olduğu, esasında bu bayramın Türklerin bayramı olduğu ve Ergenekondan çıkışın tarihi olduğunu söylemeye başladı. Resmi dairelere gönderilen genelgelerde Newroz dolasıyla kutlama programlarının yapılması istendi. Okullara, emniyet müdürlüklerine gönderilen yazılarda vatandaşlara, "newroz'a sahip çıkan bölücülerin teşhir edilmeleri ve Newroz'un Türk bayramı olduğunun kanıtlanması gerektiği" bildirildi. Bu genelge kutlanması engellenemeyen bir bayramın "dejenere edilmesi" olacak.

Yeniden Dirilen Bayram

Türkiye Kürtlerinin onyıllardır yaşadıkları asimile ve dejenere politikaları, Newroz coşkusundan nispeten uzaklaşmalarına yolaçmıştı. Ancak son yıllarda yeniden ve hızlanarak başlayan toplumsal-ulusal mücadele, Newroz'u sadece aydınların ve devrimcilerin bayramı olmaktan çıkardı ve ait olduğu yere, halka götürdü.

Özellikle bu yıl, Newroz, Türkiye Kürtlerinin tarihlerinde görmedikleri bir coşkuyla geçti. Cizre, Nusaybin, İdil, Silvan, Midyat, Diyarbakır, Şırnak, Adana, Kozlu, Lice ve bir çok il ve ilçede onbinlerce insan Newroz coşkusunu, üstlerine çevrilen namlulara rağmen sokaklarda ve sabahlara kadar kutladılar.

Ancak, hemen şunu da belirtmek gerek, Türkiye Kürtlerinin bu yılki Newroz coşkusu sadece bu bayramın yeniden hatırlanmasından değildi. Coşkunun esas sebebi, "Kürtlerin yeniden dirilmesi"ydi. Ve dağlardan yükselen alevler, Kürtlerin yeniden doğuşunu simgeliyordu. " Sokaklara taşan kitlelerin sloganları, coşkunun politik mücadeleden geldiğini anlatıyordu" diye yorum yapıyor bir yabancı gazeteci.

Cizre, Şırnak, İdil ve başka yerleşim birimlerindeki Newroz kutlamalarını izleyen gazeteciler, belki de Kürtlerin Ninova'yı yeniden diriltikleri

zamanki coşkuyu yaşadıklarını bilmiyorlardı. Cizre'de akşam çökmeye başadıktan hemen sonra, sokaklara taşan binlerce insanın arasındaki minik çocuklar, yaşlı kadınlar ve taze gelinlerin zılgıtları bundan başkasını anlatmıyordu. Ellerinde Kürt bayraklarıyla namluların gölgesinde boğazlarını yırtarcasına haykıran Cizreliler, Ninova'yı yeniden yaşıyorlardı. Ve bu coşkuya karşı durmak oldukça tehlikeliydi. Şırnak'ta binlerce askerin kaldığı tugayın karşısında toplanıp marş okuyan, Newroz ateşi yakıp, Kürt bayrağı asan insanları dağıtmaya kalkmanın sonucu ne olabilirdi? Bu soruyu TC de yanıtlayamamış olacak ki, coşkuyu öfkeye çevrilmekten kaçınmıştı.

Dirilen sadece bir bayram değil, Kawa'nın binlerce yıllık ruhuydu. 2603 yıl önce Zalim Asur Kralı Dehhak'a başkaldıran isyancı ruhtu. Bu yılın Newroz'u Kürtlere umut veriyordu. Türkiye Kürtleri yüzlerce yıllık kuşatılmışlığa karşı ilk kez bu kadar örgütlü, ilk kez bu kadar kararlıydılar. Irak Kürtleri, topraklarının tamamına yakınını Saddam'ın pençesinden kurtarabilmişlerdi. Ve Kürtler için tarihte yeni bir sayfa açılıyordu.

Çiroka Kawa

"Mazlum Doğan, 1982 Newroz'unda Diyarbakır Cezaevi'nde kendini astığı zaman, Kawa'yı hatırlayarak heyecanlanmıştı. Şartlar ne olursa olsun mücadele etmek gerekiyordu. Bu mücadele intihar etmek bile olabilirdi. İnsan benliğinin bile zincirlendiği, korku romanlarına bile mizansen olamayacak kadar insanlık dışı bir ortamda, insan onuru mücadele edecek, başkaldıracak bir yol bulabiliyordu. Bu, diğerlerine onurlu bir ölümü öğreterek olabilirdi." Diyarbakır Cezaevi günlüğü böyle yazıyordu.

Evet, neydi Kawa'nın öyküsü? Newroz'u yazarken, yüzlerce kez bile tekrarlanacaksa bu öyküyü anlatmak gerekirdi. Gencecik Zekiye Alkan'ın bedeninden yükselen Newroz alevleri ilk kez 2603 yıl önce Mezopotampa'da yakılmıştı.

Asuri zalim kral, hakimiyetindeki halklara zulüm yapmakla namlanmıştı. Günlerin birinde bu zalim kralın omuzlarında iki yara çıktı. Dehhak, yaralarına derman aramadığı hekim bırakmadı. Hiç bir şey kar etmedi bu yaralara. Şeytan kılığına giren bir hekim, Dehhak'a her gün iki Kürt gencinin beyinlerini çıkararak yaralarına sürmesi halinde iyileşebileceğini söyledi. Bunun üzerine Dehhak'ın zalim askerleri her gün iki gencin beynini çıkararak, zalim krallarının yaralarına sürdüler. Bu, uzun zamanlar sürdü. Mezopotamya'da genç kalmadı. Kimileri dağlara kaçtı. Sıra Ninova'da demircilik yapan Kawa adlı bir zanaatçinin oğullarına geldi. Kawa daha önce de Dehhak'tan kurtulma planları yapıyordu. Sıra çocuklarına gelince, halkla anlaştı. İsyan edip Dehhak'ı öldüreceklerdi. Af dilemek bahanesiyle Dehhak'a çıktı. Ve balyozuyla Dehhak'ın kafasını parçaladı. Kralı öldürdüğünün işareti olarak, sarayını yaktı. Dağdakiler ve halk ayaklandı. Dehhak'ın sarayına yöneldiler. Saltanat kısa sürede yıkıldı. Ve Ari halklar özgürlüğe kavuştu. O günün anısına yeni gün dendi. Nuroj. Daha sora Newroz. Ve Dehhak'ın sarayını yakan ateş o günün sembolü oldu. 2603 yıldır yanan ateş, biten zulmün, yeni günün işareti işte! ■

Bütün İşyerleri 1 Mayıs Alanı Olmalı

HAYDİ 1 MAYIS'A

İşçi önderleri, İstanbul sendikalar platformu 1 Mayıs 1991'e ilişkin politika belirlemeye hazırlanıyorlar. Bu yıl 1 Mayıs, iktidarın Türkiye'nin Ortadoğu'da üstlendiği role uygun yeni düzenlemelere hazırlandığı bir ortamda kutlanacak. Bir yandan anti-terör yasaları, Kürtler üzerindeki baskılar, memur sendikalarının mühürlenmesi gibi uygulamalarla sivil diktatörlük güçlendirilmeye çalışılıyor. Diğer yandan 141-142'nin kaldırılması, infaz indirimi, sendikal yasalarda göstermelik değişiklik lerle bu diktatörlüğe makyaj çabaları var. Görüştüğümüz sendika yöneticileri ve işçiler bu noktalara işaret ettiler:

Bahattin Aymelek (Kavel İşyeri Temsilcisi)

Bugün iktidar derin bir kriz içinde. Bunu aşmanın yolunu da manevra alanını genişletmekte buluyor. Toplumsal muhalefetin elindeki silahları kendisine doğrultuyor. Kürdistan'da halk hareketi önlemez bir noktaya gelmiştir, öyleyse Kürtçeyi serbest bırakarak, Nevroz kutlamalarına izin vererek denetim altında tutmak gereklidir. 141-142-163'ün kaldırılması, sendikalar yasasının değiştirilmesi, af yasasının gündeme gelmesi ile Özal kendisini "demokrasi kahramanı" ilan etmeye çalışıyor. Gerçekten demokrat mı? Hayır. Terör yasasını hazırlamayı ihmal etmiyor, meşru sol, meşru olmayan sol ayrımı yapıyor ve önümüzdeki dönemde gündemde olan seçimlere hazırlanıyor. Sosyalistler bu konjonktürü değerlendirmek zorundadır. Muhalefet meclisleri bu konuda neler yapabilir? Değerlendirilmelidir. Kanımca Taksim alanı 1 Mayıs'ın simgesidir. Savunulmalıdır. Ancak "Taksim mi değil mi" gibi bir kısır döngü içine hapsolup kalınmamalıdır.

Dünyada kutlanan 1 Mayıs'lara bakalım, ne kadar da içi boş. Devrimciler öncelikle 1 Mayıs'ın içeriğini iyi doldurmak zorundadır. İşçi sınıfına ve emekçi halklara yönelik saldırılara, sahte demokrasi çığırtkanlarına karşı kendi demokrasimizi öne çıkarmalıyız. Bütün üretim alanları 1 Mayıs alanı olmalıdır. Devrimci ve demokratlar "sınıfın geleceği karartılamaz" şiarını öne çıkarmalıdırlar.

Ali Rıza Küçükosmanoğlu (TÜMTİS İst. Şube Başkanı)

İstanbul sendikalar platformu olarak 6 ya da 7 Nisan'da ortak temsilciler toplantısı yapacağız. 1 Mayıs'la ilgili ortak politika orada tespit edilecek. Yasal miting başvurusunu da kapsayacak eylemlilikler gündemde.

1 Mayıs'ı içinde yaşadığımız dönemde işçilerin ve emekçi halkların karşı karşıya olduğu yakıcı sorunlara karşı mücadeleye dönüştürmeli. Bir yandan da Türk-İş Başkanlar Kurulu ya da iktidar tarafından gündeme getirilebilecek 1 Mayıs'ın içeriğinin boşaltılmasına dönük girişimlere karşı çıkılmalı. Sınıfın aktif ve kitlesel kutlamaları, üretimi durdurarak 1 Mayıs'ın meşrulaş tırılması hedeflenmeli. Bir de 1 Mayıs'ı İstanbul dışına da taşırabilmek çok önemli. Hükümetin bir yandan 141-142'yi kaldırırken, bir yandan da anti-terör yasalarıyla daha baskıcı bir yapılanmaya yönelmesi, Kürtler üzerindeki baskılar teşhir edilmeli.

Ruhsati Yalçın (Tekel Nakliyat İşçisi)

1 Mayıs kutlamaları 12 Eylül sonrasında zaman zaman kitlesel boyuta ulaşsa da özlenen ölçüde geniş işçi kitlesine yayılması gerçekleştirilemedi. Oysa 1 Mayıslar işçi sınıfının sesini en güçlü biçimde duyurabileceği ve üretimden gelen gücüyle hayatı etkileyebileceği günler olmalı. Bu nedenle bugüne kadar alanlara taşınması doğrultusunda harcadığımız çabaları 1991 1 Mayıs'ında güçlendirmeliyiz. Örgütlü olduğumuz sendikaları da olabildiğince harekete geçirmeyi hedeflemeliyiz. İlerici, yurtsever, sınıf sendikacılığını savunan insanların birlikte davranabilmeleri, özellikle 1 Mayıs'larda çok önemli.

Özal'ın ve temsil ettiği sermayenin politikası doğrultusunda 1 Mayıs'ın gerçek içeriğinden uzaklaştırılıp sembolik hale getirilmesine izin verilmemelidir. Geçmişteki mücadele geleneğimize uygun biçimde kutlanmalıdır. ■

Maga Deri ve Contitech

SESSİZLİĞİN ORTASINDA İKİ DİRENİŞ

Çiğdem Çidamlı

Her toplumsal sürecin nesnel yasaları vardır. Ve bu nesnel yasalara temel olan maddi koşullar, iradi-siyasal güçler tarafından biçimlendirilip dönüştürülemediği sürece, tarihin tekerleği, yani bilinçli sınıf mücadelesi, kendiliğinden ilerleyemez. Nesnel çelişkiler varlığını sürdürdükçe, bu çelişkilerin gündelik izdüşümlerinden kaynaklanan direniş ve hareketlilik dalgaları da sürecektir. Çünkü ezilmenin, sömürünün olduğu her yerde en sezgisel düzeyde bile olsa başkaldırı ve direniş de vardır. Ancak bu başkaldırı ve direniş, bilinçli eylem haline dönüşmedikçe ,işçi sınıfı eylemi, bu sınıfla düzenin kendisi arasındaki devrimci bir çatışmaya dönüşmek yerine, burjuvazinin şu ya da bu kesimi, şu ya da bu sektörü, şu ya da bu yasasına karşı kısmi tepkiler düzeyinde kalacak ve bir yükselip bir dibe vurmaya devam edecektir.

Bugün bu hareketlilik dalgasının en dibindeyiz. Devlet ve tek tek sermaye sahipleri, işçi sınıfının Zonguldak eylemiyle zirveye ulaşan kendiliğinden yükselişinin duraksadığı noktada saldırıya geçtiler; grevler ertelendi ve hemen arkasından yüzbinler işten atıldı. Grev ve direnişler sırasında bir parça hareketliliğe sahip olan bütün işkollarındaki işçiler, işten atılmaları ciddi bir tepki gösterememeksizin izlediler. Bu eylemsizlik ortamında, sadece biri İstanbul diğeri İzmit'te bulunan iki işyeri, Contitech ve Maga Deri, işten atılmalara karşı işyerlerini terketmeme eyleminin yaşandığı iki örnek oldu. Kuşkusuz Contitech ve Maga Deri işçileri kendi işyerleri ve işyerlerini çevreleyen verili koşullar altında yapabileceklerinin üst sınırını gerçekleştirdiler. Ancak onların yapabileceklerinin bu üst sınırı, hem bu işyerleri hem de ülke genelindeki kendiliğinden hareketliliğin en alt sınırlarını temsil ediyordu.

Maga Deri ve Contitech'de yaşananlar, bıçağın kemiğe dayandığı, direnmemenin çok büyük bir haksızlığı sineye çekmek ve basitcce " açlık" anlamına geleceği bir noktada ortaya çıktı. İşten atılan 300'ü sendikalı, 532 Maga Deri işçisi bir önceki toplu sözleşme döneminde 280 bin liraya çalışıyorlardı. Talep ettikleri ücret brüt 1 milyon 400 bin, işverenin verdiği ise yaklaşık brüt 700 bin liraydı. Ancak görüşmeler uyuşmazlıkla sonuçlandı. 21 Ocak günü grev başladı. Greve katılan 80 kadın konfeksiyon işçisi henüz bir hafta önce sendikalı olmuşlardı. Grev ertelemeleriyle birlikte işçilere bir haftalık ücretli izin verildi, bir hafta sonra fabrikaya gittiklerinde içeri alınmadılar. Tazminatlarını almak üzere bir hafta sonra gelmeleri söylendi ve o tazminat hiç bir zaman ödenmedi. Maga Deri işçilerinin "kaybedecekleri hiç bir şey" yoktu. Yaş ortalaması oldukça yüksek olan ve ceplerinde de beş kuruşları olmayan tabakhane işçileri, toplu sözleşme döneminde kurulan komitenin kararıyla fabrikaya girdiler, yemekhaneyi işgal ettiler. İlk hafta dışarıdan hiç bir destek alamadılar. Bir süre sonra, birlikte direnmek zorunda olan bütün insanlar gibi en basit işbölümlerini yerine getirmek için alt komiteler oluşturdular; bir kısmı destek istemek üzere partilere, belediyelere, mahallelere diğer kısmı da çevre fabrikalara gitmeye başladılar. Yoğun işten atılmaların yaşandığı İzmit'te bulabildikleri, bazen mitinglere dönüşen ziyaretler ve mahalleler,sendikalardan toplanan maddi yardımlar gibi sembolik destekler oldu. Maga Deri, kendi işyeri koşullarında yapabileceklerinin en üst sınırını yapıyordu. Ancak çeşitli işyerleri arasında sistemli bir iletişimin olmadığı; ağırlığını Selüloz-İş ve Harp-İş sendikalarının oluşturduğu Kocaeli Sendikalar Birliği gibi bir çatı örgütünün hantal ve eylemsiz bir yapıya sahip olduğu,yoğun işten atılmaların yaşandığı İzmit'de Maga Deri eylemi diğer işyerlerine sıçrayamadı. Maga Deri'nin yanıbaşındaki Goodyear lastik fabrikasında 167 işçinin tazminatlı olarak işten atılması öncesinde başlayan fabrika işgali sadece 1 gün sürdü. Atılanlar tazminatlarını alarak fabrikayı terkettiler, atılmayanlar 2.5 milyonluk ücretlerini bir yana bırakıp direnemediler.

İşten atılmalar, kendi eylem programını sürdüren düzenin en keskin saldırısı, işçi sınıfı eylemliliğinin ise en zayıf halkası oldu

Maga Deri'deki direniş, önce sözleşme yapılması sonra tazminatların ödenmesi talepleriyle sürüyor. İşçiler direnmeyi bir onur sorunu haline getirmişler. Zaten işgali sürdürmekten başka bir çareleri yok. Ne greve başlayabiliyor ne de YHK'ya gidebiliyorlar.Direnmeyi bırakmak, beş kuruşsuz evlere dönmek demek. Siyasilik ve eğitim düzeyleri çok düşük, çoğu oruç tutan, açlık sınırında direnen Maga Deri işçilerinin eylemi özellikle önder durumundaki bir grup işçinin omuzlarında; işçiler kendileriyle ilgili haberlere özel ilgi gösteriyorlar, en çok tartıştıkları konu da yine kendi somut durumları. Maga Deri eylemi işveren

İşten atılmalara karşı direnme sürecinde işçiler arasında aktif katılımın sağlanamaması, iş bölümleri için gerekli örgütlenmenin yaratılamaması, bir süre sonra farklılıkların ortaya çıkması ve bütün bu koşulları çevreleyen yalnızlık, Maga Deri ve Contitech eylemlerinin öne çıkan özellikleri oldu.

tazminatları ödeme konusunda zorluk çıkardığı sürece sürme eğilimi taşıyor. Ancak işçiler geri dönmek gibi bir talebe sahip değiller.

İşten atılmalarla birlikte kendiliğinden eylemlerin çok belirginlik kananan bir diğer özelliği, işçiler arasındaki en küçük bir farklılığın bile ortak eylemleri engellemesi, hatta işçileri bütünüyle eylemsiz bırakması olgusu oldu. İşten atılmayanlarla işten atılanlar, tazminatlı atılanlarla tazminatsız atılanlar, eski sözleşmeye göre atılanlarla yüksek ücrete göre tazminat alanlar birlikte hareket edip, sorunu tüm sınıfın sorunu haline getiremezken, eylemlerin içeriğini de belirleyen genellikle yine bu ayrımlar oldu. İstanbul'da yaşanan diğer direniş örneği, Contitech, talepleri-işe geri dönme- ve farklılıkların ortak eylemi engellememesi -atılmayan 60 işçinin de üretimi durdurarak eyleme katılması- anlamında bu zaafların görece öne çıkmadığı bir örnek oldu.

Contitech,22 şirkete sahip bir Alman kuruluşu olan Continental'in Türkiye uzantısı, Opel ve Mercedes firmalarına ürün sağlıyor. Fabrikada 1 Ocak'ta başlayan toplu sözleşme görüşmeleri, şirketin zarar ettiği gerekçesiyle 31 Ocak'ta yani grev ertelemelerinin ardından kesildi ve işçiler 10 günlük toplu izne gönderildiler. 11 Şubat'ta fabrikaya dönüldüğünde ise 102'si sendikalı 120 işçinin işten çıkarıldığı bildirildi. Maga Deri örneğinde de olduğu gibi işçiler bir hafta süreyle sendikaya gidip geldiler, tazminatlarını almak için fabrikaya gidip de para alamayınca, orada kurulan komite kararıyla işyerine girdiler. Talepleri, atılanların geri alınması ve yeni toplu sözleşme imzalanarak işgüvencelerinin sağlanmasıydı. İşten atılmayan 60 işçi de üretimi yavaşlatarak direnişi desteklediler. 8 Mart'tan sonra ise, işten atılanlar geceleri de fabrikada kalmaya, diğer işçiler de hiç üretmemeye başladılar. Sendika genel merkezi direnişi günde iki öğün yemek gönderme ve bir basın bildirisi yayınlayarak "destekledi". İlk günlerde yaşanan yalnızlık ise, özellikle Anadolu yakasındaki işçi ve belediyelerden yapılan ziyaret ve maddi desteklerle kısmen giderilmeye çalışıldı. Ancak Contitech genelde kendi kaderine bırakıldı. İşverenin bir süre sonra henüz işten atılmamış işçileri de 17. maddeden tazminatsız beşer beşer işten atmasıyla başlayan sürecin sonunda, işçilerin büyük çoğunluğu eski sözleşme üzerinden tazminatlarını alarak fabrikayı boşalttılar. Direniş 21 Mart'da sona erdi; Petrol-İş ise 22 Mart'da kalan 17 işçiyle greve başladı. Contitech işçileri arasında, başlangıç taleplerinin işe dönmek olmasına karşın, yoğunlaşan "tazminatları alsak mı" tartışmasında sendikanın bir yandan eyleme destek verir görünürken diğer yandan işçileri tazminata ikna etme çabaları da etkili oldu. Ama asıl önemlisi, işten atılmaya karşı direnme sürecinde işçiler arasında aktif katılımın sağlanamaması, işbölümleri için gerekli örgütlenmenin yaratılamaması, bir süre sonra farklılıkların öne çıkması ve bütün bu koşulları çevreleyen yalnızlıktı. Tartışmalarında sık sık Zonguldak direnişine atıf yapan, hatta kendileri de böyle bir örneğe dönüşmek isteyen Contitech işçileri, bütün bu olumsuz koşullarda yapabileceklerinin üst sınırını gerçekleştirdiler; daha yüksek politiklik ve örgütlülüklere sahip birçok başka işyerinde yaşanmayan işgallerini terketmeme eylemini belirli sınırlar içinde de olsa hayata geçirmeyi başardılar.

Sömürünün, baskının olduğu her yerde en sezgisel, en nüvesel düzeyde bile olsa sınıf mücadelesi de vardır. Maga Deri ve Contitech, zaafları, olumlulukları, sınırlılık ve önceki sürecin onlara taşıdığı etkilerle birlikte, en nesnel çelişkilerin direnişe dönüştüğü böylesi iki örnekti. İşten atılmalarla birlikte işçi sınıfı hareketliliğinin dip noktasına varıldı. Bugüne kadarki eylemlerin en büyük özelliği, sınıfla düzen arasında bilinçli-siyasal bir çatışma oluşturmamak bir yana, gündelik, bir adım öteyi göremeyen bir hat izlemesi oldu. Eylemler ek zam, toplu sözleşme gibi işçi sınıfının en somut ve kuşkusuz belirli bir gerçekliği olan taleplerinin öne çıktığı bir çizgide gelişti, gerginliğin esas kaynağı ise devletin ve işverenlerin tavrıydı. İşten atılmalar kendi eylem programını sürdüren düzenin en keskin saldırısı, işçi sınıfı eylemliliğinin ise en zayıf halkası oldu. Çünkü diğer eylem anlarının aksine, işten atılmalar, ek zam ve yüksek ücret artışı gibi taleplerin aksine verili bir yasal/resmi zeminin dışına da çıkıp, kendiliğinden eylemliliğin üst sınırını oluşturacak yasal değişiklikler talep etme, fabrikaları "gerçekten işgal" gibi çok daha sistemli ve cesur eylemler demekti. İşçi sınıfının ise henüz kendiliğinden mücadele açısından bile böyle bir üst sınıra uygun örgütlenme ve koordinasyon içinde bulunmadığı görülüyor. İşkolları, bölgeler düzeyinde bile böyle bir ortak hareket ve koordinasyonu yaratacak örgütlenmeler yok. Sendikaların, işçiler üzerinde gerek destek gerekse köstekleriyle denetim ve eylemsizleştirme biçimindeki etkileri sürüyor.

Verili bu koşullar, işçi sınıfıyla birlikte düzeni dönüştürme projesine sahip olan odaklara bir yandan sınıfa, kendi ekonomik-yasal taleplerini yükseltme ve bunlara süreklilik kazandırma doğrultusunda destek olma ama bir yandan da bu çabayı bütünsel bir siyasal çalışmanın parçası kılma görevini yüklüyor. *Hic Salta!* ■

Herşey Eskisi Gibi

ZONGULDAK'TA GREVİ EN ÇOK KADINLAR ÖZLÜYOR

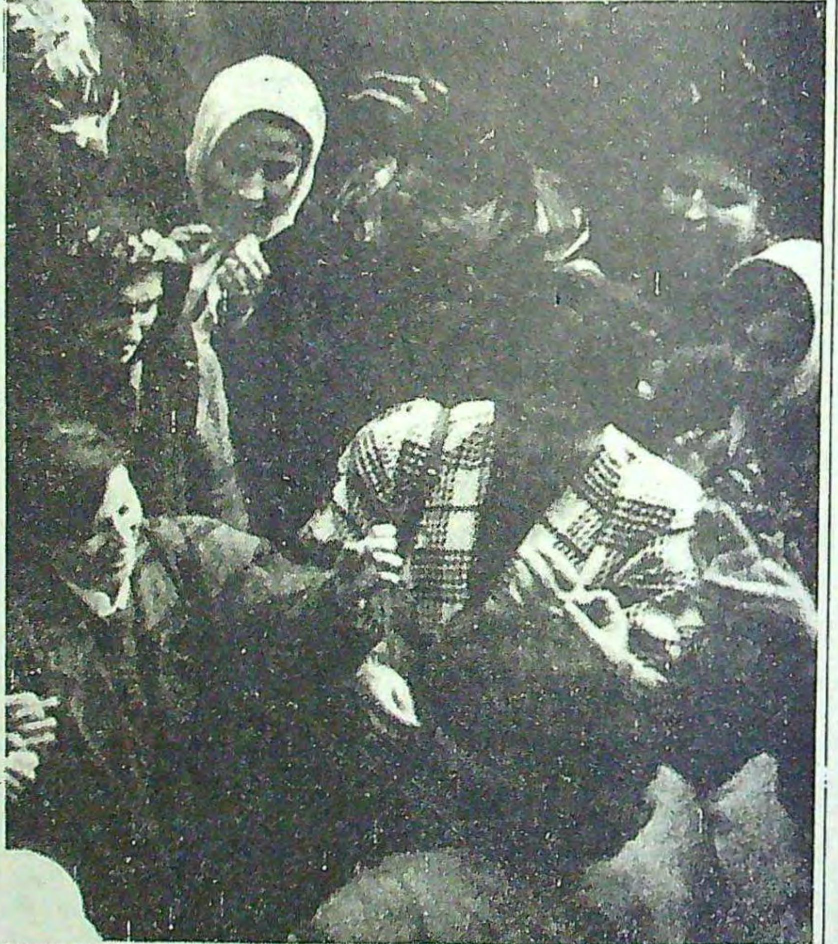
Ülfet Taylı

Yürüyüş boyunca yollarda sigara içebildik, kahvelere girebildik. Yürüyüşten sonra da yapabilir miyiz diye merak ediyorduk. O sırada aşılıyor bazı şeyler ama sonra herşey eskiye dönüyor. Birbirimize takılıyorduk 'yürüyüşten sonra da yakarız sigaraları, geçeriz burdan' diye. Yakacağımızdan değil. Hele bir bayan arkadaş vardı. Kozlu'dan çıkıyor, Zonguldak'a gidene kadar oynuyordu. Şimdi yapsa deli derler. İşte aşşan aşşan bu tür ortamlarda aşıyorsun bazı şeyleri."

Zonguldak'ta grevi en çok kadınlar özlüyor. Pazarda karşılaştıklarında birbirlerine "hadi bir şeyler yapalım, herşey eskisine döndü" diyorlar. Hele ev kadınları....Neredeyse 50 gün, sabahleyin erkenden kalkıp, rutin işleri bitirdikten sonra sokağa fırlamak....Günde iki kez geçmekten çekindikleri caddelere.....Diğer kadınlarla bir arada olmak ve avazı çıktığı kadar bağırabilmek....Bağdagül'ün sözünü ettiği ev kadınına "kocama dedim ki, sen beni engellemek için kafamı kessen, ayaklarım yine onlarla birlikte yürür" dedirten bu mu?

TTK'da çalışan bir grup kadınla bu soruya yanıt bulmaya çalışıyoruz. "Ne de olsa yuvayı dişi kuş yapar" diyorlar. "Pazara giden, pahalılığı yaşayan hep kadınlar. Grev boyunca yürümelerinin, öne çıkmalarının temel nedeni ekonomik. Sabahın dokuzunda çoluğu çocuğu bırakıp evden çıkıyorduk. Bulaşığı, yemeği akşamdan yapıyorduk. Bazı arkadaşlar, işyerinden izin alır gibi, 'yarın gelemiyorum, çamaşırım var' diyorlardı. Çamaşırı, temizliği bitirip ertesi gün döndüğünde belki de bir haftanın işini bir güne sığdırmanın yorgunluğu oluyordu üzerinde. Ama olsun. Yola düşüyorduk gene."

Herhalde direniş boyunca kadınların durumu bundan daha iyi anlatılamaz. Yürüyenler ev kadınlarıydı çoğunlukla. Daha çok il ve ilçelerde yaşayan daimi işçilerin eşleri. Köylerde bahçeyle, hayvancılıkla uğraşan gruplu işçilerin eşleri gelemiyordu. Madenci eşi oldukları için yürüyordu kadınlar. Kendi talepleri yoktu, gele-

"Yürüyüş boyunca yollarda sigara içebildik, kahvelere girebildik. Yürüyüşten sonra da yapabilirmiyiz diye merak ediyorduk. O sırada aşılıyor bazı şeyler ama sonra herşey eskiye dönüyor." Zonguldak'ta grevden kadınlara kalan biraz güven duygusu, biraz da birlikte güç olmanın farkına varmak...

neksel rollerini sorgulayamadılar. Ev içindeki işbölümü grevde de değişmemişti. Ama Zonguldak gibi işkolunun tümüyle erkek emeğine dönük olduğu, yan sanayinin bulunmadığı, kadınların çok azı dışında ücretli işçi olarak çalışamadıkları ve bütün bunların erkek egemenliğini daha da güçlendirdiği bir yerde 59 gün sokakta olmak bile az şey miydi?

Grev bitti. Grev boyunca kadın olmaktan kaynaklanan sorunlar hiç sorgulanmadı. Herşey eskiye dönmüş gibi görünüyor. Geride kalan, kendine güven duygusu, birlikte güç olmanın farkına varmak. "Kozlu'dan Zonguldak'a 500-600 kadın birlikte yürüdük. 40 yıl düşünsem, hem o kadar kadının biraraya gelebileceği, hem de o kadar yolu yürüyebileceğimiz aklımdan geçmezdi. Kadınların bulunduğu 5'erli sıraları hergün sayıyorduk: 25...35...50...Biz Kozlu'da çalışanlar 15-16'yı geçmedik. Gerisi ev kadınları. Onlarla öyle bir kaynaştık ki" diyor Türkan. Bağdagül ekliyor: "Biraz önce öğle tatilinde pazara çıktım. Az kalsın işe geç kalıyordum. Biriyle sohbet ederken diğeri görüyor. Onunla da konuşuyoruz".

Çalışan kadınlar bir arada bulunabilme, sorunlarını paylaşabilme olanağına sahipler. Grev süresince yürüttükleri mücadelenin somut kazanımı sendika bünyesinde oluşturulacak bir kadın bürosu olacak. Sendika yönetimine büro kurulması önerisini grevin başında kadın işçiler getirmiş. Yönetim de benimsemiş. Ancak büronun alanı henüz tanımlanabilmiş değil.

Tiyatro, folklor gibi faaliyetler için ayrıca bir kadın bürosu gerekmeyeceği çok açık. Büronun etkinlikleri arasında düşünülen eğitimin işlevini yerine getirebilmesi için öncelikle kadın sorununa bakışta doğru bir perspektifin oluşturulabilmesi gerekiyor. Kuşkusuz bu perspektifi kadınlar oluşturacak. Ev kadınlarıyla kurulan sıcak ilişkilerden sonra, çalışan kadınlar da kurulacak büronun artık yalnızca kendi sorunlarıyla sınırlanamayacağını görüyorlar. Kadın olmaktan kaynaklanan sorunların sorgulanması, ezilmişliğe ve sömürüye karşı mücadelenin hedeflenmesi hem çalışan kadınları hem de ev kadınlarını bir araya getirebilecek bir zemin oluşturabilir. Bu zeminde yürütülecek mücadele ve kalıcı örgütlülükler grevin kadınlar bakımından asıl kazanımı olacak. ■

Bakırköy Kadın Sığınak Evi

DAYAĞA DARBE

Nadire Mater

Adeta bir ateş çemberinin içinden çıktım. Konuşuyorum ama bir ağırlık var, sessizliğim dolayısıyla. Kendimi hiç savunamadım. Şimdi savunabileceğimi sanıyorum, öyle bir güven geldi, burada veriyorlar bu güveni."

Burası dediği Bakırköy Kadın Sığınak Evi, ateş çemberi dediği de 13 yıllık evliliği. Sığınak evinin adresi yok, kadının da adı, tabii kadınları ve de sığınağı tamamlayan resimler de. Yatak odaları, dinlenme salonu, mutfağıyla henüz kadınların ürkekliklerini atıp da kendilerinin yapamadığı atmosferi ve boş duvarlarıyla o tek kat orada duruyor; kadınlar için bir güvence, erkekler için ise biraz "bazı şeyler değişiyor" diyen, Kars'ın o küçük kasabası gibi, umulmadık mekanlara adını duyuran bir korku kaynağı.

45 kadına yer var burda. Şu günlerde ise 16 kadın, 11 çocuk konuk ediliyor. 11 Eylül 1990'da Türkiye'nin bu ilk kadın sığınağı için 700 kadar kadın sıra beklemekteyse de, sıkça yaşanan gece dayağı sonrası geceliğiyle sokağa atılan kadınları ağırlamak üzere hazır yatakların bulunmasını hayat dayatıyor.

Dayak Gerdekle Başlar

31 yaşında. En büyüğü 11, en küçüğü 3, dört çocuk annesi, halen evli, ilkokulu bitirmiş, mesleksiz. İstanbul'da bir kızkardeşi var, şehri hiç bilmiyor, bildiği ise artık önünde uzanan hayatla başa çıkmada kendine güven duymaya başladığı. Bir yandan kendine benzer, bir yandan da kendine hiç benzemez hayatlar yaşayan kadınlarla birlikte olmak onun içini serinletiyor: "Bizde bir gelenek var, gittiğin gece dövüleceksin. Gelini gerdekte dövecksin. Bir tane attı o gece, hızlı dövülürmüş ama, bana kıyamadı. Asıl dayak üç günlük gelinken başladı. Hiçbir suç yok yani, öyle durduğun yerde dövüyor. Sessizliği tercih ettim, bir kere konuşayım dedim, o yüzden daha çok dövdü, sessiz kalınca da sessizlik küfürmüş, o yüzden daha çok dövdü."

Tornavida, bıçak, keser, şiş, ele ne geçerse, kadınların anlattıklarına bakılırsa erkeklerin işine yarıyor. Sığınağa da gelmede en öne çıkan neden dayak oluyor. Bakırköy Belediyesi Kadın Hakları Danışmanı Uğur İlhan erkeğin kadını dövmede bir neden araması gerekmediğine değinirken, kadının dayağa tavır alma yaş sınırlarını da tanıklıklardan yola çıkarak açıklıyor: "Kadınlar 30 yaşına kadar dayaktan şikayet ediyor. Karşı çıkışlar en çok 25-30 yaşlarında oluyor. Ama kadın 35'i geçince dayağa alışıyor ve artık kabullenip karşı çıkmaktan vazgeçiyor."

"Keserle şuramı (sırtını gösteriyor) çatmıştı. Bu dedim ilk ve son olsun. Mahkemeye gideceğim. Yer misin, yemez misin bir daha! Kollarımı bağladı, olmuyorum beraber. Zaten her dayaktan sonra beni hayvan gibi kullanırdı, öyle daha iyi oluyormuş. O gece yaptığını yaptı, onu uykuda bıraktım, sabah altıda pis pis karakola gittim."

Raporlar, mahkemeler, hapis kararları, aile baskısı, vazgeçmeler ve eve dönüş ve gene al yeni baştan. Gene karakol, gene mahkeme ve gene derken...Bu kez ver ilini İstanbul, şimdi sığınakta, 4 çocuğu da yanında. Yaşamı boyunca kasabası dışına çıkmamış bir kadının, hiçbir güvencesi olmaksızın, ilk kez kendine dair bir kararı kendi başına vermesi ve şimdi kocayla mücadeleden hayatla mücadeleye kalkışması kolay inanılır bir örnek

gibi gelmiyor insana. Birlikte paylaşarak paslaşarak sabah kahvaltısını, akşamüstü keklerini ve akşam yemeklerini hazırladıkları öteki kadınlar gibi o da pek feminizmi bilmiyor, esaslı bir feminist olma yolunda yürüdüğünün de pek ayırdında değil elbette.

Sığınakta Flört

Hep erkekler mi suçlu? Kadın Hakları danışmanı Uğur İlhan evliliklerin bir türlü rayına oturamamasını birlikte yürümeyi öğrenememeye bağlıyor ayrıca. Sığınaktaki ilk bir hafta on gün kadının aldığı darbelerin geçmesine ayrılıyor. Burada darbeden kasıt dayak kalıntıları, yoksa öteki darbelerin geçmesi o denli kolay değil.

Sonrasını Uğur İlhan anlatıyor:

"Konuşuyoruz. kadına nasıl bir hayat istediğini soruyoruz. Bu arada koca da gelmeye başlıyor. Arada bir sevgi var mı? Bu önemli, yoksa her şey tüketilmiş, ya da zaten hiç yaşanmamış mı? İşsizlik, iflas, kayınvalide, bir başka kadının varlığı ya da çocuklar. Öte yandan kadınlar arasında özellikle bir şeye sahip olmaya yönelik müthiş bir yarış var. Komşuda otomatik makina var bende de olsun gibi. Kısa sürede evlilikte kesin bir rol paylaşımı olduğu ortaya çıkabiliyor, biri karı, biri koca. Yani biri kazanacak, öteki otomatik çamaşır makinası sahibi olacak. Sevgi varsa..."

İşte flört böyle başlıyor. Kadın ve erkek evlilikleri boyunca belki de ilk defa sığınaktan izin alıp el ele bir çay bahçesine gidiyor, sohbet ediyor, beraberliklerini tartışmaya başlıyor. Eylül'den bu yana sığınağa gelenlerin yüzde 30'unun böyle bir süreç ertesi evine döndüğünü söylüyor İlhan: "Yeniden birlikte olmaya karar verdiklerinde ellerinden kanuni yetkimiz olmamasına rağmen bir kağıt alıyoruz. Bu psikolojik anlamda iyi geliyor, herhangi bir durumda kadın sığınağa döner gibisine. Evet, kadın evine dönse de bağımızı koparmıyoruz."

Türkiye nüfusunun yarısı kadın. Okumuşu okumamışı her kesimi için dayağın sıradanlaştığı bir ülkede 26 kadını çocuklarıyla birlikte barındıran, onları kendi çabalarıyla yeni bir yaşama hazırlamaya çalışan Bakırköy sığınağının dışında, Şişli sığınağı ve Mor Çatı kadın sığınağı vakfı okyanusta bir damla gibi ilk bakışta. Ne var ki, bu damla hayli önem taşıyor, hele de tek başına ayakta durmaya karar veren kadınların çoğunun eğitimsiz, mesleksiz ve güvencesiz oldukları düşünülürse. Ama onlar yaşamlarında ilk kez kadın dayanışmasını deniyorlar, sığınağın sağladığı ücretsiz meslek kurslarına gidiyorlar, iş bulduktan sonra, duruma göre çocuklarıyla ya da bir başka kadın arkadaşlarıyla ev tutup yeni yaşama ilk adımı atıyorlar. Uğur İlhan dayanışmanın eğitimli, yüksek öğrenimli (ki onların sayısı çok az) kadınlar tarafından bozulduğunu söylüyor. Çünkü, işi ve de mesleği olan, sığınakta birlikte oldukları kadınları daha önce evine temizliğe gelen kadınlarla eş tutunca sığınak ortamı yaşamında ne bulaşık yıkamak istiyor ne de bir akşam çayı hazırlayıp o kadınlarla ortak tartışmayı yaşamak.

Güven ve Cesaret

Kadınlar sığınağı radyodan, televizyondan, basından duyuyorlar. İlk adım için Belediye'ye telefon yeterli. Ve hepsinin dediği gibi güven ve cesaret: "Beyim beni sokağa atmaya kalkıştığında, ya da ben binlerce kez boşanmaya karar verdiğimde bir şey yapamadım. Nereye gitsem buluyor beni. O zaman yuvamız yoktu. Şimdi sığınma evimiz var. Bir sıcaklık. Bir paylaşma. Şimdi birbirimize güven ve cesaret aşılıyoruz burada."

Şimdi sığınakların sayısı arttırılsın demek de paradoksal değil mi? O kadın, başı bağlı, ramazan başlamadan üç aylar oruçlarına başlamış, dört çocuğuyla, 11 yıllık kesintisiz dayaktan sonra, "önceleri çok korkuyordum. Şimdi inkar etmiyorum korkum yine var. Ama şimdi kendime güveniyorum ve konuşuyorum" diyorsa, şiddet de kendini eskisi kadar güçlü hissedemeyecek artık. Her örgütlülük baskıya bir darbe, o bunu anlamış, hiçbir şey için geç değil, son cümlelerini bağlayamıyor, eski ve yeni için yanakları ıslandı.■

Yasaklar Dosyası (4)

YASAK YASAKTAN ÜSTÜNDÜR

M.Tali Öngören

Evet, Türkiye'de yasak yasaktan üstündür. Bunu da en iyi bilenlerin başında Vali beyler ve Ankara Birlik Tiyatrosu, bir de "Su da Yanar" adlı filmin yapımcısı ve yönetmeni Ali Özgentürk vardır. "Su da Yanar" da sık sık Vali beyler tarafından yasaklanır durur. Ama bu filmin serüveni de bir başka yazının konusudur.

Yasak yasaktan nasıl üstün olur? Önce son aylarda birbirinden üstün yasaklarla engellenen, Erol Toy'un yazdığı "Pir Sultan Abdal" adlı tiyatro oyununun Ankara Birlik Tiyatrosu'ndaki serüvenine bir bakalım. Hatta daha önce, Vali beylerin neyi yasakladığına...

Pir Sultan Abdal kim? Necati Devecioğlu, Cahit Bayar, Mehmet Böke, Lütfi Güzin, Yakup Gülsu, Kenan Güven, Alpaslan Karacan, Saffet Arıkan Bedük filan kim? Birincisi, 16. yüzyılda yaşamış ve Osmanlı Devletine başkaldırdığı için idam edilmiş isyancı Alevi şair... Alevi-Bektaşi edebiyatının kurucularından... Gerçek adı Haydar... Yaşamının büyük bir bölümü Sivas'ın Banaz köyünde geçti. 16. yüzyılın ikinci yarısında Sivas ve çevresinde Osmanlı devletine karşı Alevi-Bektaşi kökenli ve İran yanlısı kişilerce başlatılan mezhep isyanlarına karıştığı için, Sivas Beylerbeyi Hızır Paşa tarafından astırılmış. Şiirleri duru ve yalın halk diliyle bezenmiş ve doğa, insan sevgisi ve Anadolu köylüsünün yaşamı ile dolu... Aşkın, tasavvufun yanısıra şiirlerinde kavga da var. Pir Sultan Abdal, kısaca bu. Ya yukarıda sıralanan adların sahipleri? Onlar kimdir? Oyunu yöneten ve başrole oynayan Zeki Göker, "16. yüzyılda Sivas Valisi, Pir Sultan Abdal'a şah demeyi yasaklamıştı. 20. yüzyılda, yani 400 yıl sonra TC Valileri bize Pir Sultan demeyi yasaklıyorlar" diyor. (Yasak yasaktan üstündür diye boşuna yazmadım). İşte yukarıda belirtilen adlar 400 yıl sonraki "Pir Sultan Abdal" oyununun yasaklama buyruğuna imza atan valiler, vali yardımcıları, emniyet müdürleri filan... Tarih ve kültür, 400 yıl önceki şairi unutmamış, ama 400 yıl önceki yasakçılarla günümüzdekileri belki pek anımsamayacak. Yasaklara gelince, tarih 400 yıl önceki yasakları da, günümüzdekiler de bir kenara yazacak. Çünkü her yasak bir öncekinden daha üstün, daha görkemli, ama daha da zavallı...

Valiler, "Pir Sultan Abdal" adlı oyunu yasaklama yarışına girdiler adeta. Tarih ve kültür, 400 yıl önceki şairi unutmamış, ama 400 yıl önceki yasakçılarla günümüzdekileri belki pek anımsamayacak.

Son 8 ay içindeki "Pir Sultan Abdal" yasaklarının ilki İstanbul'da ortaya çıktı. Ankara Birlik Tiyatrosu'nun 26-27 Ağustos 1990 günlerinde Şehir Tiyatroları'nın Harbiye Muhsin Ertuğrul Sahnesi'nde sergileyeceği oyunu, İstanbul Valiliği yasakladı. Tiyatrocular kendilerine iletilen yasaklama buyruğunun Vali yardımcısı tarafından imzalanmış olduğunu görünce karşı koymuşlar. Yasaya göre böyle bir yasak yazısını ancak Vali imzalamalıdır. Bu arada hazırlık soruşturması evrakını inceleyen Bakırköy Savcılığı da 28 Ağustos 1990 günü "takipsizlik" kararı almış. Hem de tiyatronun amacı dışında siyasi ve ideolojik propaganda yaptığına değin savlar olmasına karşın...

Ama yasak yasaktan üstün olduğu için, 24 Ağustos 1990 günkü ikinci yasaklama yazısını İstanbul Valisi imza etmeyi ihmal etmemiş. Eğer bu yasaklama olmasa, "Pir Sultan Abdal" Beyoğlu'ndaki Karaca Tiyatrosu'nda oy-

nanacaktı. Ama bu yasak da İstanbul 1. İdare Mahkemesi'nin verdiği takipsizlik kararı ile sonuçlanmış. Tam da Valiler arasında salgın bir hastalığın başladığı düşünülürken, bu kez 10 Ekim 1990 günü Kocaeli ili Emniyet Müdürlüğü "Pir Sultan Abdal"ın İzmit'te oynanmasını yasaklıyor. Ama 16 Ekim 1990 günü de Sakarya İdare Mahkemesi yürütmenin durdurulmasını istiyor. Derken, 18 Ocak 1991 günü oyun İzmir'de yasaklanıyor. Ama yine İzmir 1. İdare Mahkemesi 22 Ocak günü "açıkça hukuka aykırı olan ve uygulanması halinde davacının giderilmesi güç ve olanaksız zararlarının doğumuna neden olabilecek nitelikte bulunan dava konusu işlemin 90 gün süreyle yürütülmesinin durdurulmasını" kararlaştırıyor.

Burada artık herşeyin bitmesi gerekir diye düşünüyor olabilirsiniz. Şimdiye dek dört yasaklama buyruğu var. Dördü de adli kararla ya kalkmış ya da durdurulmuş. Artık Vali beyler en azından hukuk açısından bir ders almıştır denilebilir. Ne gezer! Yasak yasaktan üstündür demedik mi! Şimdi yasaklar sahnesine çıkma sırası Denizli Vali-si'ndedir. 8 Şubat 1991 günü "Pir Sultan Abdal" Denizli'de yasaklanır ve Vali Alpaslan Karacan, "Türkiye'de bir valilik bir oyunu yasakladığı zaman bunu diğer illere gönderir. Böylece oyun o illerde de oynanmaz" diyerek diğer valilere de bu konuda neler yapmaları gerektiğini anımsatmıştır. Daha önceki mahkeme kararlarını hiçe sayarak...

NOT: 1969 yılında TRT Program Dairesi Başkanlığı yaparken, Ankara'da "Halk Oyuncuları" tarafından sahneye koyulan "Pir Sultan Abdal" adlı tiyatro oyunundan sahnelerin TRT Televizyonu yayınlarında gösterilmesini ben de istemiştim. TRT'nin en olumlu dönemlerinden biri sayılan bu "özerklik dönemi"nde bile TRT yayınları üzerinde korkunç bir sansür vardı. Bu TRT sansürünün kurallarına göre TRT Genel Müdürlüğü'ne yazı ile başvurup "Pir Sultan Abdal"dan sahneler göstermek istediğimi bildirmek ve izin almak gerekiyordu. Ben de öyle yaptım. 18 Kasım 1969 günlü ve 1108 sayılı yazımla...

Ne var ki, 1 Aralık 1969 gün ve 063/ 46-2476 sayılı bir yazı ile bana yanıt verildi ve oyunun şimdi artık bir tiyatro yazarı olan bir TRT denetçisi tarafından incelendiği ve yayınının sakıncalı bulunduğu, zamanın TRT Genel Müdür Program ve Haber Dairesi Yardımcısı tarafından bildirildi. Gerek denetçinin ve gerek bu TRT Genel Müdür Yardımcısının adlarını şimdi açıklamayı uygun görmüyorum. Asıl amacım, o eski günlerde de yasağın yasaktan üstün olduğunu ve "Pir Sultan Abdal"ın o zaman da engellendiğini belirtmektir. ■

Sosyalist Basına İşkence

HEM COPLARIM HEM TOPLARIM!

Ömer Özgüner

Bir ülke için belki de en büyük talihsizlikten biri sözcüklerin anlam kaymasına uğramasıdır. Diyelim "garip" sözcüğü, tüm anlamına yitirip sıradanlaşıyorsa, o ülkede işlerin yolunda gittiğini söylemek büyük yalancılık olur. "Anlamını yitirmiş gariplikler " ülkesinde yaşıyoruz . Söylenenler yapılanları tutmuyor, yapılanlar söylenenleri yadsıyor. İşte birkaç örnek: Özal bir yandan "Kürtçe serbestiyeti getirilecek, bu tür şeylerden korkmamak lazım" diyor, diğer yandan içinde Kürt sözcüğü geçen dergiler toplatılıyor. "Benim özerklikten anladığım muhtariyettir" dediği günlerde, bu gelişmeleri tartışan Demokrat dergisinin akibeti malum; toplatılmak.

Yüzyılın Başına Gelenler

Aynı döneme denk düşen bir başka ilginç gelişme de, haftalık haber dergilerinde pek raslanmayan bir biçimde, Yüzyıl dergisi Ankara bürosunun polisce basılması oldu. Dergi çalışanlarının, konukları ve belgeleriyle gözaltına alınması şöyle gerçekleşti. 5 Mart 1991 tarihinde yirmi kişilik bir polis ekibi büroyu ablukaya alarak çalışanları ve konukları iki saat süreyle alıkoydu. Daha sonra DAL'a götürülen dergi çalışanları, 8 gün boyunca yoğun işkence gördüklerini belirttiler. Dergideki ablukayı sürdüren polis, aralarında kimi günlük gazete muhabirlerinin de bulunduğu ziyaretçileri de gözaltına aldı. Dergi çalışanları bürodaki yazışmalara, kasetlere ve belgelere de polisce elkonularak geri verilmediklerini söylediler. Bütün yapılanların kamuoyunda tepki doğurmasını engellemek için TRT'yi de kullanmaktan geri durulmadı. Yüzyıl çalışanlarının tümü savcılık ve mahkeme aşamalarında serbest bırakıldılar. Ama TV ekranlarında "gizli örgüt

TV ekranlarında "gizli örgüt üyesi" olarak ilan edilen Yüzyıl dergisi çalışanları, savcılık ve mahkeme aşamasında serbest bırakıldılar. Kendilerine işkence altında "haber kaynakları" soruldu...

üyesi" olarak ilan edildiler. Oysa aynı dergi çalışanlarının işkence altında en çok karşılaştıkları sorular "örgüt üyesi olmak" la değil "haber kaynakları"yla ilgiliydi. Bu durumda insanların hangi suçlamalarla karşılaştıkları önemini yitirirken nelerle karşılaştıkları belirleyici oluyor. Muhalefet yayın organları, insanların dergi bürolarından çıkartılarak-hangi iddiaya dayanırsa dayansın- işkence tezgahlarına yatırılması karşısında tepkisiz kalamaz.

Sosyalist Dergiler

Yukarıda yazdığımız olaylar haftalık bir haber dergisi için "ilginç" iken, sosyalist dergilerin yıllardır maruz kaldıkları "olağan" gelişmelerden. İktidarın elinde sosyalist basına karşı hayata geçirebileceği çok sayıda proje var; önce toplatma kararı, olmazsa matbaa kapatma daha da olmadı hemen bir örgüt üyeliği. Siyasi dergi sahipleri, temsilcileri filanca örgütün, filanca yerin sorumlusu olarak sık sık TV'ye çıkartılıyorlar. Üstelik hemen hepsi ertesi gün serbest bırakılıyorlar. Siyasi polis yalnızca dergi çalışanlarına değil okurlarına da aynı baskıyı uyguluyor. Dergilerin önünü ablukaya alan polis, dergiye gitmek isteyen okurlara sözlü ve fiili sataşmalarda bulunuyor. Dergilerin taşra temsilcilikleri için sorunlar bir kat daha fazla. Sudan nedenlerle gözaltına alınmak, tutuklanmak ve sürekli takip altında olmak taşra temsilciliklerinin başına gelenlerden bazıları.

Toplatmalar devletin bir politikası olarak uzun yıllardır sahnede. Geçen yıl Nisan ayında çıkarılan 413 sayılı KHK ile toplatılmamak bir mucize olmaya başladı. Toplatma nedenleri arasında ilanlar veya Brecht'in şiiri, TÜSİAD Eğitim Raporu'nun eleştirisi de var.

Son aylarda, "özgür basın" laflarının iktidar tarafından sıkça telaffuz edilmesi yeni bir tehlike işareti olarak algılanabilir. Son iki ay içinde 21 dergi ve gazeteye ek olarak 10 kitabın toplatılması, 2 derginin de imha edilmesi böyle bir algılama için yeterli veriler.

İktidarın bir yandan, "özgürlükler" vaadetmesi, bir yandan da maddi-fiziki baskıyı artırması, sosyalist ve muhalif basın tarafından yeterince açığa çıkarılamıyor, protesto için yapılan basın toplantıları gazetelerin sayfalarında yer bulamıyor. Görünen o ki, sosyalist basının iktidarın çifte standardını teşhir edecek malzemesi çok, ancak henüz bunları kullanabilecek araçlara sahip değil. ■

Memur Sendikalarına Baskı

Kamu emekçileri, mahkeme kararı olmaksızın sendikalarının Valilik tarafından mühürlenmesini protesto ettiler. Valiliğin kendisini yargının da üstünde gördüğünü belirten kamu emekçileri binaların mühürlenmesi ile sendikalarının ortadan kaldırılmış olmadığını, faaliyetlerinin sürdüğünü belirttiler.

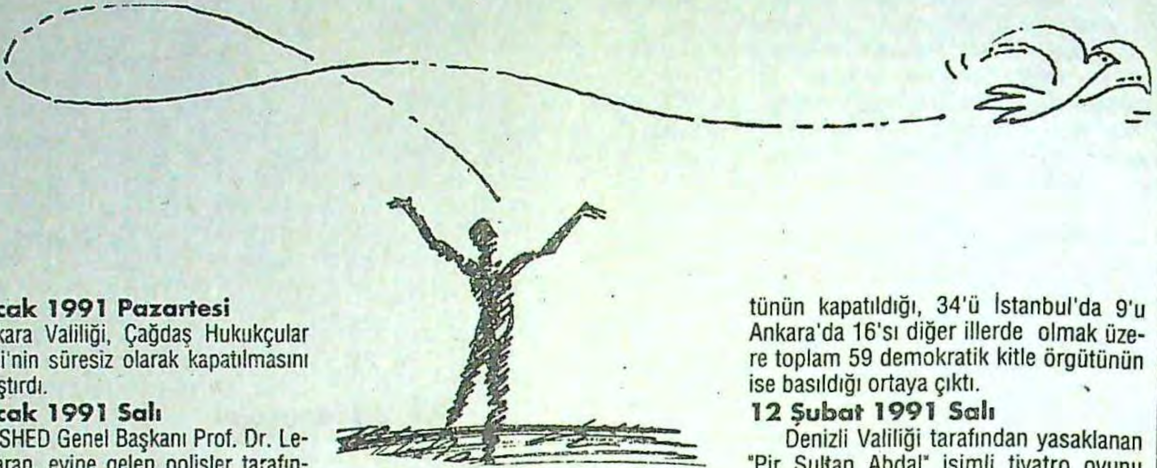
"Baskılar bizi yıldıramaz", "Sendika hakkımız söke söke alırız" şeklinde sloganlar atan yaklaşık 2 bin kişi 20 Mart'ta Valiliğin önüne siyah çelenk bıraktılar. Eğit-Sen'li, Kam-Sen'li, Tüm-Bel-Sen'li, Bem-Sen'li ve Sağlık-Sen'li memurlar adına yapılan açıklamada, "Bir yandan memurlara sendika hakkı tanımaktan, 141-142'nin kaldırılmasından, genel af çıkarılmasından, Kürtçe üzerindeki yasağın kaldırılmasından söz edilmekte, diğer yandan işçi ve emekçilere yönelik her türlü baskı sürmektedir. Körfez savaşı bahanesiyle grevlerin yasaklanması, yüzbinlerce işçinin işten çıkartılması, toplu sözleşmelerin bilinçli bir şekilde sürüncemede bırakılması, gözaltına alınanların işkencelerde öldürülmesi, anti-terör yasası, İdil ve Dargeçit'te insanların kurşunlanması, demokratik kitle örgütlerine yönelik baskılar ve benzeri uygulamalar demokrasimizin gerçek yüzünü göstermektedir. Bir yandan demokratikleşme vaadleri ve demogojileri, gerçekte ise koyu bir baskı ve terör..." denildi.

Kamu emekçileri Valiliğin yargı tanımaz tavrını protesto etmeyi sürdüreceklerini, "keyfi baskı ve uygulamalarla sendikalaşma hakkının engellenemeyeceğini" belirttiler.

Eğit-Sen Genel Başkanı İsmet Aktaş da iktidarın memur sendikalarının kurulmasını gündeme aldığını, ancak hedefin tümüyle kendi denetimlerinde grevli toplusözleşme hakkının olmadığı göstermelik bir sendika olduğunu belirterek şunları söyledi:

"Sendikalarımız, yıllardır sürdürdüğümüz mücadelenin bir sonucu olarak, temmuz eylemliliklerinin ardından doğdu. Kamu emekçilerinin oldukça geniş bir kesimine ulaşmayı, meşrulaşmayı sağladık. İktidarın tavrı buna bir tepkidir. Varlığını mücadele içinde kanıtlamış sendikalarımız mevcutken, memur sendikalarına ilişkin yasal düzenlemeleri istediği gibi gerçekleştiremeyecektir. Örneğin Eğit-Sen'in kuruluşundan hemen sonra yapılan İlksan seçimlerinde öğretmenler belirli ölçüde de olsa söz ve karar sahibi olabilmişlerdir. Bu örgütlülüğün bir sonucudur. Şimdi bu örgütlülük yokedilerek keyfi düzenlemeler için olanak yaratılmaya çalışılıyor. Buna izin vermeyeceğiz. Bir yandan kamuoyunu ve ILO gibi uluslararası platformları zorlayarak bir yandan da kamu emekçilerinin kendi güçlerine dayanarak mücadelemizi sürdüreceğiz. ■

İnsan Hakları Günlüğü

21 Ocak 1991 Pazartesi

Ankara Valiliği, Çağdaş Hukukçular Derneği'nin süresiz olarak kapatılmasını kararlaştırdı.

22 Ocak 1991 Salı

NÜSHED Genel Başkanı Prof. Dr. Leziz Onaran, evine gelen polisler tarafından gözaltına alındı. 62 yaşındaki Leziz Onaran, aynı gün serbest bırakıldı.

23 Ocak 1991 Çarşamba

Hakkında 10 yıl hapis cezası istemiyle dava açılan İHD Hatay Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Avukat Hasan Hüseyin Reyhan, Malatya DGM'deki ilk duruşmasında tahliye edildi.

24 Ocak 1991 Perşembe

TAYAD Ankara Şubesi Başkanı Nuran Askeri ile DEMKAD Ankara Şubesi Başkanı Gamze Turan'ın da aralarında bulunduğu 20 kişi, Ankara'da gözaltına alındı.

İstanbul' Merter'de savaşı protesto eden göstericilere ateş açılması sonucunda Cem Konuk isimli bir genç vurularak ağır yaralandı.

25 Ocak 1991 Cuma

Bir süre gözaltında tutulduktan sonra tutuklanan Haydar Arman isimli bir genç, gönderildiği Ankara Merkez Cezaevinde öldü.

26 Ocak 1991 Cumartesi

Kanada uyruklu Ronald Daniel ve G. Gameron isimli iki genç "Hristiyanlık propagandası yaptıkları " iddiasıyla Trabzon'da gözaltına alındı.

27 Ocak 1991 Pazar

İHD İstanbul Şubesi'nin düzenlediği "Barış Şenliği" yasaklamasını protesto eden ve aralarında Şube Başkanı Ercan Kanar'ın da bulunduğu 11 İHD üyesi gözaltına alındı.

31 Ocak 1991 Perşembe

2000'e Doğru dergisi, Güneydoğu kararnamelerinin verdiği yetkiyi kullanan İçişleri Bakanlığı tarafından iki ay süreyle kapatıldı.

2 Şubat 1991 Cumartesi

Ankara'daki Anafartalar Karakolu'nda gözaltında tutulurken ölen İhsan Başbuğ isimli şahsın ölümüne, gördüğü işkencelerin neden olduğu bildirildi. Ölüm olayı ile ilgili olarak Cüneyt Demir ve Osman Yolcu isimli iki polis hakkında dava açıldı.

4 Şubat 1991 Pazartesi

Gözaltında tutulduğu Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde çenesi kırılan Gültekin Akarca'ya "işkence yapmaktan" sanık altı polisin yargılanmasına başlandı.

5 Şubat 1991 Salı

Elazığ'ın Karakoçan ilçesinde uzun bir süredir gözaltında tutulan 40 kişi tutuklandı. Tutuklananların arasında Karakoçan Belediye Başkanı Abdülselam Çiçek ile HEP Karakoçan İlçe Başkanı Avukat Yavuz Yılmaz da yer alıyor.

7 Şubat 1991 Perşembe

Gözaltında tutulurken bebeğini düşüren Nevruz Türkdoğan'a "işkence yapmakla" suçlanan Hikmet Taşdelen, Savaş Demir ve Ali Erşan isimli polislerin yargılanmasına başlandı.

Kars'ın Aralık ilçesinde bir süre tutuklu kalan ve tahliye olduktan sonra koma halinde hastaneye kaldırılan Kazım Aras'ın cezaevinde gördüğü işkenceler nedeniyle öldüğü bildirildi. Olayla ilgili olarak İhsan Karacaoğlu ve Selim Taşkeser isimli astsubaylar hakkında soruşturma açıldı.

8 Şubat 1991 Cuma

Ankara'da adres sormak için gittiği karakolda dövülen Ceyhan Sarı isimli bir elektrik mühendisinin beli kırıldı.

İnsan Hakları Vakfı'nın yaptığı araştırma sonucunda 1990 yılı içinde 16'sı İstanbul'da, 11'i de diğer illerde olmak üzere toplam 27 demokratik kitle örgütünün kapatıldığı, 34'ü İstanbul'da 9'u Ankara'da 16'sı diğer illerde olmak üzere toplam 59 demokratik kitle örgütünün ise basıldığı ortaya çıktı.

12 Şubat 1991 Salı

Denizli Valiliği tarafından yasaklanan "Pir Sultan Abdal" isimli tiyatro oyunu İdare Mahkemesi'nin verdiği iptal kararı sonucunda sergilenebildi.

Yılbaşı nedeniyle yapılması gereken açık görüşün engellenmesini, Ankara Merkez Cezaevi önünde protesto eden 44 tutuklu yakını hakkında dava açıldı.

15 Şubat 1991 Cuma

TİHV'na göre, savaş karşıtı eylemler nedeniyle 2 Ağustos 1990 tarihinden bugüne kadar 968 kişi gözaltına alındı, 76 kişi hakkında da tutuklama kararı verildi. Düzenlenen gösterilere güvenlik güçlerinin müdahalesi üzerine 2 kişi öldü, 16'sı kurşunla olmak üzere 48 kişi yaralandı. Aynı süre içinde yürüyüş, miting ya da şenlik gibi 15 etkinliğe izin verilmedi, 11 kapalı salon toplantısı, 2 sergi, 4 bildiri ve 3 afiş yasaklandı.

16 Şubat 1991 Cumartesi

Gözaltında tutulduğu Beyoğlu Emniyet Amirliği'nde komaya giren Ali Rıza Ağdoğan isimli genç, kaldırıldığı hastanede öldü. Ali Rıza Ağdoğan'ın işkence gördüğünü kanıtlayan doktor raporları daha sonra kamuoyuna açıklandı.

İHD Ankara Şubesi'nin düzenlediği "Çocuk ve Şiddet" konulu toplantı, valilik tarafından yasaklandı.

18 Şubat 1991 Pazartesi

Yazıları nedeniyle Ankara DGM'de mahkum olan Özgür Gelecek dergisi yöneticileri Mehmet Bayrak ve Bekir Kesen'in cezaları Yargıtay tarafından bozuldu.

20 Şubat 1991 Çarşamba

İHD Diyarbakır Şubesi Başkanı Hatip Dicle, yaptığı bir basın toplantısı nedeniyle gözaltına alındı ve daha sonra tutuklandı. Hatip Dicle hakkındaki tutuklama kararı avukatlarının itirazları üzerine kaldırıldı.

21 Şubat 1991 Perşembe
Halepçe katliamını protesto için 1988 yılında Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nden Meclis'e dilekçe gönderen 115 tutuklu ve hükümlü 6'şar yıl 8'er ay hapis cezasına mahkum oldu.

25 Şubat 1991 Pazartesi
Gümüşhane Lisesi'nde okuyan 16 yaşındaki D. Ç. Okul Müdürü Dinçer Şahin'in ihbarı sonucunda polis tarafından gözaltına alındı. 36 saat gözaltında tutulan D. Ç.'nin ağabeyi Halil Şahin, kardeşine işkence yapıldığını açıkladı.

TTB Başkanı Selim Ölçer, ölüm cezalarının infazında doktorların hiç bir şekilde görev almaması doğrultusunda karar aldıklarını söyledi.

Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Emta (Donaldı) köyü yoğunlaşan baskılar nedeniyle tamamen boşaldı.

27 Şubat 1991 Çarşamba
Hükümetin 25 Ocak'ta aldığı "Grevlerin 2 ay ertelenmesine" ilişkin karar Danıştay tarafından "yasalara uygun olmadığı" gerekçesiyle iptal edildi.

Deng dergisinin 1990 yılı Eylül ayı içinde çıkan 6. sayısında yeralan bazı yazılar nedeniyle İsmail Beşikçi, Kamber Soypak, Mustafa Şahlan ve Demir Ermiş hakkında açılan davaya İstanbul DGM'de başlandı.

28 Şubat 1991 Perşembe
Şırnak'ta kömür toplayanların katırları güvenlik kuvvetlerinin açtığı ateş sonucunda telef oldu. Bu olayı protesto için Şırnak'ta yürüyüş yapan halka ateş açılması sonucunda ise Salih Talayhan ve Şehmuz Yurga isimli iki kişi öldü, 7 kişi de yaralandı.

1 Mart 1991 Cuma
Grup Yorum'un Ankara'da vereceği konser, valilik tarafından yasaklandı.

"Pir Sultan Abdal" isimli oyunun Ankara Valiliği tarafından yasaklanmasını protesto amacıyla Meclis'e yürümek isteyen Erol Toy ve 18 tiyatro sanatçısı gözaltına alındı. 24 saat gözaltında tutulduktan sonra serbest bırakılan Erol Toy ve arkadaşları tutuksuz olarak yargılanacaklar.

Ankara'da gözaltına alınan İmren Aydın, "şüpheli" bir biçimde öldü. Avukatları, "İmren Aydın'ın işkence sonucunda öldüğünü" bildirerek, savcılığa suç duyurusunda bulundular.

3 Mart 1991 Pazar
İHD Genel Bakanı Nevzat Helvacı, işkence yapan görevlilerin cezalandırılmak yerine ya terfi ettirildiklerini ya da ödüllendirildiklerini söyledi.

4 Mart 1991 Pazartesi
Cizre'de Yeşilyurt köylülerine insan pisliği yedirdiği için yargılanan Binbaşı Cafer Tayyar Çağlayan'ın 3 aylık hapis cezası az bulunarak bozuldu.

İdil'de baskıları protesto amacıyla yürüyüş yapanlara ateş açılması sonucunda iki kişi öldü, 20'den fazla kişi de yaralandı.

5 Mart 1991 Salı
Yüzyıl dergisinin Ankara Bürosu, DGM Savcısı Nusret Demiral'ın verdiği talimat sonucunda polis tarafından basıldı ve aralarında derginin Ankara Temsilcisi Hasan Yalçın'ın da bulunduğu 11 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Hasan Yalçın ve Güner Tokgöz daha sonra tutuklandı.

Ankara'da bir süredir gözaltında tutulan İranlı 11 siyasi mültecinin işkence gördükleri ve bu nedenle sağlık durumlarının bozulduğu bildirildi.

İHD Ankara Şubesi Başkanı Muzaffer İlhan Erdost hakkında gözaltılar ile ilgili olarak yaptığı bir basın toplantısı nedeniyle ve 3 ay hapis cezası istemiyle dava açıldı.

7 Mart 1991 Perşembe
Mardin'in Dargeçit ilçesinde, Şırnak ve İdil olaylarını protesto eden bir grubun üzerine Mustafa Ataç isimli astsubay tarafından ateş açıldı. Açılan ateş sonucunda Rukiye Bozkurt isimli bir kadın öldü, 6 kişi de yaralandı.

8 Mart 1991 Cuma
Kadınlar Günü nedeniyle Ankara'da düzenlenmek istenen açık hava şenliği engellendi. Şenlik alanında genel af çıkarılması isteğiyle imza toplayan İHD Ankara Şubesi Yönetim Kurulu üyesi Hediye Felekoğlu bir süre gözaltında tutuldu.

9 Mart 1991 Cumartesi
İHD Ankara Şubesi'nin belirlemelerine göre 1990 yılı içinde Başkent'de siyasal nedenlerle 746 kişi gözaltına alındı, 72'si ise tutuklandı. Gözaltına alınanlardan 93'üne işkence yapıldığı doktor raporlarıyla kanıtlandı.

11 Mart 1991 Pazartesi
Ankara'daki bazı silahlı eylemler gerekçe gösterilerek gözaltına alınan İbrahim Bingöl, Erol Özpolat, Alp Aslan ve Cavidan Kocaacar yasalara aykırı biçimde yaklaşık birer ay gözaltında tutulduktan sonra mahkemeye gönderildiler.

1984 ölüm orucu sırasında beyni zedelenen Aysel Zehir hakkında asılsız bir ihbar sonucunda İstanbul DGM'de açılan dava tek celsede beraatle sonuçlandı.

İstanbul DGM tarafından toplatılan Anılarım isimli kitabı nedeniyle 10 yıl hapsi istenen Musa Anter'in yargılanmasına başlandı.

12 Mart 1991 Salı
Bingöl'ün Genç ilçesi yakınlarında çıkan bir çatışmada ölen 7 PKK'lının cenazeleri 72 gün süreyle bekletildikten sonra ailelerine verildi.

Malatya E Tipi Cezaevi'nde kalan 190 tutuklu ve hükümlü yaşam koşullarının düzeltilmesi isteğiyle açlık grevine başladı.

13 Mart 1991 Çarşamba
Mücadele dergisi Yazıişleri Müdürü Erdoğan Yaşar Kopan 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum oldu. Bu ceza daha sonra 13 milyon 675 bin liraya çevrildi.

Yaklaşık 10 aydır tutuklu bulunan İHD Tunceli Şubesi Başkanı Ali Özer, Yargıtay kararıyla serbest bırakıldı. Yargıtay, Ali Özer hakkındaki 6 yıl 8 aylık hapis cezası kararını bozdu.

14 Mart 1991 Perşembe
İstanbul DGM, TBKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu hakkında "Komünizm propagandası yaptığı" iddiasıyla soruşturma açtı.

15 Mart 1991 Cuma
Dargeçit'de daha önce öldürülen Rukiye Bozkurt'un ailesine başsağlığına gitmek isteyenlere ateş açıldı. Olayda Abdurrahman Çiçek isimli bir genç öldü, üç kişi yaralandı, 200 kişi de gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 28'i tutuklandı.

Memur sendikaları EĞİT-SEN, KAMSEN, TÜM-SAĞLIK-SEN ve TÜM-BEL-SEN İstanbul Valiliği tarafından mühürlendi.

16 Mart 1991 Cumartesi
İHD Siirt Şubesi Başkanı Evin Aydar, uzun bir süredir polisler tarafından "ölümle tehdit edildiğini" açıkladı.

"Pir Sultan Abdal" isimli tiyatro eserini sergileyen Ankara Birlik Tiyatrosu'nun 9 oyuncusu Muğla 'da polis tarafından gözaltına alındı.

18 Mart 1991 Pazartesi
İHD Siirt Şubesi polis tarafından basıldı. Baskın sırasında derneğin bazı eşyaları tahrip edildi.

19 Mart 1991 Salı
Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde bir lise öğrencisinin öğretmenleri tarafından dövülmesi üzerine başlayan protesto gösterileri sırasında çok sayıda liseli yaralandı. Siirt'de de HEP İl Merkezi polis tarafından basıldı ve 35 kişi gözaltına alındı.

Almanya'da düzenlenen bir toplantıya gönderdiği mesaj nedeniyle hakkında soruşturma açılan İsmail Beşikçi, Ankara DGM tarafından tutuklandı.

20 Mart 1991 Çarşamba
Son iki aylık dönem içinde 21 dergi ve gazete ile 10 kitap toplatıldı. 2 dergi ise imha edildi. Bu arada Kars'da yayınlanan Mücadele isimli gazete baskılara dayanamayarak kapanmak zorunda kaldı.

Siirt'de gözaltına alınan Mücahit İltem isimli bir kişinin gördüğü işkenceler sonucunda kolunun kırıldığı bildirildi.■

Fevzi Argun

İşkenceci Polise Yargı Bağımsızlığı

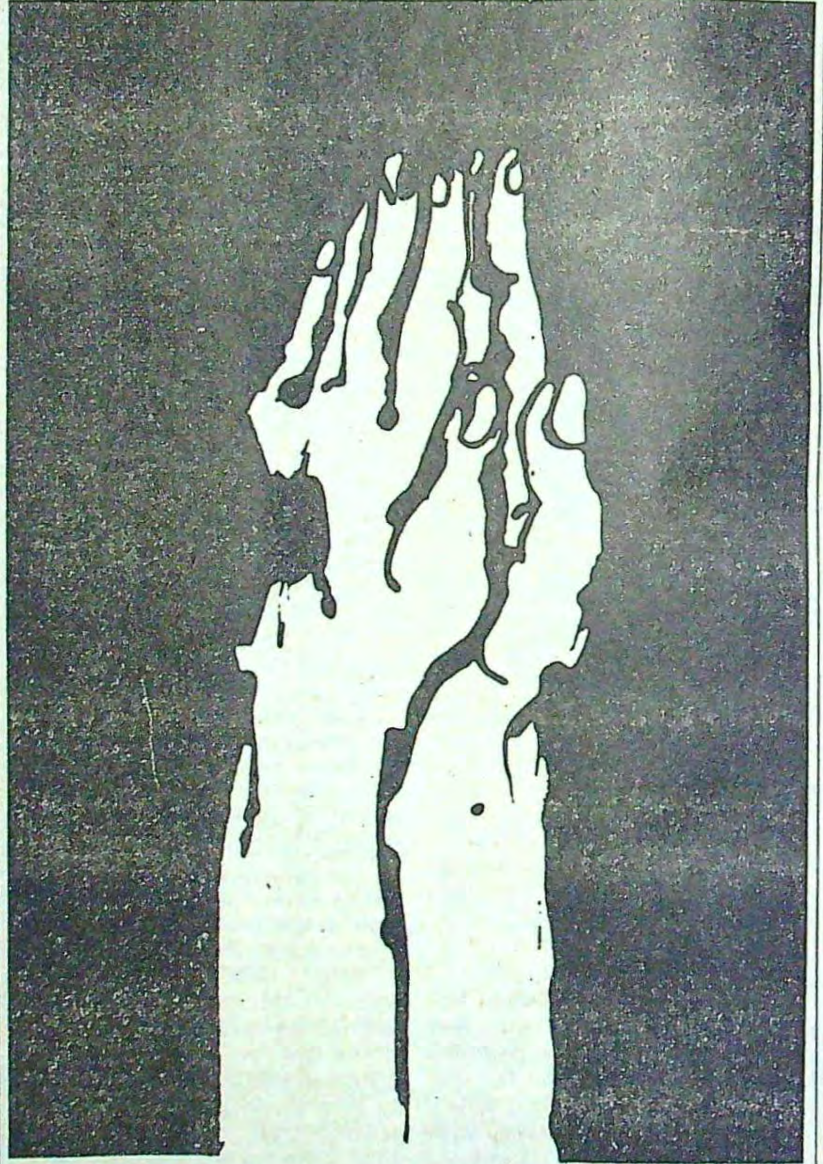
İŞKENCECİYE AF DEĞİL, CEZA

Erdem Gül

İşkenceciler affedilsin!." ANAP milletvekilleriyle yaptığı ev toplantılarının birinde Özal'ın ağzından çıkıyor bu söz. "Yenge, çocuklar nasıllar, iyidirler inşallah" türünden komşu ziyareti sözleri değil bu. Neredeyse kanun. Fakat sanki Özal, bir Türkiye gerçeğinden değil, Güney Afrika'daki bir sorundan bahsediyor. Sanki bu sözler, Türkiye'nin neredeyse üçte birini ilgilendirmiyor, üç beş kişiyle ilintili bir şey. İnsan Haklarına duyarlı çevrelerden işkence görenlere kadar çok büyük bir kesim, işkencecilerin affına karşı oysa. Ancak bunu, sorarsan söylüyorlar.

"İşkenceciyi devlet affedemez, hükümet affedemez." İHD Genel Başkanı Nevzat Helvacı, işkencecilerin affedilmesine, bu sözlerle kesin bir tavır koyuyor. Affederse ne olur? Yanıt gene Helvacı'dan geliyor. "Birleşmiş Milletler 1975'de yayınladığı bir bildiri ile işkenceyi 'insanlık suçu' olarak tanımlamış ve kınamıştır. İşkencecilerin suçu, insanlık suçudur. İnsanlığa karşı işlenmiş suçun affedilmesi sözkonusu olamaz."

İşkencecilerin affedilmesi, ilk anda bile birçok anlamlara gelebilecek bir olay. Öncelikle 12 Eylül'den bu yana işkenceden ceza alanların sayısı, birkaç yüzü geçmiyor. İşkenceden dolayı hapis yatan polis ya da asker, üç beş kişiden fazla değil. Af ya da tecil her neyse, önce bu üç beş kişinin serbest bırakılması, diğerlerinin de davalarının düşmesini getirecek. Çünkü Türkiye'de insanlık suçu olan işkence, mahkeme kayıtları ve resmi devlet raporlarına göre en az işlenen suç. Özellikle suç ve suçlu enflasyonu yaşayan 12 Eylül sonrası Türkiye'de, yapılacak bir adli sınıflamada "işkence suçlusu" yok denecek kadar az. Oysa gene resmi belgelere göre 12 Eylül'den sonra bir milyon civarında insan gözaltına alınıyor. Bu insanların yüzde doksanına işkence yapıldığı da gün gibi ortada. Bu ne demek? Yaklaşık 900.000

kişiye işkence yapılması demek. Bilinmeyen, kayıtlara geçmeyen gözaltı ve işkenceleri de katarsak, düz hesap bu sayı bir milyona varıyor. Bu işkenceler sonucu, binlerce insan hala hapislerde. Onlarca insan işkenceli sorgular sonucu yazılan iddianamelerle idam edildi. Yüzlercesi işkence sonucu yaşamını yitirdi. Sadece son iki ayın işkence nedeniyle ölüm toplamı dokuz.

İşte bu noktada önemli bir soru gündeme geliyor işkencecilerin affı ile ilgili. Türkiye'de işkenceciler cezalandırıldı mı? Bu soru, af olayından da önce yanıtlanması zorunlu bir gerçekliği ifade ediyor. Nevzat Helvacı işkencecilerin cezalandırılmadığını nedenleriyle birlikte ele alıyor. "Türkiye'de işkenceye karşı devletin resmi tavrı 'yadsıma' şeklindedir. Ancak mızrak çuvala sığmadığı zamanlarda işkenceciler yargı önlerine çıkarılıyor. Ve çoğu kez de işkence, gizli kapaklı kapılar ardında yapıldığından ve izlerinin geçmesi, delillerin kaybolması amacıyla insanlar gözetim süresi de bahane edilerek bekletildiklerinden, işkencecilerin hüküm giymesi çok nadir oluyor." Haklarını yememek lazım. Az da olsa bazen işkence suçu sabit bulunarak, işkencecilere ceza verildiği de oluyor gerçekten. İşte bir haber başlığı:

"İşkenceye rekor ceza. "Rekor ceza ne kadar mı? 5 polise 80'er ay. İnsanlık suçunun rekor cezası ülkemizde 80 ay, yani üç buçuk yıl. Manavdan elma çalan bir çocuk, bu sürenin iki katı ceza alıyor.

Üstelik bizde insanlık suçunun ödülü de var. Hem de yarışmalı. Her işkenceli sorgu sonrası, "görevlerinde gösterdikleri üstün başarılardan dolayı" ödüllendirilen işkenceciler, kamuoyundan bile saklanmadı. İşkence ödül aracı oldu yıllarca. Ne kadar işkence, o kadar ödül. Şimdi affederek ne denilmek isteniyor? "Daha önce sizi ödüllendirememiş, cezalandırmak zorunda kalmıştık. Geç oldu ama, bu af da sizin ödülünüz." Son üç beş kişi de ödülsüz kalmasın. İşkenceciye affın bir diğer anlamı da bu.

"İşkencede de bir çeşit pişmanlık yasası gibi birşey çıkarılabilir. İşkenceye alet olan alt düzeyden asker ya da polis 'bana şu albay, şu komiser, emniyet müdürü işkence emri verdi' derse, pişmanlıktan yararlanabilir. İşkencecilerin affı, sadece bu istisnaya bağlı olabilir belki. Böylece işkenceye alet olanlar değil, esas işkence politikasının uygulayıcıları ve sürdürücüleri ortaya çıkarılmış olur." Bu sözleriyle SHP Milletvekili Abdülkadir Ateş, konuya bir başka açıdan yaklaşıyor, Abdülkadir Ateş de bu öneriyi devletin "pişmanlık yasası"nı onaylamadığından hep "belki"lerle ifade ediyor. Üç beş işkencecinin cezalandırılmasıyla işkencenin önlenemeyeceği konusunda insan haklarına duyarlı hemen tüm kesimler anlaşıyorlar. Fakat şimdi affedilmeleri bir başka şey. Ve bu, işkencecilerin affının en önemli anlamını içeriyor. İşkenceyi hoş görmek gibi bir gelenek yaratılmış oluyor. Oysa başka bir geleneğe ihtiyaç var Türkiye'de. İHD, bu geleneği şöyle ifade ediyor:

"İşkenceyi önlemenin başlıca yollarından birisi işkencecileri mutlaka izleyip, mutlaka cezalandırmaktır. Cezasız hiçbir işkenceci kalmamalıdır." ■

İşkence Utancıyla Yanyana Gazetecilik

Kadın, yılların tarih öğretmenidir. Ülkesinin gerçekleri ile uzak yakın hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Geçmişini bilmediği bir adamla evlidir. Öğrencilerine anlattığı ve kendisinin de şüphe duymaksızın inandığı ülkesinin tarihini, özellikle yakın çevresinde yaşananlara şöyle bir bakarak sorgulamaya başlar. O zaman anne babaları kayıp olan çocuklar olduğunu yavaş yavaş anlamaya başlar. Ve inandıklarının bir yalandan ibaret olduğunu kavrar. Tam bu sırada kocasıyla da bu nedenle çelişkileri artar. Kadın, kayıp anne babalar ve işkencecileri merak edip aramaya kalkışınca çok uzağa gitmesine gerek kalmaz. Bir gün bu konuda bir tartışmalarında kocası sinirlenip, adeta başka bir adam haline gelip, kadının kolunu kapıya sıkıştırarak, yüzünü açığa vurur. Kocası işkencecidir.

Bu olanlar, Resmi Tarih adlı bir Arjantin filminde geçiyor. Ne ilgisi var demeyin. Türkiye ile çok fazla benzerlik içeriyor. Bizim de çok uzağa gitmemize gerek yok. İşkenceciler aramızda. öylesine aramızdaki gazetede bir işkence haberi okuyanımız, baygınlık geçirmiyor örneğin. Parkta okuyorsa, "vahşet" diye bağırarak deliler gibi koşturmuyor sokaklarda. İşkenceyi içselleştirmişiz. Ama suç sadece insanlarda mı? Gazeteler işkencecileri yazabiliyorlar mı gerçekten? İnsanlara şok halinde, insanlığını hatırlatacak işkence haberleri yapabiliyor mu gazeteler? Bu konuyu işkence, insan hakları ve adli olaylara bakan gazetecilere sorduk:

"Elbette işkence haberi yazılıyor gazetede. Ama nasıl? Resmen baskı altında. Bir kere biz muhabir olarak, hiçbir zaman 'işkence yapıldı' diye yazamıyoruz. ancak "işkence yapıldığı iddia edildi" diye yazabiliyoruz. Bununla kalsa iyi. Haber kuşa çevrilip, anlaşılmaz bir hale sokulduktan sonra hala sayfaya girebiliyorsa, adeta başka haber ve yazıların arasında saklanarak, gizlenerek girebiliyor. Yazdığın haber çok önemli olsa bile devam ettirebilme, takip edebilme olanağın yok.Haberlerimizde mutlaka polisi sıcak gösterecek cümleler araya sokuşturuluyor. İşkence haberi yazarken gazete yönetimlerinin uyguladığı baskı bu.

Baskının ikinci boyutu, polisin baskısı. Bu baskı, doğrudan veya dolaylı şekilde olabiliyor. Ben, üç kez tehdit aldım. Bu tehditlerin ikisi dolaylı oldu. Gazeteciler emniyete gittiklerinde siyasi şube müdürü veya emniyet müdürü gazetecilerle sohbet ederken, bizzat söylüyor. 'Biz şunu biliyoruz . Çok ileri gidiyor' diyor. Bu sohbetlerde 'Bizim verdiğimiz bilgiler dışında şeyler niye yazıyorsunuz? Bir gün siz de gireceksiniz buraya' denilerek, tehdit herkese yöneltiliyor. Bir keresinde de doğrudan tehdit aldım. Polis bir derneği basmıştı. Ben de habere gitmiştim. Tek başımaydım. Açıkça yanıma gelip, 'biz zaten seni biliyoruz. Polise karşısın. Daha fazla yazarsan, senin için iyi olmaz' dediler. Bildikleri de benim işkence haberi yazıyor oluşum. Bu koşullarda yazıyoruz, işkence haberlerini."

"Emniyette polisler arasında 'işkence yok' diyene rastlamadım bugüne kadar. 'İşkence yok' demiyorlar, 'niye bunları yazıyorsunuz' diyorlar. 'Biz birlikte çalışmalıyız' diyorlar. Emniyette polisle gazetecilerin her sohbeti, bir işbirliği çağrısı oluyor."

"İşkenceyi gazeteler bilerek yazmıyor. İşkencenin saklanması politikasının araçlarından birisi çünkü. Kürt meselesini de Özal konuşana kadar yazmıyorlar. Özal, 'işkence insanlık suçudur' dese, gazeteler istisnasız işkence haberlerini manşetten verirler." ■

"MİT'de Bu Tür Eziyet Metodu Yoktur"

Hasan UYSAL

MAKSAT MUHABBET

Sözde her sayı eğlenceli konulara, basında yapılan ilkellikler, ilkesizliklerden kaynaklanan noktalara değinecektik. Nerdee...Hele bu İnsan Hakları Derneği'ne girdikten sonra ilgi alanımız, bakış açımız iyiden iyiye değişti. Hergün yüzü aşkın İnsan Hakları ihlali başvurusu...Günde ortalama 40 mektup, 70 telefon ve 30-35 kadar bizzat başvuru ile karşı karşıyasınız. Yılda 300 günden hesaplasanız, 12 bin mektup, 21 bin telefon ve 10 bin şahsen başvuru: Sadece Genel Merkeze 43 bin başvuru ediyor. Varın 41 şubeye yapılanları siz düşünün.

Peki bu başvuruları kim, nasıl değerlendirecek? Yanıtları kim verecek ve izleyecek, peşini bırakmayacak?

Parası olmadığı için kurumsallaşamayan, kurumsallaşamadığı için parası olmayan ve bunca insan hakları ihlalleri cehennemi içinde yaşayan İHD ne yapacak? Tüzük hanesinde Gelirler bölümünde gösterilen bağışlar, işkence tedavi merkezi oluşması için İnsan Hakları Vakfına devredilmişse ve tek gelir kaynağı gözüken, şubelerin gelirlerinin yarısını devretmesini bir yana bırakın, bugüne kadar kendileri sıkıntı içinde olduklarından hemen tek kuruş gelmemişse şubelerden.... Hadi zorunlu gereksinmeler; kira,telefon, elektrik ve posta giderleri için ortalama 7 milyonu ordan, buradan, cepten çözdük. Ya daha fazlası için nereden kaynak? Peşinde Mit'i it'i, telefonda kulakları, dosyalarda fişler, fişler...Ve tüm bu işler için sadece telefona bakmak, temizlik ve posta işleri için yardımcı olan iki personel. Oysa sadece başvuruları okumak ve tasnif için iki ayrı personel gerekli. Ya yazıları yazacak, telefonlara bakacak, bültende çalışacak, bilgisayarda dosyalamaları yapacak elemanlar nerde? İşin içinde olmayanlar, durumun ayrımını farketmeyenlerden haklı olarak "niye bu iş olmuyor?", "niye bir komite oluşturup anında gelmediniz?" ,"Bülten niye gecikiyor?", "Siz orada ne iş yapıyorsunuz?" tarzında eleştiriler de işin tuzu biberi. Tabii bunlar insaflıları, daha neler neler var...Aklınızın, ruh sağlığınızın ve sinirlerinizin sınırları sürekli bir zorlama içinde. Pamuk ipliğine bağlı hepsi, kopuvermesi ne kadar kolay...

İşte bu konuya da onun için girdim. Önümüzdeki konu, "pamuk ipliği kopanlar" üzerine. Yukarıda verdiğim 43 bin rakamının, yani İHD'ye yapılan başvuruların yaklaşık 5'te, 6'da birini "Ruhsal durumu vahim" insanlarımız oluşturuyor. Bu inanılması zor bir rakam...Niye böyle?

Askeri darbeler cenneti ülkemizde pek üstüne gidilmeyen, gündeme getirilmeyen bu konuyu tartışmak gerekiyor. Aynı noktaları İHD Bülteni'nde, İsveç'te yayınlanan Yeni Birlik'te de tartışmaya açtık. Oysa askeri darbelerle ilgili çok şey yazılıp çizildi. 1960 darbesi için hala kem-küm edenler var ama aynı şey 12 Mart ve 12 Eylül darbeleri için geçerli değil. Darbeciler bile ortaya bıraktıkları pisliği sahiplenemiyorlar göğüslerini gere gere. Sahiplenmekten vazgeçtik, can korkusuyla, hesabı sorulacak korkusuyla hergün onlarca korumayla yaşamaktan, akıllarına bir vicdan muhasebesi yapacak zaman bile kalmıyor.

Darbecilerin, 12 Eylül'ün üzerine hiç gidilmeyen bir başka faturası tartışmak istediğimiz. Psikolojik ve sinirsel rahatsızlıkları olan insanlardan sözediyorum. Ne kadar sorunlu bir toplum olduk...Bu durum, 12 Eylül belasının bir başka çirkin yüzü. 11 yıldır süren siyasi, sosyal ve ekonomik baskılara, toplumumuzun sinirleri dayanamadı. Hoş dayandı dayanmasına da herşeyin bir sınırı, bir ölçüsü var tabii ki...

İHD'ye yapılan başvuruların önemli bölümüne yanıt veriliyor, girişim yapılıyor elden geldiğince.Yapılan başvuru-

ları iki ayrı dosyada topluyorum özel olarak. Bir bölümü, İnsan Hakları ihlallerinin Türkiye'deki fotoğrafını veriyor. Diğer bölümünü ise,"pamuk ipliğini koparanlar" oluşturuyor. Bunların içinde doktorlar, sağlık memurları, emekli subaylar, öğretim üyeleri, esnaf, memur, öğretmen, öğrenciler, işsizler, siyasi mahkumlar, işkence görenler, ev hanımları, işçiler, kısacası her kesimden insanlar var. Yapılan başvuruları kendi içlerinde tasnif ettiğimizde, ilginç sonuçlar çıkıyor. Yorumlanmasını psikiyatristlere, toplum bilimcilere bırakarak, yaptığım tasnifi vermek istiyorum:

KENDİ KENDİNE KONUŞANLAR:

Otobüste, yolda, masasında kısaca hemen her yerde kendi kendine konuşanlar. Bunların bir kısmı karşısında kimse olmadığı halde, olmayan kişiyle kavgaya bile tutuşabiliyor. Bu gruba girenlerin sayısı, diğer gruplara oranla çok yüksek.

İZLENDİĞİNİ YA DA ÖLDÜRÜLECEĞİNİ SANANLAR:

Yukarıdaki gruptan sonra ikinci sırayı bunlar alıyor. Sokakta sakin sakin yürürken, kendisini takip ettiğini sandığı insanı atlatmak için, köşeyi döner dönmez koşmaya başlayanlar. Öldürüleceğini sananlar ise, yürürken sık sık arkalarına bakarak, tedirgin vaziyette dolaşıyorlar. Bu iki gruba girenlerin sayısı o kadar yüksek ki, Başkent Ankara'nın göbeğinde iki saatlik bir tur atmak, çeşitli örnekleri görmeniz için yeterli.

DİNLENDİĞİNİ SANANLAR:

Yalnız üç ay içinde, bu tür insanlardan 40 kadar başvuru geldi. Gönderdikleri dilekçelerden ya da konuşmalarından bir açık bulamıyorsunuz. Son derece ciddi, iyi giyimli, normal insanlar. Diyor ki örneğin,"evim sürekli dinleniyor, lütfen müdahale edin. Evimin mahremiyeti ihlal ediliyor." Türkiye'de yaşıyoruz, evi, telefonu dinlenmeyen insan mı var? Başvuruyu ciddiye alıp, girişime başlıyorsunuz. Size uğradığında soruyorsunuz," Evinin dinlendiğini nerden anladın?" diye. Sakin yanıt veriyor: "Televizyonuma girip 'Oktay sensin, biliyoruz' bile diyorlar." O zaman anlıyorsunuz ki, sorun insan hakları ihlali değil, ruhsal durumun ihlali sözkonusu.

Bu tür rahatsızlığa ilginç bir örnek daha var: Derneğe bir mektup geldi. Bizden yardım istiyorlar. Mesele şu: Siyasi bir mahkum, dişlerine telsiz yerleştirildiğine inanmış. Bu nedenle, konuşmaları "merkeze gidecek" korkusu ile hiç bir siyasi konuyu konuşmuyor. Yanında konuşanları da, duyulacak diye dövmeye başlamış. Sonunda telsizden kurtulmak için dişlerini çektirmeye karar vermiş. Gelen mektup arkadaşlarından. Bizden "Aman siz bir şeyler yapın. Pırıl pırıl, sağlıklı dişlerini çektirecek" diye yardım talep ediyorlar. Ne yaparsınız? "Aman çektirme" deseniz, bizi de MİT'le işbirliği yapıyor diye itham edecek. Sonuçta 32 dişini birden çektirmiş. Bir ay rahatlamış, sonra iyice bozulmuş ruh sağlığı.

UZAKTAN YÖNLENDİRİLENLER:

Bu tür başvurular da epey zengin ve çeşitli. Bir grubu, beynine bir araç takıldığını, bu araç nedeniyle "bilinmeyen güçlerce" kontrol edilip yönlendirildiğini söyleyenler oluşturuyor. Bir başkası ise, ki bu kişi doktordu, kendisini sürekli bir ışığın takip ettiğini, zaman zaman kendisine göz kırpıp, "çıp, pıt" diye sesler çıkardığını ve kendisini yönlendirdiğini belirtiyor ve savcılığa suç duyurusunda bulunmamızı istiyor. İfadesine göre Mit kendisine iki kez ajanlık önermiş, kabul etmediği için bu ışığın başına bela olduğunu söylüyor. Uzaktan kumanda ile yönlendirildiğine inananlar arasında bir Albay ile emekli bir binbaşı da bulunuyor.

ÇILDIRTILMAK İSTENENLER:

Sayıları epeyce kalabalık bir grubu da bu tür hastalar oluşturuyor. Bunların arasında, herkesin, hatta TV ve radyonun kendisine "hişt-pışt-vızt" diye seslenerek alay ettiğini ve böylece çıldırtılmaya çalışıldığını söyleyenler var. Bir başkası ise, Başbakan Akbulut'un her konuşmasında kendisinden söz ederek dalga geçtiğini, buna dayanamadığını belirtiyor. Bu grup arasında büyük bir ağırlığı oluşturanlar ise, bedenlerine, kulak ve beyinlerine vb. benzeri yerlerine alet yerleştirilerek, çıldırtılmaya çalışıldıklarını iddia edenler oluşturuyor. Kimi sürekli kadın- erkek sesi, kimisi klakson kimisi ise radyo sesi duyduğunu belirtiyor.

İŞKENCE YAPILANLAR:

Uzaktan kumanda ile işkence yapıldığını söyleyenler arasında emekli subaylar büyük yekün tutuyor. "Şerefimle emekli oldum" dedikten sonra, adeta söz birliği etmişçesine hemen tümü, "bir teşkilata mensup hain kişilerce takip edilerek, her gittikleri yerde hatta Orduevleri'nde bile, iki saatte bir elektrik şoku verilerek, gece yarıları uykularından uyandırıldıklarını "kaydediyorlar". Polisin durumu bildiği halde seyirci kaldığını ileri sürüyorlar ve bu kişilerin her yerde kendileri aleyhine çalıştıklarını söylüyorlar.

Bunların arasında bir Albay ise, bütün bunları yapanların Mit'çi olduğunu ileri sürüp Başbakanlığa resmen başvurmuş. Başbakanlıktan Müsteşar Yardımcısı imzasıyla gönderilen yazı ise ilginç:

"Suçunuz olmadığı halde Mit mensubu olduğunu tahmin ettiğiniz kişilerce, fiili bir müdahale olmadan manevi işkenceye uğradığınızı bildiren dilekçeniz incelenmiştir. Yapılan geniş çaplı soruşturma sonucununda Mit kayıtlı bir dosyanız bulunmadığı gibi, bahsettiğiniz tarzda bir eziyet metodu bulunmadığı da kesinlik kazanmıştır."

Söz konusu başvuruları tasnif ederek, olabildiğince özetleyerek aktarmaya çalıştım. Mektupların, konuşmaların aslını bir bilseniz...Artık hergün bu işlerle uğraşıyoruz. 12 Eylül rezilliğinin, ilkelliğinin toplumumuza bıraktığı bir kötü miras, çıkarttığı bir başka ağır fatura karşımızda. Ve fatura giderek kabarıyor inanın.

Kendimizi korumak için, bireysel olarak bir şeyler yapabiliriz. Yapamazsak biz de katılırız "ipini koparanlar" kervanına da, asıl önemlisi başvurulara Dernek adına ne yapacağız? Psikiyatriden anlayan, bilen yok aramızda. Üstelik sözkonusu başvurulara "bir psikiyatriste görünün" demek olası değil. Çünkü ruhsal durumlarının bozuk olduğuna katiyetle inanmıyorlar. Bunu diyen insanlar arasında dayak yiyenler bile var. Kendisini takip eden "ışık" konusunda, "Ufocularla konuşun" demek, beynine, kulağına, orasına burasına yerleştirilen aletler için ise "ameliyat olun alırlar" demek de bir çözüm değil. Sonuçta dayanamayıp, bilgi almak üzere dün sabah Numune Hastanesinden psikiyatristlerle görüştüm. Bu tür başvurulara karşı ne yapmalıydık? Vaka sayısı onlar da son yıllarda inanılmaz ölçülerde artmış. Bize gelen örnekler, onların anlattıklarının yanında çok az ve tehlikesizmiş inanın.Bize sadece, "gelenlere psikiyatristle konuşmalarını salık vermekten başka yolu yok. İnsanlarımız bundan çekiniyor, deli denmesinden ürküyor. Oysa bu çok normal bir şeydir. Eğer onlara bunu anlatmayı becerirseniz, gerekli olanı yapmış olursunuz" dediler. Bakalım bir de bu yolu deneyelim şimdilik...

12 Eylül'ün sonuçları açısından bir başka yönünü gündeme getirmenin rahatlığı, ancak 12 Eylül'ün bu vesileyle aklıma gelmesi üzerine sinir içinde olduğumu belirterek ve de bu koşullarda "ipini koparanlar" arasına girmezsek, gelecek sayıda yeniden görüşürüz. ■

Fatih Borucu ve Yara Kanamaya Devam Ediyor

ZÜRİH KIYISINDA ÖLMEK

E.Levent Sergin

Tanıdığım bir Şili'li vardı.Kendi ülkesinde faşizm gelince Arjantin'e gitmiş, orada da cunta yönetime el koyunca buraya, İsviçre'ye kaçmıştı. Tanıştığımda yeni gelmişti. İlticacılık kurallarına uymamak için elinden geleni yapıyordu. Yapabileceğini düşündüğü işlerde çalışmasına izin verilmeyince, işsiz kalmayı göze aldı. Sonunda bir bira kamyonunda çalışmayı kabul etti. 'Nispeten özgürüm' diyordu. 'Direksiyonda ben varım, ben yönlendiriyorum, ben sürüyorum bu aracı. Açlıktan öleceğimi bilsem, benim seçimimin rol oynadığını bilmediğim hiç bir şeyi yapmayacağım' diyordu. Kimliğini korumaya çalıştı hep. Ülkesine bağlılığını, kendi ulusunun özelliklerini yitirmemeye çalıştı. Sürekli okudu, düşündü. Rüyalarını anlatıyordu, Şili'de geçen rüyalarını. "Dönmek için ülkemin güzel günlerini beklemiyorum, yeter ki dönebilecek kadar güçlü olayım' diyordu. Yıllar geçti ve o gün geldi. Ayrılırken, 'rüyalara elveda' demişti. Karışıktı; heyecanlı, tedirgin, ürkek ve her zamankinin aksine korkulu....Aylar sonra bir kart aldım kendisinden. Üstünde Mexico damgası vardı; dönmüştü, ama Şili'ye değil. Şili'ye buradakinden daha yakındı, ama Şili'de değildi. Kartta 'içimde, ama uzaklaşmış olduğumu farkettim'yazıyordu, 'şimdi yakındayım, ama anladım ki ülkem benim içimde, böylesi daha katlanılır sanırım..."

Yukarıdaki sözler, kendi ülkesindeki düşkünlerin yanısıra mültecilerin sorunlarıyla da ilgilenen bir sosyal yardım kuruluşu olan "soziale amt" görevlisi bir İsviçre'liye ait. Röportajın altında 1989 Şubat tarihi okunuyor.

11 Mart 1991. Gece, onbir suları. Göl kenarında gezintiye çıkmış bir çift, başını yana eğmiş, biraz sonra uyanacakmış gibi duran bir cesetle karşılaşıyorlar. İsviçre polisi tutanağa şu bilgiyi geçiyor: Doğum tarihi 6 Mart 1959. Fatih Borucu. Türk mültecisi...

Fatih dönemedi. İsviçreli görevlinin "tanıdığı bir Şili'linin" dramını anlattığı 89 Şubat'ında yaşıyordu. Rüyaları vardı, ve özlemleri. En doğal insani haklarından birini kullanmak, ülkeye, kendi zamanına geri dönmek istedi. Bedel olarak önüne itiraf belgesi türünden bir kağıt sürdüler. Reddetti. Rüyalar da

anlamsızlaşmıştı .artık, çünkü onları paylaşacağı kimse kalmamıştı. Öyle düşündü. Ilık bir Mart gecesi, Zürih gölü kıyısında kendine ait olduğuna inandığı hakkı kullandı. Yalnızdı. Tabancasında tek kurşun vardı. Ve silah, onu utandırmadı. Arkadaşları ölümünü iki gün sora öğrendiler. Bu bile, nasıl bir yalnızlık ve yalıtılmışlık içinde yaşandığının anlatılmasında yeterli görülebilir. Kopuş demek belki de daha doğru. Bir tanıdan, "sürgün travması"ndan hareketle de başlayabilir mülteciliği anlamak. "Sürgün travması karmaşık bir olgudur ve bütün boyutlarıyla kavranmalıdır" diyordu Şilili yönetmen Manuel Littin; "sürgün sadece insanın ülkesi dışında olması gibi fiziksel bir gerçeklik değil, aynı zamanda duygusal ve insani bir kopuştur da...."

Travmanın karşılığını intiharda bulduğu bir yer var ve bunu hazırlayan nedenler. Kişinin kendi gerçekliğinden ayrı düşünülemeyecek olan sözkonusu nedenler açıklığa kavuşturulmaksızın, sürgün psikolojisi anlaşılamaz. "Nedenler" başlığının altındaki ilk sözcüğü ya da ilk ara başlığı "çıkış" oluşturuyor. 12 Eylül yenilgisi, solun önemlice bir kesimini bozguna bağlı bir kaçışa sürüklüyor. Düzenli bir geri çekilme, belirlenmiş bir görev bölümüne uygun bir mevzilenme yok. Örgütsel yapıların dağıtılmışlığı bireyleri kendi yapabilirlik kapasiteleriyle başbaşa bırakıyor. Kendisini hep bir örgütsel kalkan içinde duyumsamış olan bireyler, kollektifin yokluğunda sosyalist faaliyetin gerekleriyle ilgili müthiş bir yanılsama içine düşüyorlar. Tutunamamak, bu zorlu yeni dönemin gereklerine göre kendini düzenleyememek kaçışı getiriyor. Kimi bunu ülke içinde sosyalizm dışı bir yaşam "örgütleyerek" yaparken, yasal durumu uygun olmayanlar yurtdışına çıkmayı tercih ediyor. Çıkış nedeni hemen hemen aynı cümlelerle ifade ediliyor :"Yeni bir düzen kurmak.....kendini donatmak....soluk almak....yeniden mücadele için ara...." ve benzeri. Kaçış psikolojisinin egemen olduğu bir çıkış, kendi mantığını dayatıyor. Yurtdışında neyle karşılaşacağını bilmeyen birey, ordan ne alacağını, orda ne yapması gerektiğini de doğallıkla bilemiyor. Uzunca sayılamayacak bir zaman kesiti içinde, kitapta yazılanlar doğrulanıyor. Maddi yaşam koşulları ona hazırlıklı olmayan devrimcilerimizin bilinç dokusu üzerinde hızar tahribatında bir

etki yaratıyor. Bir sosyalist olarak politik kimliğinin gereklerini yerine getiremeyen birey, giderek kendi varlık koşuluna yabancılaşıyor. Siyasal bir üretime çıkmayan gündelik yaşantı, "politik mülteci"yi "Ben kimim? Ne yapıyorum?"un sarmalında kişilik parçalanmasına uğratıyor. Ve bunda kendilerini "ileri demokrasi" olarak tanımlayan Avrupa ülkeleri mülteci politikalarının rolü büyük.

Mülteci kabülü, tıpkı yabancı işçi kabülünde olduğu gibi, istihdam politikasının dayattığı bir zorunluluk, ekonomik gerekirlilik. Yabancı işçi alımından farklılaştığı nokta, bunun dünya insanlarıyla dayanışmanın, demokratik ve insancıl olmanın bir gereği olarak sunulmasında. Toplumsal iç huzurun sübaplarından birisi olarak mülteci politikasının başlığa çıktığı yer burası. İmajın içteki karşılığı: yardım ve hayırseverlik. Böylelikle, sıradan yurttaşa başka insanlara yardımcı olan demokratik bir toplumun üyesi olma doygunluğu veriliyor, kısmi de olsa devreye sokulan kiliseyle din ve devlet ilişkisinin sürekliliği sağlanıyor. Örtülü bir hristiyanlık propagandasından da sözedilebilir. Kolonyal dönemde kendisini misyonerlere taşıtan kültür emperyalizmi, ülke toprakları üzerinde gerçekleşen bir entegrasyonda da din motifinden vazgeçemiyor. Eşitlik sadece kağıt üzerinde. Mülteci kabul eden her bir ülke , öncelikle kendi üstünlüğünün (politika, yasa ve kültürünün) kabulünü istiyor. Her şey onun çizdiği plan çerçevesinde gerçekleşiyor. Önce uygun görülen yaşam biçiminin (verilen işin, gösterilen yerin, konuşulan dilin) kabulü, sonra da tam bir şekilsizleşme anlamına gelen politikasızlığın.

İleri demokrasi....ileri kültür.... Gidilecek olan yerle ilgili beklentide hakim olan yön budur. Devletin her yerde devlet olduğu, polisin polis gibi davrandığı sonradan, gidilen her yerde politik faaliyetinizi engellemeye yönelik önlemlerle karşılaştıkça anlaşılır. Uysallaşmamışlık pasaportun gecikme nedeni olabilir, organize bir politik faaliyet izlenme ve ötesinde tutuklanmanın. Mülteciye pek ikiyüzlüce gelen bu ve benzer uygulamalar, emperyalist devlet için doğaldır, yapılması gerekendir. Çünkü ona göre, politiklik kabul edilme gerekçesidir, varlık nedeni değil. İlticacı, kendi yurttaşının çalışmadığı pis işlerde asgari ücretten daha az bir parayla çalışması gereken **işçidir**. İdeal insanı çok para kazanan olarak tanımlayan yurttaşlarına, bir kenarda unuttukları hayırseverlik-yardım gibi duygularını okşama olanağını tanıyan **sığınmacıdır**; yani, kendisine ne sunulursa onu kabul edecek olan. Kişilik parçalanmasının başlıca nedeni olarak belirginleşen bu "velayet hakkı"nı devlet, günlük yaşamın her karesine yayar. Öncelikle gözettiği, ilticacının yalnızlaştırılmasıdır. Herkesin kendisine vaha olduğu bir coğrafya içinde toplu eylemliliğin çölleştirilmesine yönelik uygulamaların karşısına kollektif bir ses olarak çıkılamadığı durumda, yalıtılmışlık, kendini kırılma ve boşluk duygusuyla tamamlar. Ve mülteci bir akşam üstünde, intiharı bir tercih, bir protesto eylemi olarak benimseyebilir.

Fatih'in böyle bir sürecin sonunda, benzer nedenselliklerin biriktirdiği bir yalnızlık duygusuyla tetiğe bastığı kanısındayım. Ama, şu anda söylediklerim de içinde olmak üzere bütün bu yazılanlar, mültecilik gibi ilticacıların tümünü ilgilendiren bir sorunda tekil bir eylem biçimi olan intiharı niçin seçtiği sorusuna yeterli bir açıklık kazandırmıyor. Bir eksiklik var! Kabul etmek gerekir ki, seçilen eylem biçimi yaşama hakkıyla çok ilgili olduklarını savlayan Avrupalıları etkiler; ama Fatih'in onlar kadar kendi arkadaşlarını da "politik mültecileri" de sarsmayı, onlara kendi gerçeklerini hatırlatmayı amaçladığını düşünüyorum. Anlık tepkileri, ahizelerde, ilanlarda kalan yazıklanmaları bırakalım artık. Bilinçte bir karşılığı olmayan (anlık kalan) hiçbir tepki, izi sürülerek ideolojik içeriğine kavuşturulmayan hiçbir tavır bana devrimci görünmüyor. Gereklerini yerine getirme ve değiştirmeyle birlikte tanımlamayan, bu anlamda sahici olmayan üzülmelere hayır demenin zamanı geldi de geçiyor. Yaşanılanları, kendi insanlarımızın depremini anlamakta geç kaldığımız, üstelik epeyce geç kaldığımız kabul edilmeli. Sosyalistlerin kendilerini yalnız hissettikleri genel bir eriyiş içinde kendi politik kimlikler yabancılaştıkları bir süreç yaşandı. Sonuç olarak karşımıza gelen olgunun adı: yabancılaşma!....Kendisini kırgınlık, iç parçalanmalar, işlevsizlik ve kollektif bir faaliyetin unsuru olamamakla yanyana tanımlıyor. Anımsamak için yeni bir ölüm mü beklenecek sorusunun bir anlık da olsa kafamdan geçmesi korkunç rahatsız edici. Vurgunun tekrarla birlikte işlevsellik kazandığı bir yerdeyiz ve tekrarın söylediği şu:

Yara kanamaya devam ediyor!...■

Fatih'in Son Mektubu

Hanspeter,
Umarım neden? diye sormazsın. Çünkü yeterince beni tanıdın. Veya neden şimdiye kadar intihar etmedin? diye sormazsın. Çünkü cevabın yine kesin olarak "onda öyle bir enerji var ki her şeye rağmen hayat mücadelesini sürdürüyordu" olacaktır ve ben en son olarak sana "Artık enerjim bitti Hans ve sonsuz istirahata çekiliyorum" diyorum. Aynı güçlülük ve kararlılıkla.
Hanspeter, senin ince zekan ve renk vermez ruh halin bazen sana karşı güvensizlik yarattı bende. Ve yine de pek kavramış değilim seni. Fakat senden, bu kavramış olduğum insancıl yönünden, bir ricam var: Toplumun bu kanayan yarası olan bizler için tüm gücünle politikaya atıl. Elbete ki ilgilileri şu cümlelerle ikna edemezsin,"Bu insanlara yazık değil mi? Hepsi hergün intiharı yaşıyor fantazilerinde. Eğer intihar edebilecek kadar güçlü olsalar, hepsi tek tek son verecek bu hayvansı yaşam koşullarında yaşamaya" deme ilgililere. Cevapları " Bize ne, ölürlerse ölsünler" olabilir. Ve onlara şunu de, "Bugün kendi beyinlerine çevirdikleri bu silahlara aldanmayın ve bu hep böyle sürecek sanmayın. Eğer bir gün iyi tespit ederlerse hedefleri onlara doğru yönelteceklerdir. Her yeni intihar yeni bir ilgi odağı haline gelecektir". Ve tek intihar eden ben değilim. Bir kısmı kendilerine sunulan çingenemsi yaşamı kabul ederek intihar ettiler eski kimliklerinde. Ve bir kısmı gayrı-meşru ve uyuşturucu ile yaşıyor intiharı hergün. Ve büyük bir çoğunluğu yaşama bir anlam veremediği için anlam veremiyor ölüme. Ve bunların bu düşüncesi güçsüz kılıyor onları intihara karşı. Adeta birer ayaklı cenazeler. İhtiyarlar haymındaki ihtiyarlardan farkları yok onların. Ve son ölüm gününe kadar çene yaparak geçirecekler yaşamlarını- zavallılar. Tek üzüntüm dostlarımda yaratacağım hüzün ve şaşkınlık. Bu anlamda hayatımın en büyük bencilliği bu intihar denen olay. Hiç bir insanın dostlarını bu denli üzmeye hakkı yoktur herhalde. Ve sesim duyulmasa bile onlara, kavgamı yarım bırakarak, yarı yolda bıraktığım dostlara "Bu benim mutluluğum" o anlamda siz de mutlu olmalısınız ve beni affetmelisiniz diyorum.
Hepinize mutluluklar.

Fatih Borucu

Yunanistan'da İşkence

MÜLTECİYE İŞKENCELİ İNFAZ

Yannis Mavris

Yunanistan'ın en çok satan gazetelerinden Elefterotipia, "Geceyarısı Ekspresi Ama Yunan İşi" başlığıyla Süleyman Akyar adlı politik mültecinin ağır işkence sonucu koma halinde hastaneye kaldırılmasını birinci sayfadan duyuruyordu. Süleyman bir daha hiç kendine gelemedi. Yakalandığı günden sonraki yedi gün boyunca bitkisel hayat yaşadı. 29 Ocak günü doktorlar heyeti ellerinden geleni yaptıklarını ancak Süleyman'ı kurtaramadıklarını söyleyerek, gazetelere bu trajik ölümü duyurdular.

Özellikle Elefterotipia gazetesinin bu olaya ayırdığı yer geniş ve anlamlıydı; "1991 yılında bir Türk kurban edilerek Geceyarısı Ekspresi yeniden canlandırıldı."

Süleyman'ın işkence sonrası koma halindeki çıplak vücudunun fotoğraflarında yarasız, morsuz yer görmek mümkün değil. Buna rağmen, adli tıp doktoru M. Benardis'in açıklaması tamamen polisi aklayan yönde; akciğer yetersizliğine bağlıyordu ölümü. Oysa Süleyman'ın götürüldüğü ilk hastane raporunda kafatasındaki ve kaburgalardaki kırıklardan, bağırsaklardaki yırtıklardan, cinsel organlarda yaralardan sözediliyor.

Olayın Gelişimi

25 yaşındaki Türk mülteci Süleyman Akyar, Atina yakınlarındaki Kerete-a kasabasında eroin ticareti yaptığı gerekçesiyle 21 Ocak 1991 günü narkotik şube ekiplerince yakalanıyor. Yakalanma esnasında ise (polisin ifadesine göre) polislere tornavidayla müdahale ettiği gerekçesiyle öldüresiye dövülüyor ve yarı baygın halde polis merkezine getiriliyor. Aynı operasyonun devamı olarak bitişik kasabadaki, inşaat işlerinde çalışan bir grup mültecinin kaldığı bir ev de basılıyor. Bu evde altı kilogram civarında eroin olması gerektiğini söyleyen polis, nereye sakladıklarını söylemeleri için demir çubuklarla bir gün boyu dayak atıyor. Sabaha hiç bir ilişkilerinin olmadığı anlaşılınca serbest bırakılıyorlar. (Kafa-göz patlamış bir vaziyette). Sahip çıkanların olmaması nedeniyle korkudan polisi şikayet bile edemiyorlar.

Süleyman ise bir türlü komadan çıkamıyor ve hastaneye kaldırılmak zorunda kalınıyor. "Kendisini iyi hissetmediğini beyan etmesi üzerine hastaneye kaldırdık" diye açıklandı yetkililerce. 22 Ocak gününden 29 Ocak'a kadar direndi ölmemek için. Ama demokrasinin beşiği denilen Yunanistan'da işkencede açılan yaralara yenik düştü.

Süleyman'ın işkence sonrası koma halindeki çıplak vücudunun fotoğraflarında yarasız, morsuz yer görmek mümkün değil. Buna rağmen adli tıp, polisi aklayan bir rapor veriyor

Yunan solu milletvekillerinden Fotis Kuvelis, İşkence Kurbanları Rehabilitasyon Merkezi Başkanı doktor Maria Kalli ve avukat Ioanna Babasika yaptıkları basın toplantısında Süleyman'ın ameliyata girmeden hemen önce çekilen fotoğraflarını göstererek çok ağır işkenceye maruz kaldığını, ölümün tek nedeninin polis tarafından yapılan ağır işkence olduğunu açıkladılar. M. Kalli Süleyman'a yapılanın basit bir işkence olmadığını, işkencenin de ötesinde bir şey olduğunu anlatarak bu tür olayların devamı olabileceğinin kuşkusunu yaşadığını belirtti.

İşkence olayına mülteci çevrelerden ve Yunan kamuoyundan beklenilenin aksine çok az bir tepki gösterildi. Mülteci çevreleri çok az, hemen hemen yok denecek kadar bir tepkiyle yetinirken, Yunanlı bir grup insan hakları yanlısı avukatın açtıkları davayla, olayın üstünün kapanması engellenmeye çalışılıyor. Miçotakis hükümeti ise olayın üstünü kapamamaya kararlı görünüyor.

İşin içinde eroin ticareti olması, olaya tepki duymanın eroin işine bulaşmak anlamına gelebileceği korkusu yaşanıyor. Bu korku gelecekte benzer olayların yaşanmasına zemin de hazırlıyor aynı zamanda. Polisin, hoşuna gitmeyen insanları eroin ticareti yapıyor gerekçesiyle tutuklaması, evine ya da cebine 100 gram eroin yerleştirmesiyle haklılık da bulabiliyor. Polisin başvurmadığı bir yöntem değil bu. Karşı çıkılması gereken, polisin tamamen insanların elinden savunma hakkını alıp, yargılayıp, infaz etmesi. Süleyman'ın bu işi yapıp yapmadığını bilmiyoruz. Polisin de bildiğini sanmıyoruz. Süleyman'ın kendisini savunmasına izin verilmedi. Gerçekten eroin ticareti olsa bile bu tür cezalandırmaya bütün insanlığın karşı çıkması gerekiyor ki keyfi öldürülmeler bu kadar fütursuzca yapılmasın. Sanıyoruz ki Yunanistan'daki politik mültecilerin akibetlerinin Süleyman gibi olmaması için daha duyarlı olmaları ve önlem alma uğraşına girmeleri gerekiyor zira son yıllarda yakalanan her eroin mafyası içinde Türkiyeli mültecilerin varolması (ya da oldurulması) moda oldu. ■

Unitad Democratica Popular (UDP) Lideri Walter Palacios'la
Peru'da Siyasal Mücadele Üzerine

"SİVİL HALKIN ÖZSAVUNMA EYLEMLERİ GERİLLA MÜCADELESİNİ TAMAMLIYOR"

1980'de Peru'da tekrar biçimsel demokrasiye geçildiğinde, solun taban tabana zıt iki akımı açıkça birbiriyle yarışmaya başladılar. Bir yandan, 1980 başkanlık seçimine ayrı ayrı katılan sol partilerin ciddi bir yenilgiye uğramalarından sonra yasal partilerden çokça bir bölüm İzquierda Unida (IU-Birleşik Sol) bloğuna katıldı. IU, yapısal değişikliklerin, seçimlerde çoğunluk tarafından oluşturulması düşüncesine bağlı kalacaktı. Ve gerçekten de IU 1983'te ülkenin ikinci önemli seççimleri, belediye seçimlerinde başkent Lima'da kazanmayı başardı. Diğer yandan, 1980'de o ana kadar Sendero Luminoso'nun çok küçük bir grubu olan Işıklı Yol, Ayacucho'nun geri bıraktırılmış bölgelerinde silahlı mücadeleye başladı. Sendero Luminoso biçimsel demokrasiye geçilmesini, varolan iktidarın yapısının devam ettirilmesinin denenmesinden başka birşey olarak görmüyor. 80'li yılların ortalarında gerek Sendero Luminoso, gerek IU mümkün gelişim sınırlarına ulaştılar. Seçimlerin vazgeçilmez önemi IU'yu sivil-parlamenter sistemin tamamlanmasına ve devrimci politikanın bütün yönleriyle uygulanmasına yönlendirdi. Sendero Luminoso kendi açısından Peru ordusunun kirli savaşına yanıt bulamıyor ve kendisi sivil halka karşı baskıcı yöntemler uyguluyor. Sendero Luminoso'nun ve IU'nun akamete uğrayan faaliyetlerinden sonra 1987'de iki küçük sol hareketin birleşmesiyle, ikinci başkanlığını Walter Palacion Vinces'in yaptığı Unitad Democratica Popular (UDP) doğdu. Arbeiterkampf'ın 10 Aralık 1990 tarihli 325. sayısında yayınlanan bu röportajda Walter Palacios'la Peru ve Latin Amerika'da devrimci politikanın perspektifleri üzerine konuşuldu.

Peru'nun 1990 Temmuz'unda göreve gelen Japon kökenli cumhurbaşkanı Alberto Fujimori, solun bir bölümünün de desteğini alarak % 65 oy oranıyla seçildi. Buna karşılık yaklaşık 1 milyon Peru'lu UDP'nin çağrısına uyarak boş oy kullandı.

Hiçbir Latin Amerika ülkesinde halk Peru'daki gibi büyük bir oranda politik olarak örgütlü değil denilebilir. Ama aynı zamanda Peru'da sol zaman zaman ağır bir şekilde birbirine karşı savaşan çok sayıda parti ve gruplara bölünmüş durumda. Solun bölünmüşlüğü ılımlı sosyal demokratlardan (IS-Sosyalist Sol), dogmatik maocu gerilla grubu Sendero Luminoso'ya kadar uzanıyor. Bu geniş bölünmüşlük içinde UDP nerede yer alıyor ve onu karakterize eden nedir?

Bir bütün olarak üçüncü dünya olarak adlandırılan ülkelerde olduğu gibi Latin Amerika ve Karaib'de de halk kapitalist sömürüye karşı örgütleniyor. Mücadele biçimleri her ülkenin kendi iç koşullarına göre şekilleniyor. İlerleme ve gerilemeler, başarı ve hatalar var.

Peru'nun güncel konumu çok özel, derin yapısal kriz halk için açlık ve sefalet demek. Baskılar toplumu militarize ediyor ve kirli savaş binlerce insanın hayatına maloluyor. Buna karşı çıkmak için halk, güçlü sendikalar ve halk örgütleri geliştiriyor. Legal parlamentocu sol grup IU Cephesi ve Sendero Luminoso ve Movimiento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA-Tupac Amaru Devrimci Hareketi) gibi iyice silahlanmış gruplar var. UDP bu çeşitlilik içersinde ne partilerin ve politik örgütlerin bir birlikteliği, ne de geleneksel anlamda bir parti olarak bulunuyor. Biz köklerimiz 60'lı yıllara kadar uzansa da 1987 Eylül'ünde kurulmuş olan solun birlikteliği, örgütlülüğü hareketiyiz. Luis de la Puonte'nin MIR'i ve yeni Latin Amerika solu genel olarak Castroculuk ya da Guevaracılık diye adlandırılan kaynaktan doğdu. UDP emperyalizme karşı ulusal kurtuluş ve sosyalizm için mücadele ediyor, varolan düzeni reformlarla iyileştirmek için değil, yeni bir düzene ulaşmak için. Halk iktidarı ve özsavunmanın stratejik çizgisi dahilinde, tabanla birlikte yeni örgütlenme ve mücadele biçimleri geliştirmeyi deniyoruz.

Halk iktidarı birçok şeyi ifade edebilir. Hatta sivil anayasalarda "iktidar yetkisi halktadır" der. Halk iktidarı UDP için somut olarak ne anlam taşıyor?

Peru'da son onyıllarda çok sayıda örgütlülük, örneğin, işçi, köylü, gençlik, kadın sendikaları doğdu. Ama ayrıca ayakları geniş bir zemine basan, entelektüeller, sanatçılar, hristiyan taban örgütlülükleri vb. etkili örgütler kuruldu. Son yıllarda bütün bu örgütlerin kendilerini Frentos de Defensa de Los Interesses del Pueblo (Halkın Çıkarlarını Koruma Cephesi-FEDIP) olarak adlandıran oluşuma katılmaları gibi bir gelişme var. Bu özellikle San Martin, Puno ve Ucayali bölgelerinde oldu. FEDİP'ler yine ulusal platformda ANP (Ulusal Halk Kongresi) da birleşiyor.

Bizim bakışımız, halkın gerçek katılım olanaklarına sahip olması ve kararların tabanın kendisi tarafından alınmış olmasının gerekliliğidir. Böylece Doğu Avrupa ülkelerinde görülen "varolan sosyalizm"in bürokratizm ve otoriterizminden, iktidara geldikten sonra değil, bugün kaçınılabilir. İnanıyoruz ki, bu Peru halkının mücadelesinde önemli bir bakış açısıdır. Bu konuda FEDİP'le, sadece somut ekonomik taleplerin değil, ayrıca yerel problemlerin ve politik önerilerin masaya geldiği deneyimlere sahibiz.

Tabanda mücadele somut olarak nasıl görünüyor?

Halk toplantılarda sorunlarını ve taleplerini konuşuyor, temsilcileri seçiyor, mücadele biçimlerini görüşüyor ve eylemleri koordine ediyor. Sorunlar çözülemediği taktirde bu yerel ve genel organlarda yapılan görüşmelerden, silahlı mücadele biçimlerine kadar değişiyor. Sonra her şekilde gösteriler ve grevler yapılıyor. Köylerin ve şehirlerin işgal edildiği, yollara barikatlar kurulan bu eylemlerde bütün halk yeralıyor.

Halkın birlik olarak savaşması solun bir rüyası gibi geliyor. Ama gerçekten FEDİP'lerin dediğin gibi UDP'nin de hedeflediği şekilde ulusal kurtuluş yönünde bir hedefe sahip olduğu söylenebilir mi? FEDİP'ler daha çok ekonomik-politik düzeyde gelişmeyi yeterli gören bölgesel çıkar birlikleri değil mi?

Bizim halk iktidarının ve özsavunmanın nüveleri olarak gördüğümüz bu örgütlenmelerde solun partileri UDP nezdinde temsil ediliyor.

Sorun, politik partilerin, halkın doğal örgütlülüğünün yerine geçememesi, bunlara kendi ölçüt ve kararlarını zorla kabul ettirememesidir. Bu, bu taban örgütlerinin sol partilerinden bağımsız olarak gelişmeleri demek değildir. Hayır. Bir etkileşim olmak zorunda. Ulusal kurtuluş ve iktidara giden yolun stratejisi halkın şuuruyla paralel, düşmanla kızışan mücadele içinde gelişmeli. FEDİP'ler gerilla tarafından kurtarılmış olan bölgelerdeki çalışmayla karıştırılmamalı. FEDİP'lerin anlamı örgütlü kitlelerin kendi eylemliliklerine başlamaları, sivil ve devlet kurumlarını sorgulamalarıdır. Eğer halkın çoğunluğu örgütlü ve silahlandırılabilir durumda ise, bu baskının arttırılması güçleştirir. Devletin baskı mekanizması hareketsiz bir durumda değil, ama özellikle mücadelenin duraksamasıyla harekete geçiyor. Yöneticiler, üyeler ve üye olmayan halk tutuklanıyor, işkence görüyor, kayboluyor ve öldürülüyor. Bunun üzerine halk protesto gösterileri yapıyor ve değişik alanlardan da dayanışma kazanarak vatandaşlık haklarına uyulmasını talep ediyor.

Şimdi sen FEDİP'leri anlatıyorsun, ama böyle halk cephelerinin olmadığı bölgelerde durum nasıl gözüküyor? Oralarda halk iktidarı ve özsavunmanın anlamı ne? Bilinen biçimiyle protesto ve direnişi ifade eden güzel sözler mi?

Özsavunma bizim için pasif bir eylem değil. Özsavunma, ülkede sınıf düşmanlarıyla gelişmekte olan savaşta halkı bir güç haline getirecek daha zorlu mücadelelere hazırlamaktır. Halk, köylerde büyük emlak ve arazileri, şehirlerde fabrikaları ve arazileri evler için işgal etmek üzere örgütleniyor ve savaşıyor. Polis ya da ordu müdahale ettiğinde kendini savunuyor. Bu arada düşmanı etkisizleştirmek için istihbarat faaliyetlerini yerine getiriyor. Hatta bunu çocuklar ve ihtiyarlar yapıyor. Halk bölgesini ve temsilcilerini koruyor. Bu bir halk hareketi için hiç de yeni bir şey değil. Bütün bu yapılanların, içinde yalnız parti üyelerinin değil, tabanın da yer aldığı bir yetkinleşme çalışması olarak anlaşılması gerekiyor. Bütün bu mücadelelerde MRTA gibi gerilla grupları da milisleri, şehir ve kır birlikleriyle, halkın eylem, protesto ve mücadelesini desteklemek amacıyla yer aldılar.

Halk iktidarı ve özsavunmasının stratejik çizgisi dahilinde, tabanla birlikte yeni örgütlenme ve mücadele biçimleri geliştirmeyi deniyoruz

Buradan kesin bir sonuca varabilmek için, senin için özsavunmanın anlamı bu mu, Örneğin Lima'da bir arazi işgal ediliyor, polis işgali kırmak için geliyor, ama halk gitmiyor ve bilakis polisle çatışıyor. Eğer bu bütün olarak güçlü bir şekilde örgütlenmiş ve politize ise mi özsavunmadır?

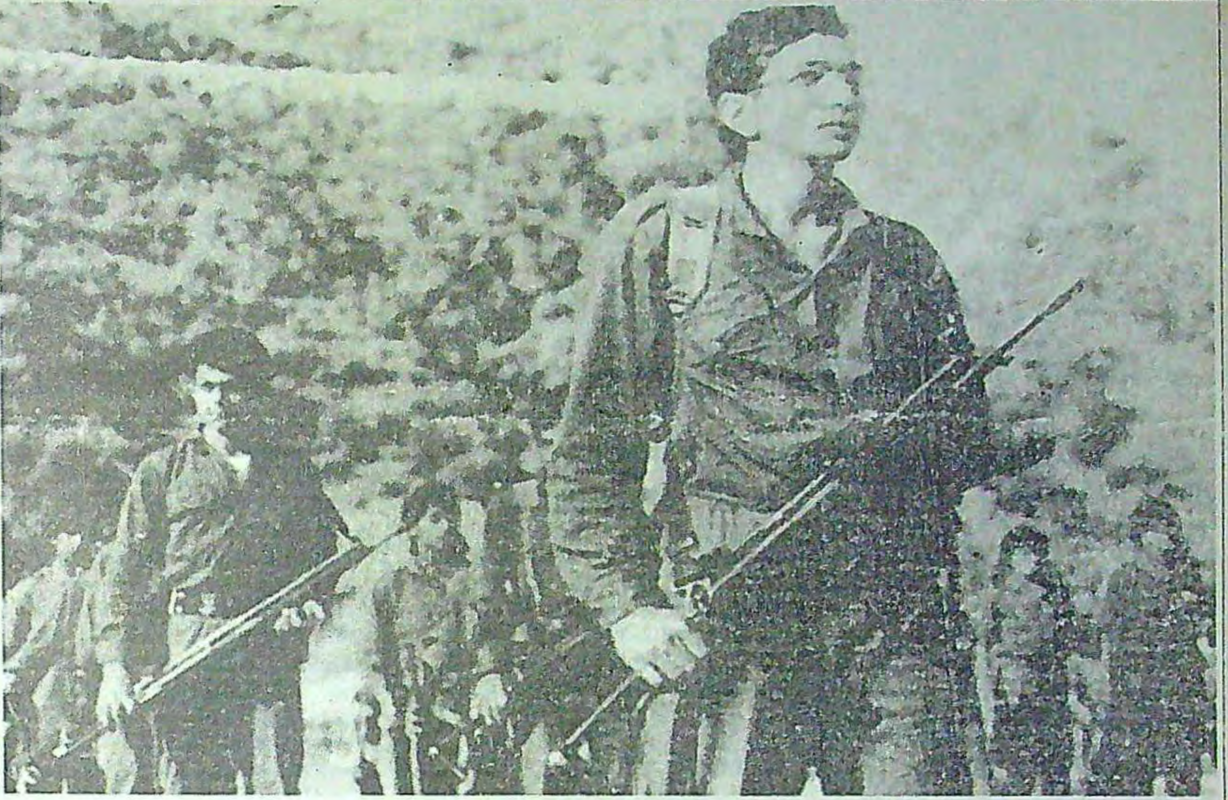
Evet. Örneğin, grevlerde, bir fabrika olabilir ya da yerel, bölgesel ve ulusal düzlemde olabilir.

Politik çelişkilerin çoğul zorbaca silahla çözümlendiği, Peru gibi askerileşmiş bir ülkede bütün bunları anlayabilmek bana zor geliyor. Küçük bir köy halkı ya da şehirde bir mahalle halkının en son savaş gereçleriyle donanmış askerlere karşı koyabilmelerini tasavvur edemiyorum.

Bunun şekillendirilmesinin zorluğunu anlıyorum. Ülke askerileştirilmiş, bastırma çok sert. Ama halk protestolar ve çıkarlarını korumak, direnişi ayakta tutmak için hep birtakım biçimler buluyor. Burada tabandan çok şey öğrenebiliriz. Yalnızca Vietnam ya da El Salvador halkını düşünelim. Sivil halk mücadele ediyor ve böylece gerilla örgütlerinin eylemlerini tamamlıyor. Bunu çocuklar, yaşlılar, kadınlar ve erkekler gerçekleştiriyorlar. Kendilerine ait, ellerinde ne varsa onunla savaşıyorlar. Deneyimlerine dayanarak öncülerin yönlendiriciliğinde daha iyi ve fiili, gerçekçi mücadele biçimleri geliştiriyorlar.

Diğer Latin Amerika ülkelerinde gerilla grupları silahlarını bırakıyor, parlamenter sisteme eklemlenerek halkın çoğunluğunu seçimler aracılığıyla kazanmayı deniyorlar. Buna karşın Peru'da MRTA ve Sendero Luminoso silahlı mücadelede kararlılar. Ve UDP de devrimci silahlanmayı ulusal kurtuluşun önemli bir unsuru olarak görüyor. Silahın rolüne ilişkin bu farklı bakışların gerekçeleri neler?

Açıktır ki, halk hareketinin bir bölümü, değişiklikler, kötü deneyimler ve Doğu Avrupa'daki yenilgiler nedeniyle kötümser bir durumdur. Bazıları silahlı mücadeleye son vererek, sosyal demokrat politika yapıyorlar. Ayrıca emperyalizmin ve sağın yoğun ideolojik ve politik saldırıları vardır. Biliyoruz ki, her ülke kendi özgül koşullarına sahip. Solun devrimci her örgütü, politikası ve bunun sonuçlarına ilişkin sorumluluğu kendi taşır. Bizim kendimizi yargıç ya

Peru'lu gerilla grupları, milisleri, şehir ve kır birlikleriyle halkın özsavunma mücadelesi içinde yeralıyorlar

da savcı yerine koyup, diğer Latin Amerika veya dünyanın herhangi bir ülkesindeki hareketleri yargılama hakkımız yok.

Israrla söyleyebileceğimiz, Peru'nun bir krizde olduğu, orada devrimin geliştiği, açlığın, sefaletin ve kirli savaşın manzarası, mücadele ve ihtilalin haklı olduğudur. Reformist, sosyal demokrat bir çözüm yoktur. Objektif koşullar devrimci çözümü dayatıyor ve subjektif koşullar giderek gelişiyor.

MRTA Peru'daki gerilla örgütlerinden biri. UDP'nin gözüyle MTRA özsavunmanın gerekliliğinin bir parçası ya da öncüsü müdür? Yoksa bütün özsavunmayla hiç bir ilgisi yok mudur?

MRTA'nın yayınladığı dökümanlardaki ideolojik ve politik durumuna dayanarak, komutanları Victor Polay'ın açıklamalarına ve MRTA'nın bıraktığı izlenimlere dayanarak, taban örgütlerine uyan ve destekleyen politik-askeri bir örgüt olduğunu düşünüyoruz. MRTA bu örgütlülüklerin eylemlerinde doğrudan yeralıyor ve onların kurullarında ve FEDIF'lerde temsil ediliyor.

Somut durum nasıl gözüküyor?

Ortak çalışma çeşitli biçimlerde gerçekleşiyor. MRTA basının yardımıyla, dövizler, duvar yazıları, bildiriler aracılığıyla propaganda yapıyor. Kongrelerde ve işçi, köylü, kadın ve öğrencilerin toplantılarında açıklamalar yapıyor. MRTA halk toplantılarında temsil ediliyor ve MRTA milisleri ve komandoları işçileri ve halkı polis ve askerle direk karşı karşıya geldiklerinde savunuyor.

Diğer yandan durum nasıl görünüyor? MRTA'nın taban örgütleri tarafından geniş bir desteği var mı?

MRTA politikaları nedeniyle halk ve katmanları arasında sempati, güven ve destek kazanıyor. Ama mücadelenin gelişkinliği ülkenin değişik bölgelerinde büyük farklar gösteriyor. Sanıyorum bugün MRTA'nın bütün ülkede genel olarak desteklendiği söylenemez. Gerçi basın ve diğer yayın organları halk arasında ya da halk katmanları arasında MRTA'ya karşı sempati ve ilgi olduğunu açıklıyorlar. Örneğin madenciler, öğrenciler ve köylüler arasında ve San Martin , Puno, Ucayali'nin kırsal halkı arasında.

Ayrıca, MRTA halk desteği olmadan kırsal kesimde gerilla cephesi kurma ve geliştirmeyi asla başaramazdı. Ama, örneğin bu yılın Temmuz ayında yaklaşık elli tutuklunun Lima'daki özel korumalı cezaevinden kaçırılması gibi şehirde yaptıkları eylemler de gençlerde ve bütün halkta senmapi uyandırıyor.

Silahlı mücadele yalnızca MRTA tarafından değil, Sendero Luminoso (Aydınlık Yol) tarafından da sürdürülüyor. UDP Sendero Luminoso'yu da halk iktidarının ve özsavunmanın bir parçası olarak ele alıyor mu?

Sanıyorum. UDP'nin belli bir güç için ne düşündüğü önemli değil. Önemli olan Sendero Luminoso'nun teorisinin, özellikle pratiğinin bilinmek zorunda oluşu. Sendero Luminoso kendisinin biricik meşru öncü olduğunu düşünüyor. Kendini Gonzalo düşüncesinin markist, leninist ve maoist uygulayıcısı olarak tanımlıyor. Onun çizgi ve pratiğini onaylamayanlar, Sendero Luminoso için gerçek devrimci değiller. Bu birleştirici değil, dışlayıcı, sekter bir durum. Sendero Luminoso halk örgütlülüklerine saygı göstermiyor. Halk örgütlülükleri Sendero Luminoso ile aynı fikirde değilse bunları olumsuzluyor ve taklit paralel örgütler yaratıyor. Bu olaylar sonucunda, Sendero Luminoso solun ve halk hareketinin liderlerini öldürecek kadar ileri gitti, çünkü bunlar Sendero Luminoso ile aynı görüşte değillerdi. Bu bir kaba kuvvet ve terör politikasıdır ve böylece Sendero Luminoso kendini izole ediyor. ■

Savaş ve Amerikan Kapitalizmi

DURGUNLUĞA KARŞI SAVAŞ

Rasim Çelik

Amerikan Hava Kuvvetlerine bağlı B-52'ler Irak-Kuveyt sınırında Cumhuriyet Muhafızlarını bombalarken Silahlı Kuvvetlerin bir başka bölümü sessizce Amerikan şirketleri için milyarlarca dolar anlamına gelecek bir başka iş yapıyordu."
Business Week, 18 Şubat 1991.

"Bu savaşın ekonomiye etkisi ne olacak bilinmez ama tarihsel bilgi savaşların ekonomiyi canlandırdığı yolunda."
U.S.News, 11 Şubat 1991.

Türkiye'de sosyalistler Körfez savaşının iktisadi yönünü daha çok bölgeden petrol akışının istikrar altına alınması olarak belirlediler. Oysa burjuva dünyasının "seçkin" bazı yayınlarını izlemek bile savaşın özellikle Amerikan ekonomisine bundan çok daha fazlasını vaadettiğini görmeye yetecektir. Dolayısıyla Amerikan ekonomsinin içinde bulunduğu durumu anlamak ve savaşla bunun bağını kurabilmek ilginç sonuçlar ortaya çıkarabilecektir.

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki genel olarak kapitalist dünya ekonomisi özel olarak da onun en geniş parçası olan Amerikan ekonomisi 1970'li yılların ortalarından beri uzun dönemli bir gerileme eğilimi içindedir. 1981-82'deki büyük durgunluk, 1987 yılında yeniden gündeme gelen ve hala içinde yaşadığımız durgunluk bu gerileme eğiliminin uç noktalarını göstermektedir.

Business Week ve Economist gibi uluslararası iş çevrelerince dikkatle izlenen yayın organyarının her sayısında ABD'deki durgunluk (resesyon) ile ilgili yazılar görmek mümkün. Örneğin Business Week dergisinin 14 Ocak 1991 tarihli sayısında şöyle bir başlık göze çarpıyor: "Durgunluk: Herkesin umduğundan daha hızlı yuvarlanan bir kartopu. "Bir başka örnek ABD Savunma Bakanı'nın 1990 sonunda "önemli bir gerileme" yaşandığını söylemesi.

En yetkili kişi ve çevrelerce dillendirilen durgunluğa biraz yakından bakılınca şöyle bir manzara ortaya çıkmakta: Genel olarak sanayi ABD dışına kaymaktadır. Otomobil üretiminde, örneğin, 1990 başından 1991 başına kadar toplam üretim yüzde 31 azalmış, sadece Aralık 1991'de ülkenin toplam sanayi üretimi yüzde 0.6, son bir yıl itibarıyla ise yüzde 8 gerilemiştir. Bütün bunlara paralel olarak sanayide kapasite kullanımı yüzde 79.3 gibi düşük bir orana inmiştir.

Öte yandan ABD'de bugün yüzde 7'lere varan bir işsizlik vardır. Silahsızlanma anlaşmalarından sonra özellikle Güney Kaliforniya ve New England gibi savaş sanayiinin yoğun olduğu bölgelerde fabrikalar kapanmış, binlerce işçi işten atılmıştır.

ABD ekonomisinde 81-82, 87 ve sürmekte olan durgunluğun yanısıra Reagan döneminde rahat yıllar da yaşandı. Ancak bu devrevi genişlemeler bir yandan genel olarak gerileme eğiliminin etkisi altındaydı; öte yandan büyük ölçüde kredi mekanizmasıyla yapay olarak yaratılabiliyordu. "Borçlanabildiğin kadar borçlan, tüketebildiğin ka-

Körfez savaşı, üretken yatırımların azaldığı, işsizliğin arttığı, bankacılık sektöründe büyük bir bunalımın yaşandığı genel bir durgunluk dönemi yaşayan ABD ekonomisinin adeta imdadına yetişti

dar tüket" sloganı ve kredi kullanımı teşvik ediliyordu. Devlet çıkardığı tahvillerle finans sorununu çözmek için, firmalar kar oranının düşüşünü önleyebilmek ve yeni üretken yatırımlar yapabilmek için ve hanehalkları da refah düzeylerini düşürmemek için sürekli borçlanıyorlardı. Örneğin bütün 3. dünyanın dış borçları ABD'nin yalnız özel firmalarının borçları yanında son derece hafiftir. (1987 itibarıyla yaklaşık 2.94 katı.)

Kredi mekanizmaları ABD'yi bir borç denizine çevirirken gerçekte varolan bunalıma bir çözüm olarak öngörülmüştü. Oysa bankacılık sektöründeki çöküş neredeyse insanın aklına 1929 Büyük Bunalımını çağrıştırıyor. Borçlu firmalar ve hanehalkları tüketimlerini kısınca piyasada talep düşüyor ve bu yüzden bunalımlar daha şiddetli yaşanıyor.

Amerikan ekonomisinin yukarıda çizilmeye çalışılan bugünkü resmini dikkatle incelediğimizde karşımıza kapitalist üretim tarzının çelişkili doğası çıkmakta. 1970'lerin ortalarından beri kapitalist ülkelerde kar oranları düşmeye başladı ve sermaye birikimi yavaşladı. Bunun en önemli nedeni kapitalistler arası rekabetti çünkü sermaye birikimini belirli bir oranda sürdürebilmek ve dünya pazarında varolabilmek için sürekli yeni üretken yatırımlar gerekiyordu. Ancak bu yeni yatırımlar yegane değer yaratıcısı olan canlı sermayenin (emeğin) sabit sermayeye oranını düşürdüğünden kar oranı azalıyordu. Kar oranının düşüşü ise borçlanmayı kamçılıyor, ancak borç olarak elde edilen paranın bir bölümü daha az riskli olduğu düşünülen borsa ve bankalara yatırılıyordu. Sonuçta ABD'de üretken yatırımlar azaldı, işsizlik arttı.

İşte böyle bir ortamda ABD Körfez-de savaşı başlattı. Bu savaşta gerçekten "bir koyup yirmi kazanacak" varsa o da herhalde Amerikan kapitalistleridir.

Aslında Amerikan yönetimleri için durgunluğu askeri harcamalar ve savaşlarla aşma perspektifi yeni değil. Üstelik U.S. News dergisinin yazdığı gibi savaşların ekonomiye canlılık getirdiği tarihsel olarak da kanıtlanmış. Truman'dan Reagan'a bu kanıt ABD yönetimi için fazlasıyla bilince çıkarılmış: İkinci Dünya Savaşı öncesinde yüzde 19 olan işsizlik, savaş sonrası yüzde 4.2'ye düşmüş, Vietnam savaşının ise ilk beş yılı sonunda işsizlik ABD tarihinin yüzde 3.5'la en düşük düzeyine inmiş, ayrıca II. Dünya Savaşından sonra yıkılan Avrupa Amerikan kapitalistleri için büyük birikim olanakları sunmuştu.

ABD'nin Irak'ı topyekün tahrip etmesinin bir yönü siyasal cezalandırma ise, diğer bir yönü de yıkılan Körfez'i ABD sermayesinin yeniden inşasına sunmaktır.

Bu savaşta da öncelikle savaş sanayiinde bir canlanmanın görüleceği aşikardır. Silahların fiyatı normal bir meta gibi piyasada belirlenmediği için bu sektördeki sanayicilere ekstra karlar da sözkonusudur. Yani silah kapitalistleri yüklü karlar elde edecekler, bu arada işsizliğe de kısmen bir çözüm bulacaklardır.

ABD'nin Irak'ı topyekün tahrip etmesinin bir yönü siyasal cezalandırma ise diğer bir yönü de yıkılan ülkeyi ABD sermayesinin yeniden inşasına sunmaktır. Zaten bir süre önce Irak'ın yeniden inşasına "yardımcı" olacaklarını açıkladılar. Yıkılan binalar, köprüler, fabrikalar; yakılan rafineriler, kullanılamayacak hale gelen şehir altyapıları ABD sermayesine tatlı karlar vaadetmektedir. Üstelik Kuveyt ve Suudi Arabistan'ı da unutmamak gerekir. Bu ülkelerdeki belli başlı ihaleler Amerikan firmalarına verilmeye başlanmıştır. Çünkü en fazla bombayı Amerikan uçakları atmaktadır. Sürgündeki Kuveyt hükümeti şimdiden ABD firmalarıyla 600 milyon dolarlık 171 kontrat yapmıştır. ABD firmaları ayrıca büyük Suudi ihalelerini de kapatmışlardır: 4 milyar dolarlık tank projesi, 3 milyar dolarlık Sınır Güvenliği Projesi ve 330 milyon dolarlık telefon ihalesi bunlardan bazılarıdır.

Amerikan sermayesinin bu denli tercih edilmesine somut ve çarpıcı bir örnek ise Suudi Posta Telgraf ve Telekomünikasyon Bakanlığının açtığı bir ihaledir. 8.1 milyar dolarlık bu ihalenin geçtiğimiz Kasım ayında Fransız Alcatel şirketine verilmesi kararlaştırılmış, ancak Bush Kral Fahd'ı telefonla arayarak bu işin Washington Telephone and Telegraph Co. şirketine verilmesini istemiştir. Sonuçta Kral Fahd 23 Aralık'ta Alcatel ile görüşmelerin kesilmesini emretmiştir. Öyle anlaşılıyor ki askeri güce Fransa'nın mütevazı katkısı pastadan da ancak mütevazı bir pay almasına yetmiştir.

Hiç kuşkusuz Amerikan ekonomisinin bunalımı savaşın tek nedeni değil. ABD'nin kapitalist dünyanın hegemonya merkezi olma niteliğini kaybetmesine politik ve militarist bir karşı koyma denemesi aynı zamanda bu savaş. Ancak ABD'nin içinde olup bitenleri anlamadan da bu kanlı tabloyu değerlendirmemiz mümkün değil. ■

Doğu Avrupa'dan Körfez'e Yeni Dünya Düzeni

HALA BİR YERLERDE KARL MARX'I OKUMAYA CESARETİ OLAN BİR DÖNEK VAR MI?

Mario Benedetti

Sürükleyici olaylarla dolu bu yüzyıl-sonunun ileri görüşlü aydınları, daha politikacılardan da önce, tarihle birlikte sol'un da sona erişine tanık olacağımız kehanetinde bulundular. Bir bakıma hakları da var ve hep birlikte belirli bir çeşit sol'un sonunu yaşayacağız: gevşek ilkeleriyle, moda düşkünü, korkak ve yüreksiz bir sol'un sonunu.

Ama hiç kuşku yok, daha dayanışmacı, daha az bireyci, çekirdekli ve bilinçli, saçmalıklarla uğraşmayan, satılık olmayan ve -her ne kadar şu anda sancılı bir toparlanma dönemi geçiriyor olsa da- bir çift eski pabuç gibi ilkelerini değiştirmeye hazır olmayan bir başka sol daha var. Günther Grass'ın (özü sözüne uyan bir insan, ki böyleleri de var), iki Almanya'nın baş döndürücü birleşmesiyle ilgili olarak geçenlerde söylemiş olduğu: "Herşey görülmemiş bir hızla yapılıyor ve bu konuda hiç yerinde olmayan bir metafor kullanılıyor: 'Tren harekete geçti ve artık onu hiç kimse durduramaz'. Oysa ki bu, eceline koşan bir trenin tam tarifi ve ben, hiç kimsenin durduramayacağı bu trenin içinde olmak istemem" sözleri 1990 yılının genel durumu için geçerlidir.

Ne var ki şimdi kuyruk olmuş, itişe kakışa bu vaatler ekspresine binmeye çalışanlar, bir gün onun adi bir katar olduğunu görebilirler. Vagonları tıka basa dolduran yolcular arasında, ince hesaplarla geçen sıcak bir gece yolculuğunun ertesinde, ahlak değerleriyle birlikte rota değiştirmek kararı almış olan eski solun temsilcileri oldukça kalabalık.

Yirmi yıl önce, komünist partisinin eski militanlarından, renkli bir kişiliğe sahip, sözü geçen yaşlı biriyle tanışmıştım. Biraz bam teline basacak olsan hemen parmağını sallar ve titreyerek "Biraz sana kendi kendini eleştirmesini öğreteyim" derdi. İşte onun gibi, şimdi de kendini beğenmiş militanlar kaşlarını çatarak gözlerini bize dikiyor, utanmadan sıkılmadan "bizi eleştiriyorlar". Onlara göre Honecker'in yediği nanelerden, Çavuşesku'nun çılgınlıklarından,Stalin'in cinayetlerinden biz sorumluyuz. Hangi akımdan yana olduğumuz onlar için pek önemli değil: Nüanslara dikkat etmiyorlar. Bütün solu aynı kefeye koyup tümüyle oyun dışı bırakmak için bu fırsatı neden kaçırsınlar?

Körfez krizinin gün ışığına çıkarmış olduğu bir şey varsa, o da güzel sanatların bir dalı mertebesine yükselmiş olan ikiyüzlülüktür

Bu cellatlar için ilerici, iyi niyetli ve inancında samimi bir sol, olmayacak bir hayal; bu sol eskiden yoktu, bugün de yok ve hiç bir zaman olmayacak. Bu söylediklerine inanıyorlarmış görüntüsünü vermeye çalışıyorlar.

Sosyal adalet gibi münakaşa ve şüphe kaldırmaz (Kundera buna, insanı çileden çıkaran o ahmaklığıyla boş laf adını takabilir) bir iş için çırpınıp çabalamış olmak onlar için bir anlam ifade etmiyor. Hatta, Macaristan ve Çekoslavakya'ya yapılan Sovyet-Rus saldırısını anında (aradan yıllar geçtikten sonra değil) protesto etmiş olmak da onlar için bir anlam taşımıyor.

Yumuşatıcı sebep yok; mazeret de yok. Sol için kala kala, o da ancak yıkılan duvarın dibinde günah çıkardıktan sonra fatiha okumak kalıyor. Hala, solcu bir sağla karıştırılan sağcı sola göz yumuluyor; bu ikisini ayıran sadece anılar. Ne olursa olsun, ikisinin tek teğet noktası, dışa doğru plüralizmi inanılır yapmak. Yakından incelenince, herşeye evet ve amin diyen bu sağcı solun yokluğunda NATO, çekici gücünün bir kısmını yitirecek.

Nereden bakılırsa bakılsın, komünist blokun yıkılışı ve onun sonucu olarak Varşova paktının zayıflamasıyla Batı'da kendini gösteren huzursuzluk ve şaşkınlığın iki yanı var. Bir yanda, kendi çıkarlarını hepten gözden kaçırmamakla birlikte, Doğu'da yeniden kazanılan serbestlikleri iyi niyetle alkışlayan ve ABD ile Japonya'dan önce davranarak orada açılan yeni pazarları kontrolü altına almak için canını dişine takan Avrupa; öbür yanda, bir çırpıda düşmansız kalarak ekonomik-askeri bir kalp krizi geçirmek raddesine gelen State Department ile Pentagon.

Sürprizlerle dolu ve kinden kurtulmak için çabalayan bir dünyada ne yapmalı? Kapitalist sihirbaz, silindir şapkasından uyuşturucu madde ticaretini hokus pokus etti (ne de olsa, dünyada imal edilen uyuşturucu maddelerin yüzde sekseni ABD'nde tüketilmektedir), ama böylesine ustaca ve el altından yürütülen bir şebekeye karşı tankların, füzelerin, kimyevi silahların, atom denizaltılarının v.s. kar etmediğini çok geçmeden anladılar.

Ve derken, gökten inercesine,

herkesin ayağına köstek olan bir Saddam Hüseyin ortaya çıktı. Pentagon ve Bush ile birlikte büyük silah sanayii yeniden rahat bir nefes aldılar. Hiç su götürmez bu beceriksiz davranışıyla (tüm Pentagon raporlarını dört gözle okuduğu belli oluyor) Saddam Hüseyin, Bush'a arayıp da bulamadığı düşmanı sağlamış oldu. Ama bu defa, en geliştirilmişleri de aralarında olmak üzere tüm silahlar konuşturulabilirdi.

Saddam, giriştiği iş için gerçekten en kötü sözleri hakediyor. Ama, Körfez krizinin gün ışığına çıkarmış olduğu bir şey varsa, o da Güzel Sanatlar'ın bir dalı mertebesine yükseltilmiş olan iki yüzlülüktür. İnkar edilemeyecek bir gerçek varsa o da Sovyetler Birliği'nin bugünkü zayıflığı ve (sadece Üçüncü Dünya ülkelerini değil) bütün dünyayı sessiz sedasız ABD emperyaliminin kucağına atmasıdır. Ve bütün müttefikler az çok uysallıkla (Almanya ve Japonya isteksizce), Irak'a karşı açılan savaşta bu zorba gücün arkasında yer almaktalar.

Bilindiği gibi büyük güç gösterileri her zaman, en yeni kuşak öldürücü silahlarını deneyebilmek için tehlikeli bir biçimde durmadan en küçük bir fırsatı kollayan ABD'den gelmektedir.

Yine de hatırlatmakta yarar var: Bu dost ülkeler, Amerikalı deniz piyadeleri Grenada ve Panama'ya saldırdığında aynı duyarlığı göstermediler. Her bölgenin nedense bir çapulcusu oluyor: Basra Körfezi'nde bu Irak, ama Latin Amerika'daki tehlikenin adı Hüseyin değil USAin. Bugüne kadar ABD'nin girişmiş olduğu 180 müdahale hareketinden (ki bu, çağlar boyunca Cengiz Han, Büyük İskender, Julius Sezar, Hernan Cortez, Napolyon, Hitler, Mussolini ve Stalin'in girişmiş oldukları müdahalelerin toplamından çok daha fazladır) yarısına yakını Latin Amerika'da yapılmıştır.

Bu, neredeyse bir kelime oyunu. Saldırı, ABD deniz piyadeleri tarafından yapılırsa bunun adı pragmatizm oluyor (G.A. Faurol böyle diyor), ama Irak böyle bir şey yaptı mı bu, "barışa indirilen faşistçe darbe" adını alıyor.

Bu da bir yana bilinen bir gerçek de, Irak'ın sahip olduğu ağır silahları temin edenler, şimdi bu ülkeye abluka uygulayan (özellikle ABD ve Fransa başta olmak üzere) aynı ülkelerdir. Sonunda savaş patlarsa, Mirage'ların Mirage'larla vuruştuklarına tanık olacağız.

Bir de buna Hüseyin'in (patentini Reagan'ın elinde tuttuğu kategoriden) dost bir diktatör olduğu günlerde (mesela Kürtleri öldürmek gibi) insan haklarını ayaklar altında çiğnerken ambargo ve abluka ile cezalandırılmadığını ve anlaşılan, kumarda petrole değil insana oynandığı için olsa gerek, sıkılıp utanmadan bu oyuna seyirci kalındığını ekleyin.

Ya, herkesin yardımına koştuğu Kuveyt? Orada sergilenen gaddarlıklar görülmeyecek gibi değil. Bakanlardan biri, prens Abdullah Bin Faysal Bin Türki, El Pais gazetesi muhabirine yalnız 1989 yılında (cinayet, ırza geçme ve fuhuş suçlarından) yüzden fazla kişinin boyunlarını vurduklarını göğsünü kabartarak anlatıktan sonra "el, kol, bacak kesmek ve meydan dayağı çekmek gibi uygulamaların hırsızları yola getirmekte çok etkili cezalar olduğunu" belirtti.

İşte böyle. Başkan Bush, ABD'ne yapacağı yardıma karşılık Mısır'ın dış borçlarını bağışlama teklifinde bulundu. Bu dış borçlar altında ezilen Latin Amerika ülkeleri bilsinler yani: İran Körfezi'ne birkaç askercik yollayıversinler, büyük alacaklı da onların borçlarını defterden siliversin. Bundan başka Bush, Körfez krizi barışçı yollardan çözümlense bile askerlerini süresiz olarak Suudi Arabistan'da ve ona komşu ülkelerde bırakacağını açıkladı. Grenada ve Panama'da olduğu gibi, değil mi?

İleriyi görecek gözü olmayan biz entellér, belli ki gelecek üzerinde tahminler yürütecek yeterince yetkiye sahip değiliz, ama sorular sorabiliriz. State Department'ın ideoloji uzmanı Francis Fukuyama, tarihin sonunun geldiğini ilan etti. Yaptığı prognoz doğru mu? Yoksa, ikinci bölüm mü başlamış bulunuyor?

Eğer öyleyse, birinci bölümden daha can sıkıcı olamaz. Durum onu gösteriyor ki Hıristiyanların Tanrısıyla Müslümanların Allah'ı ilahi dikkatlerini başka kitaplara çevirmişler. Yine de bir yerlerde Marx'ı yeniden okumakta olduğunu söyleyecek bir dönek olmalı.

(*)Mario Benedetti, Uruguaylı ozan, romancı, denemeci, öykücü. Modern Latin Amerika yazınının öncülerinden sayılan Benedetti siyasal olarak da aktif bir yazar:*Frente Amplio* (Geniş Cephe)'nin sözcülüğünü üstlenen Benedetti, cunta yıllarını sürgünde, İspanya'da geçirdi. Halen Montevideo'da yaşamını sürdürüyor.

(Bu yazı De Volkskrant gazetesinin 1 Ocak 1990 günlü sayısında yayınlanmıştır.)

Üniversitedeki Demokratik Muhalefette

KÜRT ÖĞRENCİLER

Müjdat Erözgün

Üniversitedeki demokratik muhalefet, içerisinde taşıdığı farklı renkleri açığa çıkarmada güçlük çekiyor. Oysa gerek ülkede gerekse üniversitedeki baskılar öylesine çeşitli ve yoğun ki, bundan etkilenmeyen kesim yok denecek kadar az. Kendilerini rahatsız eden birçok gelişmeye tavır almaya niyetli, ancak ciddi bir örgütlülük içinde bulunmayan farklı gruplarla demokratik öğrenci hareketi arasında kurulacak bağlar, eylemliliklere ve mücadelenin geneline katkılar sağlayacak. Bu gruplar içinde -bazı ayrımlar taşımasına karşın- en önemli yeri Kürt gençlerinin oluşturduğu yurtsever gençlik grupları tutuyor.

Yurtsever gençler dernekleşme çalışmalarının başlangıcından beri, bu sürece ciddi bir katılımda bulunmadılar. Kendilerini "Batı"daki üniversitelerde "misafir" olarak görme eğilimi Kürt öğrenciler arasında oldukça yaygın. Sadece ulusal direnişe destek veren eylemlerin içinde yer alıyorlar.Ancak bu mücadele anlayışı bile, demokrasi mücadelesinin farklı güçlerini biraraya getiren eylem süreçlerini yaratabiliyor.Halepçe katliamı ve Nevroz dolayısıyla Mart ayı içinde üniversitelerde çok sayıda eylem gerçekleştirildi. Ankara'da Siyasal ve Hukuk fakülteleri önünde forumlar yapıldı, Eğitim bilimleri Fakültesine doğru yürüyüşe geçen öğrencilere, burada üslenmiş olan sivil polis saldırdı. ODTÜ'de de Nevroz ateşi yakılarak halaylar çekildi. Bundan başka Bursa Uludağ Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Trakya ve Cumhuriyet Üniversiteleri ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde Halepçe katliamı ve Nevroz dolayısıyla yürüyüş ve forumlar düzenlendi. İstanbul'da ise, istanbul Öğrenci Dernekleri Federasyonu'nun aldığı karar doğrultusunda çeşitli ey-

lemler yapıldı.

Elbette yurtsever gençlik gruplarının demokratik toplumsal muhalefetin ortak güçlerinden biri olarak örgütlendirilmesinin tek olanağı takvime bağlı kutlama ve anma eylemlerinde bulunmuyor. Biraz yakından bakıldığında ulusal baskıya karşı direnişin demokrasi mücadelesinin bütünüyle temeldeki birliği kolayca görülebilir. Bu ortak temel, aynı zamanda güçlerin birlikte örgütlenmesinin de maddi olanağını oluşturuyor.

Bugün örneğin üniversitelerde Kürt öğrencilerin ulusal bilinç ve kültürlerini geliştirme olanakları yok. Kürt öğrenciler kendi tarihlerini, kendi kültürlerini, kendi dilleriyle tartışıp yeniden üretmeyi, ancak özerk-demokratik üniversite mücadelesinde yaratma şansına sahip olabiliyorlar. Yıllardır devletin resmi "Kürt" politikası ve görüşlerinin yerine, Kürt öğrencilerin bakışlarının konulması da ancak bu yolla gerçekleşebiliyor.

Kürt öğrencilerin mücadele sürecine katılımları İstanbul ve İstanbul dışındaki üniversitelerde farklılıklar taşıyor. Özellikle İstanbul'da, Kürt öğrencilerin bu yıl süreçte daha aktif olarak yer aldıkları görülüyor, İÖDF aracılığıyla Kürt öğrencilerin karar alma süreçlerine etkin katılımları, onların mücadelenin bütününe katılmalarını sağlamada olumlu bir rol oynuyor. Bu durumun kalıcılaşması, özerk-demokratik üniversite mücadelesinin net olarak kavranılmasında yatıyor. Örneğin, özerk-demokratik üniversite talebinde, üniversite, toplumla kurduğu ilişkilerde kendisini demokrasi güçlerinin yanında tanımlar. Özerk-demokratik üniversite talebi de zaten bu güçlerin ortak mücadelesiyle hayat bulabilir.

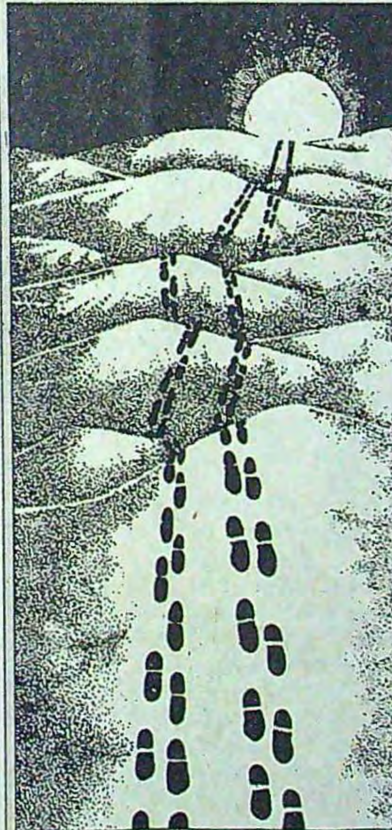
Kürt öğrencilerin üniversitedeki demokratikleşme mücadelesine katılmaları, demokratik öğrenci hareketinin Kürt ulusal hareketinin mücadelesini destekleyen ve Kürtlere uygulanan baskı politikalarını teşhir eden bir tutum içinde olmasıyla olanaklı. Elbette Kürt öğrencilerin ulusal direnişe karşı özgül duyarlılıkları gözönüne alınmalı ve bu yöndeki çalışmalar demokratik öğrenci muhalefetinin doğrudan etkinlikleri arasında görülmelidir. Özerk-demokratik üniversite talebi ve mücadelesi, faşizme karşı demokrasi mücadelesidir. Mücadelenin etkinliği ve başarısı üniversite içindeki demokrasi güçlerinin sürece bütün enerjileriyle katılmalarıyla doğru orantılı. ■

ODTÜ'lüler Yürüyor!

Akşam karanlığında, yoldaki araçların bir parlayıp bir söndüğü alacakaranlıkta yürüdü öğrenciler. Kitapları, defterleriyle yol kenarında araba ışıklarında görünen, arabalar geçince silüetleşen öğrenciler. Binlerce ODTÜ öğrencisi.

Eskişehir-Ankara karayolu araçlarla, yol kenarı ilk defa öğrencilerle kapatılmıştı. "Servis araçlarımız kaldırıldı Bu nedenle yürüyerek evlerimize gidiyoruz" en çok duyulan söz oldu. Yol kenarı da aksilikten mi nedir, bir dar bir dar. Yürüyüş görevlilerinin esas görevi, öğrencileri vızır vızır gelip geçen araçlardan korumak. Zaten en çok üç kişi yanyana yürüyebiliyor. Ama asıl güzellik de bu nedenle oluşuyor. Upuzun bir konvoy. Zonguldak'tan öğrenilen şeyler var, galiba. İddialı ama, "Zonguldak'ın yol kenarında yürünmüş bir minyatürü bu."

Polis kendisi, öğrenciler kadar sayıyı tam olarak yığamamış,

belli. Ama bütün yürüyüşçüleri götürecek kapasitede araç hazır bekliyor. Kendisi açısından stratejik bir yerde barikatını da kurmayı ihmal etmiyor. Fakat bir kişi bile, "ben artık buradan sonra yalnız evime gidebilirim" demiyor. Okul çıkışı yapılan sohbetin o akşam başlatılan toplu biçiminin kendi istedikleri zamandan önce kesilmesinden memnun değiller besbelli. Üstelik çoğu, kendi yaşlarından daha eski olan servis araçları için yürüyorlar ki, onlar için servisi kaldırılmış bir ODTÜ, ODTÜ değil. Belki de onlar yürürken, yoldan kendi özel araçlarıyla, dolmuşlarla, otobüslerle eski ODTÜ'lüler de geçiyor. Onlar, ne düşündüler, bilmek olanaksız. Biz sadece ODTÜ'lü bir öğrencinin babasının düşündüklerini öğrenebildik. Yürüyüşten sonra bindiğimiz taksi şoförü bu. Ne olup bittiğini bize sorduktan sonra "öğrenciler haklılar" diyor. "Benim oğlum da ODTÜ'de öğrenci" diyerek, servis otobüslerinin kaldırılması nedeniyle kendisinin bir baba olarak uğradığı ekonomik yükü anlatıyor. Söylemiyor, ama oğlunun da yürüyüşçülerin arasında olduğu bal gibi belli oluyor. Biz de sormuyoruz. Sonra polisin tavrını kastederek, "Bu öğrenciler gavur mu" diyor. "Memleketimden utanır oldum. Memleketi batırdılar. Bu memleket, ancak Semra Özal da başbakanlık yaptıktan sonra kurtulur. Çaresi yok, olacak. Daha biz hiç iyi yönetim görmedik. Emekçi, demokrat insanlar için hiç çalışan yönetim gelmedi bu memlekete. Memleketin kurtulması lazım bunların elinden. Yoksa polisten molisten değil, utancımızdan öleceğiz."

Farkettiniz mi, dört cümlede dört kez "memleket" diyor, üstüne basa basa. Memleketinin işgal altında olduğunu düşünüyor. Öyle çatlak matlak değil. Sapasağlam, yılların tecrübesini yüzünün her ayrıntısında görmek mümkün. Oğlunun başarmasını istiyor. Yoksa utancından gidecek...

Kimse memleketinde misafir gibi yaşamasın. ■

Erdem Gül

A m a,

Mecit ÜNAL

Burdayım, bir yere gitmedim ki!...Gittim sandın, gittim sandılar.... Nereye gidebilirdim? Kendi yüreğine -grandi direğine- demir atmış bu gemi nereye gidebilir?...

Burdayım...Burda dururum hep. Gittim, gidiyorum, gideceğim, der burda kalırım. Beklerim...Godot'yu bekler gibi. Beklediğimin Godot olmadığını bilerek ve neyi, kimi, neden beklediğimi bilmeden. Belki de, aslında beklemem bile. Öyle derim. Giderek her şeyi birbirine karıştırırım. Geçmiş, gelecek ve şimdi birbirine dolaşır. Binlerce yıl önce olmuş bir olayı tekrar tekrar hatırlarım da, dün ya da bugün ya da az önce olmuş bir olayı unuturum...Neydi, şimdi söylediler...Durun, hatırlamak için ceplerime bakmalıyım; yazılı bir defter sayfası, yanık bir kibrit çöpü, düğümlenmiş bir iplik, bir düğme, kırık bir tırnak çakısı, bir telefon jetonu-kuşkusuz işe yarar gerekçesiyle-bir sinema bileti, gazetelerden kesilmiş bir ölüm ilanı..mutlaka birindedir.

Burdayım, bir yere gitmedim ki!..Nereye gidebilirdim? Kendi yüreğine-grandi direğine- demir atmış bir gemi nereye gidebilir? Burdaydım. Yerini terk etmeyen bir heykel, bir nişantaşı gibi adımı süresiz grandi nöbetine yazdım; gündüzleri balina, geceleri yıldız gözetliyorum. Benim işim bu...Moby Dick'i avlamaya çıkmıştık. Yıllar geçti. Unuttuk. Aklımızdan çıkıp gitti, biz farkında olamadık...Yine de ben, unutmuş olalım olmayalım, grandi çanaklığındayım. Neşeliysem, ağızmızıkamı da alıyorum yanıma-ama hüzünlüysem de yanımda,-neşeli şarkılar çıkarmaya çalışıyorum. İstediğim melodiyi çıkaramıyorum. Başka melodilerle karıştırıyorum-zaten ben son günlerde her şeyi birbirine karıştırıyorum,-sanki neşeli bütün şarkılar uçup gitmiş aklımdan. Durup durup hüzünlü şarkılar dolanıyor dilime...Çalmıyorum. Kutusunda bırakıyorum. Hem zaten benim ağızmızıkam da yok. Olduğunu varsayıyorum. Yani olmuş olsa, diyorum. Var'la yok arasında dolaşıyorum. Bir var oluyor bir şey arıyorsam, arıyorum, aradığım şey, bir de bakıyorum ki yok, yok olmuş. Ne aradığımı, neden aradığımı unutuyorum. Arıyorum işte. Belki de, diyorum, öylesine bütünleşiyorum ki aradığım şeyle-bu bir ağızmızıkası da olabilir elbet,- arama nedenlerin ortadan kalkıyor, gerekçesiz kalıyorum...İşte, daha şimdi aklımdaydı...Durun, hatırlamak için tekrar ceplerime bakmalıyım; kırık bir kurşunkalem, bir parça silgi, yıpranmış bir mektup zarfı, bir pul, boş bir kağıt, seksen eylül gecelerinden kalma bir şiir- "aşk bir elimizin ötekini bulmasıdır diyorsak da",- apansız bir kaybolma, bir intihar gibi apansız bir ölüm haberi/ "aşkın kayığı yaşama çarptı!..."....Mutlaka birindedir. Ama bulamıyorum. Tam bulmaktan umudu kesmişken, Lali Berte, diyorum, evet aradığım bu. Beklediğim ve beni bekleyen...Sizin de beklediğiniz ve sizi de bekleyen. Kimilerini uzun süre beklemek gerekebilir, der O. Sabırlıdır...Ablasından söz eden, ama ablası yok, annesinden söz ediyorsa annesi de olmayan, Fulya adında biri hiç olmadığı halde Fulya'dan da söz eden, hem bunların hepsi olan, hem hiçbiri olmayan, kimsenin Arkadya'dan ona bir gül getirmediği, araya boncuklar dizerek saçlarını iki yanda toplayıp renkli saçbağlarıyla örmüş bir genç kız görürseniz gösterilerde; ya da az az soğuyan, az az duyarsızlaşan ve yerçekimi duygusunu yitirdikçe yaşamı git gide pelteleşen, ama dişle tırnakla bilinçle ve yürekle direnen, bütün bir gece boyunca bir kazağı söküp bütün bir günün geceyi bekleme saatlerinde yeniden dokuyarak mı, demiştim, değil, ters çevrilmiş bir kumsaatinin akışı boyunca o çok büyük alana o çok büyük beyazperdeyi dokuyan bir imgeden sözedildiğini duyarsanız, bilin ki odur. Kılık değiştirmiş bir aşktır O...Daha birçok anlamlara gelebilir. Ama siz duymazsınız, görmezsiniz, sabretmezsiniz!...

Ama belki de O yok. O yok da, ben varmış sayıyorum..Bunu aklımdan geçirir geçirmez aşağıya inip -grandi çanaklığındaydım- basbas bağırıyorum: Nasıl yok?!...Yok diyorsam vardır o, var diyorsam...vardır!..Vardır "ve ben bunu 'bir gün gelecek' diye adlandırıyorum. Ve inandığım şey bir gün gelecek. Evet, belki de gelmeyecek, çünkü bize gelmesin diye hep yıktılar, binlerce yıl boyunca hep yıktılar. Gelmeyecek ama yine de inanıyorum. Çünkü inanmazsam eğer artık yazmam da olanaksızlaşır" (Ingeborg Bachman), yaşamam da..Üçe kadar sayıyorum. Kuşkuya kapılıyorum. Uzatıyorum saymayı. Şaşırıyorum, derken hadi baştan..Kaçtı en son?..Olmuyor. Sayılacak somut şeyler buluyorum. Kitapları, defterleri, dergileri, gazeteleri, giysileri, iplere asılı çamaşırları, kapıları, pencereleri..Sayılacak hiçbir şey kalmayınca yıldızları sayıyorum (*). Bırakıyorum saymayı. Yeniden başlıyorum aramaya. Yıl dört mevsim, oniki ay, üçyüzaltmışgün/ altı saat öyle bir arıyorum ki, aramıyorum artık. Kendimde buluyorum. Elimi uzatıyorum, aaa yok olmuş! Nereye gitti?..Nereye gidebilir; yüksek, kayalık, gri bir tepe....

SOPRANO-Nereye gidebilirim, yüksek,kayalık, gri bir tepe. Günbatımı. Rüzgar esiyor. İrili ufaklı gri taşlar yuvarlanıyor tepeden..Tepenin doruğundaki, göğe bir mızrak temreni gibi uzanan sivri kayanın tam ucunda küçük bir ağaç var. Gövdesi mavi, dalları kırmızı, yaprakları mor. Türü bilinmeyen bir

Lali Berte'ye Mektuplar

Bir Yol Var, Biliyorum

ağaç bu. Deli bir ağaç..Rüzgar şiddetlendikçe, ağaç, fırtınaya yakalanmış bir sandal gibi çırpınıyor, yapraklar da türlü renklerde ışıltılara boğuluyorlar. Her yaprak çok uzaklardan duyulan bir çıngırak oluyor. Ağacın, kayalığın heybeti karşısında ufacık kalan gövdesine oranla iri kökleri, derin yarıklar aça aça inatla toprağa ulaşmaya çabalıyor, sımsıkı yapışıyor kayalığa...Tepenin eteğindeki eğimli düzlükten ufuk çizgisindeki sıradağlara kadar kimi insan başına, kimi başı kopuk insan, kimi at gövdesine benzeyen iri kaya parçaları, yarı yarıya toprağa gömülmüş, yüzükoyun ya da sırtüstü devrilmiş, dizleri üstüne çöküp öylece kalmış gibi, düzlükteki irili ufaklı sayısız taşın oluşturduğu gri denizin ortasında birer adaya benziyorlar: uçsuz bucaksız bir taşdenizi ve uçsuz bucaksız bir adakayalardenizi...Taşlar ne kadar griyse kayalar o denli siyah, taşlar ne kadar kaygansa kayalar o denli pürtüklü. Sanki kanlı bir savaş olmuş tepenin eteğinde. Sanki bilinmez bir nedenle, belki de hiç neden yokken, birbirini kırıp geçirmiş insanlar. Ve sanki bilinmeyen bir Tanrı'nın gazabına uğrayıp taş kesilmişler..Bir ara, rüzgar fırtınaya çeviriyor. Ağaç, iri kökleriyle sımsıkı yapışıyor kayalığa, öne-arkaya-sağa-sola yatıyor, çılgınca direniyor. Tepeden irili ufaklı bir taş kütlesi kopuyor ve hızla aşağıya yuvarlanıyor. Taş kitlesinden ayrı, en önde koşan küçük bir taş, yüzü ufuk çizgisine bakan kopuk başı az ötede, dizleri üzerine çökmüş taşgövdenin ayakları dibinde duruyor. Öteki taşlara benzemeyen bir taş bu, lacivert bir taş. Sonra öteki taşlar da ardı sıra gelip aynı yerde duruyorlar. Aynı anda rüzgar da duruyor. Yine aynı anda, taşgövdenin üzerine düşmekte olan bir gölge yavaşça kayıyor...

TENOR-Yaşlı bir gezgin, kopuk başın önünde durmuş taşgövdeye bakmaktaydı. Uzun,dalgalı, aksaçları, yaşlı ve yorgun yüzü, yıpranmış harmaniyesi, çıplak ayakları ve acılı duruşuyla az öncesine kadar hareketsizdi. Şimdi, uzun sopasına dayanarak eğilip yerdeki kopuk başı alıyor ve taşgövdenin bir elmas bıçağıyla kesilmişçesine pürüzsüz, kaygan boynuna koyuyor. Taşgövdenin boynu öylesine pürüzsüz ve öylesine kaygan ki, baş kayıp düşüyor. Gezgin, başı üç kez aynı yere koyuyor ve baş üç kez düşüyor. Dördüncüde...

SOPRANO-...dördüncüde garip beyaz bir kuş peydah olur. Taşgövdenin boynuna konar ve acı bir çığlık koparır. Kuş ard arda iki çığlık daha kopardıktan sonra havalanır ve ağacın çevresinde hızlı, keskin ve tiz daireler çizerek çılgınca dönmeye başlar...

TENOR-Öyle ki, ağıcın çevresinde bembeyaz bir halka, küçük bir bulut oluşur. Gezgin, taşgövdenin ayakları dibindeki küçük lacivert taşı alır, doğrulup ufka döner ve görmüş geçirmiş acılı bir tavırla binlerce yıldır söylenegelen bir hikayeyi anlatmaya koyulur:

GEZGİN-İnsanın insana yaptıklarını yeryüzünün her yanına duyuracağım. Yazıcılar tuğlaya işleyecekler, demirciler demire...Çömlekçiler çamura işleyecekler, dokumacılar kumaşa...(yürür). Rüzgarlar rüzgarlara söyleyecekler, taşlar taşlara...(ağır ağır uzaklaşmaktadır)...Yerin altında ve yerin üstünde, gökyüzünde ve denizyüzünde...(alacakaranlık çökmüş, güneş dağların ardında kalmıştır)...anlatılan hep onun hikayesidir...

SOPRANO-Rüzgar esmeye, taşlar yuvarlanmaya, ağaçla bulut bir olup...

TENOR-Koro girer...

SAKSAFONLAR-Bizim hikayemizdir!...Kaç bin yıldır acı çektik, aşağılandık! Onurumuz kırıldı, küçük düşürüldük!...Tekerleği, sabanı, çıkrığı icadettik, kurduğumuz kentleri yıktık! Aynı tanrılara inanmadık birbirimize düştük! Aynı tanrılara inandık yine birbirimize düştük! Kaç bin yıldır inatlaştık! Cinslere, renklere, sınıflara ayrıldık! Toplama kampları, hapisaneler, işkence araçları, gazodaları yaptık! Kahramanlar yarattık, yarattığımız kahramanlara taptık! Taptıklarımızı lanetledik, yeni kahramanlar yarattık! Şairlerimizi kovduk, bilgelerimizi taşladık! Sahte peygamberleri övdük, diktatörleri alkışladık!..Kaç bin yıldır aşkı, ekmeği ve özgürlüğü aradık! Bulamadık! Bulamadık!..

SOPRANOSAKSAFON/

TENORSAKSAFON- Baldıran dallarından örülme taçlar, kimin saçlarına yakışabilir?!..

....

Kimin?!..

Bu soruyu soralı aylar var. Umutlarımızı yakıyorlar, Lali Berte. Gaz döküp, benzin döküp yakıyorlar umutlarımızı.

Kaç bin yıldır **Nabukadsultansezar-Şahiskenderadolfbush.** Ninova kaç kez harabe. Babil kaç kez tarumar, Halepçe kaç kez ölü bir kenttir?..

İNSANLAR, NE ZAMAN BİTİRECEKSİNİZ İNSANLARLA SAVAŞI?

"AMERİKA, NE ZAMAN BİTİRECEKSİN İNSANLARLA SAVAŞI?"

....

Burdayım, bir yere gitmedim ki!..Nereye gidebilirdim? Kendi yüreğine -grandi direğine- demir atmış bir gemi nereye gidebilir?..Sürekli bir arayış, buluş ve yeniden arayış içinde birbirimizi kaybetmek için savaşın çıkması gerekmiyormuş, bunu anladım...Baldıran dallarından örülme taçlar kimin saçlarına yakışabilir, diyorsak da, umut her zaman diri. Ve uzak, çok uzak, en uzak yıldızlara bakarak diyorum ki; evet, öyle bir ülke, olasılıklı bütün yolların dışında, o ülkeye giden mutlaka bir yol var, biliyorum: gelecek, her zaman olduğu gibi şimdi de bizim ellerimizde...

(*) Çıplak gözle görülebilecek bütün yıldızları saydım, senin gözlerin şehla.

Mart 1991

Estetik Teoride Eklektik Halka

PLEHANOV TEZLERİ

Mustafa Öztürk

Devrim sonrası Rusya'da Plehanov, afaroz edilmiş bir düşünce adamıdır. Onun sanat meselelerine ilişkin tezlerinin incelenmeye değer görülmeyişi, yetersiz ve çelişkili oluşundan dolayı değil, bizatihi Plehanov tarafından söylenmiş olmasındandır. Oysa, peşinen reddetme yerine onunla kuramsal bir hesaplaşmaya girmek devrim sonrası sanat teorisi çalışmalarına büyük katkılar sağlayabilirdi.

Ama RSDİP (Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi) içinde menşevik kanatta yer almış, 1. Dünya Savaşı'nı destekleyerek, Kautsky'nin "yazgısına" ortak olmuş, bolşevik devrimine sonuna kadar direnmiş olan Plehanov, "yazdıkları okunmaya değmeyecek" bir düşünce adamı olarak yok sayılmıştır. Oysa, salt, sanatın özerk bir alan olarak ayrımını yapma çabası bile tek başına oldukça önemli bir vurgudur.

Plehanov'un politik yanılgıları, yazınsal-sanatsal yargılarına da sinmiştir. Narodnizmden koptuğu ve "Osvobojdeniya Truda" (Emeğin Kurtuluşu) grubunu Vera Zasuliç ve Pavel Axelrod ile köylülüğün devrimci kopuşta üstlenebileceği rolü topyekün reddetmesi gibi, "Savaş ve Barış"ın yazarı Tolstoy'la ilgili değerlendirmelerinde, "O, büyük bir senyördü ve ölünceye değin öyle kaldı" saptamasını yazınsal değerlendirmelerin önüne geçirmiştir. Oysa Lenin, aynı Tolstoy'da 1905'in arka planını gördüğünü "Rus devriminin aynası" nitelemesiyle ifade etmiştir.

Plehanov'un Lenin'le ters düştüğü günlerde, sanat tezlerindeki çelişik bölümlerden yola çıkanlar, ideolojiye estetikle karşı çıktığını öne sürerler.

Ona yönelik eleştirilerin toplandığı d..er önemli bir yönelim de, estetiğe salt toplumbilimsel bir temel kurması, etik-estetik üstyapı ile uzlaşmaz sınıf bilinci ve psikolojisi arasında oldukça mekanik bir bağlantı tanımlamasıdır. Bu noktadaki eleştirilerin hedefi olan, aslında Plehanov'un, edebiyat meselelerine yaklaşımda bir Marxçı olarak yaptığı ilginç bir vurgudur; bu da sanatsal dilin sosyolojik dile çevrilmesi olarak ifade edilebilir.

Plehanov'un sanatın kökeni ve işlevini açıklama kaygısı, onu biyolojik ve antropolojik verilere yöneltmiş, Darwin, Kant ve Hyppolite Taine etkileriyle yüklü, çelişkili, karışık öğelerden oluşan, uyumsuz bir bütünlük taşıyan tezlerinin açmazlarını ortaya koymuştur. Plehanov'da "güzellik" bir kavram olarak, toplumsal değişim sürecinde incelenirken Marx'a, biyolojik işlevsellik çerçevesinde ele alınırken çıkarımlarını, Marx'ın toplum yaşamı ve değişimi düzleminde tekrarladığını sanır. Eskiden yeniye doğru sürekli evrilmeyi, eskiden yeniye doğru devrimci bir kopuşla aynileştirir.Darwin'in "evrim" teorisi çalışmalarında, güzellik ve güzelliğe hitap ediş bir içgüdüye bağlanmıştır. Hayvanlarda "kur" kapmanın gerekçesi olan içgüdü, insanlar için de ön kabul görür ve Kant'ın insanda güzelliği algılayan ruhsal yeti tespitine ulaşır. Evrimci Darwin, idealist Kant, maddeci Plehanov'un teorik dayanakları olurlar.

Plehanov, yazın-sanat ürününü çözümlerken "sanatsal ve toplumsal öğeleri ayrı ayrı ele alan" bir yaklaşımı ilk geliştiren markscı düşünürdür

Sanatı, tarihsel ve toplumsal koşullar içinde tanımlama kaygısıyla, güzelliği tarihsel ve toplumsal koşullara bağlı değer ölçüleriyle ilişkilendirir. Bu değişken ölçütler, "faydacılık" güdüsüyle anlam kazanır. Oysa sanat ürününde "fayda"yı reel bir vasıf olarak öngörmez Plehanov. Ancak idealizmle ayrımı koyabilmek için "fayda sanat ürününden uzak tutulmaz.

Burada tuhaf bir uzlaşma tezi koyar ortaya. Eskiden "faydalı" olan, bugün sanat ürünü için "zul" olmayacak bir "faydalılık vasfı" bu işlevini yitirince güzel sayılacaktır. Ancak bugün faydalı olan güzel sayılmak için yeterli değildir.

Örneğin, yerlilerin deri, hayvan dişi, tırnağı takmalarını, o dönemde kabileyi simgelemesi, cesaret vermesi, motivasyon gücü gibi faydalarından dolayı anlamlı bulurken, sonradan bu faydalarından arınan alışkanlığın süs ve gösteriş aracı olarak "güzellik" kavramına bağlanması örneğini verir. Hayvanları iyi taklit eden insanın, o hayvanın huylarını iyi bileceğini ve bu ölçüde başarılı bir avcı olacağını vurgular. Bu arkaik faydacılık vurgusu kaba bir maddeci bakış koyar ortaya.

Bir edebiyat ürününü, bir tabloyu, bir klasik müzik yapıtını, bu arkaik-antropolojik örneklemelerinden sağlanan çıkarımla açıklamak olası mıdır? Plehanov bu çelişkinin farkındadır. Bu kez yaklaşımını ve fikir yürütme biçimini değiştirir. Yeni terimlere başvurur:

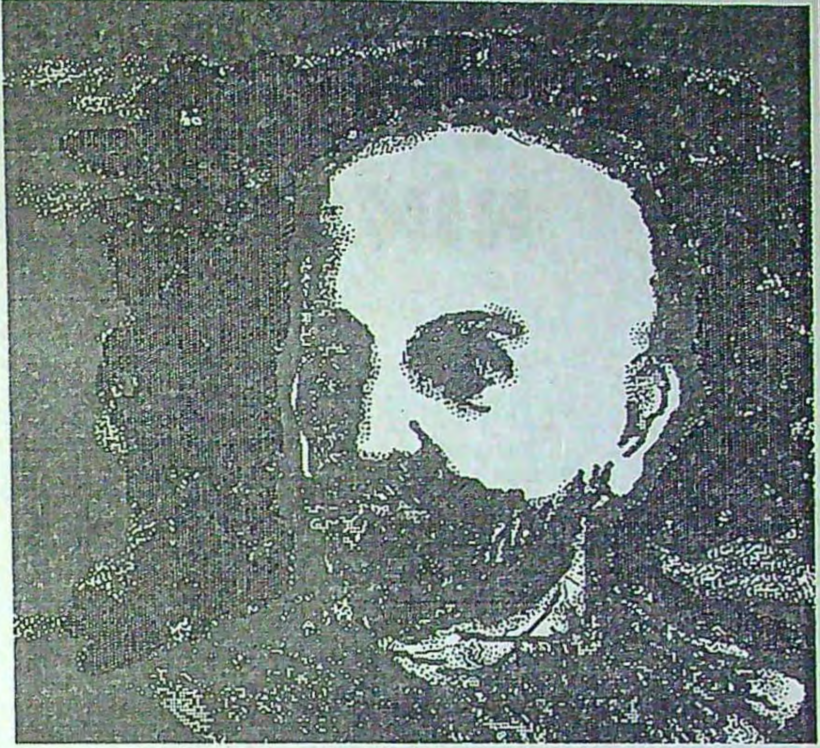
"İmgeler ve seslerle icra edilmiş bir sanat eseri, mantıki yetimize değil, hayali (contemplative) yetimize hitap eder. İşte bu nedenden ötürü, bizde toplumsal yarar üstüne düşünceleri harekete geçiren bir sanat eserinde estetik tad olamaz..." (Plehanov, Margolies s.4, aktaran M. Belge, Marxist Estetik s.46)

Burada varılmak istenen sonuç, sanatın politika ve ahlaktan ibaret olmaması gereğidir. Ancak somut bir açıklama yerine, bulanık ve gerekçelendirilememiş şahsi temayüllerle malül bir terminoloji maddeci bir düşünür adına boşluğa yumruk atmaktır.

Kant, Darwin'in idealist temelleri üzerinde yükselen kaba bir maddecilikle ortaya konulan Plehanov tezleri, eklektizmin ve değişken terminolojnin açmazlarıyla bir formülasyon arayışıdırlar. Bireyin biyolojik varlığına yapılan vurgu Darwinizm'in izlerini taşır. Bu vurgu üzerinde yükselen estetik öngörüler de determinizm kendisini ele verir.

Plehanov'un estetik kuram için çabalarında Marx ve Engels'in sanatta yöntem konusunda öne çıkan tespitlerinin getirildiği önemli bir nokta da, "faydacılık, güzellik, doğru fikirlerden kaynaklanma" gibi yeterince gerekçelendirilemeyen öncüllerine karşın, sanat ürününe değer biçilirken, sosyal-siyasal normların ölçüt olarak geçerliliğini, doğru fikirlerden kaynaklanma ve toplumsal bağlamla ilişkilendirme ile sınırlı olarak belirlemesidir. Bu, politikanın, bunun ötesinde bir yargılama ve değer tayin etme merci olarak tanımlanmayışıdır. Partizanlık ve halka bağlılık ilkelerini, Çernişevskiy, Belinskiy ve çağdaşları olan, marxizmle buluşamamış maddeci Rus devrimci demokratlarından devralmaz. Bu Plehanov'un kendinden önceki düşünürlerin izlekçisi değil polemikçisi olarak, onların sanata ilişkin ideal düşüncelerinin ayrımını tespit ettiği önemli bir noktadır.

Plehanov, yazın-sanat ürününü çözümlerken, günümüzde yeterince edebi ve bilimsel sayılmasa da, dönemine göre yeni ve ilerici olan, "sanatsal ve toplumsal öğeleri ayrı ayrı ele alan" bir yaklaşımı ilk geliştiren marxçı düşünürdür. Plehanov'un izlekçisi olan pek çok yazar ve eleştirmen, edebiyat eleştirisinin bu iki düzeyi de gözetmesi gereğini vurgulamışlardır. ■

"İmgeler ve seslerle icra edilmiş bir sanat eseri, mantıki yetimize değil, hayali yetimize hitap eder."

Sinemamızda Politik Laf Etme

"12 EYLÜL FİLMLERİ" HİKAYESİ (II)

Murat Kenan

80'den sonra Türk Sinemasında "politik laf"lar eden filmler üzerine düşüncelerimizi ifade ettiğimiz "12 Eylül Filmleri" hikayesi başlıklı yazımızın Demokrat!'ın 9. sayısında yayınlanan birinci bölümünde konularını 12 Eylül sonrası yaşanılanlardan alan filmlere değinmiştik. Bu bölümde de 12 Eylül'ün öncesini "anlatan" filmlere göz atıp bu işi bitireceğiz. Ama öncelikle bu yıl festivalde görebildiğim "Bekle Dedim Gölgeye" ve "Darbe" adlı filmler üzerinde duracağız.

"Politik Laf Etme"nin Ötesi "Bekle Dedim Gölgeye"

Yazının birinci bölümünde "... bir anlayış, tür olarak politik filmin Türkiye'de düzeyli bir örneği yok" şeklinde ifade etmek istediğim, ancak bir dizgi hatasıyla "politik filmin düzeyli bir örneği yok" diye yazılan düşüncem, oldukça kısa bir sürede, Atıf Yılmaz'ın "Bekle Dedim Gölgeye" filmini çekmesiyle çürütülmüş oldu. Çünkü Atıf Yılmaz'ın filmi anlatım sorunlarını aşmış sağlam yapısıyla, basit dengeler peşinde koşmayan düzeyli gerilimiyle bu türde sinemanın dünyadaki örnekleriyle boy ölçüşebilecek nitelikte. Hatta konusunun çarpıcılığı ve derinliğini düşünürsek birçoğunun üzerinde bile. Ümit Kıvanç'ın romanından, yine Ümit Kıvanç ve Barış Pirhasan'ın yazdığı senaryo ile çekilen film, "rüyalarının mücadelesini" vermiş, ancak yenilmiş bir kuşağın insanlarına ağıt. Tüm bir 68 kuşağının, dünyayı değiştirme mücadelesinin özgür çocuklarının yazgısı, bir grup arkadaşın öyküsüyle anlatılıyor, hem de Türk Sinemasının bilinen anlatı yollarının çok ötesinde bir tutumla, ucuz göndermeler, karton tiplerle genellemeler yapmayarak... Film, seyirciye "polisiye film mi izleyeceğim" düşüncesi veren bir bölümle başlıyor. Ve Gazeteci Erdinç'in eski arkadaşlarına bir gazete haberinde rastlayıp, onları araması ekseninde gelişiyor. Darbeden sonra tüm arkadaşları cezaevine girmiş işkencelerden geçmiştir. Dışarı çıktıklarında, "bedenlerinin kurtulup, ruhlarının tezgaha alındığı" dönemde birbirlerine kenetlenerek varolma mücadelesi verirler. Ancak "bedenlerinden başka değiştirecek" hiçbirşeyi kalmayan bu gençlerin her birinin sonu ölüm olur. 12 Eylül, filmdeki gençler, devrimci mücadelenin tüm özgürlükçü yanlarını yitirdiği, dünyayı değiştirme mücadelesinin klasik yollarının da yeni bir düzen, iktidar oluşturduğu bir dönemde yakalar. İktidar

Sinemamızda flash-back kurgusu hiçbir zaman filmin bütününü olgun kılacak biçimde kullanılamamışken, ilk kez "Bekle Dedim Gölgeye"de başarılmış

düşüncesi onlara darbeden önce de acı veren bir olgudur. Kişilerdeki bu iktidar karşıtlığı, veya belki de değerlerdeki değişme olgusu onları anlamak için son derece önemliyken, bunun yalnızca uzun konuşmalarla ifade edilmesi bence filmin tek eksikliği. Romanda bu olgu gayet belirgin, filmde de görüyoruz ki konunun merkezine alınmaya çalışılıyor, hatta filmin tanıtımı da bu yönde yapıldı.

"Bekle Dedim Gölgeye" Türk Sinemasında flash-back (geriye dönüş) kurgusunun başarıldığı ilk ve tek film. Sinemamızda geriye dönüşler yapmak, düş sahneleri, gerçeküstü sahneler kullanmak gibi tutumlar hiçbir zaman filmin bütününü olgun kılacak biçimde gerçekleştirilememişti. Daha çok 80'li yıllarda denenen bu yöntemler, klasik anlatı tarzının dışına çıkış için yapılan denemeler düşe kalka ilerliyordu ve sonunda olgun bir ürününü verdi. Bu arayış döneminde ise az çok olumlu örnekleri yine Atıf Yılmaz "Hayallerim, Aşkım ve Sen", "Adı Vasfiye" adlı filmlerdeki düş-gerçek kurgusu ve geriye dönüşler ile veriyordu. Yönetmen yine bu dönemde kendi deyimiyle "üçüncü boyutu, derinliği olmayan" sinemamıza "Ah Belinda", "Asiye Nasıl Kurtulur?", "Arkadaşım Şeytan" gibi her yönüyle tartışılabilecek ancak çağdaş bir anlatı tarzı oluşturma, bilinen versiyonları aşma anlamında katkıları yadsınamayacak filmler yaptı. İrfan Tözüm'ün "Fazilet"te yaptığı düş-gerçek kurgusu, Yavuz Özkan'ın "Film Bitti"deki içeriğe uygun biçim kurma çabası, Barış Pirhasan'ın "Küçük Balıklar"da yeni ve özgün anlatım yolları kullanması olumlu çalışmalardı. Ancak klasik anlatıyı bile doğru dürüst beceremeyen bir sinema için bu girişimlerin yalnız kalıp oldukları yerde durması kaçınılmazdı. Dünya sinemasında klasik anlatı tarzının aşılmasıyla ortaya çıkan çağdaş anlatı, yani gerçekliğini film süresince perdede kuran, bu gerçekliği kurarken de gündelik gerçeğin zaman, mekan vb gibi ögelerini hiçe sayabilen anlatı tarzı bizde gayet temelsiz bir biçimde "Yeşilçam Sineması"nın aşılması anlamında gündeme geliyordu. Ve birçok film de aşmaya çalıştığı sinemanın estetiğine bile ulaşamayan filmler oldu.

Sinema Sanatına "Darbe"

Ümit Efekan'ın "Darbe" adlı filmi de 12 Eylül'e ilişkin edebiyat ürünlerinden uyarlamalara bir diğer örnek. Bekir Yıldız'ın romanından çekilen film Pişman-

lık Yasasının çıkışıyla itiraflarda bulunarak dışarı çıkan bir devrimciyi anlatıyor. Adam, estetik ameliyatla yüzünü değiştirmiştir, ailesine ve arkadaşlarına uzaktır. İzini bulduğu arkadaşı yaptıklarından ötürü onu affetmez ve aşağılar. (Bu olayın geçtiği sahneler Türk sinemasının en berbat sahneleri olmaya aday, yani bu iş ancak bu kadar kötü yapılabilir) Film, öyküsünü en kolay yoldan anlatmak adına Türk Sinemasının tüm olumsuzluklarına bir bir kapı açmış ve ortaya gerçekten acınacak bir ürün çıkmış. Tamamıyla beylik Yeşilçam klişeleriyle kurulu film, Ali Özgentürk'ün "At" filminden apartma, çocuğunu arayan yaşlı kadın motifi dışında öyküsünü yan ögelerle geliştirmeye zahmet bile etmiyor. Bekir Yıldız, Haşmet Zeybek, Ümit Efekan ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsun bir tarihsel gerçekliğin bu kadar ayağa düşürülmesini (hem de o tarihsel gerçeklik adına) hoş karşılayabilir miyiz? Bu yapılan da bir çeşit "Sömürü Sineması" değil mi?

Yazının birinci bölümünde sözünü ettiğimiz "politik laf eden" filmlerde insanların hapse girmeden önce, geçmişte yaptıkları, düşündükleri, 12 Eylül öncesi çok fazla ortaya konulmuyor. Bu değinme bazı filmlerde ya geriye dönüşler ya da eski arkadaş, eski fotoğraf gibi imgeler yardımıyla yapılmaya çalışılmış. "İkili oyunlar" ve "Dikenli Yol" da ise 12 Eylül öncesi ve sonrası koşut kurgu ile verilmiş. Bu filmlerde ise gördüğümüz "İkili Oyunlar"da tiyatromsu diyaloglar, diğerinde "bizi bize bırakmadılar, ya onlardansın ya bizden", "'Biz diploma töreninden çok cenaze törenine katıldık" gibilerinden kolaycı çözümleme çabaları. Birkaç film ise öykülerini tamamen 12 Eylül öncesinde kurmuşlardı. Böyle bir tasniften sonra hemen hemen akla gelen film -maalesef- Sinan Çetin'in "Prenses"i oluyor.

Yıllar sonra bu filme bir kez daha bakarsak Prenses, "Kutsallaştırılmış dogmalar" adına ölümü savunmaktan çekinmeyen bir politik eylemciyle "hayatı savunan bir fotoğrafçının" arasında kalmış bir kızın" öyküsü eşliğinde garip diyaloglarla kaba simgelerle, ucuz politik ironilerle dolu bir küfürname. Çetin'in devrimciden anladığı sevgilisine kızdığında tecavüz eden, politik ilkelerinin yazılı olduğu kitabı (!) kutsal deyip göğsünün üstünde taşıyan, "eğitim programını" sevgilisine zorla uygulatan, arada bir de "benim için değil halkımız için layn" diye bağıran, tesbih çeken cani gibi bir adam. Bu adam hayata düşman. Bir de hayatı sevenler var, "hayatı sevme" diye bir saf var. Ve "en acıklısı

"Bekle Dedim Gölgeye", Ümit Kıvanç'ın romanından, yine Ümit Kıvanç ve Barış Pirhasan'ın yazdığı senaryo ile çekilen bir Atıf Yılmaz filmi. "Rüyalarının mücadelesini" vermiş, ancak yenilmiş bir kuşağın insanlarına ağıt.

hayat hayat diye tepinen" filmde hayat diye sunulanlar "bir çayırdan, beş on koyundan, moloz tepelerin üzerinde hoplayıp zıplayan çok bilmiş gençten" (5) ibaret. "Resmi propagandanın özgür düşünce diye yutturulmaya çalışıldığı" (6) film "aklı başında bir eleştiride ciddi başlangıç noktaları olabilecek kusurları alabildiğine abarttığı için ortaya gerçek dışı bir karikatür"(7) çıkarıyor. "Bu karikatürün de tartışılır bir yanı yok." Gerçekten de film yeterince vaktimizi aldı. Üzerine yazılar yazıldı, bu yazılar okundu. Yönetmen de bu tepkiyi gösterenlere "bunların hepsi iç savaş aydını...bunlar solcu militanlardır solcu aydınlar değil" dedi. Kapanmış bir defteri yeniden açmak zorunda kalışımız talihsizliğine bir kez daha yanarak yönetmenin görece daha düzeyli davrandığı "Gökyüzü" filmine geçebiliriz. "Gökyüzü"nde yönetmenin "düşüncenin sinemasını yapmak zor, görüntülerle düşünce filmi yapmak zor" (Haaa?) gibi saptamalarının ürünü olsa gerek örgüt bildirilerini hiç aratmayacak biçemde uzun didaktik laflarla dolu. Film, iki farklı sınıftan gelen (o aklınızdakileri hemen unutun, zaten fena halde yanıldığınızı anlayacaksınız) kadın ve erkeğin yaşadığı aşkın öyküsüyle gelişiyor. Filmin yönetmenin (filme bir kişi olarak girmiş) "yönetme gücü" yokolmuş, düşleri kadının politikacı babası tarafından engellenmiştir. Filmin kişileri üzerindeki kontrolünü yitirir. Gençlerin aşkı ise birbirlerine tutsaklığa dönüşmekte, kadın gitmeye çalışmaktadır. Yönetmen insanların hep eş olarak yaşamak istediklerini, yarın için planlar yaptıklarını görür. Kendine bir "yurt" edinemez. Tüm bunlara eklenen, zurnanın zart dediği yer var ki, o da Çetin'in "Prenses"le başlattığı söylemin uzantısı. "Yine geleceği düşünüyorsun, onun adına hesaplar yapıyorsun. Ancak hayata inanmayanlar geleceği düşleyerek yaşarlar" gibi sözler. İnsanları gelecek adına hesaplar yapanlar, (mücadele verenler) -bugüne inanıp onu yaşayanlar diye iki kutup yaratıp, yaşam diye tanımladığı o garip "edim"i dogmalaştırmak "kalıpları kırma" iddiasındaki biri için ne demek? Bir de şunu sormaya hakkımız var sanıyorum: "Gökyüzü" filmine bakarsak, insanların birbirinin hapishanesi olduğu, birbirlerinin olmaktan kurtulamadıkları, güç sahibi olanların yaşamlarımızda söz sahibi oldukları gibi çeşitli düzlemlerdeki baskı mekanizmalarını kavrayan yönetmen nasıl "şimdiki yaşam"ı savunuyor? Kendisi de o mekanda barınamıyor? (Par-

maklıklardan sıyrılamayan kuş, sonsuz çöllerde koşu vb..) Hadi şimdiki yaşamı savunmuyor diyelim, yarına inanmak, geleceği en azından düşlemek neden hayata küfür olsun? Ayrıca bir de geleceği düşünen, onun adına hesaplar yapan insanların gerçekten hayatı sevip sevmedikleri, onların yaşadıklarının ne olduğu konusu var ki, bunun Sinan Çetin'in ilgilendirmeyeceğini çok iyi bildiğimden hiç değinmiyorum.

Yılların İslami, milli sinema savunucusu Mesut Uçakan sol gösterip sağ vuranlardan farklı olarak tam da kendini tanımladığı yerden tüm bir toplum olarak yaşadığımız olaya bakıyor. Tavır çok farklı değil, kendi çizdiği devrimcilerle kendi gördüğünü anlatıyor. "Ne güzel işte adamın kendi evreni" demeyin, çünkü bu "kendi gördüğü" Türkiye'de resmi ideolojinin bile artık savunmaya yüzünün tutmadığı, gericilerin ise dört elle sarıldığı ironiler. Devrimcilerle birlikte olan, onlara yol gösteren yahudi tipi için ben ne yazayım şimdi? Özgün bir kimlikle ortaya çıksalar da doğru dürüst tartışsak bu adamlarla.

12 Eylül öncesine bakış hep böyle miydi? Neyse ki değil. Erden Kral'ın "Av Zamanı" filminde bir yazar, "sonuçsuz bir çatışma" diye gördüğü 12 Eylül öncesi ortamdan kaçar. Ve bir köyde yaşamını, yazma eylemini gözden geçirmeye başlar. "Av Zamanı" aslında "Uçurtmayı Vurmasınlar", "Melodram", "Gece Yolculuğu", "Gökyüzü" filmleri gibi farklı eksenlerde değerlendirilmeli. Ancak konumuz oldukça kapsayıcı. Ve Erden Kral bu yazıda tercih edilen sanatçının kendi gerçekliğini kurarken ister kendiliğinden ister bilinçli politik gerçekliklerle ilişki kurması tutumuna oldukça iyi bir örnek veriyor filmiyle.

Ve "Sis"

Zülfü Livaneli de ikinci filmi "Sis"te bir aile, daha çok bir birey (yargıç) ekseninde 12 Eylül öncesine bakıyor. Livaneli'nin filmi onca kafa karıştıran yanına rağmen üzerinde durulması gereken bir film. 27 Mayıs "devrimi" sabahında başlayan film, yargıcın kendi ülkesini kavrayışı ekseninde gelişiyor. 12 Eylül'e sürüklendiğimiz günlerin birinde "sessiz ama sitemli" bitiyor.

Türkiye'yi 12 Eylül'e getiren dönem yeterli açıklıkta veriliyor mu? Film değerlendirilirken en fazla üzerinde durulan konu buydu. Ancak filmin genel yapısına baktığımızda yönetmenin 12 Eylül öncesi politik ortamı anlatmak hatta kimilerinin beklediği gibi çözümlemek gibi bir derdinin olmadığını görürüz.

"Sis"te "düzen eleştirisi" var. Bunun simgesi de İstanbul Şehri. Livaneli insanları boğan, mahkum eden, acı çektiren "şey"i İstanbul şehrinde kişileştiriyor. Filmde yaşanan şehir (=düzen) kasvetli, "alacakaranlık" ve insanlara acı veriyor. Bunun oldukça büyük bir sinemasal başarı olduğunu düşünüyorum.

Burada eleştirilen "düzen" ise o hep anladığımız gibi "iktidardaki güçler ve onun uzantıları" değil. Yönetmenin asıl derdi bunlarla birlikte devrimcilerin de içinde bulunduğu o büyük, geniş

Yalnız yitirdiklerimiz değil, belki de 12 Eylül'le parçalanan yapılarımızı değerlerimizi yeniden kurma, üretme mücadelemiz de beyazperdeye yansıyacak

"düzen". Yargıcın ülkesinin gerçeklerini kavrayışını, "kardeş kardeşi vuruyor" mesajı için hukukun ve medyanın bu yönde oluşturulduğu göstermesi güzel, "bu yaşanan karmaşada devrimciler de sütten çıkmış ak kaşık değil" demesi kötü öyle mi? Böyle bir mantık bir sanat ürününün değerlendirilmesinde kullanılmamalı.

"Sis" tarihsel gerçekliklerle bağ kurduğu, hatta tüm varoluşunu ona yaslayan bir film olduğu halde o tarihsel gerçeklik, Livaneli'nin 80'li yıllarda kendini yerleştirdiği konumdan baktığı için olsa gerek açıklıkla verilmemiş. Tarafsızlık demogojisi kimi gerçeklikleri hasıraltı ediyor hatta. Bu, benim de katıldığım bir eleştiri. Ayrıca filmin, Fatsa yolculuğu gibi aksayan bölümleri var. Ancak yine de "Sis" bunca sözünü ettiğimiz film arasında belki de en iyisi. Bu arada yeri gelmişken: Neden Fatsa ilçesi seçilmiş anlamak mümkün değil yani (!) Livaneli, Karadeniz sahilinde bir ilçe, Bafra yolculuğu falan diyor, ayıp denen bir şey var.

Bu Hikaye Bitmeyecek

Hepsi bu mu? Değil. 12 Eylül öncesinde ve sonrasında yaşadıklarımıza bunlardan başka birçok filmde değinildi. Bu değinmeyi "Kadının Adı Yok", "Teyzem", "Gemileri Yakmak", "Acılar Paylaşılmaz" gibi filmlerde yönetmenleri filme bir devrimci tipi yerleştirerek yaptı (Bu arada Atıf Yılmaz'ın "Kadının Adı Yok"ta çizdiği devrimci tipinin Türk Sinema Tarihinde çizilen en dürüst, en "güzel" devrimci tipi olduğunu belirtmeliyim) Ümit Efekan "Halkalı Köle"de jeneriğe anarşi-terör haberleri veren gazete küpürleri yerleştirerek olabilecek en ucube tarihsel saptamayı yapıyordu. Hem de filmdeki öyküyle doğru dürüst bir ilgi kurmadan. "Ölü Bir Deniz"in girişinde filmin kahramanı kadını bunaltan koşullar sergilerken profesörler arasında bir konuşmada dönemin bazı olayları geçiyordu. Ancak bu filmin bütününde çok önem kazanmadı. İrfan Tözüm'ün "Melodram"ında yazar adayı bir kadın, kişisel ilişkilerdeki baskıyı terörü bulmak için ülkesinden, babasına yöneltilen baskıdan çıkış noktaları almaya çalışıyordu. Yavuz Özkan'ın "Yağmur Kaçakları" filminde de ülkedeki baskı mekanizmaları farklı bir tavırla işleniyordu.

"Uçurtmayı Vurmasınlar" ise "başka" bir film. Tunç Başaran'ın filmi daha çok her koşulda yaşatılan "sevgi" üzerine.

Bu kadarla da bitmiyor. "Düttürü Dünya"daki oğlu hapiste annenin, "At"taki oğlunu arayan kırmızı torbalı kadının, "Gece Yolculuğu"ndaki bunalmış yönetmenin, "Küçük Balıklar.."daki yapılamamış devrimin artığı burjuva aydınların hiç mi konuyla ilgisi yok?

Bu iş biteceğe benzemiyor. 12 Eylül'le onun getirdikleriyle ilintili bir çok film yapıldı, hala da yapılıyor. Yalnız yitirdiklerimiz değil, belki de darbeyle parçalanan yapılarımızı, değerlerimizi yeniden kurma, üretme mücadelemiz de beyazperdeye yansıyacak. Bu bir dilek. Ama bir de görünen bir şey var. 12 Eylül'ün asıl muhatapları, 80 gençliği, darbenin maddi anlamda en dolaylı, içerik anlamında en direkt etkilerini yaşayanlar daha söyleyeceklerini söylemediler. Yani söylemedik. Ne edebiyatta, ne sinemada.

Söyleyin şimdi... Bu hikaye biter mi? ■

(5) İbrahim Altınsay "Prenses" Hürriyet Gösteri
(6) Orhan Alkaya "Ucuz Bir Politik Film" İkibine Doğru 22-28 Şubat 87
(7) Murat Belge "12 Eylül Filmleri" Beyazperde eki
(8) Nokta/Söylesi "Biten bir rüyanın filmi" Sinan Çetin S.52 4 Ocak 87

KİTAPLAR

Sevgili Rosa...

Rosa Luxemburg
Biyografi/Cilt-1
Peter Nettl
Ataol Yayıncılık
384 Sf.

Bir devrimcinin yaşamı eylemlerinden, düşüncelerinden, sevgilerinden ve düşlerinden başka nedir ki?

1968 yılında bir uçak kazasında ölen siyasi bilimci ve sosyolog Peter Nettl de böyle düşünmüş olmalı ki, kişiliği çok canlı- hala canlı- olan ve romantik devrimcilerin ideali Rosa Luxemburg'u biyografisinde bu yönleriyle tanıtıyor. Nitekim kitabın özsözünde "Rosa Luxemburg'un biyografisini yazarken niyetim bir kişinin, bir hareketin ve bir çağın tarihini yeniden kurmaktı " diyor. Çünkü "Rosa Luxemburg'un yaşamını adadığı Marksist hareket 1917'den bu yana iktidara yükselmiş ve dünya çapında bir olgu haline gelmiştir; öte yandan biçimi ve ideolojisi neredeyse tanınmayacak derecede değiştiği halde, hem gelişmiş hem de azgelişmiş dünyanın önemli bir diliminde egemenliğini sürdürmektedir."

Rosa Luxemburg bütün bunlarla ne kadar ilintilidir? Marksizme katkıları nelerdir? Lenin'le tartışmaları, emperyalizm, proletarya diktatörlüğü, parti ve örgütlenme, revizyonizm, kitle grevi, çoğulculuk, sosyalizm ve demokrasi konularındaki görüşleri nelerdir?

Yoksa o hala bizim için kısa boylu, güzel olmayan, sade ama özenle seçilmiş pahalı elbiseler giyen, çocukluğunda meydana gelen bir kalça kusuru nedeniyle hafif aksayan, titiz, mücadeleci, çılgınca seven, kıskanan, bir otobüsün üzerinden kalabalık işçi topluluğuna hitap eden, beyinleri ve yürekleri coşturan, her genç kız devrimcinin olmak istediği, her genç erkek devrimcinin "sevgiliye mektuplar"ını okuduğunda aşık olduğu, özel anma günlerinde sosyalist dergilerin çeyrek sayfa övgüyle geçiştirdikleri biri midir?

Genelde Rosa Luxemburg'dan daha az entellektüel değeri olan kişilerin biyografileri yazılıp yayınlandığı halde Rosa'nın biyografisi hep geciktirilmiştir. Bunun nedeni sanırım, iyi niyetli bir bakışla, Rosa'nın kişiliğinin çok canlı oluşudur. Tarihi kişiler yaşlanınca oturup hatıralarını, otobiyografilerini yazarlar. Yazamadan ölenlerin ise bir süre sonra biyografileri yazılıp yayınlanır. Bunlar standart biyografilerden öteye geçmez. Ama yaşamı, mücadelesi, sevgisi hala -ve hep- canlı olan Rosa'nın standart bir biyografisini yazmak elbette ki imkansız bir haksızlıktır. Öyleyse yeniden ve yeniden yazılmalıdır.

Rosa, Almanya, Avusturya-Macaristan ve Rusya arasında paylaştırılmış olan Polonya'nın Zamosc ilinde 1871 yılında dünyaya geldi. 15 yaşına geldiğinde Çar 2. Aleksandr'ın öldürülmesiyle başlayan yoğun baskı ortamında idam edilen dört kişinin idamını protesto eden muhalif bir öğrenciydi. 17 yaşında ise Proletariat grubunun ateşli bir üyesi. Lise öğreniminden sonra Zürih Üniversitesinde doğa bilimleri, matematik ve ekonomi eğitimi görmek için sınırı kaçak olarak geçti. Kendisi gibi Polonya'dan kaçan Leo Jogiches ile 1890'da tanıştı ve yaşamları kadar öldürülüşleri de birbirlerine benzeyen iki yoldaş-iki sevgili oldu. 1893 yılında Sosyalist Enternasyonel'in 3. Kongresi-

ne İşçi Davası gazetesi adına delege seçildi. 1897'de Almanya'ya geçti. Sırasıyla Alman Sosyal-Demokrat Partisi ve Almanya Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi içinde yer aldı. 1906 yılında gazeteci kimliğiyle Varşova'ya giderken yakalandı. Bu ilk hapisliği olmadı. Birinci Paylaşım Savaşı yıllarını hapishanede geçirdi. 1919'da Alman Komünist Partisinin kuruluşuna katıldı. Spartaküs Birliği'ni kurdular ve olaylar hızla gelişti. Ayaklanma...yenilgi. Gözaltı. Askerlerce öldürülüş.

Artık ayrılmış oldukları Jogiches yaşamının son aylarındaki bütün çabalarını onun katillerinin bulunup cezalandırılmasına ve görüşlerinin hayatta kalmasına yoğunlaştırdı. (Bu Jogiches için hem devrimci bir görev hem de aralarında ne geçerse geçsin sevgisinin bir kanıtıydı.)

Şimdi Rosa'dan -bir kadın olarak, beyniyle, gövdesiyle, hırsıyla, sevgisiyle, bir bütün olarak sosyalizm mücadelesine adanmış bir yaşamdan- geriye kalan ve yanıtının aranması gereken son soru Rosa Luxemburg'un 1906-1914 yılları arasında geliştirdiği kuramların bütünlüklü bir sisteme hangi ölçülerde eklemlenebileceğidir.

Birol Keskin

İnsan Hakları ve Marksizm

İşkenceyi Durdurun!
İnsan Hakları ve Marksizm
Taner Akçam
Ayrıntı Yayınevi
Ocak 1991, İstanbul, 165 Sf.

Türkiye'de insan hakları sorunu gündelik yaşamımızda son derece önemli bir yer tutarken, teorik yayına ilişkin tartışma geleneğinden bahsetmek pek mümkün değil. Bunda insan hakları kavramının Türkiye'nin gündemine ağırlıkla son on yıl içinde girmiş olmasının payı büyük. Yani sorun eski, ama kavram yeni. Diğer yandan Türkiye'de insan hakları konusunun özellikle sosyalistlerin ilgi alanı içinde olması, ama sosyalist öğretinin bu konuda "belirlenmiş" bir yaklaşımının bulunmaması, kavrama nasıl yaklaşılması gerektiği konusunda hep tereddütlere yolaçtı. Sonuçta da insan hakları kavramı, gündelik pratik sorunlarımız üzerinde dolanan tartışmaların konusu olmaktan ileri gidemedi.

Taner Akçam'ın Ayrıntı Yayınevi'nden çıkan **"İşkenceyi Durdurun-İnsan Hakları ve Marksizm"** kitabı, üç bölümden oluşuyor. Sırasıyla, **İnsan Hakları Kavramının Tarihsel Evrimi ve Marksizm, İşkenceyi Durdurun ve Türkiye'de İşkence Normaldir. Sanıyorum, üzerinde özellikle durulması** ve tartışılması gereken bölüm **İnsan Hakları Kavramının Tarihsel Evrimi ve Marksizm.** Akçam, bu bölümde insan hakları kavramının Antik Yunan ve Roma'dan başlayarak 1848 Devrimine kadar uzanan bir süreçte izlediği tarihsel evrimi özetledikten sonra kavramın sosyalist düşünce içindeki yerini inceliyor. Bu bölümün başında Türkiye'de insan hakları sorununa sosyalistlerin bakışıyla ilgili "altı çizilmesi gereken" saptamalar var. Akçam, sosyalistlerin insan hakları sorunu karşısında iki farklı yaklaşım içinde olduğunu tespit ediyor. Birincisi, insan haklarını **"esas olarak burjuva bir kavram"** olarak gören, bu anlamda mutlaklaştırılamayacağını ve ancak **"sosyalist amaçlara ulaşmak için gerekli taktik bir adım"** olarak değerlendiren anlayış...İkincisi ise, **"soruna temel değerde önem veren"** ve **"burjuva olduğu iddia edilen içeriğinin ve uluslararası sözleşmelerle tanımlanmış çerçevesinin dışında"** bir anlam yüklenmesi gerektiğini savunan anlayış..Akçam ikinci anlayışın yanında yeralıyor, hatta kavramın içeriğini **"temel bir politik proje olarak düşünmek ve örgütlemek"** gerektiğini savunuyor.

Yeri gelmişken değinmekte fayda var: bugün Türkiye'de insan hakları mücadelesi veren kesimler içinde, Taner Akçam'ın tespit ettiği "iki farklı yaklaşım"ın yanısıra, giderek kabul gören üçüncü bir yaklaşımdan da sözetmek mümkün. Bu, insan hakları mücadelesini bir anlamda "politikadışı" gören anlayış. Özellikle, insan hakları mücadelesini, kimi genel siyasal amaçların taktik bir adımı olarak gören yaklaşımlara tepki olarak ortaya çıkan bu anlayış, "insan hakları savunuculuğu" kimliğinin bir başka siyasal kimlikle (marksist, feminist, sosyal demokrat vs.) bağdaşmayacağını, hatta çelişeceğini savunmakta. İnsan hakları mücadelesinin gündelik siyasal hesaplara sıkça feda edildiği bir ortamda bu türden bir anlayışın yaygınlaşması anlaşılabilir bir olgu. Ama insan hakları mücadelesini politikadan soyutlamanın, Magna Charta'dan Helsinki Nihai Sözleşmesi'ne kadar uzanan bir evrim sürecinin politik içereğini yok saymak anla-

mına geleceği unutulmamalı. Akçam'ın da belirttiği gibi, **"İnsan hakları kavramının evriminin tarihi, aynı zamanda siyasal iktidarların evriminin tarihidir."**

Kitabın muhtemelen en fazla tartışılacak bölümü Marksist düşüncenin insan hakları sorununa yaklaşımını ele alan bölüm. İnsan haklarının Marksist düşünce ile ilişkisi reel-sosyalist ülkelerde son dönemde yaşanan gelişmelerden hareketle kurulmuş. Sözkonusu ükelerin bugün gelinen noktada insan haklarından "sınıfta kaldıkları" ortada. Akçam'a göre **"Sorunu bu rejimlerin 'sosyalist olmayan' özellikleri ile açıklamak ciddi ve inandırıcı değil. Nedenleri daha başka yerlerde, bizatihi sosyalist öğretinin içinde de aramak gerekiyor.(...) Ana sorun sosyalist düşüncenin insana bakışından ve tarihte insana verdiği rolden kaynaklanmaktadır. Bu bakış kaçınılmaz olarak kendisini insan haklarının ele alınışında da göstermiştir."** Ancak Akçam, Marksist düşüncenin insan hakları konusunda karşı karşıya olduğunu söylediği "ciddi zorlukları" irdelemekle yetinmiyor; bu zorlukları aşma imkanının da yine bu düşünce sisteminin içinde olduğunu söylüyor. Akçam'ın bu kitapta çözüm iddiası yok; amacını tartışmaya dönük sorular üretmek olarak ifade ediyor.

Taner Akçam, Marksizmin insan hakları sorunu karşısındaki "zorluklarının" Marksist tarih felsefesinden kaynaklandığını söylüyor. Akçam'a göre, **"Marx'ın tarih anlayışı çizgiseldir"**, yani **"bilinen bir geleceğe doğru evrilir."** Bu evrim sürecinde tarihi "yapan" ana güçler kollektif aktörlerdir ve birey belirli tarihsel süreçlerin unsuru durumuna indirgenmiştir. İşte, Marksist gelenek içinde, **"insana merkezi bir rol vermeyen"**, **"bireysel özgürlüklere soğuk bakan"** yaklaşımların oluşmasında, Akçam'a göre, bu tür düşünceler önemli rol oynamıştır. Sonuçta, **"İnsan ve bireye tarihin şaşmaz yasalarından, bilimsel olduğu iddia edilen tek doğru teoriden ve bu teoriyi bilme tekeline sahip partiden sonra yer veren; daha doğru bir deyişle hiç yer vermeyip insanı bir takım ekonomik ve toplumsal yasaların basit fonksiyonları durumuna indiren sosyalizm anlayışları"** reel-sosyalizm uygulamalarının bugünkü tarihsel sonlarını hazırlamada son derece etkili olmuştur. Akçam'ın tartışılmasını önerdiği sorun da, bu anlayışın Marx'a kadar götürülüp götürülemeyeceği...

Kendisi her ne kadar **"burada bu tartışmaları yapma şansına sahip değiliz"** diyorsa da, Marksist tarih felsefesine dair yorumları ve bu yorumlar ile reel-sosyalizm arasında kurduğu ilişki kaçınılmaz olarak önerilen tartışmanın Akçam tarafından başlatıldığını gösteriyor.

Kitapta, insan hakları kavramının Marksist düşünce içindeki yeri üzerine yapılan tartışmalar, ağırlıkla birbirinden farklı Marx yorumlarını karşı karşıya getirerek, Akçam'ın deyişiyle **"sadece tek ve bütünlüklü bir Marx olmadığı ana fikrinden hareket ederek...resmi hale gelmiş Marksizm dışında bir Marksizm yorumunun da olanaklı olduğu"** gösterilmeye çalışılıyor. Ancak, Marksizmin farklı yorumları incelenirken, bu yorumların hareket noktalarını anlamak amacıyla Marx'a ait metinlere yapılan başvurular sorunun tartışılmasından öte, giderek bulanıklaşmasına yol açabiliyor. Sözkonusu bölüm boyunca, sık sık yapılan kısa cümleler halindeki alıntılara da bakılınca, "insan", "birey", "tarih" vb. gibi kavramlar karşısında kısmen "çelişkili" ve "kararsız" bir Marx görüntüsü ortaya çıkıyor. Aslında Taner Akçam, Marx'ın, düşünce sistemini belli bir tarihsel süreç içinde, kimi yaklaşımları/ kavramları zamanla terkederek, kimilerini ise derinleştirip geliştirirek olgunlaştırdığını belirtiyor. Kısaca da olsa Genç Marx/ Yaşlı Marx ayrımına da değiniyor ama, tartışılan konu, Marksist düşüncenin tarihsel oluşum süreciyle yeterince ilişkilendirilmiyor. Yukarıda bahsedilen kısmen "çelişkili" ve "kararsız" Marx görüntüsü biraz da bu nedenle ortaya çıkıyor. Hani neredeyse, insan "hangi Marx"a inanacağını şaşırıyor. Öyle ki, Grundrisse'ye **"Başlangıç noktamız, şüphesiz, toplum içinde üretim yapan bireyler... olacaktır"** (İşkenceyi Durdurun, sf. 58) diye başlayan Marx, 8-10 sene sonra, **"Kapital'in başlangıcında, işe meta kategorisi ile başlayacağını söyler. Meta üretiminde veya bizzat metanın kendisinde çekirdek olarak tüm toplumsal ilişkiler vardır. Bu meta tüm bireyleri kendi bağrında toplamaktadır."** (age, sf. 62) der. Oysa Grundrisse ile Kapital arasında **"birey"**'e ya da **"toplumsal ilişkiler"**'e vurgu bakımından hiçbir fark yoktur. Zaten Marx Grundrisse'ye **"Ele aldığımız konu öncelikle MADDİ ÜRETİM. Başlangıç noktamız, şüphesiz, toplum içinde üretim yapan bireyler- dolayısıyla bireylerin toplumsal olarak belirlenmiş üretimi- olacaktır.'** (Grundrisse, Birikim Yayınları, sf. 139) diye başlar.

Kitaptaki **"sadece tek ve bütünlüklü bir Marx olmadığı ana fikrinden hareket etme"** düşüncesi Akçam'ı yer yer zorlamalara sürüklüyor. Bu ise anlamaya ve tartışmaya çalışan okurun işini zorlaştırabilir. Anlamak ve tartışmak isteyenlerin işini zorlaştırabilecek bir başka faktör de, alıntıların çok büyük bir bölümünün Türkçe çevirilerden değil, Türkiyeli okurun ulaşma şansı neredeyse hiç bulunmayan **Toplu Eserler-Demokratik Almanya 1974 Baskısı**'ndan yapılması. Yazarın Türkçe çeviriler ko-

Antonis Samarakis'in "Yanlış"ı Üzerine

nusundaki tereddütünü anlamak mümkün ama sorunu tarihsel bağlamları içinde ve daha ayrıntılı incelemek isteyenlerin karşılaşacakları güçlük de ortada.

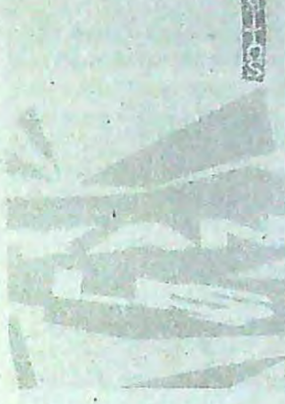
Bunlara rağmen, kitabın özellikle **"İnsan Hakları Kavramının Evrimi ve Marksizm"** bölümü, Türkiye'de çok fazla gereksinim duyulan ama hep üzerinden atlanan konuların tartışılmasına büyük katkıda bulunan, hatta deyim yerindeyse tartışmayı "provoke eden" bir çalışma...

"İşkenceyi Durdurun" başlıklı ikinci bölümde, işkence konusunun sosyal bilimlerce sorun yapılmaması sorgulanıyor. İşkencenin politik-toplumsal boyutunun ele alındığı bölümde, siyasal rejimin niteliğinin (askeri ya da faşist rejim) anti-demokratik uygulamaların ve işkencenin gerekçesi olarak görülmesiyle, giderek bu tür olayları adeta sistemin gereğiymiş gibi algılayıp kanıksayan tehlikeli bir kültürün oluştuğuna dikkat çekiliyor. Sorun, bireysel-psikolojik boyutuyla birlikte irdelendiğinde işkenceye "alışmış" bizim kuşağın "tuhaf" bir boyutu da ortaya çıkıyor: **"İşkence üzerine konuşma rahatlığımızın birçok Almanı şaşırttığını gözledim. Onlar için dayanılmaz bir durumdu bu. Oysa nedeni basit. İşkencenin yaşamımızın ayrılmaz bir parçası olması, onunla bir tür 'barışık' yaşamayı kaçınılmaz kılıyor."**

Son bölümde işkencenin Türkiye'deki tarihsel ve kültürel kökleri inceleniyor. Akçam, işkencenin toplumsal yaşamımızın önemli bir parçası haline gelmesini bugünkü siyasal rejimin niteliğinin ötesinde İslam hukukundan Osmanlı idari sistemine ve Batılılaşma "tarzımıza" uzanan bir tarihsel süreklilik içinde arıyor. Öte yandan pozitivizm, İslamiyet ve bir tür "sosyalist" düşüncenin insan hakları sorunu karşısında olumsuz paralelliklerine değinilen bölümde Akçam, özellikle sosyalistleri öngördükleri toplum projesinin "birey ve insan hakları" kriterleri karşısındaki durumunu sorgulamaya çağırıyor.

"İşkenceyi Durdurun-İnsan Hakları ve Marksizm" adlı kitabı konuyla ilgili tartışmalara canlılık getirecek, bu tartışmaları ilerletebilecek teorik boyutlar taşıyor. Burada bir parantez açalım: Taner Akçam, 1977 yılında Türkiye'yi terketmek zorunda kalmış. O zamandan bu yana Almanya'da politik mülteci olarak yaşıyor. İnsan hakları sorununa teorik müdahale niteliği taşıyan ilk kitabın 13 yıldır yurtdışında bulunan, yani sorunları ve tartışmaları "içerden" yaşamamış birinden gelmesi ilginç. İlginç olmasının yanısıra, ülkemizde bu konudaki tartışmaların yetersizliğinin de bir göstergesi. ■

Adnan Bostancıoğlu

Yanlış
Antonis Samarakis
Çev. Ahmet Yıldırım
Mitos Yayın
İstanbul, 1991, 160 sf.

Samarakis'in **YANLIŞ** isimli romanı Yunanistan'da toplam 195.000 adet olmak üzere 37 kez yayınlandıktan ve 30 dile çevrilip Yunanca dışında 87 yayına ulaştıktan sonra, Ahmet Yıldırım'ın çok rahat okunan ve yazının orijinalindeki havayı okuyucuya eksiksiz aktaran çevirisiyle MİTOS yayınlarınca Türkçeye kazandırıldı.

Samarakis, çok ünlü bir polisiye-macera romanı yazarı olduğu için olacak ki, ne yazık, **YANLIŞ**'ın da, genelde, yanlış olarak "sürükleyici, çok etkileyici, olağanüstü bir politik roman" veyahut ta "nefis, eşine rastlanmayacak güzellikte, ürpertici bir polisiye romanı" şeklinde tanımlanarak takdim edildiğini görmekteyiz.

Kanaatimce, **YANLIŞ**'ı sürükleyici, çok etkileyici, olağanüstü, nefis, eşine rastlanamayacak güzellikte yapan temel unsur, romanın dar kendini koruyan cevheri'nin, tüm görkemiyle okuyucuya sunulmuş olmasıdır.

Samarakis, romanın kahredici konusunu sıradan bir olayı anlatırcasına ve hatta belli belirsiz bir alay ögesini katarak aktarırken, okuyucuyu farkettirmeden trajik sona hazırlamakta, adım adım sürüklemektedir.

Politik bir sanık ile onu itirafa zorlamak üzere sözde çok zekicesine hazırlanmış bir planın tatbikcisi rolündeki sorgucu arasında geçen bu üçlü -sanık, plan, sorgucu- karşılıklı etkileşim, eşine az rastlanabilecek bir yazma tekniği ve biçemi ile romanın sayfalarından çıkıp canlılaşıyor ve okuyucu da dördüncü bir kişi şeklinde onlara katılarak, insanın (insan) olmasının yüceliğini anlatan bir ilahi tüm İnsanlık'a yayılıyor.

Eminim ki, **YANLIŞ** dünyada ne kadar çok okunursa kötülükler de o kadar sinip sonunda etraftan silineceklerdir. Çünkü, kitap bize kötülüklerin, var olmalarına karşın, gerçekte, kötülerin pek olmadığını öğretiyor.

YANLIŞ hakkındaki bu kısa tanıtım yazımı bitirirken, Türkçe çevirideki bir noktaya değinmek isterim. Bilmem ki, kitabın adı **YANLIŞ** olacağına **HATA** olsaydı, **YANLIŞ**'taki o çok seviyeli belli-belirsiz trajik hava Türk okuyucusuna daha da etkili olarak duyumsatılmış olmayacak mıydı?

Son bir iki kelime: **YANLIŞ**'ı okuduktan sonra, İnsan olmanız nedeniyle bir kez daha gurur duyacaksınız. ■

Kriton Dinçmen

Önce Muhalefet Meclisi mi, Yoksa Parti mi?

Hamdullah Erbil
Devrimci Savaş Davası Sanığı

"Muhalefet Meclisleri" önerisi yapılalı 7 ay oldu...

Öneri yayınlandığında, THKP-C gruplarından bir örgüt kendi içinde yaptığı ve kamuoyuna henüz yansıtılmamış Lund-Basel toplantılarını yeni bitirmişti(*).Birbirlerinden habersiz olmalarına rağmen Muhalefet Meclisleri yazısında dile getirilen düşünceler ile Lund-Basel toplantılarında tartışılan düşünce ve öneriler arasında öylesine büyük benzerlikler vardı ki, yazıyı okuyunca, "Demek ki farklı zeminlerde olsalar da, aynı olayları yaşamış insanlar aynı dersleri çıkartıyorlarmış" demekten alamamıştım kendimi.

Aradan geçen 5 aydan sonra Ertuğrul Kürkçü, yazıya, kamuoyuna açık ilk eleştiriyi getirdi ve bana göre, olayı bir adım daha ileri götürdü. Kürkçü, her ne kadar konuyu Demokrat! yazarları arasında tartıştırma amacını güdüyor ise de, ben konunun hepimizin ortak sorunu olması nedeniyle ve başka alanlarda da bu tip tartışmaların yürütüldüğü bir sırada bu konuda düşüncesi ve önerisi olan herkes arasında, en azından teorik düzeyde, açık bir şekilde tartışılmasından yanayım.

Muhalefet Meclisi önerisi, Sol hareketin birliği ile muhalefetin güçlendirilmesi arasında tercih yapma zorunluluğunu öne sürüyorsa da bence böyle bir zorunluluk yok

Düşüncelerimi, şimdilik sadece Demokrat!'ta yayınlanan öneriler üzerinde yoğunlaştırmak istiyorum; iki yazıda da hemfikir olmadığım noktalara değinerek kendi düşüncelerimi sunmaya çalışacağım; her iki yazının değinmediğim noktalarıyla hemfikir olduğum varsayılmalıdır.

"Muhalefet Meclisleri" önerisi kendini ortaya koyarken, "muhalefetin güçlenebilmesi sol hareketin birleşebilmesine bağlı; sol hareketin birleşebilmesi muhalefetin güçlenebilmesine bağlı. Aksaklık bu olgunun bir ikilem olmaktan nasıl çıkarılacağında yatıyor. Bu bir. Aksaklık bu oluşumda önceliğin nerede bulunduğunun tesbitinde yatıyor. Bu da iki."(Demokrat! S.3,s.4) diyerek birbirini tamamlayan iki olgu arasında bir tercih yapma zorunluluğunu öngörüyor.

Öneri, neden böyle bir tercih yapma zorunluluğu olduğunu kendi içinde tutarlı bir şekilde izah ediyor, ama gerçekten öyle bir tercih yapma zorunluluğu var mı? Bana göre yok. Muhalefet Meclislerine yönelteceğim eleştiri noktalarından birincisi bu.

İkincisi; "Bir yanda kendilerini farklı isimlerle adlandıran çeşitli sol çevreler, diğer yanda mücadele platformları (işçi, gençlik, öğretmen vb. muhalefet hareketleri) var" tesbiti. Bu tesbit doğru değil. "Elbette burada abartılı bir tasnif yaptığımızın farkındayız" diyerek, yazarın kendisi de bu yanlışlığı kabul etmesine rağmen, daha sonraki tesbitler kısmen bunun üzerine oturtulduğu için bu noktaya da özellikle değinmek zorundayım.

Üçüncüsü (bunun üzerinde Ertuğrul Kürkçü de isabetle duruyor); Muhalefet Meclisleri önerisi, "...geçmişten kalan eski kadrolar, bunları basitçe biraraya getirmek hiç mümkün ve doğru değildir" biçimindeki savıyla herkesin kendisini yeniden ispat etmesini isteyerek, faşist darbenin onca eziciliğine rağmen gücü yettiği kadarıyla ayakta kalmaya çalışan,, başka bir deyişle, devrimciliğinden ve yetkinliğinden (güvenilirliğinden) kitle gözünde de birşey kaybetmemiş ve geçmişin emeğini-yükünü çekmiş insanları (da) bir çırpıda silip atıyor. Böyle yaparken, Melih'in, kendisini de onlar arasında sayacak kadar dürüst ve samimi olduğunu biliyorum; ama bu öneri doğru değil.

Eleştiri noktalarını tek tek ele alacak olursam: birincisi; evet, ortada bir ikilem var, ama bunu tek'e indirmek zorunluluğu gibi bir tercih, içinde bulunduğumuz dönemin koşullarına uymuyor. Çünkü; hepimiz o meşhur, "teori mi öncedir, pratik mi?" tartışmasını biliriz. Cevap, sorunun hangi döneme ilişkin olduğuna bağlıdır: eğer soru, insanlığın henüz ortaya çıkmakta olduğu sıfır birikim dönemi için soruluyorsa, cevap, pratiğin önce geldiği biçimindedir. Yok eğer soru insanlığın bir birikime sahip olduktan sonraki evreleri için soruluyorsa, teori ve pratiğin önceliği yoktur; biri diğerine, o ötekine gider, ikisi aynı anda vardır. Aynı soruyu bugün hepimizin önündeki devrimci mücadele icin soralım: (Muhalefet Meclisleri önerisinin diliyle, muhalefet pratiğe, sol hareket teoriye tekabül etmektedir). Eğer Türkiye Devrimci mücadelesi sıfır birikim noktasında olsaydı, o zaman atmamız gereken adım muhalefet içerisinde yeralarak muhalefeti güçlendirmek ve kendimizi yetiştirip, olgunlaştırmaktı. Ama, sıfır birikim noktasında olmadığımız bir gerçek. Melih de bunu reddetmiyor; o zaman, "önce muhalefet, sonra sol'un güçlenmesi" gibi bir tercih yerine ikisinin aynı andalığı daha doğru değil mi?

İkinci nokta: eğer yakından izlemeye çalışırsak görürüz ki, mücadele platformları geçmişin birikimlerinden arınmış değil; ya geçmişin kalıntılarını hala taşıyorlar içlerinde, ya da geçmişe tümüyle (ya bir sol çevreye veya birkaçına birden) sahipleniyorlar ya da geçmişin birikimleri (bazı sol çevreler veya bireyler) bu platformların içerisinde varolmaya çalışıyorlar, ya da varlıklarını etkin bir şekilde sürdürüyorlar.

Üçüncü nokta: Muhalefet Meclisleri önerisi kendi içerisinde birçok doğru yan taşımasına rağmen, hem mücadelede merkezileşmenin zorunlu iradi girişimciliğini, bir dönem için de olsa, gözardı ettiği için sürücüsüz bir makinaya benziyor, hem de, eski kadrolara yönelik tavrıyla kendini tümüyle yalnız ve silahsız bırakıyor. (Tabii, Melih Pekdemir'le aynı gelenekten gelen, onunla aynı saflarda omuzdaşlık eden insanların küstürülmesi olayı da var; onların sözcülüğünü yapmak bana düşmez elbette, ama bu, özellikle birçok yerde karşılaştığım ve gözlemlediğim bir olgudur ve mutlaka dikkate alınması gerekiyor).

Sürücüsüz makina kavramını düz bir mantıkla kullanmadım; şunu hepimiz gayet iyi biliyoruz: bir düşünce gerçeğe ne kadar uygun olursa olsun, taşıyıcıları, onu toprağa ekecek ve ürünlerini toplayacak ekicileri olmadığı sürece hiçbirşey ifade etmez. Sürücüsüz makina olgusunun birinci önemli noktası bu. İkincisi ise, en kendiliğindenci davranışlarda bile bir iradecilik vardır. "1970 sonrasındaki devrimciler, politik örgütlenmelerini sınıf mü-

TARTIŞMA

MUHALEFET MECLİSLERİ

cadelesinin meşru zemininde, toprak işgalleri, anti-emperyalist kitle eylemleri, Dev-Genç pratiği ve 15-16 Haziran deneyi üzerinde gerçekleşen bir politik kadrolaşmanın ilişkileri ile sistemleştirmeye çalışmışlardır" derken Melih'in kendisi de daha ilk cümlesinde bir iradi girişimciliğin varlığını (1970 sonrasındaki devrimciler) kabul ediyor. Şimdi yine bu iradi girişimciler bazı insanlardan oluşmak zorunda değil midir? Örneğin, "1980 öncesi devrimci pratikte de, devrimci örgütlenme iç savaş biçimini alan sınıflar mücadelesinin üzerinde yükselmiştir" derken Melih, o yapının bir günde ortaya çıktığını iddia etmiyor herhalde? Hayır; kendisi de bizzat içinde yaşamış ve görmüştür; o yapı da önce birilerinin iradi girişimciliğiyle ve yıllar süren uğraşılar sonucu ortaya çıkmıştı.

Hiçbir düzeltme yapmadan, Muhalefet Meclisleri önerisini olduğu gi bi kabul etsek dahi, onlar için de böyle bir iradi girişimcilik zorunludur. Eğer o muhalefet eylemliliği içerisinde çıkacak unsurların bir üst örgütlülüğü zorunluysa -ki bu reddedilmiyor- o zaman, onlar kendiliğinden biraraya gelemezler; birilerinin çıkıp o tek tek insanlar arasında bağ kurarak onların ortak zeminini yakalaması lazım; bunlar, yıkılmamış ve geçmişin birikimini taşıyan eski kadrolar niye olmasın? Tekrar tekrar harcama yapacak kadar zengin ve güçlü değiliz ki! İsa, bugün 4 milyarı aşan taraftarlarını, ihanetcisi de dahil 12 kişiyle yarattı. Lenin'in her türlü muhalifi de dahil RSDİP'i böyle doğdu. Maddenin örgütlenme tabiatı budur ve ne toplum ve ne de biz madde dışı birer varlığız.

Geçmişin emeği-yükü kavramıyla ise, basitçe bir emeğin karşılığını verme mantığını gütmüyorum. Zaten bu olayda hiç kimsenin kimseye emeğinin karşılığını verme yetkisi yoktur; emeğin karşılığını verecek olan mücadelenin bizzat kendisidir. Ama şunu hepimiz çok iyi biliyoruz ki; insanlık, geçmişi bugüne, bugünü de yarına aktarabildiği için bu günkü uygarlık seviyesine ulaşabilmiştir. Yoksa her gelen yeniden yaratmak zorunda kalsaydı, ne insan olarak evrimleşebilirdik ve ne de diğer canlılardan herhangi bir farkımız olurdu. Bu nedenle geçmişin birikimlerini bir çırpıda tarihin karanlıklarına gömme hakkımız yok. Ayrıca bugünün mevcut pratiği de zaten buna izin vermiyor. Bu konuda çok basit ve çok açık bir örnek yaşamıştım: Zonguldak maden grevinde işçiler,özellikle de grev komiteleri sözcüleri Çetin Uygur adından o kadar çok sözediyorlardı ki neredeyse herşeyi ondan öğrendiklerini söyleyeceklerdi. Abartmak durumuna düşmek istemiyorum. ancak tek başına bu olay bile gösteriyor ki, Muhalefet Meclisleri önerisinin "geçmişte devrimciler işçilere, emekçilere öğretirlerdi, onları bilinçlendirirlerdi...Şimdi işçiler öğretiyor" tesbiti sadece dış görünüşü yansıtıyor. Oysa, işçilerin içerisine girdiğimiz zaman, işçilerin, devrimcilerin kendilerine öğrettiklerini unutmadıklarını, geçmişin birikimleri üzerinde yükseldiklerini ve Kürkçü'nün deyimiyle "bizzat eylem içindeki sosyalistler" olarak geçmişin birikimleriyle birlikte olmak istediklerini görüyoruz.

Aslında, şuraya kadar kendi dilimce değinmeye çalıştığım noktalara "Yeni Görevler, Eski Modeller" yazısında Ertuğrul Kürkçü de başka boyutlarıyla değinmişti. Ancak, her ne kadar, Devrimci Sosyalist Blok önerisinin kendini kurma zemini olarak taban inisiyatiflerini, kitlelerin öz hareketlerini mücadelenin asli unsuru olarak aldığını söylüyorsa da, "Kendi payıma, devrimci sosyalizmin komünist bir topluma ulaşma mücadelesi ihtiyacının dayattığı 'birlik' sorunu ile, 'demokratik' mücadele ihtiyaçlarından kaynaklanan genel 'sol birlik' sorununun aynı zeminlerde ve aynı araçlarla çözülebileceği kanısında değilim"(Demokrat! S.8,s.29) biçimindeki tesbitiyle "Devrimci Sosyalizmi Hayata Geçirecek Parti" önerisi de, bana göre, Muhalefet Meclisleri önerisinin düştüğü tercih yanlışına düşüyor.

Acaba, komünist toplum hedefinin dayattığı birlik sorunu ile demokratik mücadele ihtiyaçlarının dayattığı sol birlik sorununun zemin ve araçları birbirlerinden gerçekten bu kadar ayrı mıdırlar?

Bence değil; çünkü, sol yelpazenin, SHP'nin sol kanadından, sadece silahlı eylemlerle varolmaya çalışan küçük örgütlerine kadar tümü(**) halkın kendi sorunlarını çözmeye (dolayısıyla yeni topluma) yönelik mücadelesinin (evriminin) şu veya bu ölçüde somutlaşmış yapılarıdırlar. Bunlar istediği kadar küçük, istediği kadar kitlesiz eylem grupları ya da bağımsız politika üreten bireyler, kümeler olsunlar, önemli değil; belki sorunların çözümüne yanlış yaklaşıyor olabilirler; ama bu ülkenin insanlarıysalar, önlerine toplumsal sorunların çözümü diye bir hedef koymuşlarsa, o zaman toplumsal mücadelenin şu veya bu biçimde somutlaşmış yapıları, tomurcuklarıdırlar. Birini bu kategoriye koyup ötekini dışlamaya hiçkimsenin yetkisi yoktur. Dolayısıyla, halkın mücadelesini devrimci örgütlerden, odaklardan, bireylerden, onları da halkın mücadelesinden ayrı düşünemeyiz. Böyle olunca, "komünist topluma ulaşma mücadelesi ihtiyacı" ile "demokratik mücadele ihtiyaçları" birbirini dışlayan değil, tersine birbirlerini içeren, biri olmadan diğeri olmayan olgular olarak çıkar karşımıza. Çünkü, bir yanda madenciler uzun yürüyüş yapacaklar, diğer yanda da Mengen'de önlerine çıkartılan silahlı-tel örgülü set yıkılacak. Uzun yürüyüşçüler olmadan siyasi yapı olmuyor, siyasi yapı olmadan da sel'in önündeki setler yıkılamıyor. Bu birliktelik, yani kitle muhalefeti içersinde yer alarak, bu muhalefeti bizzat örgütleyerek hem kitlelerin kendi sorunlarına sahip çıkmalarını, hem de sorunlara çözüm önerisi demek olan politikaların bizzat o sorunlarla yüzyüze olan insanlar tarafından üretilmesini sağlamak, sadece politik iktidarın ele geçirilmesine yarayacak eylemlilikler, ya da mücadele biçimleri değil, daha da öte, yarının toplumunun ilk adımlarını atmaktır; nasıl politik önderlikler bu tür mücadeleler süreci içerisinde çıktığı zaman anlamlı oluyorsa, tarih defalarca göstermiştir ki, politik önderlikler olmadan da bu tür mücadeleler olmuyor.

Komünist toplum hedefinin dayattığı birlik sorunu ile demokratik mücadele ihtiyaçlarının dayattığı birliğin zemin ve araçları birbirlerinden ayrılmamalı

Sonuç olarak toparlarsam, Melih hayatın bir yanını, Ertuğrul da diğer yanını ele alarak ilk adım sıralaması yapıyorlar; oysa hayat (devrimci mücadele) ancak her ikisinin birlikteliğiyle var ve hepimiz bu iki yan'ın aynı andalığını sağlamak zorunluluğuyla karşı karşıyayız.

Elbette bu "aynı anda"lığı sağlamak için harekete geçtiğimiz an önümüze yeni sorunlar çıkacaktır ve ilk sorun da "Nasıl"lık sorunu olacaktır.

Genelde Dünya devrimci pratiğinin, özelde kendi ülkemizin devrimci pratiğinin bugüne kadarki birikimlerinin, devrimci mücadele içerisinde nelerin olmaması gerektiğini az çok bize gösterdiğini düşünüyorum. Ve zannediyorum, bu olmaması gerekenlerin olmamasını sağlayacak birlik (örgütlenme-çalışma) formülleri, hem yukarıda değindiğimiz Türkiye devrimci mücadelesinin bugününe ilişkin yaşamın iki temel öğesinin aynı andalığını sağlayacaktır, hem de, o birliğin yolunu aydınlatacaktır.

Nedir bu olmaması gerekenler?

1-Kitlelerin politikaya katılımı yollarının tıkanması (eğer birileri için birşeyler yapılıyorsa bu yapılan şeylerde, o kendileri için

yapılanlar mutlaka söz sahibi olmalıdırlar).

2-Tesadüfi ve zoraki liderlikler(Politik önderliklere oraya layık insanlar; yani kitlelerin aktif desteğini almış insanlar gelmelidirler).

3-Ya sadece ilk elde politik iktidar hedefiyle ya da sadece bugünün sorunlarını çözmeye göre örgütlenip biçimlenmek (Eğer politik iktidar sonrası yeni objektif koşullarla çatışmaya düşüp zorunlu diktatörlüklere gidilmek istenmiyorsa, bugünden yarının objektif koşullarına göre biçimlenip örgütlenmek gerekir).

Böyle bir oluşum kapılarını yeni yetişen kadrolara kapalı tutmadığı sürece, yapı kitleselliğini ve devamlılığını korur, yeter ki farklı düşünceler birarada yaşatılabilsin

4-Herşeyi sadece "mantıksal olan"a adamak (İnsanları toplumsal gelişim seviyelerine uygun olmayan bir aşamaya zorla geçirtmeye çalışmanın, ya da toplumdan bütün özel yaşamını kuşaklar sonraki bir gelecek için feda etmesini istemenin herşeyi nasıl altüst ettiğini son Doğu Avrupa olaylarıyla gördük).

5-Politikanın kapalı kapılar arkasında yapılması (Eğer devrim yapmak istiyorsak başkalarını bütün gücümüzle kendimize katmak zorundayız; zira politika, sorunların çözümü için yine o sorunlar tarafından dayatılan bir ihtiyaçtır ve esas olarak bu ihtiyacı içinde duymayanlar politika yapamazlar; bu yüzden politika bir gönüllülük sorunudur ve tamamıyle açık yapılmak zorundadır).

Daha da çoğaltılabilirler, ama benim ilk aklıma gelenler bunlar. Bu duramda karşımıza şöyle bir birleşik şema çıkıyor: Politika yapmak isteyen ve günlük yaşantısıyla bunu sergileyen insanlar (eski, yeni farketmez, varolan ve böyle bir birlikteliği yaratmak isteyen herkes) biraraya gelirler ya da birileri ilk girişimleri üstlenerek bunların ortak zemininin (örgütsel ilkeler, tüzük, program vs.) oluşturulması için gerekli girişimleri yaparlar, daha sonra o insanlar, gönüllülük, liyakat (çoğunluk desteği) deneyim vs. vs. biçimindeki doğal seçilim sürecinden geçerek yapının organlarını bina ederler. Böyle bir oluşum kapılarını yeni yetişen kadrolara kapalı tutmadığı sürece, (kendini daima yenilenmeye açık tuttuğu sürece) yapı kitleselliğini ve devamlılığını korur, hiçbir aksaklık da çıkmaz; yeter ki yapı farklı düşünceleri birarada yaşatabilecek mantığa ve güce sahip olsun.

Bunu yaptığımız zaman, hiç kimseye 'biz kurduk siz de gelin' demiş olmayız. Zaten o taban diye adlandırılan insanların arasına girildiği zaman görülecektir ki, onlar da bir iradi girişimciliği beklemektedirler. Bütün mesele iki olguyu birleştirebilme maharetinde. Bu davranış kültürel birikim sürecinin mantığına da uygundur. Eğer beynin ve diğer organların sürekli taze kanla beslenmeleri (değiştirilerek yenilenme anlamında) pratik bir işleyiş haline getirilebilirse, mücadelenin bizzat içinden gelen ve o yerlere layık unsurlar kendi yerlerini alabilecekler ve hareket kısa sürede olması gereken boyutlara ulaşacaktır.

Bu olayda gözetilmesi gereken tek konu var: karşı-devrimci güçlerin böylesi bir yapılanmaya kolaylıkla saldırabilmesi ve daha doğum aşamasında yokedebilmesi. Bunun, kitlesellik garantisinin yanısıra başka çareleri de vardır ve hayatta kalma tedbirlerinin kolaylıkla alınabileceğini zannediyorum.

(*)Bu toplantılar, 12 Eylül öncesinde ve sonrasında ihanet etmemiş olmak koşulunu yerine getiren ve örgüte emeği geçmiş bütün insanların (bir tas su vereninden merkez komite üyesine kadar herkesin) geçmiş-bugün-gelecek üç'üsüne ilişkin düşüncelerini, eleştirilerini, önerilerini zaman sınırı olmaksızın ve eşit koşullarda dile getirdikleri ve farklı düşünceleri birarada barındırabilen bir ortak zemine ulaşmak için yaptıkları tartışmalı toplantılardı. Toplantı tutanakları daha sonra kamuoyuna yansıtılacaktı.

(**)Bana göre, nasıl, SHP'den MPLA'ya kadar diyemiyorsak, aynı şekilde SHP'den PKK'ya kadar da diyemeyiz. Evet, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi bizi çok yakından ilgilendiriyor, ama onlarla olan birlik sorunumuz ittifaklar ve güçbirlikleri düzeyindeki birlik sorunudur ve Türk solunun birliği ile Kürt solunun birliği sorunları her iki halkı da ayrı ayrı derecelerde ilgilendiren özel sorunlardır. Kürkçü bu ayırımı doğru biçimde yapıyor, olaya haklı boyutuyla değiniyor. ama "SHP'nin sol kanadından PKK'ya kadar" tanımı yanlış anlaşılmalara neden olabiliyor. ■

Dar Grup Çıkarlarının Ötesinde Muhalefet Meclisleri

Erdoğan Tatlav
Çayan Sempatizanları Davası Sanığı

"Muhalefet meclisi" adı altında gündeme getirilen öneri, genelde devrimci hareketin yaşayageldiği tıkanıklığı aşmakta taşıdığı önemli potansiyele rağmen solda yeterince değerlendirilememek, pratikte ise henüz somutlanamamak gibi sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Ancak bu olumsuzluk, önerinin kendisinde değil önerenler de dahil genelde biz tüm solda aranmalı, öneri ise içerdiği olumlu potansiyeliyle savunulmalı, hayata geçirilmelidir.

Grup çıkarlarımızın ötesine çıkabildiğimizde görüleceği gibi öneri, devrimci yığın hareketinin yükselişi önündeki engellerin aşılmasında önemli bir açılım getirmekte ve bu karakteriyle zaaflarından arındırılarak mutlaka sahip çıkılmayı gerektirmektedir. Olumlayıcı yaklaşımlar bir yana eleştirel çıkışlı değerlendirmelerde de önerinin bu olumlu potansiyeli esasen kabul ediliyor. Bu değerlendirmelerin de ışığında ve eksik konulduğunu düşündüğüm olumluluklarıyla birlikte öneriye ek bir açımlama getirmek istiyorum.

Öncelikle yinelemeliyim ki muhalefet meclisi şeklindeki bir örgütlülük verili siyasi iradeleri dışlamayı getiren, onlara alternatif bir konum değil. Aksine o, değişken ve çeşitli gelişmelerden üreyen devrimci, demokratik dinamiklere (doğrudan siyasal hareket ve programlara genişleyen bir çalışma olanağı da sağlayarak) ayak bağlarından kurtulma olanağı sunmaktadır. Önerinin pratikte gerçekleştirilmesi halinde hem toplumsal mücadele potansiyellerinin, kendi özgül dinamikleri çerçevesinde en geniş politizasyonu sağlanarak dar örgüt yapılarının gücü ve rekabetiyle daraltılmamış bir yığın hareketi geleneği yaratılabilecek hem de bu sağlıklı zemin doğruya en yakın siyasal iradelerin birleşik yığınsal muhalefet arenasının pratiği içinde, hayatı kucaklayarak devrime gidebilmenin olanakları genişletilmiş olacaktır.

Dünya çapında 150 yıllık mücadele deneylerinin bize gösterdiği en özlü derslerden biri, klasik örgütsel yapılarla tüm devrim-

T A R T I Ş M A

MUHALEFET MECLİSLERİ

ci demokratik alanların, hatta proletaryanın çoğunluğunun bile örgütlenemediği, yani yığınsal ve devrimci bir politizasyon geleneğinin bugüne kadar gerçekleştirilemediğidir. Günümüze geldikçe daha da belirginleştiği gibi emekçi insanlık bağımlı ülkelerde bile artık geçmişin klasik sınıf ayrımları içine sokulamayacak çeşitlilik ve tercih ayrışması içindedir. İşte bu giderek çeşitlenen toplumsal muhalefet dinamiklerini doğrudan siyasal örgüt/ program ve dar sınıf bakış açısında mevzilendirmek, keza daha da çoğalan ve çeşitlenen siyasal iradeleri "proletarya partisi"nin öncülüğünde yönlendirebilmek veya özümsemek mümkün olamıyor. Toplumsal dinamiklerin siyasal örgütlerin sınırları ve öngörülerini artan oranda aştığı, buna karşılık devrimci dönüşümün, ancak birleşik yığın hareketinin uygun konjonktürlerde uygun hedeflere yönlendirilebilmesine bağlı olduğu bir ikilemde klasik yaklaşımın öncülük sonunda içine girdiği bunalım daha da belirginleşmektedir.

İşte bunun bilincidir ki, klasik örgütsel yapıların sınırlayıcığını aşarak devrimci yığın hareketinin yaratılmasının olanaklarını araştırmaya itiyor. Bu arayış ise bizleri siyasal partiye ek olarak sovyetik örgütlenme tarzını günümüzün gerçekliği ve tarihin dersleri ışığında yeniden yorumlamaya götürüyor. Günümüzde daha da belirginleşen siyasal eğilim ve mücadele potansiyellerindeki çeşitlilik, onları bizzat kendi özgül zeminlerinden kalkarak düzen karşıtı konumlara taşımanın, bunu özgül zeminlerin toplumsal karekterinde daralmaya uğramadan ve emekçi yığınların bu özgülde bizzat kendi içsel olumluluk ve girişimciliğinin açığa çıkmasını sağlayıcı bir yaklaşım gerektirmektedir. Kl bu durum bizleri ara, yığınsal ve yarı-legal örgüt biçimlerinin olanaklarını değerlendirmeye zorluyor. İşte muhalefet meclisi önerisi tam da böyle bir işlevi karşılayacak bir örğgüt modeli sunmaktadır.

Öneri sosyalist hareketle işçi hareketi arasında organik birliğin sağlanması gereğini yaşamsal sorun olarak koyan klasik anlayışın, geçmişin dersleri ve günümüzün gerçekliği ışığında yeniden tanımlanması olarak doğrudan siyasal hareketlerle toplumsal muhalefet dinamiklerinin, birbirlerinin sınırlılıklarını gidererek bütünleşebilmesinin en uygun zeminini oluşturmaktadır.

Siyasal yapıların, sadece ciddi örgütsel zaaflar taşıdıkları bugün değil, onlardan bir kısmının bunu aşacağı gelecekte bile, özyapılarından gelen dar, kontrollü ve esnek olamayışları yanısıra aralarındaki rekabetin getirdiği güç kaybı, sosyalizmin tarihsel/ evrensel olarak taşıdığı tıkanıklık ve burjuvazinin hegemonya araçlarının genişleyen gücü gibi nedenlerle devrimci, demokratik potansiyeli kucaklayıp iktidara seferber etmeleri olanaksız gibidir.

Klasik anlayışla örneğin bir Zonguldak atılımı bile özgülde ve ülke genelinde yönlendirilip değerlendirilemezken böylesi aşağıdan, birleşik bir örgütlenmeyle hem eylemin sosyalistlerin yönlendiriciliğinde gerçekleştirilmesi hem de ülke genelinde mücadelenin etkin bir öznesi olarak genişleyen bir örgütlenmeye devşirilnıesi, dolayısıyla bu zeminde yer alan siyasal iradeler için de genişleyen bir yığınsal bir politizasyonla doğrudan organik ilişki demek olacaktır. Bu anlamda leninist öncülük anlayışını, kendinden menkul "öncülük" iddialarından kurtarıp gerçek değerine, bizzat yığın hareketine organik bağla öncülük yapabilmek olanağına kavuşturmak mümkün olacaktır. Diğer yandan sovyetik tipteki örgütlenme parti örgütlenmesinin alternatifi olmayıp, onun bilinç taşıma, yönlendirme işlevini zayıflatmamakta, aksine devrimci parti örgütlenmesi ve etkinliğinin alanının düzlemekte, ona özne olma yönelimli, örgütlü, dinamik ve genişleyen bir yığın temeli sunmaktadır. Elbette ki o her türden demokratik sorunu çözme yöneliminden ikfidarı amaçlayan programlara kadar, keza iktidar yöneliminde farklı anlayışlara kadar herkesi, her kesimi ve her anlayışı geçici veya kalıcı olarak güncel mücadele zemininde içselleştirebilen yapısıyla parti öncülüğünü dışlayan anlayışlara da açıktır. Bununla birlikte parti önderliği gereksinimini kendiliğindenlik lehine dışlayan anlayış dahil tüm diğer yanlış ve eksik anlayışların yığın hareketiyle organik bağ içinde etkinliklerini yitirmelerini sağlayıcı bir işlev görür.

Cephe örgütlenmesinden daha geri ancak sendika/ derneklere göre daha ileri ve yasalar karşısında özgür bir düzey olan sovyetik örgütlenme, bilinç olarak en alttaki kesimin kendini toplumsal mücadele zemininde gerçekleştirebileceği ve özgül çelişkilerine çözüm üretirken düzene karşı mücadeleye eklemleneceği, bu anlamda olabilecek en geniş potansiyeli içerebilme yeteneğiyle, hak almaktan sivil itaatsizliğe, oradan kendi devrimci iktidarını yaratmaya kadar çok geniş bir alanda önemli işlevler görebilecektir.

Örgütlü yığın eylemiyle organik bağ demek olan böylesi bir örgütlenme, yarı-legal ama geniş meşruiyet zeminiyle bütün yasal olanaklardan da genişleyen bin yararlanma olanağı sunar. Kendi çaplarında sosyalizme yönelmeyen tüm düzen karşıtı çelişkilerden sosyalizme mevzi kazandırır. Yığınlara, şimdiden başlayarak sorunlarına çözüm ve kaderlerine sahip çıkma bilincini bizzat bu meşru mücadele zemini verir. Onların devrimci demokratik eğitim ve örgütlenmesini gerçekleştirerek özgüven ve girişimcilik geleneği yaratır, dolayısıyla aşağıdan başlayarak sosyalizmin gerçekleşebilirlik koşullarını zorlar. Partilerden örgütsüz aktif bireylere oradan bilinçsiz ama özgül çelişkileri için mücadele potansiyeli taşıyan en geniş yığına kadar herkesi içerebildiğinden ve içerebildiği oranda da işlevselleşen böylesi bir yapı tüm devrimci demokratik muhalefete şemsiye işlevi görür. İdeolojik ve siyasal hedef birlikteliği gerektirmeyen yapısı, siyasal partilerden ayrımla onun zaafı değil, en geniş yığınların kendi özgül sorunları temelinde düzene karşı seferberliği, giderek ondan koparılması anlamında avantajını oluşturur. Bu yapısıyla her türden çelişki ve bunalımları düzenin korkulu rüyası haline getirebilme potansiyelimizi en üst noktaya çıkarır ki bu devrim amacındaki sol örgütlenmelere de en geniş olanaklar demektir. Daha ötesi böylesi bir yapılanma, sadece siyasal iradelere değil aynı zamanda yığın hareketinin kendisine de sağladığı avantajlarla soldaki saflaşma eğilimini zorlar; yığınların aşağıdan denetimi ve gözleminin genişlemesi solda en geniş birliğin bizzat eylem içinde sağlanmasına zorlayıcı etken olur ve mücadelenin yığınsal atılım zemininde siyasal birleşme gereksinimine de en uygun temeli sağlar.

Öneri, verili siyasi iradeleri dışlamayı değil, aksine, toplumsal mücadele potansiyellerinin özgül dinamikleri çerçevesinde en geniş politizasyonunu öngörüyor

Ardı arkası gelmez tartışmalarla sonuç alamayan birlik arayışlarından ayrımla böylesi bir örgütlenme, mücadele alanını esas alan ve orada özgür katılım ve saflaşmayı zorlayan yapısıyla salt birlik öncesi mücadele/ muhalefet boşluğunu doldurma, siyasal iradelere ve yığın eylemine etkinlik kazandırma avantajlarıyla kalmayıp uzun vade de daha da önemli olarak, sosyalist demokrasiyi, kadroların haklarının güvence altına alınması çabalarından daha köktenci ve kalıcı temellerde bizzat yığın hareketinin kendisinde gerçekleştirme avantajı sunuyor. Düne kadar yapılageldiği gibi sosyalist demokrasiyi yanlış bir noktadan, tek/

TARTIŞMA
MUHALEFET MECLİSLERİ

çok partililik noktasından tartışmanın yerine (sorunun bu ayrıntısını hayatın kendisine bırakarak) daha köktenci bir temelde çözmeye yöneliyor. "Bütün iktidarın sovyetlere ait olması gerektiği" çıkışıyla Lenin tarafından teorize edilmiş olan yaklaşımı, geçmişin dersleri ışığında yeniden ve mücadelenin bu en geri düzeyinden ve en alt birimlerinden başlayarak gerçekleştirilmesi olanağı anlamında geliştiriyor.

Böylesi bir örgütlenme, hayatın karşı durulmaz nesnelliği haline gelen toplumsal, siyasal çeşitlilikleri, katılabilecekleri düzey ve hedeflere kadar düzenin devrimci dönüşümü eylemine fiilen katabilmesi, dolayısıyla en radikal programın gerçekleşmesi sürecine eklemlenmelerinin ve tabii bu süreçte onların da devrimci radikal dönüşümlerinin gerçekleşmesini sağlar. Gerek her özgül çelişkinin güncel ve /veya yerel karakterine bağlı olarak gerekse de bileşenlerinin yapısına göre mücadeleye katılan ve bu süreçte yeniden biçimlenerek devrimci dönüşümün öznesi haline gelen emekçi yığın hareketi, bu yapı içinde sosyalizmi üretecek bir demokrasiyi de kendinden üretme niteliğine yükselir.

Çeşitli mücadele potansiyelleri, kendi özgül zeminlerinden kalkılarak, ve bu zeminlerin toplumsal karakterini daraltmadan, düzen karşıtı konumlara taşınmalıdır

Bu biçimlenmede iktidar giderek gerçek anlamda bu sovyetik örgütlenmenin eline geçeceğinden bürokratik biçimlenmenin önü daha en baştan tıkanacaktır. Bilindiği gibi, klasik işlerlikte "öncü parti" doğrudan yukarıdan saptamakla yetinmez aynı zamanda elindeki araçlarla bunu "sosyalizmin çıkarı için, henüz yeterince bilinçli olmayan yığına" dayatır; bu tarzın en demokratik işlerliğinde bile yapılan şey bu "doğru"nun güdümlü bir şekilde etki alanındaki ilişkilerde, eğer iktidardaysa ülke genelinde tartışılmasından öteye gitmez; ancak gerçek kararlar politik önderler ve onların denetimindeki uzmanlarca verilir. Doğrunun "tek", sapmaların da "karşı-devrime hizmet" ettiği önbelirlemesiyle birlikte bu ilişki tarzında kaçınılmaz olarak bürokratlaşma ve yabancılaşmayı üretmesi bir yana, bilinçli ve gönüllü etki alananın en alt düzeyde kalması kaçınılmazdır. Oysa ki sözcüğün marksist anlamında sosyalizm, gerçek iktidarın bizzat emekçi yığın örgütlenmesinde olduğu ve uygulanacak politikaya bizzat kendisinin karar vermesi demektir. Bunun gerçekleşmesi için ise en az birden fazla seçenek içinden kararın sovyetlerce verilmesi ve devrim öncesi de böyle örgütsel siyasal geleneklerin kurumlaşması şarttır.

Sözkonusu olan süreçlerin biçimlendirilmesi değil, bireyler, örgütler, sınıf ve kesimlerin çoğul iradesinin ve tabii değişen bilinç ve gelenekler ve diğer faktörlerin şu veya bu biçim ve düzeyde katıldığı bir toplumsal süreç ise, bunun radikal dönüşümünde mühendislik tekniklerinin ve öncü iradenin sınırlılığının bilincinde olmak, "doğru"nun gereklerinin yığın bilincinde içselleştirilerek ve seçeneklerin bizzat yığının iktidar organlarına önerilerek ve bu öneriler içinde onun bazen yanlışlar da içerebilen kendi doğrularını seçmesini hazmederek, yani yığının gerçek inisiyatifini ve katılımını güvence altına alan bir örgütlenme tarzını senimseyerek yaklaşmak gerekiyor. 150 yıllık bir sürecin bütünsel derslerinin en önemlisi, sosyalizmi bir an önce kurmak ve korumak adına "tek doğru"cu ve yönetme tekeline yönelen bir öncülük pratiğiyle sosyalizmin kurulamadığı ve sapmaların, bizzat onlara soluk aldırmayan partiyi ele geçirmesinin engellenemediği bir yana, devrim öncesinde proletaryanın çoğunluğunun kazanılmasının da mümkün olamadığıdır.

Oysa ki böylesi sovyetik bir örgüt tarzıyla hem öncü politik örgüt, (özgün dönemeçlerde yönetme gereksinimi karşılamak dışında) bilinç taşımak, yön göstermek, en uygun seçenekleri sunmak gibi gerçek yerine çekilecek hem de devrimin de sosyalizmin de gerçek yapıcısı olan emekçi yığın hareketinin, içindeki tüm farklılığıyla yani bu diyalektik kaçınılmazlık ve zenginliğiyle birlikte azami katılım ve radikal dönüşümünün en uç sınırlarına, özne konumuna ulaşabilecektir.

Böylesi bir tarz elbette ki kadroları ve partileri devrimin araçları düzeyine indirecek ve öyle kalmayı kurumsallaştıracaktı; bu gelenekselleşme içinde hiç bir parti, kendi doğruları ve inançlarını gerçekleştirmek için sosyalist değerler ve sovyetik iktidar da dahil önündeki engelleri çiğneme gücünü kendinde bulamayacaktır. Yinelemeliyim ki bu durum öncü partinin gereğini en küçük anlamda azaltmıyor, sadece yaşanmışın dersleri ışığında onu gerçek yerine, muhalefette de iktidarda da kendi doğrularını yığınların elinde maddi bir güç haline getirip onların kendi tarihlerini yapmalarına yol göstererek, yığının bilinçli seçme ve iktidar etme yollarını döşemek şeklindeki yerine oturuyor.

İşte, tepkilerin yoğunluğuna rağmen verili işlevsizliğimiz sorununa çare arama çıkışlı olan bu sovyetik örgütlenme tarzının en az bunun kadar önemli diğer avantajı ve gerekliliği de onun sosyalist bir muhaletet/ iktidar yaratmadaki en uygun araç olmasında biçimleniyor. Fabrikanın, ve mücadele potansiyeli üreten bütün alanların suya sabuna karışmayı gelenekselleştiren, tayin eden, dönüşen ve dönüştüren örgütlü alanlara dönüştürülmesi ve işte bu toplumsal hareketlilik içinde, onun bu niteliğiyle henüz yerine getiremeyeceği siyasal uzmanlık alanlarının ise daha baştan devrimci ve radikal konumlarıyla M-L partilerce yerine getirilerek devrimin örülmesi; işte yaklaşım bu olmalıdır.

Bu örgütlenme biçimlenişinde yığın mücadelesi,kendinden menkul "doğru" ların ve doğaları gereği dar ve disiplinli olmak durumundaki örgütlerin sınırlılığında kendi kendini gerçekleştirememek,bölünmek,genişleme potansiyellerini kullanamayarak görece işlevsizleşmek durumundan korunurken,siyasal iradeler de düzene karşı en geniş çerçevedeki mücadelenin özgül parçaları olan yığın muhalefetinin kişilikli özneleri olarak işlev görecekler-dir. Sendikalar, dernekler, dergiler ve bunun dışında pek çok özgül temelde gerçekleşen eylem birlikleri bu perspektifle kalıcı ve çok daha etkin bir konuma yükseltilerek gerek özgül gerek genel muhalefet sorunlarında en ileri başarılara ulaşılacaktır. Böylesi geniş, yarı-legal düzenin alternatifi yığın örgütlenmesi tek tek örgütlerin kullanamayacağı pek çok olanağı da kendi meşruiyeti içinde kullanma ve bu temelde daha da genişleyip kurumlaşma olanağı bulacaktır; bu ise kısa vadeli grup çıkarlarından yana kaygıları aşabilen her siyasi irade için çok daha büyük devrimci olanaklar demektir. Dolayısıyla, herkesin en doğru olduğuna inandığı hareketlerininin inisiyatif kurabilme düzeyi gibi pragmatik kaygıları bir yana bırakarak, hayatın bütünsel kucaklanabilirliğinin bu genel çerçevesini ayrıntılarla biçimlendirip ona hayatiyet kazandırmaya yönelmeliyiz. Kaldı ki daha şimdiden pek çok kesim şu veya bu misyon ve kayıtla böylesi bir örgütlenmenin gereğini teslim etmektedir. O halde niye gerçekleştirilemesin?

Son olarak M.M. önerisinin bence önemli zaafı Kürt sorunundaki boşluğa değinmeliyim. Ancak bu temel zaaf, Türkiye ve Kürdistan'da muhalefetin birleşik gelişimi ve dayanışması açısından da böylesi sovyetik bir örgütlenmenin yapacağı çok şey olduğu gerçeğini bulandırmaz. Sorun duyarlılık gösterilmesi halinde pra-

tikte giderilebilecek karakterdedir. Türkiye'de kendisini Kürt mücadelesiyle tanımlayan kesimler için öneri, genişleyen bir propaganda, mücadele ve artan bir genişleme zemini içeriyor. Daha ötesi, pratik varlık bulması halinde böylesi bir örgütlenme, enternasyonal dayanışma çerçevesinde ulusal kurtuluş mücadelesine (Devrimci Birlik gibi işlevsizliği iyice belirginleşmiş cephesel ittifaktan ayrımla) ciddi destekler sunabilme, keza Kürdistan özgülünde de özellikle şehirlerde mücadeleden yana yeni mevziler elde etme noktasında önemli olanaklar taşıyor. Kürdistan'da daha da çok olmak üzere M.M. T.C. sınırları içinde, Türk ve Kürt devrimci demokratik çevrelerinin giderek siyasal düzeyde de anlamlı sonuçlar üretecek aşağıdan yukarı birleşik bir mücadele ve dayanışmanın toplumsal organları olabilir. (ve bu niteliğiyle PKK tarafından Halk Komiteleri'nden daha geniş ve birleşik bir kapsamda özellikle sahiplenilmesinde büyük yarar olduğu inancındayım). ■

Gelişime Karşılık Vermek Devrimci Hareketin Belirgin Adımı Olmalı

Nihat Şeker
TKEP Davası Sanığı

Başını ABD'nin çektiği uluslararası emperyalizm, dünyayı ve onun dinamiklerini kendi yöneliminde koşullandırmak, bu yönelimin egemenliği ve kıskacı altında tutmak amacıyla her fırsattan, her olanaktan sonuna kadar yararlanmaya çalışıyor. Böylece, kapitalizm ve emperyalizmle tahkimli "yeni dünya düzeni"nin boş kalmış karelerini doldurmanın her türlü aracına başvurmakta bir sakınca ve engel görmüyor.

Uluslararası gericiliğin son birkaç yıldır artan saldırısı ve "sosyalist" ülkelerdeki başaşağı bir seyir alarak biçimlenen gelişmelerin ortaya çıkması, dünya dengelerini sarsmış ve bozmuştur. Bu durum sosyalizmin kazanımlarını ve prestijini geriye düşürmüş, sosyalizm mücadelesinin önüne aşılması gereken yeni güçlük ve zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bozulan dengelerin konjonktürel dizilişinde zaten avantajlı bir konumda olan ABD ve emperyalizm süreci, tümüyle kendi ağırlığı ve yörüngesinde döndürmek için zemini yoklamakta ve "uygun" planlarını devreye sokmaktadır.

Toplumsal hareketliliği düzen dışına taşımak, birlik kavramlarında reformizmle arayı açmakla ve devrimci çizgide buluşmakla olanaklı olacaktır

Avrupa'nın siyasal coğrafyasının değişmesinden sonra bir başka önemli ve emperyalizm açısından bir o kadar baş ağrıtıcı yer teşkil eden Ortadoğu'yu 'ıslah etmek', kendine rağmen bayrak kaldıranları dize getirmek bu süreçte amacına ulaşmasının kalın çizgisini oluşturmaktadır.

Onbinlerce insanın ölümüne, Orta Doğu ve özellikle Irak'ın yaşam olanaklarının tahrip edilmesine yol açan azgın bir teknolojik donanımla yürütülen savaş, emperyalizmin "yeni düzen"ine bir manivela olmuş, buradan aldığı hızla da masa başında Orta Doğu'nun ekonomik ve siyasal çehresine emperyalizmin "nüfuz"unu derinlemesine işlemeye koyulmuştur.

Emperyalizmin bu düzenlemesinin bizi çok yakından ilgilendiren diğer bir yanı ise, TC'nin bu oyunun içinde rol üstlenmesi ve halklarımız üzerinde koyu bir sis perdesinin oluşturulmasıdır. Bu nedenle Türkiye ve K. Kürdistan halkının ve devrimci güçlerinin yürüttükleri mücadele daha önemli bir hale geldiği gibi, ertelenemeyecek, ilgisiz kalınamayacak, bir tarafa bırakılamayacak görevleri, duyarlılıkları ve sorumlulukları önümüze getirip koymaktadır. Eğer tarihi ve bilimsel bakış açısının mercekleriyle bakacaksak bundan kaçınamayacağımız da açıktır.

Burada ayırdedilmesi gereken şudur: Ya burjuvazinin karşısında önemli, etkin ve alternatif bir güç olacağız, ya da sömürücü baskıcı ve insanına hiçbir yaşam geleceği sunmayan düzenin omurgasına bir etkide bulunmada çok etkisiz kalacağız. Bu anlamda devrimci hareketin bugünkü düzeyiyle, gelişime karşılık vermeyen ve yol açıcı bir girişkenliğin dokularını bulmakta bir verimliliğe ulaşmayan konumunu ters yüz etmek, yaşamsal bir ivedilik taşımaktadır. Yoksa burjuvazinin her darbesi, her saldırısı karşısında bir geriye düşmenin önü alınamaz ve bir fasit daire içinde dönüp durmaktan kurtulunamaz. Devrimci hareket açısından bir üreticilik taşımayan bu çemberin kırılabilmesinin nesnel zeminleri bugün her zamankinden çok daha açık bir şekilde vardır. Sorun, bunu işleyebilmekte yatıyor.

12 Eylül faşizmi ve onun uzantısı durumundaki bugünün parlamentolu yaşamı felsefesiyle, ideolojisiyle, siyaset ve iktidar arasında kurduğu dengeyle büyük bir boşluğa düşmüştür. Sistemi el yordamıyla ve bir kördöğüşü sürdürerek, başta işçi sınıfı olmak üzere emekçi halkın gücünü yeterli kapsamda ortaya koyamamasından yararlanarak varolmaya devam ediyor. Yeni dengeler, yeni modeller bulmaya çalışıyor ve yeni arayışlara gereksinme duyuyor.

Türkiye ve K. Kürdistan işbirlikçi sermaye tarafından, baskının, zorbalığın ve gericiliğin vahşi dişlileri arasında tutulurken, bir diğer yanda da bu güce karşı, toplumsal muhalefetin dinamikleri uç veriyor ve yok edilmeyecek bir canlılığı kavuşuyor. TC'nin Kürt halkı üzerinde görülmemiş bir çeşitlilikte ve yoğunlukta sürdürdüğü bütün zorbalık ve yok etme girişimleri bir çare olmakta aciz kalıyor. Kürt halkı kendi kaderini tayin yönünde zengin mücadele biçimleri yaratıyor ve kullanıyor. İşçi sınıfı hareketi ise geriye dönmenin gemilerini yakarak çok önemli bir nitelik ve boyut

TARTIŞMA

MUHALEFET MECLİSLERİ

kazanıyor. Zonguldak maden işçilerinin ortaya koyduğu kalkış, işçi sınıfının gücü, etkinliği, kapsayıcılığı, yol açıcılığı ve nasıl bir mayalanma içerisinde olduğuna net bir profil çiziyor.

Kısacası, artık burjuvazinin hiçbir kesiminin işçi sınıfına, emekçilere ve Kürt halkına vereceği bir umut, sunacağı bir alternatif kalmamıştır. Sistem içi çözümler, burjuva sistem içinde oyalanmalar ne kadar allanıp pullanırsa pullansın boşluğu doldurmaya yetmeyecektir. Ne var ki, bu nesnelliği kapsayan, onun öngördüklerine karşılık veren devrimci bir kanalın hâlâ yeterli genişlikte ve derinlikte açılamamış olması, burjuvazinin yeni manevralar yapmasına ve gündemi belirlemesine acık kapı bırakıyor.

Özal ve iktidar somutunda burjuvazi, ülkeyi bir yandan ABD'nin yağma planları içinde daha aktif rol üstlenmesinin maceralarına sürükler ve pastadan birkaç kırıntı almak isterken, diğer yandan toplumun haklı ve meşru demokratik kazanımlarını savaşın gürültüsü arasında büyük bir baskıyla boğmak, yok etmek çabasına girmiştir.

Ancak, savaşın bitimiyle birlikte toplumdaki keskin çelişkiler bütün ağırlığı ile ve göstergeleriyle açığa çıkacak ve kendini ifade edecektir. Bunu gören burjuvazi, kimi hafifletici makyajlara şimdiden başvurmanın hesaplarını yapmaktadır. Bu makyajı oluşturan "demokratikleşme", "yasal düzenleme" tartışmaları ve hesaplarıyla toplumun köklü ve temel sorunlarını geçiştirmeye, küllemeye, gözlerden ırak tutmaya çalışmaktadır.

Bu oyun bozulmalıdır.

Bu oyunun bozulması, toplumsal muhalefetin temel toplumsal sorunlara devrimci müdahalede bulunmasından geçer.

Toplumsal muhalefeti ileriye götürmenin devrimci müdahale olanakları, bugün her zamankinden daha fazladır ve elverişlidir. Bu, sadece burjuvazinin ekonomik ve siyasal anlamda bir istikrarsızlık ve kaos içinde bulunmasından, toplumsal muhalefetin gelişen bir ivme kazanmasından kaynaklanmıyor, bunlarla birlikte değişik etkiler de sözkonusudur. Savaşla daha bir açığa çıkan, emperyalizm ve onun temsil ettiği ekonomik-politik formasyonun insanlık açısından nasıl azgın ve tehlikeli bir güç olduğu daha çıplak bir gözle görülmüş, emperyalizme ve kapitalizme iyimserlik duymanın teorileri havada kalmıştır. Keza bu teorilerin Türkiye'deki izdüşümü "mutabakat" anlayışları da toplumsal yaşamın keskin çelişkileri ve onun dinamikleri arasında kırılmaya uğramıştır. Dolayısıyla toplumsal muhalefeti bu yönde oyalamanın girişim ve argümanları da köklü bir zemine kaynaklık etmiyor,

Yine Türkiye ve Kürdistan gerçekliğinin dayatıcılıklarından ziyade "sosyalist ülkelerin" konumlanışına göre vaziyet alma durumunun dayanaklarını yitirmesi ve bu yönde sorgulamaların öne çıkması devrimci güçleri, varlık nedeninin bir ifadesi olan kendi topraklarının hamuruyla yoğrulma girişimine ve kavrayışına yöneltmiştir.

Bütün bunlar, devrimci güçlerin yanyana ve birlikte olmasının gerekliliğini ve olanaklılığını yeterince anlatıyor. Gelişimin devrimci hareketten talep ettiği, gerek toplumsal muhalefetle kendisi arasındaki, gerekse de toplumsal muhalefetin burjuva sisteme yönelmesi gereken boşlukların, yetersizliklerin doldurulmasıdır.

Sürekli iç sorunlarla boğuşan, çok parçalılık yapısını azaltmayan bir biçimde devam ettiren bir devrimci ve komünist hareketin işçi sınıfı ve emekçi halkın hareketliliğiyle yeteri ölçüde bütünleşmesi ve onu ileriye götürmesi elbetteki beklenemez.

Devrimci güçler, ortada duran bu kısırlığı ve verimsizliği aşmak zorunluluğu ile yüzyüzedirler. Bu sağlanamadığında, hem işçi sınıfı, emekçi kitleler ve diğer toplumsal kesitlerin hareketi ve muhalefeti burjuvazinin çevrimi arasında kalacak, ezilecek, dağılacak, hem de devrimci güçler dar kalıpların içinde sıkışmaktan, marjinal kalmaktan kendilerini alamayacaklardır. Sorun bu bakımdan önemlidir, yaşamsaldır.

Hiç kuşkusuz devrimci hareketin en çok tartıştığı, en çok dilinden düşürmediği konu, birlik sorunudur. En çok tartışılmasının ve dilden düşmemesinin bir yanlışlığı yoktur, tam aksine bu, birlik sorununun yakıcı bir gereksinme oluşturduğunun bir yansıması ve dayatmasıdır. Ne varki, en çok konuşulmasına ve tartışılmasına karşın, en az ilerleme kaydeden de bu sorundur ve terslik burada yatmaktadır.

Birlik kavramının geniş ve kapsamlı bir yumak olmasının yanında bu konuda ilerleme sağlanamamasının başkaca birçok nedeninin olduğu da açıktır. Ancak bu konuda, her şeye karşın, bugün ilerleme sağlanabilecek tutamaklar vardır.

Devrimci ve komünist hareketin birlik kavramı içerisinde içselleştireceği birbirinden farklı ama aynı zamanda birbirinin besleyicisi durumunda olan ayrı yanları bulunmaktadır. Parti birliği, cephe birliği, güç birliği ve kimi girişimler birlik kavramının içerisinde yer alırlar ve bunlar birbirlerinin karşısına konulacak olgular değildir.

Parti birliği, cephe birliği ve benzeri girişimler, birlik kavramının içerisinde yer alırlar ve birbirinin karşısına konulabilecek olgular değildirler

Gelinen aşamada, toplumsal hareketliliği düzen dışına taşırmak ve rejimin belirleyici temellerine yöneltmek; bütün örgütlenme ve birlik kavramlarında reformizmle arayı açmakla ve devrimci çizgide buluşmakla olanaklı olacaktır.

Toplumsal muhalefetle bütünleşmek ve onun eylemliliğini çeperleri kıran bir düzeye yükseltmek, devrimci hareketin birliğine değişik düzeylerde karşılık bulmak, bugünkü durum da gözönünde tutulduğunda, hemen bir çırpıda olamayacaktır. Ama verili durumda devrimci hareketin bu yönlerde kanal açması olanaklıdır.

Bu olanak, çözümlenmesi hemen olamayacak arayışlar izçine girmek değil, Türkiye ve K.Kürdistan'da yaşanan somut, yakıcı ve çerçevesi çizilebilen sorunlardan kalkışla yaratılabilecek bir eylemlilikle biçimlendirilebilir. Somut ve yakıcı sorunlar zaten toplumsal muhalefetin eylemliliğinin başlıca nedenidir. İşçilerin, emekçilerin birleştiği ve eyleme geçtiği bu sorunların etrafında, daha ileriye taşımak için, devrimci güçler, ne diye birleşmiyecekler ve eyleme geçmeyecekler? Yani bugün toplumsal çelişkilerin en açık bir biçimde su yüzüne çıkardığı sorunlar etrafında bir eylemliğin mekanizması oluşturulabilir. Bunun önünde, eğer zorlama öznellikler konmazsa, bir engel bulunmuyor. Oluşturulacak bu mekanizma ile yürütülecek eylemlilik, hem toplumsal muhalefeti ileriye taşıyacak, hem de devrimci hareketin değişik düzeylerdeki birlik sorununa adım adım karşılık bulmanın verimliliğini yaratacaktır.

Buna yönelik olarak, bir süredir değişik çevreler tarafından gündeme getirilen "muhalefet meclisleri", "devrimci blok", "devrimci sosyalist blok", "birlik platformu"... gibi düşüncelerin birbirine benzeyen, gerekçe ve araçlarıyla birbirine yakın olan bir çok yanları bulunmaktadır. Tüm bu düşüncelerin bir harmanlanması yapılarak bu konuda bir düzey yaratma zamanı daha ilireyi ertelenmemeli, dergi sayfalarının arasından çıkıp, yaşamın canlılığında adım atmak bir an önce gerçekleştirilmelidir. ■

Halil Nebiler Hatasını Düzeltmelidir

Kasım 1990'da Dönem Yayınevi tarafından yayınlanan Halil Nebiler'in "Pişman İtirafçılar" isimli kitabında hakkımda gerçekle hiçbir ilgisi olmayan bir satır yayınlanmıştır.Kitabın 142. sayfasının ikinci paragrafında bulunan bir cümle aynen şöyledir. "Samsun Dev-Yol davasında Halit Yılmaz'la birlikte yargılanan itirafçı sanık Ali Hadi Gözütok'un da itiraflarını geri aldığını öğrenmiş bulunuyorum."

Kitapta bu cümleye dayanak olarak hiç bir kaynak gösterilmiş olmayıp yazarın kendisi de böyle bir olay olmadığını öğrenerek yaptığının büyük bir hata olduğunu, bu hatayı düzeltmek için elinden geleni yapacağını söylemiştir.

Yaşadığımız ülkede son on yıldır öylesine bir değer erozyonu yaşanmaktadır ki, yapılan işler hakkınca ve gerekleri yerine getirilerek yapılmamakta bunun sonucu da topluma, toplumsal yaşama sürekli kamburlar üretilmektedir.

Yazar Halil Nebiler bu kitabı ne kadar iyi niyetle ve bazı değerleri korumak adına yazmışsa da, araştırıcılığın, yazarlığın sorumluluğunu yerine getirmediği için genel durumdan payına düşeni alarak bir insana yapılabilecek en büyük hakareti yayın yoluyla yapmış bulunmaktadır. Oysa sadece mahkeme dosyalarını okuyarak bile böyle bir şey olmadığını öğrenebilir, iftiracı durmuna düşmemiş olabilirdi.

İktidarın insanları birbirleri için yalan yanlış suçlamalara zorladığı siyasal davalarda itirafçılar, sadece arkadaşlarını ölüme götürerek kendi yaşamlarını başkalarının canı pahasına kurtarmaya çalışmakla kalmamışlar, aynı zamanda toplumun ve devrimcilerin yaratmaya çalıştıkları değerlerin tarihsel düşmanları saflarına katılarak, insanlığın yüz karası olmuşlardır. İtirafçılığı yaratan, muhbirliği yasal bir hukuk normu haline getirmeye çalışan bütün kurumlarla birlikte bu oyuna gelenleri daima nefretle anacağım. Halil Nebiler'in bu yanlışı bu konuda çalışanlara ders olmalıdır.

Yaşadıklarımın ve yaptıklarımın bir suç olmadığını bilmenin rahatlığı ile bu yanlışı kamuoyuna duyurmak istiyorum.

Ali Hadi GÖZÜTOK
Özel Tip Cezaevi Bursa

Kürtlere Yönelik Baskılara Protesto

Bugün TC, Devrimci-demokratik kamuoyunu yanıltmak; Türk ve Kürt halklarının mücadelesini engellemek, emperyalizmin yüklediği rolü daha iyi oynayabilmek için sahte, aldatıcı politikalarla "Demokrasi" ve "İnsan Hakları" savunucusu kesilmektedir.

TC'nin en yetkili ağızları "2932" sayılı yasanın değiştirileceği, Kürt diline "serbestlik" tanınacağı; 141, 142 ve 163'ün kaldırılacağı tartışma ve propagandasıyla kamuoyunun gündemini işgal etmektedir.

Bir yandan Kürtlerin "hamisi" ve demokrasi havarisi kesilirken, diğer yandan Türk ve Kürt halklarına yönelik insanlık dışı uygulamalarına hız kazandırmaktadır.

(...)

Kürdistan'da uygulanan bu çağdışı uygulama, katliam ve baskılara paralel olarak, Türkiye'de de bir çok ilerici, devrimci ve demokrat işkencelerde hunharca katledilmektedirler.

Bütün bu insanlık dışı uygulamalar, Şırnak ve İdil'de Kürt halkına yapılan işkence, katliam, baskı ve ve çağdışı uygulamaları; Türkiye'de işkencehanelerde devrimci ve ilericilerin katledilişini nefret ve şiddetle kınıyor ve protesto ediyoruz. Bu amaçla Aydın Cezaevi'nde bulunan siyasi tutsaklar olarak 7. 3. 1991 tarihinden itibaren iki günlük açlık grevine giriyoruz.

Tüm devrimci, demokratik, yurtsever kamuoyunu bu baskı, işkence ve katliamlara karşı sessiz kalmamaya ve seslerini yükseltmeye çağrıyoruz.

Aydın E Tipi Cezaevi
Tutuklu Temsilciliği Adına
Şükrü Göktaş-Abidin Polat-Rıza Doğan

İsmail Beşikçi'nin En Son Kitabı da Yasaklandı

İsmail Beşikçi'nin "Orgeneral Muğlalı Olayı/Otuzüç Kurşun" adlı yeni kitabı hakkında İstanbul 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi toplama kararı verdi.

İsmail Beşikçi'nin bir yıl içinde beş kitabı yasaklandı. İsmail Beşikçi hakkında 100 yılı aşkın hapis cezası isteniyor.

İsmail Beşikçi'nin Belge Yayınları tarafından yayınlanan en son kitabı, "Orgeneral Muğlalı Olayı/ Otuzüç Kurşun", İstanbul 2 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kararı ile yasaklandı ve yazar hakkında kovuşturma başlatıldı.

Sosyolog Dr. İsmail Beşikçi bu kitabında, İsmet İnönü'nün devlet başkanı olduğu sırada, Van'ın Özalp kazasında 33 suçsuz vatandaşın askerler tarafından kurşuna dizilmesi olayını incelemekteydi.Bu olay CHP iktidardan düştükten sonra DP iktidarı tarafından Meclis soruşturmasına tabi tutulmuştu. Tek parti rejiminin çöküş döneminde Muğlalı olayı muhalefet tarafından ele alınmış, ancak daha sonra açılan soruşturmalar örtbas edilmişti.

"Muğlalı Olayı" Belge yayınlarının son dönemde yasaklanan beşinci kitabı oldu. Belge yayınları bu yasaklamaların "düşünce ve ifade özgürlüğüne" açık bir saldırı olduğunu bildirdi. "Dersim jenosidi, Otuzüç kurşun" gibi tarihsel olayların bilimsel inceleme konusu olması, tartışılması, tarihin tekrarını önleme bakımından büyük önem taşımaktadır. Ama ne yazık ki, Abdülhamit döneminin yasaklarına benzer biçimde, ülke, yöre, kişi ulus isimleri ve bazı kilit olaylar insanların bilinçlerinden silinmek istenmekte, tabuların üstüne gidilmesi yasaklamalarla engellenmeye çalışılmaktadır. En çok korkulan ise, geçmişin trajedileri ile, günümüzün gündemi arasındaki benzerliğin gözler önüne serilmesidir. Tek parti diktası döneminden hiç de farkı olmayan bir biçimde, en temel insan hak ve özgürlükleri pervasızca çiğnenmekte, güvenlik güçleri ve yöneticiler olağanüstü yetkilerle donatılmakta, hatta temel hak ve özgürlüklerin yürürlükten kaldırıldığı açıkça ilan olunabilmektedir. Ve bu ortam "demokrasi" olarak nitelenmektedir. Bu büyük "yalan", peşpeşe gelen yasaklama kararları ile sergilenmektedir. Olağanüstülüğün, olağanlık haline geldiği bir yerde "demokrasi"den ve "demokratik haklar"dan sözedilemez.

BASIN AÇIKLAMALARI

1943 yılında Van'ın Özalp kazasında 33 Kürdün sorgusuz sualsiz kurşuna dizilmesi ile, 1991 yılında Şırnak'ta bütün suçu kömür toplamak olan Kürt köylülerinin üzerine kurşun sıkılması arasında hiç bir fark yoktur. Aynı devlet mantığının ve devlet politikasının bir yansımasıdır.

Belge Yayınları

Malatya E Tipi Cezaevindeki Oyunlara Dikkat

Toplumsal muhalefet cephesinde yeralan bütün sınıflar, kesimler ve devrimci güç odakları sömürücü sınıfların öncelikli saldırı hedefi olmaya devam ediyor.

12 Eylül'den bu yana bütün bir tarihsel süreç boyunca egemen sınıflara karşı aktif devrimci muhalefetin ve devrimci direnişin odakları olarak öne çıkmış olan devrimci tutsakların konuldukları tutsak evleri, hemen her evrede devlet terörünün ve zulmünün ilk boy hedefi olmuşlardır. Bu gerçekler bugün de aynı nitelik ve muhtevada varlığını devam ettirmektedir. Dün Metris'te, Diyarbakır'da, Mamak'ta, Gaziantep'de, Amasya'da ve diğer biçok cezaevinde saldırıya geçen egemen güçler, bugün aynı türden bir saldırganlığa Malatya E tipi cezaevinde de hazırlanmaktadırlar. Malatya E tipi cezaevinde tutsak bulunan biz devrimcileri teslim almaya, kazanılmış haklarımızı gasp etmeye yönelik saldırı hazırlıkları cezaevi idaresi tarafından 1991'in başından beri sürdürülmektedir. Saldırıların ve provokasyonların planlanması ve örgütlendirilmesi iç-emniyet amiri olarak görev yapmakta olan ve bir süre önce Diyarbakır cezaevinden özel görevli olarak atanmış bulunan Mehmet Alataş isimli 2. müdür tarafından gerçekleştirilmektedir.

Malatya E tipi cezaevinde biz devrimci tutsaklara yönelik keyfiyete dayalı hak gaspları, baskılar ve provokasyonlar süreci 1991 yılı başındaki açık görüş hakkımızın gaspedilmesiyle birlikte başlamış ve geçen zaman içinde belirginleşmiş ve sistemli bir tarzda uygulamaya konulmuştur.

Direnişlerimizle elde etmiş olduğumuz ve uzun bir dönem boyunca uygulanmasını sağladığımız insani düzeye uygun yaşam olanaklarımız ve araçlarımız kademeli olarak elimizden alınmaya, keyfi olarak gaspedilmeye başlanmıştır. Keyfiyet ve provokatif yaklaşımlar cezaevi idaresinin temel yönetim metodu olmuştur. Devrimci tutsakların, kendi özgürlüklerini kendi özgüçleriyle elde etme yönündeki haklı ve meşru faaliyetleri olan "tünel kazarak" firar girişimleri bahane edilerek kazanılmış haklarımızın gaspedilmesi yönündeki uygulamalar cezaevi idaresi tarafından tam bir pervasızlık noktasına ulaştırılmıştır. Ve bugün, her yeni an'da, değişik türden provokasyonlar düzenlenmekte, devrimci tutsaklara yönelik saldırılar arttırılmakta ve toplu sürgün için "uygun an" yaratılmaya çalışılmaktadır.

Tünel olayının açığa çıkmasından hemen sonradır ki, cezaevi idaresinin saldırganlığı, baskıya olan yönelimi ve keyfiliği daha açık ve somut biçimlerde yaşanmaya başlanmıştır. Tünel olayı sonrasında "arama" adı altında koğuşlardaki tüm eşyalarımız, kitaplarımız ve benzeri diğer malzemelerimiz tahrip ve talan edilmiştir. Ve yine kişisel eşyalarımızın pek çoğuna el konulmuştur.

Mehmet Alataş isimli görevlinin, planlaması dahilinde "asker sayımı yapacağız" denilerek çok fazla sayıda joplarla silahlandırılmış asker tam bir saldırı düzeni içinde koğuşlara sokulmuş ve koğuşların joplu askerlerce işgalinden sonra Mehmet Alataş, o andaki gerginliği bir çatışmaya dönüştürmek için tüm provokatif yöntemleri denemiştir. Fakat devrimci tutsakların siyasal uyanıklıkları ve oynanmak istenen oyunun farkına varmalarından dolayıdır ki onun bu provokatif girişimi boşa çıkarılmıştır.

Cezaevi idaresiyle devrimci tutsaklar arasındaki ilişkilerin gerginleştiği ve kopma noktasına geldiği bir sırada ise cezaevi idaresince tertiplenen bir saldırı bu defa da bayanlar koğuşundaki devrimci kadın tutsakları hedef almıştır. Yine provokatif bir yaklaşımla bayan tutsaklar tahrik edilmişlerdir. Ve ardından koğuşlar basılarak oradaki tutsaklara saldırılmıştır. Saldırıyı tertipleyen ve saldırıda fiilen yeralan görevliler -ki bunların pek çoğu 12 Eylül dönemi boyunca, burada işkencede başrolü oynayanlardır. - Kadınlar koğuşu gardiyanı Meyrem Ciro, baş gardiyan Hacı Toy,MHP'li ser baş gardiyan Ekrem Tunç, yine işkenceci faşist Maden Taner Salih ve İbrahim adlı gardiyanlardır. Bu görevlilerin, toplu saldırısı sonucunda bir bayan tutsağın ayağı kırılmıştır. Ve yine aynı süre içinde, hastaneye ve mahkemeye gidip gelmelerde devrimci tutsaklara insanlık onuruyla bağdaşmayan hakaretlerde ve davranışlarda bulunulmuştur.

Ulaşılan noktada cezaevi idaresinin bütün bu keyfi hak gasplarına ve pervasızlık noktasına ulaşmış olan saldırganlıklarına daha fazla tahammül edebilmek artık mümkün değildir.

Cezaevi idaresi, yukarda özetlemeye çalıştığımız uygulamaları ve yaklaşımlarıyla, var olan sorunların diyalog yolu ile çözümü olanağını tümüyle tıkamış ve ortadan kaldırmıştır. Bundan ötürüdür ki, Malatya E tipi cezaevinde tutsak olarak alıkonulan biz tüm devrimciler, idarenin keyfi tutumlarına son vermesi, gaspedilen haklarımızın iadesi ve eskiden beri süründemede bırakılan sorunlarımızın istemimize uygun olarak çözümlenmesi amacıyla, 11. 3. 1991 Pazartesi'den itibaren Süresiz Açlık Grevi'ne başlıyoruz. Haklı ve meşru bir temelde başlatmış olduğumuz bu eylemimize tüm devrimci demokrat kamuoyundan destek bekliyoruz.

Malatya E Tipi Cezaevi
Tüm Devrimci Tutsaklar Temsilciliği Kurumu Adına
Adem Kütük - Sabri Altunel

"Özgür Halk"ın 5. Sayısı Toplatıldı

Dergimizin 5'inci sayısı "Newroz Ateşi" ile " TC'nin, Kürtçe yasağı ve Ortadoğu'da Kürt Hamiliği" başlıklı yazılarından dolayı toplatıldı.

Dengelerin değiştiği gerici statükoların sarsıldığı şu dönemde demokratik basın ve kurumlar üzerindeki baskıların artırılması tesadüfi değildir.

Dergimizin toplatılmasına gerekçe aramıyoruz. Çünkü gerçek gerekçesi 12 Eylül faşist rejiminin içine düştüğü kriz ve halk muhalefetinin yükselmesidir. Bu noktadan hareketle 6'ıncı sayıya daha güçlü ve kararlı şekilde hazırlandığımızı tüm dostlarımıza duyuruyor, demokratik kurumlar üzerindeki baskıları kınıyoruz.

